STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01684

DER SHTILER DON

Mikhail Aleksandrovich Sholokhov

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דער שפּילער דאָן

מיכאיל שאלאכאוו

דער שטילער דאָן

ראָמאַן

פון רוסיש: שלמה שיינבערג

יידישע אוניווערסאַל-ביבליאָטעק

ווארשע 1936

מיכאיל שאלאכאוו

דער שטילער דאָן

דאס עלפטע בוך

פון רוסיש: שלמה שיינבערג

יידישע אוניווערסאל-ביבליאָטעק
ווארשע 1936

Druk. „Grafia", Nowolipki 7.

XXXII

פון יענער זייט דאָן, פון די אייבערשטע ברעגן, פון אַלע קאַנטן, זענען אָנגעקומען ידיעות וועגן ברייטן פונאַנדערגיסן זיך פון אויפשטאַנד. עס האָבן זיך צעבונטעוועט שוין נישט בלויז צוויי סטאַניצעס. עס זענען אויפגעשטאַנען און אייליק געשאַפן סאָטניעס די שומילינער, קאַזאַנער, מיגולינער, מיעשקאָווער, וויעשענסקער, יעלאַנער, אוסט-כאָפּערער סטאַניצעס; עס זענען אָפּן אַריבער אויף דער זייט פון די אויפשטענדער די קאַרגינער, באָקאָווער, קראַסנאָקוטער. דער אויפשטאַנד האָט געדראָט זיך אַריבערצוּוואַרפן אויך אין די שכנישע אוסט-מעדוועדיצער און כאָפּערער קרייזן. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַן אויפרודערונג אין די בוקאַנאָווער, סלאַשטשעווער און פיעדאָסעיעווער סטאַניצעס; עס זענען געווען אומרויִק די פון וויעשענסק שכנותדיקע כוטאָרן פון דער אַלעקסעיעווער סטאַניצע... וויעשענסק — די קרייז-סטאַניצע — איז געוואָרן דער צענטער פון אויפשטאַנד. נאָך לאַנגע וויכּוחים און דעבאַטן האָט מען באַשלאָסן איבערצולאָזן די פריערדיקע סטרוקטור פון דער מאַכט. אין אויספיר-קאָמיטעט פון קרייז האָט מען אויסגעקליבן די חשובסטע קאָזאַקן, דער עיקר יונגע. אַלס פאָרזיצער האָט מען באַשטימט דעם מיליטערישן באַאַמטן פון אַרטילעריע-געביט דאַנילאָוון. עס זענען געשאַפן געוואָרן אין די סטאַניצעס און כוטאָרן ראַטן, און, ווי מערקווירדיק דאָס זאָל נישט אויסזען, — איז געבליבן אין אומגאַנג אפילו דאָס פריער געטאַדלטע וואָרט „חבר". עס איז אויך געוואָרפן געוואָרן דער דעמאַגאָגישער לאָזונג: „פאַר דער סאָוויעטישער מאַכט, אָבער קעגן דער קאָמונע, דערשיסונגען און רויבערייען". דעריבער האָבן אויף די פאַפאַכעס פון די אויפשטענדער, אָנשטאָט דעם פריערדיקן איינציקן ווייסן בענדל, זיך באַוויזן צוויי: אַ ווייס, געקרייצט מיט אַ רויטס...

סויאראוון, אויפן קאמאנדיר-אמט פון די סארייניקטע אויפשטענדערישע כוחות, האט פארביטן דער יונגער — אכטאונצוואנציק-יעריקער — כארונזשי קודינאוו פאוועל, דער געארגי-קאוואלייער פון אלע פיר מדרגות, דער פיינער שמועסער און דורכגעטריבענער חברה-מאן. ער האט זיך אויסגעצייכנט מיט זיין כאראקטערלאזיקייט און נישט פעיק געווען אנצופירן מיטן צעבונטעווטן קרייז אין אזא שטורמישער צייט, אבער די קאזאקן האבן געצויגן צו אים צוליב זיין פשוטקייט און גוטער באנעמונג. דער עיקר — האט קודינאוו טיף געשטעקט מיט די ווארצלען אין דער שווארץ-ערד פון קאזאקנטום, פון וועלכן ער האט געשטאמט, און איז געווען ווייט פון גאווה און אפיצירישער אראגאנץ, וואס זענען אזוי כאראקטעריסטיש פאר אויפגעקומענע. ער האט זיך תמיד געקליידט באשיידן, געטראגן לאנגע, קיילעכיק-ארומגעשוירענע האר, געווען געהארבעט און גערעדט שנעל. זיין דאר פנים מיט דער לאנגער נאז האבן אויסגעזען פויעריש און מיט גארנישט זיך אויסגעצייכנט.

אלס שעף פון שטאב האט מען אויסגעקליבן דעם אונטער-עסאול סאפאנאוו איליא בלויז דערפאר, וואס דער בחור איז געווען פחדנותדיק, אבער לייכט אויף דער האנט, דאס הייסט, — ער האט געקאנט גוט שרייבן און לייענען. וועגן אים האט מען אזוי געזאגט אויף דער פארזאמלונג:

— סאפאנאוון זעצט אריין אין שטאב. אויפן פראנט טויג ער נישט. ביי אים וועלן זיין אי מער פארלוסטן, ער וועט די קאזאקן נישט אפהיטן, אי ער וועט זיך אליין באלד איינברעכן. פון אים קאן אזוי זיין א קעמפער, ווי פון א ציגיינער א פאפ.

א קליינגעוואקסיקער, א קיילעכיקער, האט סאפאנאוו אויף אזא באמערקונג פריידיק א שמייכל געטון אין די געל-גרויע וואנצעס אריין און מיט גרויס צופרידנקייט מסכים געווען איבערצונעמען דעם שטאב.

אבער קודינאוו און סאפאנאוו האבן בלויז אמטלעך באשטעטיקט דאס, וואס די סאטניקעס האבן זעלבשטענדיק דורכגע-

פירט. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אין דער אָנפירונג האָבן זיי געבונדענע הענט, און עס איז טאַקע נישט געווען פאַר זייערע כּוחות אָנצופירן מיט אַזאַ מעכאַניזם און נאָכצואײַלן דעם שטורמישן פאַרלויף פון די געשעענישן.

דאָס פערטע זאַמורער רײַטער־פּולק, מיט די באָלשעוויקעס פון אוסט־כאָפּערער, יעלאַנער און, טיילווײַז, וויעשענסקער סטאַניצע, וואָס האָבן זיך דערין אַרײַנגעגאָסן, איז קעמפנדיק דורכגעגאַנגען אַ רײַע כוטאָרן, אַריבער די יעלאַנער גרענעץ און מיטן סטעפּ, לענגאויס דעם דאָן, זיך באַוועגט אויף מערב.

דעם פינפטן מערץ איז אין טאָטערישן כוטאָר אָנגעקומען אַ קאָזאַק מיט אַ מעלדונג. די יעלאַנער האָבן אײַליק געפאָדערט הילף. זיי האָבן אָפּגעטרעטן כּמעט אָן ווידערשטאַנד, נישט געהאַט קיין קוילן און ביקסן. אויף זייערע נעבעכדיקע שאָסן, האָבן די זאַמורצעס זיי פאַרשיט מיט אַ רעגן פון מאַשינגעווער, געדעקט פון צוויי באַטאַרייעס. בײַ אַזאַ לאַגע איז קיין צײַט נישט געווען צו וואַרטן אויף פאַראָרדענונגען פון קרײַז. און פּיעטראָ מעליעכאָוו האָט באַשלאָסן אַרויסצוטרעטן מיט זײַנע צוויי סאָטניעס.

ער האָט איבערגענומען די אָנפירונג אויך איבער די איבעריקע פיר סאָטניעס פון די שכנותדיקע כוטאָרן. אינדערפרי אַרויסגעפירט די קאָזאַקן אויפן בערגל. לכתּחילה, ווי עס פירט זיך, האָבן זיך פאַרטשעפּעט די פּאַטראָלן. די שלאַכט האָט זיך אַנטוויקלט שפּעטער.

בײַם רויטן טאָל, אַכט ווערסט פון טאָטערישן כוטאָר, דאָרט וווּ גריגאָרי האָט אַמאָל געאַקערט מיטן ווײַב און איר צום ערשטן מאָל געזאָגט, אַז ער האָט זי נישט ליב, — זענען אין טונקעלן ווינטער־טאָג אַראָפּגעשטיגן אויפן שניי בײַ די היילן די רײַטער־סאָטניעס, זיך פונאַנדערגעשפּרייט אין קאַמף־ליניעס, און די אָנטרײַבער האָבן אַוועקגעפירט די פערד אין אַ געדעקט אָרט. פון אונטן, פון טיפן רחבותדיקן טאָל, האָבן אין דרײַ קאַמף־ליניעס זיך גערוקט די רויטע. דער ווײַסער שטח פון טאָל איז געווען אויסגעזייעט מיט שוואַרצע פּינטעלעך פון מענטשן. צו די קאַמף-

ליניעס זענען כסדר צוגעפאָרן וואָגנס, האָבן זיך דערנענטערט רייטער. די קאָזאַקן, וואָס זענען אָפּגעטיילט געווען פון קעגנער אויף אַ מהלך פון צוויי וויאָרסט, האָבן נישט איילִיק זיך געגרייט אָנצונעמען די שלאַכט.

אויף זיין זאַט, לייכט-דערהיצט פערד האָט פון די יעלאַנער שוין-צעשיטע סאָטניעס צוגאַלאָפּירט צו גריגאָריען פּיעטראָ. ער איז געווען פריילעך אויפגערעגט.

— ברידער! די קוילן — שוינען! שיסן — נאָר ווען איך וועל אַרויסגעבן די קאָמענדע... גריגאָרי, פיר אַוועק דיין האַלבע סאָטניע אויף אַ הונדערט פופציק קלאַפטער לינקס. אייל דיך צו! זאָלן די אָנטרייבער זיך נישט צונויפגיין אין אַ קופּע! — ער האָט געגעבן נאָך עטלעכע לעצטע פאַראָרדענונגען, אַרויסגענומען דעם בינאָקל. — מיר דאַכט זיך, זיי שטעלן אַוועק אַ באַטאַרייע אויפן מאַטוויעוועער בערגל?

— איך האָב דאָס שוין לאַנג באַמערקט: מיט די בלויזע אויגן זעט מען.

גריגאָרי האָט גענומען פון זיין האַנט דעם בינאָקל, זיך איינגעקוקט. הינטערן בערגל מיטן אָפּגעקערטן שפּיץ פון די ווינטן, — האָבן זיך געשוואַרצט וואָגנס, האָבן געשימערט קליינע מענטשלעכע פיגורן.

די טאָטערישע פוסגייער — די „פּלאַסטונצעס", ווי דאָס רייטער-מיליטער האָבן זיי אין שפּאַס גערופן, — נישט געקוקט אויפן שטרענגן באַפעל זיך נישט צונויפצוגיין, האָבן זיך פאַרזאַמלט אין גרופּעס, געטיילט מיט די קוילן, געריי‌כערט, דורכגעוואָרפן מיט וויצן. אויף אַ קאָפּ העכער פון די נידעריקע קאָזאַקן האָט זיך געוויגט כריסטאָניעס פּאַפּאַכע (ער איז אַריינגעפאַלן אין דער אינפאַנטעריע, פאַרלירנדיק דאָס פערד), זיך געריי‌טלט פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטשס הוט. אין דער אינפאַנטעריע זענען געווען צומיינסט אַלטע און גאָר יונגע. רעכטס פון די נישט אָפּגעשניטענע געדיכטע שטאַנגען פון די זון-רויזן, אויף אַנדערהאַלבן וויאָרסט ווייט, זענען געשטאַנען די יעלאַנער. זעקס הונדערט מאַן זענען

געווען אין זייערע פיר סאָטניעס, נאָר כמעט צוויי הונדערט זענען געווען אַנטרייבער. אַ דריטל פון גאַנצן קאָמפּלעט האָט זיך פאַרבאָרגן מיט די פערד אין די משופּעדיקע קאָרידאָרן פון די היילן.

— פּיעטראָ פּאַנטעלעיעוויטש! — — האָט מען געשריגן פון די אינפאַנטעריע-רייען. — פאַרלאָז אונז נישט, פוסגייער, אין דער שלאַכט!

— זייט רויִק! מיר וועלן אייך נישט פאַרלאָזן, — האָט פּיעטראָ געשמייכלט, און קוקנדיק אויף דער פראָנט-ליניע פון די רויטע, וואָס האָט פּאַמעלעך זיך באַוועגט באַרג-אַרויף, האָט ער אָנגעהויבן נערוועז פּאָכען מיטן ראַפּניק.

— פּיעטראָ, קום נאָר אַהער, — האָט גריגאָרי אַ בעט געטון, אַוועקגייענדיק פון דער ליניע אין דער זייט אַריין.

יענער איז צוגעריטן. גריגאָרי האָט געזאָגט, קרימענדיק זיך מיט קענטיקער אומצופרידנקייט:

— די פּאָזיציע געפעלט מיר נישט. מען וואָלט געדאַרפט אויסמיידן די היילן. זיי קאָנען אונז אַרומרינגלען אין פלאַנג — מיר וועלן נאָך כאַפּן צרות. הא?

— וואָס דו רעדסט דאָרט! — האָט פּיעטראָ פאַרדראָסיק מיט דער האַנט אַוועקגעמאַכט. — וואָס הייסט — זיי וועלן אונז אַרומרינגלען! איך האָב אין רעזערוו איבערגעלאָזט איין סאָטניע, און אין ערגסטן פאַל, וועלן די היילן אויך צונוצקומען. זיי זענען נישט קיין שטערונג.

— גיב אַכטונג, חברה-מאַן! — האָט גריגאָרי מיט התראה אַ זאָג געטון, אַרומטאַפּנדיק נישט צום לעצטן מאָל די געגנט מיט שאַרפע אויגן.

ער איז צוגעגאַנגען צו זיין ליניע, באַטראַכט די קאָזאַקן. ביי אַ סך זענען שוין נישט געווען די הענטשקעס אויף די הענט. די אויפרעגונג האָט געשלאָגן מיט היץ אין די אברים — זיי האָבן זיי אויסגעטון. עמעצער האָט זיך געלאַנגווייליקט: דאָ די שווערד זיך גלייך געמאַכט, דאָ דעם פּאַסעק ענגער פאַרצויגן.

— אונזער קאָמאַנדיר איז אַראָפּגעשטיגן פון פערד, — האָט

פיעדאָט באָדאָווסקאָוו געשמייכלט און איראָניש אַ לייכטן שאָקל געטון מיטן קאָפּ אין דער זייט אַריין פון פּיעטראָן, וועלכער איז מיט ברייטע טריט צוגעגאַנגען צו די רייען.

— הער נאָר דו, גענעראַל פּלאַטאָוו! — האָט דער איינהענ־טיקער אַליאָשקא שאַמיל געהירזשעט, באַוואָפנט בלויז מיט אַ שווערד. — הייס געבן צו גלעזלעך בראָנפן די דאָנער!

— שווייג, שיכּור! די רויטע וועלן דיר אָפּהאַקן די צווייטע האַנט, מיט וואָס וועסטו צום מויל צוטראָגן? ס׳וועט דיר אויס־קומען פון דער קאָריטע צו זופן.

— נו־נו!

— איי, וואָלט איך געמאַכט אַ כּוסה! — האָט סטיעפּאַן אַסטאַכאָוו אַ זיפץ געטון און זיך אפילו פּאַרדרייט די בלאָנדע וואָנסע, אַראָפּנעמענדיק די האַנט פון הענטל פון דער שווערד.

דאָס שמועסן לענגאויס דער פראָנט־ליניע איז גאָרנישט פּאַ־סיק געוועזן פּאַרן מאָמענט. און אַלע זענען גלייך שטיל געבליבן, ווי נאָר הינטערן מאַטוויעיעוו־בערגל האָט אַ זעץ געטון אַ שאָס פון אַ האַרמאַט.

דער געדיכטער פּולוואָגיקער קלאַנג האָט זיך אַרויסגעריסן פון גאָרגל פון האַרמאַט ווי אַ קנויל, לאַנג איינגעגאַנגען איבערן סטעפּ, ווי אַ ווייס שוימיק רויכל און זיך פאַרענדיקט מיט אַ היל־כיקן, קורץ־אָפּגעהאַקטן אויפרייס. דער גראַנאַט האָט נישט דער־גרייכט צום געהעריקן אָרט, אויפגעריסן אויף אַ האַלבער וויאָרסט ווייט פון דער קאָזאַקן־ליניע. אַ שוואַרצער רויך אין ווייס־שטראַלנ־דיקער שניי־באַפּעדערונג האָט פּאַמעלעך זיך אויפגעהויבן אי־בערן פעלד, אַ פּאַל געטון אַראָפּ, קריכנדיק און זיך טוליענדיק צו די קוסטעס. באַלד האָבן אין דער פראָנט־ליניע פון די רויטע אָנ־געהויב רבעטן די קוילנוואַרפער. די פראָסט האָט פאַרשלונגען די שאַרפקייט פון קלאַנג, די קוילנוואַרפער האָבן כּסדר געקלאַפּט, ווי דער קלאַפּער פון אַ נאַכט־וועכטער. די קאָזאַקן האָבן זיך אויסגעלייגט אין שניי, אין די קוסטעס, אין די צעשויבערטע אָנ־קעפּיקע שטאַנגען פון די זון־רויזן.

— דער רויך איז זייער אַ שוואַרצער! ווי פון אַ דייטשישן גראַנאַט! — האָט פּראָכאָר זיקאָוו אויסגעשריגן, זיך אומקוקנדיק אויף גריגאָריען.

אין דער שכנותדיקער יעלאַנער סאָטניע האָט זיך אויפגעהויבן אַ טומל. דער ווינט האָט דערטראָגן אַן אויסגעשריי!

— דעם קום מיטראָפאַן האָט עס דערהרגעט!

אונטערן פייער איז צו פּיעטראָן צוגעלאָפן דער גאָל-בערדיקער רוביעזשינער סאָטניע-קאָמאַנדיר איוואַנאָוו. ער האָט זיך אָפּגעווישט דעם שטערן אונטער דער פּאַפּאַכע און געסאַפּעט.

— שוין איינמאָל אַ שניי! געדיכט — אַז מ'קאָן קיין פוס נישט אַרויסשלעפּן!

— וואָס ווילסטו? — איז פּיעטראָ אויפמערקזאַם געוואָרן, צונויפרוקנדיק די ברעמען.

— אַ געדאַנק איז מיר איינגעפאַלן, חבר מעליעכאָוו! שיק איין סאָטניע מיטן טאָל צום דאָן. נעם אַראָפּ פון דער ליניע און שיק. זאָלן זיי מיטן טאָל זיך אַראָפּלאָזן, אַוועקלויפן צום כוטאָר און פון דאָרט אַ קלאַפּ טון אין רוקן פון די רויטע. זיי האָבן דאָך זיכער די טאַבאָרן איבערגעלאָזט... נו, וואָס פאַר אַ וואַך קאָן דאָרט זיין? וועלן זיי אָנמאַכן אַ פּאַניק.

דער „געדאַנק" איז פּיעטראָן געפעלן. ער האָט באַפוילן זיין האַלבע סאָטניע צו שיסן, אַ מאַך געטון מיט דער האַנט צו לאַטישעוון, וואָס איז געשטאַנען אין זיין גאַנצער וווקס און פלינק אַוועקגעשפּרייזט צו גריגאָריען. ער האָט אים דערקלערט אין וואָס עס האַנדלט זיך און קורץ באַפוילן:

— פיר אַוועק אַ האַלבע סאָטניע. טרעט זיי אָן אויפן ווינדל!

גריגאָרי האָט אַרויסגעפירט די קאָזאַקן, זיי האָבן אין טאָל זיך אויפגעזעצט אויף די פערד און אַוועקגאַלאָפּירט צום כוטאָר.

די קאָזאַקן האָבן אַרויסגעלאָזט צו צוויי קוילן-מאַגאַזינען פון אַ ביקס און פאַרשוויגן געוואָרן. די טיראַליערן פון די רויטע האָבן זיך אויסגעלייגט. עס האָבן זיך פאַרכליניעט אין זייער גרע-

גערן די קוילנוואַרפער. בײַ אײנעם פֿון די אָנטרײַבערס האָט זיך אויסגעריסן מאַרטין שאַמילס ווײַס־פּיסיק פֿערד, וואָס איז פֿאַרוווּנדעט געוואָרן דורך אַ פֿאַרבלאָנזשעטער קויל, אַרײַנגעפֿאַלן אין ווילדן אַנגסט, דורכגעריסן די ליניע פֿון די רוביעזשינער קאָזאַקן און אַוועק באַרג־אַרויף צו די רויטע. אַ שטרײַף פֿון מאַשינגעווער האָט עס אונטערגעשניטן, און דאָס פֿערד האָט אינמיטן לויפֿן הויך אַ שלײַדער געגעבן מיטן הינטן און אַ פֿאַל געטון אין שנײַ אַרײַן.

— צילן אין דער באַדינונג פֿון מאַשינגעווער! — האָט מען זיך איבערגעגעבן פּיעטראָס באַפֿעל אין דער ליניע.

מען האָט געצילט. עס האָבן געקלאַפּט בלויז די גוטע שיסער און אָנגעמאַכט שאָדן: דאָס נישט אָנזעעוודיקע קאָזאַקל פֿון אײבערשטן קריוער כוטאָר האָט אײנעם נאָכן צווײטן אַוועקגעלײגט מיט זײַנע קוילן דרײַ מאַן פֿון דער מאַשינגעווער־באַדינונג, און דער „מאַקסים” איז פֿאַרשוויגן געוואָרן. אָבער די דערהרגעטע פֿון דער באַדינונג זענען פֿאַרטרעטן געוואָרן דורך אַנדערע. דער קוילנוואַרפֿער האָט ווידער גענומען קנאַקן, זײַענדיק מיט זוימען פֿון טויט. די זאַלפֿן האָבן אָפּט זיך איבערגעחזרט. די קאָזאַקן האָבן שוין אָנגעהויבן זיך לאַנגווײַלן, אַלץ טיפֿער זיך אײַנגראָבנדיק אין שנײַ. אַניקושקאַ האָט זיך דערגראָבן צו דער גאָלער ערד, נישט אויפֿהערנדיק צו שפּאַסן. די קוילן האָבן זיך בײַ אים אויסגעלאָזט (ער האָט זײַ געהאַט פֿינף שטיק אין גרינעם פֿאַרזשאַווערטן מאַגאַזין), און אַרויסרוקנדיק דעם קאָפּ פֿון שנײַ, האָט ער אַלעמאָל אַרויסגעברענגט מיט די ליפּן אַ קלאַנג, וואָס איז זײַער ענלעך געווען צום פֿײַף פֿון אַוויעוויורקע, ווען זי דערשרעקט זיך.

— אַכיו!... — האָט אַניקושקאַ ווי אַ וויעוויורקע אויסגעשריגן, דורכפֿירנדיק איבער דער ליניע זײַנע לצישע אויגן.

רעכטס פֿון אים האָט ביז טרערן זיך געקײַקלט סטיעפּאַן אַסטאַכאָוו און לינקס האָט בײַז געבורטשעט אַנטיפּקאַ ברעך.

— הער אויף, שלאַנג! געפֿינען אַ צײַט, ווען זיך צו וויצלען.

— אַכיו!... — האָט אַניקושקאַ זיך אויסגעדרײט אין זײַן זײַט אַרײַן מיט געמאַכטער שרעק אין די קײַלעכיקע אויגן.

אין דער באַטאַרייע פון די רויטע האָט, משמעות, פאַרפעלט גראַנאַטן: אויסשיסנדיק אַ דרייסיק מאָל, איז זי פאַרשוויגן געוואָרן. פיעטראָ האָט כסדר געוואָרפן אומגעדולדיקע בליקן צוריק, אויפן שפּיץ פון באַרג. ער האָט אַוועקגעשיקט צוויי שליחים אין כוטאָר אַריין מיט אַ באַפעל, אַז די גאַנצע דערוואַקסענע באַפעלקערונג פון כוטאָר זאָל אַרויסגיין אויפן באַרג, באַוואָפנט מיט הייגאָפּלען, דרענגער און קאָסעס. ער האָט חשק געהאַט צו וואָרענען די רויטע און אויך אויסשפּרייטן דריי פראָנט־ליניעס.

באַלד האָט אויפן שפּיץ באַרג זיך באַוויזן דאָס פאָלק און אין געדיכטע מחנות זיך גענומען שיטן באַרג־אַראָפּ.

— זע נאָר, שוואַרצע קאָווקעס האָבן זיך אַרויסגעשיט!

— דער גאַנצער כוטאָר איז אַרויסגעגאַנגען!

— דאַכט זיך, ווייבער זענען אויך דאָרט!

די קאָזאַקן האָבן זיך איבערגעשריגן און געשמייכלט. זיי האָבן אינגאַנצן אויפגעהערט שיסן. פון דער זייט פון די רויטע האָבן געאַרבעט בלויז צוויי קוילנוואַרפער, זעלטן האָבן געקנאַלט זאַלפן.

— אַ שאָד זייער באַטאַרייע איז פאַרשוויגן געוואָרן. זיי וואָלטן אַרייַנגעוואָרפן איין גראַנאַט אין ווייבערישן חייל, וואָלט דאָרט לעבעדיק געוואָרן! — זיי וואָלטן מיט נאַסע פאָדלס אין כוטאָר אַריין אַנטלאָפן! — האָט דער אײַנהענטיקער אַליאָשאַ מיט צופרידנקייט געזאָגט, אפנים אויף אַן אמת באַדויערנדיק, וואָס די רויטע וועלן נישט אויסשיסן קיין איין גראַנאַט אויף די ווייבער.

די מחנות האָבן אָנגעהויבן זיך אויסגלייכן, פונאַנדערשפּרייטן. באַלד האָבן זיי זיך אויסגעצויגן אין צוויי ברייטע ליניעס. שטיין געבליבן.

פיעטראָ האָט זיי נישט געהייסן זיך דערנענטערן אפילו אויפן מהלך פון אַ שאָס פון דער קאָזאַקן־ליניע. אָבער בלויז זייער באַוויזן זיך האָט שוין געמאַכט אויף די רויטע דעם געהעריקן אײַנדרוק. די רויטע טיראַליערן האָבן אָנגעהויבן אָפּטרעטן, זיך אַראָפּלאָזנדיק פון דער שיפּוע. קורץ זיך באַראַטנדיק מיט די סאָטניע־קאָמאַנדירן,

האָט פּיעטראָ אויפגעדעקט דעם רעכטן פלאַנג, אוועקנעמענדיק די צוויי רייען יעלאָנער. ער האָט זיי באַפוילן אוועקצורייטן אויף צפון, צום דאָן, כדי דאָרט אונטערצושטיצן גריגאָריעס אָנפאַל. די די סאָטניעס האָבן זיך פאָרמירט אין אָנבליק פון די רויטע אויף דער צווייטער זייט פון די רויטע הײַלן און זיך אוועקגעלאָזט מיטן טאָל צום דאָן.

דאָס שיסערײַ אויף די אָפּטרעטנדיקע רויטע טיראַליערן איז באַנײַט געוואָרן. אין דער צייט זענען פון „רעזערוו״, וואָס איז באַשטאַנען פון ווײַבער, אַלטע לייט און יונגוואַרג, אין דער קאַמף־ליניע אַרײַנגעדרונגען עטלעכע דרייסטערע ווײַבער און אַ חברה קלײנוואַרג. מיט די ווײַבער איז מיטגעקומען אויך דאַריאַ מעליעכאָוו.

— פּיעטיאַ, לאָז מיך, איך וועל אויסשיסן צו אַ רויטן! איך קען דאָך אומגיין מיט אַ ביקס.

זי האָט טאַקע גענומען פּיעטראָס ביקס, זיך אַ זעץ געטון אויף דער קני און אויפן מענישן שטייגער, זיכער צודריקנדיק די קאָלבע צום שמאָלן אַקסל, האָט זי צוויי מאָל אויסגעשאָסן.

און דער „רעזערוו״ האָט געפּרירט, געטופּעט מיט די פיס, אונטערגעשפּרונגען, געשנײַצט די נעז. ביידע רייען האָבן זיך געוויגט, ווי פון ווינט. ביי די ווײַבער זענען בלוי געוואָרן די באַקן און ליפּן; אונטער די ברייטע פאַדלס פון די קליידער האָט שטרענג געבאַלעבאַטעוועט די פראָסט. די אַלטיטשקע לייט זענען אײַנגעבאָגן געפרוירן געוואָרן. אַ סך פון זיי, צווישן וועלכע ס'האָט זיך אויך געפונען דער זיידע גרישאַקאַ, האָט מען אונטער די הענט געפירט אויפן באַרג אַרויף פון כוטאָר. נאָר דאָ, אויפן באַרג, וואָס איז געווען אָפן פאַר די ווינטן, זענען די אַלטע פון דער שיסערײַ און קעלט הייטער געוואָרן. אין די רייען האָבן זיי נישט אויפגעהערט צו שמועסן וועגן די פריערדיקע מלחמות און שלאַכטן, וועגן דער שווערער איצטיקער מלחמה, אין וועלכער עס קעמפט אַ ברודער מיט אַ ברודער, אַ פאָטער מיט אַ פאָטער

און די האַרמאַטן שיסן פון אַזוי ווייט, אַז מ׳קאָן זיי מיטן בלויזן אויג נישט דערזען...

XXXIII

גריגאָרי מיט דער האַלבער סאָטניע האָט צעקלאַפּט דעם טאַבאָר פון דער ערשטער ליניע זאַמורצעס. אַכט רויטאַרמייער זענען דערהרגעט געוואָרן, פיר וואָגנס מיט קוילן און צוויי רייטפערד זענען צוגענומען געוואָרן. די האַלבע סאָטניע איז אָפּגעקומען מיט אַ דערהרגעט פערד און נישטיקן ריץ אויפן קערפּער פון איין קאָזאַק.

אָבער בשעת גריגאָרי האָט זיך דערווייטערט ביים דאָניעץ מיט די אָפּגעשלאָגענע וואָגנס, דורך קיינעם נישט פאַרפאָלגט און שטאַרק דערפרייט פון זיין דערפאָלג, — האָט אויפן בערגל זיך אָפּגעשפּילט דער פינאַל פון דער שלאַכט. אַן עסקאַדראָן זאַמורצעס האָט מיט אַ וויטן רונדן וועג נאָך פאַר דער שלאַכט זיך אַוועקגעלאָזט, כדי אַרומצורינגלען. ער האָט געמאַכט אַ צענוויאָרסטיקן קרייז און פלוצלינג אָנקומענדיק פון הינטערן באַרג אַפער, אַטאַקירט די אָנטרייבער. אַלץ האָט זיך אויסגעמישט. די אָנטרייבער זענען אַרויס מיט די פערד פון דער רויטער הייל, טייל קאָזאַקן באַוויזן צו דערלאַנגען די פערד און איבער די איבעריקע האָבן שוין זיך צעגלאַנצט די קלינגען פון די זאַמורצעס. אַ סך אומבאַוואָפנטע אָנטרייבער האָבן סתם צעלאָזט די פערד, גענומען זיך פונאַנדערשפּרייטן. די אינפאַנטעריע, נישט האָבנדיק קיין מעגלעכקייט צו שיסן, אויס מורא נישט צו טרעפן אין די אייגענע, — האָט ווי אַרבעס פון אַ זאַק זיך גענומען שיטן אין דער הייל אַריין, אַריבער אויף דער צווייטער זייט און אין אומאָרדענונג אָנגעהויבן אַנטלויפן. די רייטער (אַזעלכע איז געווען צומיינסט), וואָס האָבן באַוויזן צו כאַפּן פערד, האָבן זיך

אװעקגעלאָזט אין גײעג צום כוטאָר, ווי וועלנדיק אויספרווון ווע־
מעס פערד ס'איז בעסער.

אין ערשטן מאָמענט, ווי נאָר ער האָט אויפן געשריי אויס־
געדרייט דעם קאָפּ און דערזען די רייטער־לאַווע אין דער ריכ־
טונג פון די אָנטרייבער, — האָט פּיעטראָ אַרויסגעגעבן אַ קאָמענדע:

— צו די פערד! אינפאַנטעריע! לאַטישעוו! איבער דער
הייל!...

אָבער צולויפן צו זיין אָנטרייבער האָט ער שוין נישט באַ־
וויזן. זיין פערד האָט געהאַלטן דער יונגער בחור אַנדריושקאַ
בעזכליעבאָוו. ער האָט אין גאַלאָפּ זיך געטראָגן צו פּיעטראָן;
צוויי פערד, פּיעטראָס און פּיעדאָט באָדאָווסקאָווס, האָבן גאַלאָ־
פּירט צוזאַמען פון רעכטס. אָבער אויף אַנדריושען איז פון דער
זייט אָנגעלאָפן אַ רויטאַרמייער אין אַ צעכראַסטעט געל פעלצל
און מיטן גאַנצן אימפעט אים מיט דער שווערד אַ זעץ געטון,
אויסשרייענדיק:

— עך דו, קאַמפער מיינער!...

אויף אַנדריושקעס גליק האָט אויף זיין פּלייצע זיך גע־
באָמבלט די ביקס, און אָנשטאָט זיך אַריינצושניידן אין אַנדריוש־
קעס האַלז, וואָס איז אַרומגעהילט געוועזן מיט אַ ווייסער שאַל,
האָט די שווערד אַ גרילץ געטון איבער דער לופע, מיט אַ פּייף
זיך אַרויסגעריסן פון רויטאַרמייער'ס האַנט און אַוועקגעפלויגן אין
דער לופט, ווי אַ זיך אויסגלייכנדיקע דוע. אונטער אַנדריושקען
האָט דאָס הייסע פערד זיך אַ ריס געטון אין דער זייט אַריין,
צעבריקעוועט. פּיעטראָס און באָדאָווסקאָווס פערד האָבן עס גע־
נומען נאָכאיילן...

פּיעטראָ האָט אַרויסגעלאָזט אַ זיפץ, אַ רגע שטיין געבליבן
אומבאַוועגלעך, בלייך געוואָרן, אַ שווייס האָט מיטאַמאָל אים פאַר
גאָסן דאָס פנים. ער האָט געכאַפּט אַ בליק צוריק: צו אים זענען
געלאָפן ביי אַ צענטליק קאָזאַק.

— מיר זענען פאַרלוירן! — האָט באָדאָווסקאָוו געשריגן. און
אימה האָט צעקרימט זיין פנים.

— שפּרינגט אַראָפּ אין דער הייל אַריין, קאָזאַקן! ברידער, אין דער הייל אַריין!

פּיעטראָ האָט זיך באַהערשט, דער ערשטער צוגעלאָפן צו דער הייל, זיך צוראָפּגעקייקלט פון דער דרייסיק-קלאַפטערדיקער שיפּוע. ער האָט זיך פאַרטשעפּעט, צעריסן דאָס פעלצל פון דער ברוסט-קעשענע ביז דער זוים פון דער פּאָלע, אויפגעשפּרונגען, זיך אָפּגעטרייסלט ווי אַ הונט, מיטן גאַנצן קערפּער מיטאַמאָל. פון דער הייך, ווילד זיך קייקלענדיק, איבערקערנדיק אין דער לופט, האָבן זיך געשיט די קאָזאַקן.

אין איין מינוט זענען זיי אַראָפּגעפאַלן ביי אַ מאַן צען. פּיעטראָ איז געווען דער עלפטער. דאָרט, אינדערהייך, האָבן נאָך געקנאַלט שאָסן, געקלונגען אויסגעשרייען, זיך געטראָגן אַ טופּעריי פון פערד. און אויף דער דנאָ פון דער הייל האָבן די קאָזאַקן, וואָס זענען דאָ אַריינגעפאַלן, נאַריש אָפּגעטרייסלט דעם שניי און דאָס זאַמד פון די פּאַפּאַכעס, זיך צעריבן די צעקלאַפּטע ערטער. מאַרטין שאַמיל האָט אַרויסגעכאַפּט דאָס שלאָס פון דער ביקס, דורכגעבלאָזן די לופע, וואָס האָט זיך אָנגענומען מיט שניי. ביי איין בחורל, מאַניצקאָוו, דעם זון פון פאַרשטאָרבענעם אַטאַמאַן פון כוטאָר, האָבן די באַקן, דורכגעשטרייפטע מיט נאַסע שטעגעלעך פון לויפנדיקע טרערן, פון גרויס פּחד געציטערט.

— וואָס טוט מען? פּיעטראָ, פיר אָן! דער טויט איז אין די אויגן... ווו באַהאַלט מען זיך?! אוי, מען וועט אונז דערהרגענען!

פיעדאָט האָט אַ קנאַק געטון מיט די ציין, זיך געלאָזט לויפן באַרג-אַראָפּ מיטן ראַנד פון דער הייל, צום דאָן.

נאָך אים, ווי עפּעס, האָבן זיך אַ לאָז געטון אויך די איבעריקע.

פּיעטראָ האָט מיט געוואַלט זיי פאַרהאַלטן:

— שטייט! מיר וועלן זיך אַן עצה געבן... לויפט נישט! מען וועט אייך דערשיסן!

ער האָט אַלע אַריינגעפירט אין אַ לאָך אין דער געל-ליימי-

קער וואַנט פון דער הייל, פאַרגעלייגט שטאַמלענדיק, אָבער באַמיענדיק זיך אויסצוזען רויִק:

— אַראָפּ טאָר מען נישט גיין, זיי וועלן ווייט נאָכיאָגן אונזערע... מען דאַרף דאָ... באַהאַלט אייך אין די לעכער אַריין... דריי אויף יענער זייט... מיר וועלן זיך אָפּשיסן! דאָ קאָן מען אויסהאַלטן אַ באַלאַגערונג.

— אָבער מיר וועלן דאָך אומקומען! טאַטעלעך! מענטשן האַרציקע! לאָזט מיך אַרויס פונדאַנען!... איך וויל נישט... איך וויל נישט שטאַרבן! — האָט זיך פלוצלינג צערעוועט דאָס ווייסברעמיקע בחורל מאַניצקאָוו, וועלכער האָט שוין פריִער אויך געוויינט.

פיעדאָט האָט אַ פינקל געטון מיטן קאַלמיקישן אויג און פלוצלינג מיט דער גאַנצער קראַפט אַריינגעזעצט מאַניצקאָוון די פויסט אין פנים.

ביי דעם בחור האָט אַ שטראָם געטון בלוט פון דער נאָז, ער האָט מיטן רוקן אַראָפּגעשיט ליים פון דער וואַנט, קוים זיך דערהאַלטן אויף די פיס, אָבער אויפגעהערט רעווען.

— ווי אַזוי וועלן מיר זיך אָפּשיסן? — האָט שאַמיל געפרעגט, אַנכאַפנדיק פיעטראָן ביי די הענט. — וויפיל קוילן האָבן מיר דען? מיר האָבן דאָך נישט קיין קוילן!

— זיי וועלן אַריינוואַרפן אַ גראַנאַט. די קישקעס אַרויסלאָזן!

— נו, וואָס־זשע זאָל מען טון! — פיעטראָ איז פלוצלינג בלוי געוואָרן, אויף זיינע ליפן הינטער די וואָנסעס האָט זיך אָנגעהויבן בלעזלען אַ שוים. — לייגן זיך!... איך בין דער קאָמאַנדיר, צי אַן אַנדערער? איך וועל דערהרגענען!

ער האָט טאַקע גענומען פאָכען מיטן רעוואָלווער איבער די קעפ פון די קאָזאַקן.

זיין פייפנדיק שעפטשען האָט ווי אַריינגעבלאָזן לעבן אין זיי. באָדאָווסקאָוו, שאַמיל און נאָך צוויי קאָזאַקן זענען אַריבערגע-

לאָזן אויף דער צווייטער זייט הייל, זיך אַרייַנגעלייגט אין אַ לאָך, די איבעריקע האָבן זיך אויסגעלייגט מיט פּיעטראָן.

פרילינגס-צייט קאָלערט דער באַרג-שטראָם קיזלשטיינער, שווענקט אויס לעכער אין ראָוו, רייסט — מיט שטיקער פון רויט-ליימיקן באָדן, גראָבט אויס פאַרטיפונגען און דורכגענג אין די ווענט פון דער הייל. אין זיי האָבן זיך דאָס אַרייַנגעזעצט די קאָזאַקן.

לעבן פּיעטראָן, האַלטנדיק די ביקס אָנגעגרייט, איז געשטאַנען איינגעבויגן אַנטיפּ ברעכאָוויטש און מיט באַדויערן געשעפּטשעט:

— סטיעפּקאַ אַסטאַכאָוו האָט זיין פערד ביים ווײנדל אָנגעכאַפּט... אָוועקגעריטן, נאָר מיר איז נישט באַשערט געווען... און די אינפאַנטעריע האָט אונז פאַרלאָזט... מיר וועלן אומקומען, ברידער!... איין גאָט זעט, מיר וועלן אומקומען!...

אינדערהייך האָט זיך פלוצלינג דערהערט אַ סקריפּען פון לויפנדיקע טריט. אין דער הייל האָבן זיך אָנגעהויבן אַראָפּשיטן שטיקלעך שניי און ליים.

— דאָס זענען זיי! — האָט פּיעטראָ אַ פליסטער געטאָן, אָנכאַפּנדיק אַנטיפּקען ביים אָרבל, נאָר יענער האָט פאַרצווייפלט אויסגעריסן די האַנט, געכאַפּט אַ בליק אינדערהייך, האַלטנדיק דעם פינגער אויפן צינגל.

פונדערהייך איז קיינער נאָענט נישט צוגעגאַנגען צום ראַנד פון דער הייל.

פון דאָרט האָבן זיך דערהערט קולות, אַ שרייען אויף אַ פערד.

„זיי זענען זיך מיישב", — האָט פּיעטראָ אַ קלער געטאָן, און אַ שווייס האָט ווידער גענומען רינען איבער זיין רוקן, איבערן האַרץ-גריבל, איבערן פּנים, ווי אַלע פּאָרען פון זיין קערפּער וואָלטן זיך געעפנט.

— העי, איר! קריכט אַרויס! מיר וועלן אייך סיי ווי דערהרגענען! — האָט מען פונדערהייך אויסגעשריגן.

דער שניי איז געפאַלן אין דער הייל אַריין געדיכטער, ווי

אַ ווייסער מילכיקער שטראָם. עמעצער איז, אפנים, נאָענט צוגע-גאַנגען צו דער הייל.

אַ צווייט קול האָט אויך אַזוי זיכער אַ זאָג געטון:

— דאָ אַהער זענען זיי אַראָפּגעשפּרונגען, אָט זענען די שפּורן. איך האָב דאָך אַליין געזען!

— פּיעטראָ מעליעכאָוו! קריך אַרויס!

אויף אַ רגע האָט אַ בלינדע פרייד, ווי אַ פלאַם, אַרומגע-נומען פּיעטראָן. „ווער קען מיך פון די רויטע? דאָס זענען דאָך אייגענע! זיי האָבן אָפּגעשלאָגן!" אָבער דאָס זעלבע קול האָט אים געניים פיבערהאַפט אויפצושוידערן:

— עס רעדט קאָשעוואָי מיכאַיל. מיר לייגן דיר פאָר זיך אונטערצוגעבן מיט גוטן. איר וועט סיווי נישט אַנטרינען!

פּיעטראָ האָט זיך אָפּגעווישט דעם נאַסן שטערן, אויף זיין האַנט-פלאַך זענען געבליבן שטרייפן פון ראָזן בלוטיקן שווייס.

אַ מאָדנע געפיל פון גלייכגילטיקייט, וואָס האָט זיך געגרע-נעצט מיט באַוווסטלאָזיקייט, האָט זיך צוגעגנבעט צו אים.

און ווילד האָט אים אויסגעזען באָדאָווסקאָווס אויסגעשריי:

— מיר וועלן אַרויסקריכן, אויב איר וועט אונז צוזאָגן אָפּ-צולאָזן. און אויב נישט, וועלן מיר זיך אָפּשיסן! נעמט אונז!

— מיר וועלן אייך אָפּלאָזן... — האָט מען, שוויגנדיק אַ ווייַ-לע, געענטפערט פונדערהייך.

פּיעטראָ האָט מיט שטאַרקער אָנשטרענגונג אָפּגעטרייסלט פון זיך די שלעפעריקע טעמפּקייט. אין די ווערטער „מיר וועלן אייך אָפּלאָזן" האָט ער דערהערט אַ פאַרבאָרגענעם טאָן פון חוזק. ער האָט טויב אַ געשריי געטון:

— צוריק! — אָבער קיינער האָט אים שוין נישט געהאָרכט.

די קאָזאַקן, אַלע, חוץ אַנטיפּקען, וואָס האָט זיך פאַרהאַלטן אין לאָך, האָבן זיך אָנגעהויבן כאַפּן אויף די בולטע ערטער פון דער וואַנט, און אַרויפגעקראָכן אינדערהייך.

פּיעטראָ איז אַרויפגעקומען דער לעצטער. אין אים, ווי אַ קינד אונטערן האַרץ פון אַ פרוי, האָט מעכטיק אַ פלאַטער גע-

טון דאָס לעבן. געטריבן דורכן אינסטינקט פון זעלבסטדערהאַלטונג, האָט ער נאָך אין זינען געהאַט אַרויסצוואַרפן: די קוילן פון מאַגאַזין און גענומען קריכן אויפן משופּעדיקן אַראָפּהאַנג. עס איז אים טונקל געוואָרן אין די אויגן, דאָס האַרץ האָט פאַרנומען די גאַנצע ברוסט. עס איז געווען ענג און שווער, ווי אין אַ שווערן שלאָף אין דער קינדהייט. ער האָט אָפּגעריסן די קנעפּלעך פון קאָלנער פון דער בלוזע, צעריסן דעם קאָלנער פון ברודיקן העמד. זיינע אויגן זענען פאַרגאָסן געוואָרן פון שוויס, די הענט האָבן זיך געגליטשט איבער דער קאַלטער געבערגלטער וואַנט פון דער הייל. ער האָט סאַפּענדיק זיך אַרויפגעקריגן אויפן איינגעטרעטענעם שטיקל אָרט פאַר דער הייל, אַ וואָרף געטון זיך די ביקס פאַר די פיס, אויפגעהויבן די הענט אינדערהייך. צונויפגעדריקט אין אַן ענגער קופּע זענען געשטאַנען די קאָזאַקן, וואָס זענען אַרויסגעקראָכן פאַר אים. זיך אָפּטיילנדיק פון דער גרויסער מחנה זאַאַמורצעס, פוסגייער און רייטער, האָט זיך דערנענטערט צו זיי מישקאַ קאָשעוואָי, זענען צוגעריטן רויטאַרמייער...

מישקאַ איז צוגעגאַנגען האַרט צו פּיעטראָן און, נישט אויפהייבנדיק די אויגן פון דער ערד, שטיל געפרעגט:

— האָסט דיך שוין גענוג אָנגעקעמפט ? — צוואַרטנדיק אויף אַן ענטפער און נאָך אַלץ אַזוי קוקנדיק פּיעטראָן אויף די פיס, האָט ער ווידער געפרעגט: — דו האָסט אָנגעפירט מיט זיי ?

פּיעטראָס ליפּן האָבן אָנגעהויבן שפּרינגען. מיט אַ באַוועגונג פון גרויס מידעקייט האָט ער אָנגעשטרענגט אויפגעהויבן די האַנט צום פייכטן שטערן. מישקעס לאַנגע אויסגעבויגענע וויִעס האָבן גענומען ציטערן, די אָנגעשוואָלענע אייבערשטע ליפּ, באַזייעט מיט בלעטערלעך פון פיבער, איז פאַרהויבן געווען אַרויף. אַזאַ שוידערן האָט גענומען טרייסלען מישקעס קערפּער, אַז עס האָט זיך געדאַכט, — ער וועט זיך נישט דערהאַלטן אויף די פיס, וועט אומפאַלן. אָבער ער האָט פּלוצלינג אַ פאַרהייב געטון די אויגן אויף פּיעטראָן, גענומען קוקן אים גלייך אין די אַפּלען

PUBLIC LIBRARY

אריין, זיך איינגעגבערן אין זיי מיט אַ מאָדנע־פרעמדן בליק און שנעל אַ בורטשע געטון:

— טו דיך אויס!

פיעטראָ האָט פלינק אַראָפּגענומען פון זיך דאָס פעלצל, פאַרזיכטיק עס צונויפגעדרייט און אַוועקגעלייגט אויפן שניי. אויסגעטון די פּאַפּאַכע, דעם פּאַסעק, די בלוזע פון האַקי־קאָליר און, אַוועקזעצנדיק זיך אויף אַ פאָלע פון פעלצל, אָנגעהויבן אַראָפּציִען די שטיוול, ווערנדיק מיט יעדער מינוט אַלץ גלייכער און בלייכער.

איוואַן אַלעקסעיעוויטש איז אַראָפּגעשטיגן פון פערד, צוגעגאַנגען זייטיק און, קוקנדיק אויף פיעטראָן, צוזאַמענגעדריקט די ציין — ער האָט מורא געהאַט נישט אַרויסצוכליפּען.

— די וועש טו נישט אויס, — האָט מישקאַ אַרויסגעשעפּטשעט און, אַ ציטער טוענדיק, פּלוצלינג שאַרף אויסגעשריגן: — שנעלער, דו!...

פיעטראָ האָט גענומען זיך איילן, צונויפגעדרייט די וואָלענע זאָקן, וואָס ער האָט אַראָפּגענומען פון די פיס, זיי אַריינגערוקט אין די כאָליעוועס, אויפגעשטאַנען און אַראָפּגעטרעטן פון פעלצל אויפן שניי־אַרויף מיט די באָרוועסע שאַפראַן־געלע פיס.

— קום! — האָט ער אַ רוף געטון איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, קוים באַוועגנדיק מיט די ליפּן. יענער האָט שווייגנדיק געקוקט, ווי אונטער פיעטראָס פיס צעגייט דער שניי. — קום איוואַן, דו האָסט מיין קינד געטויפט... קום, דערהרגעט מיך נישט! — האָט פיעטראָ אַ בעט געטון און דערזעענדיק, אַז מישקאַ האָט שוין אויפגעהויבן דעם רעוואָלווער קעגן זיין האַרץ, — האָט ער ברייט צעעפנט די אויגן, ווי ער וואָלט זיך געגרייט צו דערזען עפּעס בלענדנדיקס, שנעל צונויפגעלייגט די פינגער אין צייכן פון אַ קרייץ און אַריינגענומען דעם קאָפּ צווישן די אַקסלען, ווי ער וואָלט זיך געגרייט אַ שפרונג צו טון.

ער האָט נישט געהערט דעם שאָס, פאַלנדיק אויפן רוקן, ווי פון אַ שטאַרקן שטויס.

קאָשעוואָיס אויסגעשטרעקטע האַנט האָט אָנגעכאַפּט זיין

האַרץ און מיט איינמאָל אויסגעקוועטשט דאָס בלוט דערפון. מיט דער לעצטער לעבנס־אָנשטרענגונג האָט פּיעטראָ שווער צעעפנט דעם קאָלנער פון זיין העמד, אַנטבלויזנדיק אונטערן לינקן וואָרצל די וווּנד פון דער קויל. פון איר האָט פּאַמעלעך געטריפט בלוט, דערנאָך, געפינענדיק אַן אויסגאַנג, האָט דאָס בלוט מיט אַ פּייף אַ שלאָג געטון אינדערהייך אין אַ דזשעגעכץ־שוואַרצן שטראָמל.

XXXIV

פאַרטאָג האָט די אויסשפּירונג, וואָס איז געשיקט געוואָרן צו דער רויטער הייל, זיך אומגעקערט מיט דער ידיעה, אַז ביז דער יעלאַנער גרענעץ האָט מען נישט באַגעגנט קיין רויטע און אַז פּיעטראָ מעליעכאָוו מיט נאָך צען קאָזאַקן ליגן דערהרגעט, טאַקע דאָרט, אינדערהייך פון דער הייל.

גריגאָרי האָט זיך פאַרנומען מיטן אַרויסשיקן שליטנס נאָך די דערהרגעטע און אָוועקגעגאַנגען פאַרברענגען די רעשט נאַכט ביי כריסטאָניען. עס האָבן אים געטריבן פון דער היים די ווייבערישע יללות נאָכן טויטן, דאַריעס אומהיימלעכע יאָמערן. ער איז אָפּגעזעסן ביז טאָג ביים אייוועלע אין כריסטאָניעס כאַטע. ער האָט גיריק אויסגערייכערט אַ פּאַפּיראָס און, ווי מורא האָבנדיק צו בלייבן אויג־אויף־אויג מיט זיינע געדאַנקען, מיט זיין צער נאָך פּיעטראָן, האָט ער ווידער איילik זיך געכאַפּט צום טיטון־בייטל, — אָן אויפהער צערייגעצויגן דעם האַרבן רויך אין זיך און פאַרפירט זייטיקע שמועסן מיטן דרימלענדיקן כריסטאָניען.

עס איז טאָג געוואָרן. דאָס לינדע וועטער האָט זיך אָנגעהויבן פון סאַמע אינדערפרי. אַ זייגער צען האָבן אויפן פאַרמיסטיקטן וועג זיך באַוויזן קאָלוזשעס. פון די דעכער האָט געטריפט. עס האָבן געקרייעט, ווי אין פרילינג, די הענער. אַן איינזאַמע הון האָט ערגעץ געקוואָקעט, ווי אין אַ הייסן זומערדיקן נאָכמיטאָג.

אין די הייף, אויף דער זוניקער זייט, האָבן די אָקסן זיך געריבן אָן די פּלויטלעך. דער ווינט האָט פון זייערע רוקנס צעטראָגן די גרויע האָר, וואָס זענען אויסגעקראָכן מיטן אָנקומען פון פרילינג. עס האָט געשמעקט מיט צעגאַנגענעם שניי שאַרף און זיסלעך. זיך וויגנדיק אויף אַ נאַקעט צווייגל פון אַן עפּל־בוים ביי כריסטאָניעס כאַטע, האָט געטשירקעט אַ קליינער געל־בייכיקער ווינטער־פויגל.

גריגאָרי איז געשטאַנען לעבן טויער, געוואַרט אויף די שליטנס, וואָס האָבן זיך געדאַרפט באַווייזן פון הינטערן באַרג אַפער, און נישט ווילנדיק איבערגעזעצט דאָס טשירקען פון פויגל אויף דעם לשון, וואָס איז אים באַקאַנט געווען פון דער קינדהייט. „שאַרף־דעם־אַקער! שאַרף־דעם־אַקער!" — האָט פריידיק אַרויסגעזאָגט דער פויגל אין דעם לינדן טאָג, אָבער אויף פראָסט — האָט גריגאָרי געוווסט — בייט זיך זיין קול. שנעל טשירקעט ער דעמאָלט, ווי ער וואָלט געוואָלט אַן עצה געבן, און זיין טשירקען איז ענלעך צו די ווערטער: „טו־אָן־די־שיך! טו־אָן־די־שיך!"

גריגאָרי האָט אַריבערגעפירט דעם בליק פון וועג אויפן שפּרינגענדיקן פויגל. „שאַרף־דעם־אַקער! שאַרף־דעם־אַקער!" — האָט דער פויגל אויסגעטשירקעט. און גריגאָרי האָט זיך פלוצלינג דערמאַנט, ווי ער פלעגט צוזאַמען מיט פּיעטראָן קינדווייז פּאַשען אינדיקעס אין סטעפּ, און פּיעטיאַ, דעמאָלט אַ ווייס־האָריקער, מיט אַ פאַרריסענער תמיד אָפּגעשיילטער נאָז, האָט מייסטערהאַפט נאָכגעמאַכט דאָס האָלדערן פון די אינדיקעס און אויך אַזוי איבערגעזעצט זייער שפּראַך אויף זיין פריידיק, קינדיש לשון. ער האָט קונציק אַרויסגעבראַנגט דעם פּישטש פון באַליידיקטן אינדיק, דין אַרויסרעדנדיק: „אַלע אין שטיוו עלעך, און איך נישט! אַלע אין שטיוועלעך, און איך נישט!" און באַלד אויסגעגלאָצט די אויגן, פאַרבויגן די הענט אין די עלנבויגנס, ווי דער אַלטער אינדיק זיך גערוקט זייטיק און געהאָלדערט: „הור! הור! הור! הור! מיר וועלן קויפן דעם הולטיי שטיוועלעך אויפן מאַרק". דעמאָלט האָט גריגאָרי געלאַכט מיט אַ גליקלעך געלעכטער, געבעטן

נאָכאַמאָל נאָכצומאַכן דעם אינדיק, צו ווייזן ווי אַזוי די קליינע אינדיקלעך פּישטשען, ווען זיי געפינען אין גראָז עפּעס אַן אומבאַקאַנטע זאַך — אַ בלעכל אָדער שטיקל טיכעלע...

אין עק גאַס האָט זיך באַוויזן דער ערשטער שליטן. ביי זיין זייט איז געגאַנגען אַ קאָזאַק. באַלד נאָך אים זענען אַרויסגעשווומען דער צווייטער און דריטער שליטן. גריגאָרי האָט אָפּגעווישט די טרער און שטילן שמייכל פון די נישט-געבעטענע זכרונות און איילִיק אַוועקגעגאַנגען צום טויער פון זייער הויף. ער האָט געוואָלט אין ערשטן שרעקלעכן מאָמענט פאַרהאַלטן די מוטער, וואָס איז צעמישט געוואָרן פון די צרות, און זי נישט צולאָזן צום שליטן מיט פּיעטראָס טויטן קערפּער. ביי דער זייט פון ערשטן שליטן האָט געשפּרייזט אָן אַ היטל אַליאָשקאַ שאַמיל. ער האָט צוגעדריקט מיטן רעשטל פון דער האַנט די פּאַפּאַכע צו דער ברוסט, געהאַלטן מיט דער רעכטער האַנט די האָריקע לייצן. גריגאָרי האָט נישט פאַרהאַלטן דעם בליק אויף אַליאָשען, אַ קוק געטון אויפן שליטן. אונטערגעבעט מיט שטרוי, מיטן פּנים אַרויף, איז געלעגן מאַרטין שאַמיל. דאָס פּנים, די גרינע בלוזע אויף דער ברוסט און איינגעפאַלענעם בויך זענען באַדעקט געווען מיט געפרוירן בלוט. אויפן צווייטן שליטן האָט מען געפירט מאַניצקאָוון. ער איז געווען איינגעגראָבן מיטן צעהאַקטן פּנים אין שטרוי. דער קאָפּ אַריינגעצויגן צווישן די אַקסלען, ווי ער וואָלט זיך געטוליעט פון קעלט, און דער נאַקן גלאַט אָפּגעהאַקט דורך אַ פלינקן קלאַפּ מיט אַ שווערד: די שוואַרצע האָר-פלעכטלעך האָבן אַרומגעזיימט ווי פראַנזן די נאַקעטע שוואַרצע ביינער פון שאַרבן. גריגאָרי האָט אַ קוק געטון אויפן דריטן שליטן. ער האָט נישט דערקענט דעם טויטן, אָבער באַמערקט די האַנט מיט די וואַקסענע פינגער, פאַרגעלטע פון רייכערן. זי איז אַראָפּגעהאָנגען פון שליטן און געצייכנט דעם ווייכן שניי מיט די פינגער, וואָס זענען פאַרן טויט צונויפגעלייגט געווען אין אַ קרייץ. דער טויטער האָט געהאַט אויף זיך די שטיוול מיטן שינעל; אפילו דאָס היטל איז געלעגן אויף דער ברוסט. גריגאָרי האָט אָנגעכאַפּט דאָס פערד פון פערטן שליטן ביי

דער צוים און אייליק עס אַרייַנגעפירט אין הויף. פון הינטן זענען נאָכגעלאָפן שכנים, ווייבער און קינדער. פאַרן גאַנעק האָט זיך פאַרזאַמלט אַן עולם.

— אָט איז ער, אונזער ליבינקער פיעטראָ פאַנטעלעיעוויטש! שוין דורכגעגאַנגען זיין וועג אויף דער ערד, — האָט עמעצער שטיל געזאָגט.

אָן אַ היטל איז אַרייַנגעגאַנגען אין טויער סטיעפּאַן אַסטאַכאָוו. נישט צו וויסן פונוואַנען האָט זיך באַוויזן דער זיידע גרישאַקאַ מיט נאָך דריי זקנים. גריגאָרי האָט מיט פאַרלוירנקייט זיך אַרומגעקוקט.

— לאָמיר אים אַרייַנטראָגן אין דער כאַטע...

דער פורמאַן האָט שוין אָנגענומען פיעטראָן ביי די פיס, נאָר דער עולם האָט זיך שווייַגנדיק צערוקט און מיט דרך־ארץ געמאַכט אַ וועג פאַר איליניטשנען, וואָס איז אַראָפּגעגאַנגען פון די טרעפּלעך.

זי האָט אַ קוק געטון אויפן שליטן. אַ טויטע בלייכקייט האָט ווי אַ שטרייף זיך אויסגעלייגט איבער איר שטערן, באַדעקט די באַקן, די נאָז, פאַרנומען די גאָמבע. פאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש האָט זי ציטערנדיק אונטערגעכאַפּט אונטער די הענט. די ערשטע איז אַרויס אויפן קול דוניאַשקאַ, איר האָט מען געענטפערט אפשר פון צען זייטן פון כוטאָר. דאַריאַ, אַ צעשויבערטע, אַן אָנגעדראָלענע, האָט אַ קלאַפּ געטון מיט דער טיר, אַרויסגעלאָפן אויפן גאַנעק און זיך אַ וואָרף געטון אויפן שליטן.

— פּיעטיושקאַ! פּיעטיושקאַ! טייערינקער! שטיי אויף! שטיי אויף!

גריגאָריען איז שוואַרץ געוואָרן פאַר די אויגן.

— גיי אַוועק, דאַשקאַ! — האָט ער, אַ צעמישטער, ווילד אויסגעשריגן און מיט אימפּעט אַ שטויס געטון דאַריען אין דער ברוסט אַריין.

זי איז אַרייַנגעפאַלן אין אַ באַרג שניי. גריגאָרי האָט פלינק אַ כאַפּ געטון פּיעטראָן אונטער די הענט, דער פורמאַן האָט אָנ־

גענומען זײַנע באָרוועסע פיס בײַ די קנעכלעך, אָבער דאָריע איז זײ אויף אַלע פיר נאָכגעקראָכן אויפן גאַנעק אַרויף; זי האָט געכאַפּט דעם מאַנס פאַרשטאַרטע, געפרוירענע הענט און זײ געקושט. גריגאָרי האָט זי אָפּגעשטופּט מיטן פוס, געפילט, אַז נאָך אַ רגע — און ער פאַרלירט דאָס באַוווּסטזײַן. דוניאַשקאַ האָט מיט כּוח אָפּגעריסן דאָריעס הענט, צוגעדריקט איר צעמישטן קאָפּ צו דער ברוסט.

אין קיך איז געשטאַנען אַן אָפּגעשטאָרבענע שטילקייט. פּיעטראָ איז געלעגן אויפן דיל אַן אויסטערליש קלײנער, ווי אײַנגעשרומפּענער. די נאָז איז בײַ אים געוווען שאַרף, די ווײַצענע וואָנסעס — טונקל, און דאָס גאַנצע פּנים האָט זיך אויסגעצויגן און שײן געוואָרן. פון די הויזן האָבן אַרויסגעקוקט די באָרוועסע, האָריקע פיס. ער איז ביסלעכווײַז אויפגעגאַנגען, אונטער אים האָט זיך געשאַפן אַ ראָזלעכע נעץ. און וואָס מער דער געפרוירענער קערפּער איז איבער נאַכט אויפגעגאַנגען, — אַלץ שאַרפער האָט זיך געשפּירט מיט געזאַלצענעם ריח פון בלוט און איבלדיקער זיסקייט, ווי פון קאָרנבלימלעך.

פּאַנטעלײ פּראָקאָפּיעוויטש האָט געהובלעוועט אונטער דער שאָפּע ברעטער אויף אַן אָרון. באַבעס האָבן זיך געדרײט אין אַלקערל אַרום דאָריען, וואָס איז נאָך אַלץ נישט צו זיך געקומען. פון צײַט־צו־צײַט האָט זיך געהערט פון דאָרט עמעצנס שאַרפער היסטערישער שלוכץ, און דערנאָך איז געפלאָסן דאָס קול פון דער שדכנטע וואַסיליסע, וואָס איז געקומען זיך טײלן מיטן צער. גריגאָרי איז געזעסן אויף דער באַנק קעגנאיבער דעם ברודער, געדרײט אַ פּאַפּיראָס, געקוקט אויף פּיעטראָס פּנים, וואָס איז געווען געל בײַ די ראַנדן, אויף זײַנע הענט מיט די בלוי־געוואָרענע קײלעכיקע נעגל. אַ גרויסע פרעמדקײט האָט אים שוין אָפּגעטײלט פון ברודער. פּיעטראָ איז שוין אַצינד נישט געווען דער אײגענער, נאָר אַ גאַסט אויף אַ ווײַלע, מיט וועלכן עס איז געקומען די צײַט זיך צו שײדן. ער ליגט אַצינד, גלײַכגילטיק צוגעלײגט מיט

דער באַק צום ערדענעם דיל, מיט אַ רויִקן געהיימנישפולן האַלבן שמייכל, וואָס איז פאַרפרוירן געוואָרן הינטער די ווייצענע וואָנסעס, ווי וואַרטנדיק אויף עפּעס. און מאָרגן וועלן אים אויסריכטן אין לעצטן וועג אַריין דאָס ווייב און די מוטער.

די מוטער האָט שוין פאַרנאַכט אָנגעוואַרעמט פאַר אים דריי אײַזערנע טעפּ וואַסער, און דאָס ווייב האָט אָנגעגרייט קלאָרע וועש און די בעסטע הויזן מיטן מונדיר. גריגאָרי — דער ליבלעכער ברודער — און דער פאָטער וועלן אָפּוואַשן זיין קערפּער, וואָס געהערט שוין אַצינד נישט צו אים און שעמט זיך שוין נישט מיט זיין נאַקעטקייט. זיי וועלן אים אָנטון יום-טובדיק און אַרויפלייגן אויפן טיש. און דערנאָך וועט קומען דאַריע, אַריינשטעקן אין זיינע ברייטע אייזיקע הענט, מיט וועלכע ער האָט זי ערשט נעכטן אַרומגענומען, דאָס ליכט, וואָס האָט זיי ביידע צוגעלויכטן אין צערקווע, ווען זיי האָבן זיך געדרייט אַרום דעם אַלטאַר, — און גרייט וועט זיין דער קאָזאַק פּיעטראָ מעליעכאָוו אין וועג אַריין, פון וואַנען מען קערט זיך שוין נישט אום אויף אורלויב אין די היימישע כאַטעס.

„בעסער וואָלסטו אומגעקומען ערגעץ אין פּרייסן, איידער דאָ פאַר דער מאַמעס אויגן!" — האָט גריגאָרי אין רעיון מיט פאָרוואורף זיך געווענדט צום ברודער, און אַ קוק טוענדיק אויפן טויטן, פלוצלינג בלייך געוואָרן: איבער פּיעטראָס באַק האָט זיך געגליטשט אַ טרער צו דער אַראָפּגעהאָנגענער וואָנסע. גריגאָרי איז אפילו אויפגעשפּרונגען, אָבער צוקוקנדיק זיך אויפמערקזאַמער, האָט ער לייכטער אָפּגעזיפצט: נישט קיין טויטע טרער, נאָר אַ טראָפּן פון דער אויפגעטייעטער געקרייזלטער טשופּרינע איז פּיעטראָן אַראָפּגעפאַלן אויפן שטערן און זיך פּאַמעלעך אַראָפּגעקייקלט איבער דער באַק.

XXXV

אויפן באַפעל פונם קאָמאַנדיר פון די פאַראייניקטע אויפשטענדערישע כוחות פון אייבערשטן דאָן איז גריגאָרי מעליעכאָוו באַשטימט געוואָרן אַלס קאָמאַנדיר פון וויעשענסקער פּאָלק. צען קאָזאַקן-סאָטניעס האָט גריגאָרי אָוועקגעפירט אויף קאַרגין. דער שטאַב האָט אים באַפוילן פאַר יעדן פרייז צו צעקלאַפּן ליכאַטשעווס אָפּטיילונג און זי אַרויסטרייבן פון די גרענעצן פון קרייז, כדי צו רעוואָלטירן אַלע טשירער כוטאָרן פון די קאַרגינער און באָקאָווער סטאַניצעס.

און גריגאָרי האָט דעם זיבעטן מערץ אָוועקגעפירט די קאָזאַקן. אויפן אויפגעטייעטן בערגל, וואָס איז באַדעקט געווען דאָ און דאָרט מיט שוואַרצע פלעקן, האָט ער דורכגעלאָזט פאַרביי זיך אַלע צען סאָטניעס. אין דער זייט פון שליאַך, קרימלעך אָנגעדרייט, האָט ער זיך געהאָרבעט אויפן זאָטל, שטייף פאַרצויגן די לייצן, איינגעהאַלטן דאָס צעהיצטע פערד, און פאַרביי אים זענען דורכגעגאַנגען אין מאַרש-קאָלאָנעס די סאָטניעס פון די דאָנער כוטאָרן: באַזקאָוו, ביעלאָגאָרקי, אָלשאַנסק, מערקולאָוו, גראָמקי, סעמיאָנאָווסק, ריבינסק, וואָדיאַנסק, ליעביאַשעוו, יעריק.

גריגאָרי האָט זיך געגלעט די שוואַרצע וואָנסע מיט דער הענטשקע, באַוועגט מיט דער שפּאַרבער-נאָז, פון אונטער די געפליגלטע ברעמען יעדע סאָטניע באַגלייט מיט אַ כמורנעם בליק. די גרויסע צאָל פאַרשפּריצטע פערדישע פיס האָבן געקנעטן די גרויע ברייַע פון שניי. באַקאַנטע קאָזאַקן האָבן, דורכרייטנדיק, געשמייכלט צו גריגאָריען. איבער זייערע פאַפּאַכעס האָט זיך געהויבן און צעגאַנגען דער טיטון-רויך. פון די פערד האָט געשלאָגן מיט פאַרע.

גריגאָרי האָט זיך פאַראייניקט מיט דער לעצטער סאָטניע. אַ דריי וויאָרסט ווייטער האָבן זיי באַגעגנט אַ פאַטראָל. דער או-

ריאַדניק, וואָס האָט אָנגעפירט מיטן פּאַטראָל, איז צוגעריטן צו גריגאָריען.

— די רויטע טרעטן אָפּ אויפן וועג קיין טשוקאַרין !

קיין שלאַכט האָט די ליכאַטשעווער אָפּטיילונג נישט אָנגענומען. אָבער גריגאָרי האָט אַ וואָרף געטון אין פלאַנג דריי קאָזאַקן-סאָטניעס און מיט די איבעריקע גענומען אַזוי אָנגרייפן, אַז די רויטאַרמייער האָבן אין טשוקאַרין אָנגעהויבן איבערלאָזן וואָגנס פון טאַבאַר און קאַסטנס אַמוניציע. אויף דער צווייטער זייט טשוקאַרין, לעבן קליינעם צערקווקעלע, איז שטעקן געבליבן אין טייכל אַ ליכאַטשעווער באַטאַרייע. די פורמאַנעס האָבן איבערגעהאַקט די שטריק און אַנטלאָפן איבער די לעוואַדעס קיין קאַרגין.

די פּופצן וויאָרסט פון טשוקאַרין קיין קאַרגין זענען די קאָזאַקן דורכגעריטן אָן אַ שלאַכט. אַ ביסל מער רעכטס, נאָך יאַסענאָווקע, האָט דעם שונאס אַ פּאַטראָל באַשאָסן פון אויסשפּיר-אָפּטיילונג פון די וויעשענצעס. מיט דעם האָט דער ענין זיך פאַרענדיקט. די קאָזאַקן האָבן שוין אָנגעהויבן שפּאַסן: „ביז נאָוואָטשערקאַסק וועלן מיר דערגיין !"

גריגאָריען האָט געפרייט די פאַרכאַפּטע באַטאַרייע. „אפילו די שלעסער האָבן זיי נישט באַוויזן קאַליע צו מאַכן", — האָט ער מיט גרינגשעצונג אַ טראַכט געטון. די פאַרזונקענע האַרמאַטן האָט מען אַרויסגעשלעפּט מיט אָקסן. די באַדינונג פאַר זיי איז גלייך אויסגעקליבן געוואָרן פון די סאָטניעס. די האַרמאַטן זענען געגאַנגען אין טאָפּל-געשפּאַן: זעקס פאַר פערד פאַר יעדן. די האַלבע סאָטניע, וואָס איז באַשטימט געוואָרן אַלס דעקונג, האָט באַגלייט די באַטאַרייע.

פאַרנאַכט האָבן זיי מיט אָנגריף גענומען קאַרגין. אַ טייל פון דער ליכאַטשעווער אָפּטיילונג מיט די איבעריקע דריי האַרמאַטן און ניין קוילנוואַרפער איז גענומען געוואָרן אין געפאַנגענשאַפט. די איבעריקע, צוזאַמען מיטן קאַרגינער רעווקאָם, האָבן באַוויזן איבער די כוטאָרן צו אַנטלויפן אין דער ריכטונג פון דער בוקאָווער סטאַניצע.

אַ גאַנצע נאַכט איז געפאַלן אַ רעגן. פאַרטאָג האָט זיך געשפּיגלט די ראָוועס און היילן. די וועגן זענען געווען פאַרגאָסן: יעדער טאָל – אַ פּאַסטקע. דער שניי, אָנגעזאַפּט מיט וואַסער, האָט זיך אַראָפּגעזעצט צו דער ערד. די פערד זענען געזונקען, די מענטשן זענען געפאַלן פון מידקייט.

די צוויי סאָטניעס אונטער דער אָנפירונג פון באַזקאָוואַר כאָרונזשי כאַרלאַמפּי יערמאַקאָוו, וואָס זענען אַרויסגעשיקט געוואָרן דורך גריגאָריען צו פאַרפאָלגן דעם אָפּטרעטנדיקן שונא, האָבן פאַרכאַפּט אין די נאָענטע – לאָטישעווער און וויסלאָקוזאָווער – כוטאָרן בײַ אַ דרייסיק געבליבענע רויטאַרמייער; אין דערפערי האָט מען זיי געבראַנגט קיין קאַרגין.

גריגאָרי איז געשטאַנען אויף קוואַרטיר אין גרויסן הויז פון אָרטיקן קאַרגינער עושר. די געפאַנגענע האָט מען אַריינגעטריבן צו אים אין הויף. יערמאַקאָוו איז אַריינגעקומען צו גריגאָריען, זיך באַגריסט.

– איך האָב גענומען זיבן און צוואַנציק רויטע. פאַר דיר האָט דאָרט דער אָרדינאַנס צוגעפירט דאָס פערד. רייטס באַלד אַרויס?

גריגאָרי האָט זיך פאַרצויגן דעם פּאַסעק אַרום דעם שינעל, פאַרן שפּיגל פאַרקעמט די האָר, וואָס זענען אים אָפּערגעפאַלן פון אונטער דער פּאַפּאַכע, דערנאָך ערשט זיך אויסגעדרייט צו יערמאַקאָוון.

– מיר פאָרן. מיר וועלן גלייך אַרויסטרעטן. אויפן פּלאַץ איינאָרדענען אַ מיטינג, און – מאַרש!

– דאַרפסט אים נייטיק, דעם מיטינג! – יערמאַקאָוו האָט אַ הייב געטון מיט אַן אַקסל, זיך צעשמייכלט. – זיי זענען שוין אַלע אויף די פערד אויך אָן דעם מיטינג. נאַ-זע! נישט די וויעשענער קומען דאָ אָן?

גריגאָרי האָט אַ קוק געטון דורכן פענסטער. צו פיר אין אַ רייע, אין אויסגעצייכנטער אָרדענונג האָבן זיך דערנענטערט צוויי סאָטניעס. די קאָזאַקן – געקליבענע, די פערד – ווי אויף אַ רעווי.

— פונוואַנען איז דאָס? פונוואַנען האָט זיי דער טייוול גע־בראַנגט? — האָט גריגאָרי פריידיק געמירמלט, אָנטוענדיק די שווערד אין גאַנג. יערמאַקאָוו האָט אים דעריאָגט ביים טויער.

צום טירל איז שוין צוגעריטן דער קאָמאַנדיר פון דער פע־דערשטער סאָטניע. ער האָט מיט רעספּעקט געהאַלטן די האַנט ביים ראַנד פון דער פּאַפּאַכע, נישט דרייסט געוועזן זי צו דער־לאַנגען גריגאָריען.

— איר זענט — חבר מעליעכאָוו?

— איך. פונוואַנען זענט איר?

— נעמט אונז צו אין אייער אָפּטיילונג. מיר פאַראייניקן זיך מיט אייך. אונזער סאָטניע האָט זיך פאַרמירט די פאַרגאַנגענע נאַכט. דידאָזיקע איז — פון כוטאָר ליכאָווידאָוו, און די איבעריקע צוויי — פון גראַטשעוו, פון אַרכיפּאָווקע און וואַסיליעווקע.

— פירט אַוועק די קאָזאַקן אויפן פּלאַץ. דאָרט וועט באַלד פאָרקומען אַ מיטינג.

דער אָרדינאַנס (גריגאָרי האָט זיך גענומען פאַר אַן אָרדי־נאַנס פּראָכאָר זיקאָוון) האָט אים צוגעפירט דאָס פערד, אפילו צו־געהאַלטן דאָס רייט־טרעפּל. יערמאַקאָוו האָט עפּעס באַזונדערס פלינק, כמעט נישט באַרירנדיק דעם זאָטל־האָרן און די גריווע, אַרייַנגעוואָרפן זיין דאַרן אייזערנעם קערפּער אין זאָטל און גע־פרעגט, צורייטנדיק און פון געוווינהייט זיך גלייך מאַכנדיק דעם שפּאַלט פון שינעל איבערן זאָטל.

— וואָס זאָל מען טון מיט די געפאַנגענע?

גריגאָרי האָט אים אָנגענומען ביי אַ קנאָפּ פון שינעל, זיך אָנבייגנדיק פון זאָטל. אין זיינע אויגן האָבן אויפגעפינקלט געלע פייערלעך. אָבער די ליפּן, הגם רויבעריש, האָבן הינטער די וואָנ־סעס געשמייכלט.

— באַפעל זיי אַוועקצוטרייבן קיין וויעשקי. פאַרשטאַנען? זיי זאָלן נישט ווייטער פון אַט יענעם בערגל אַוועקגיין!

ער האָט אַ פּאָכע געטון מיטן ראַפּניק אין דער ריכטונג פון זאַמדיקן בערגל נאָך דער סטאַניצע און געריטן פון אָרט.

„דאָס איז די ערשטע באַצאָלונג פאַר פּיעטראָן", — האָט ער אַ טראַכט געטון, שנעל אוועקרייטנדיק, און אָן אַ סיבּה מיטן ראַפּניק אויסגעהאַקט אַ העלן אויפגעדראָלענעם שטרייף אויפן רוק פון פערד.

XXXIV

פון קאַרגין האָט גריגאָרי אָוועקגעפירט דריי מיט אַ האַלבן טויזנט שווערדן אויף באָקאָוו. דער שטאַב און קריגס־ראַט פון קרייז האָבן דורך ספּעציעלע קוריערן אים נאָכגעשיקט באַפעלן און פאַראָרדענונגען. איינער פון די שטאַב־מיטגלידער האָט אים אין אַ פּריוואַט בריוול מליצהדיק געבעטן:

„פילגעאַכטעטער חבר גריגאָרי פּאַנטעלעיעוויטש! צו אונז דערגייען אינטריגאַנטישע ידיעות, אַז דו באַגייסט דיך כלומרשט אכזריותדיק מיט די געפאַנגענע רויטאַרמייער. אויף דיין באַפעל זאָל האָבן אומגעקומען — פּשוט צעהאַקט געוואָרן דורך שווערדן — דרייסיק רויטאַרמייער, וואָס זענען גענומען געוואָרן דורך כאַרלאַמפּי יערמאַקאָוון הינטער באָקאָוו. צווישן די דערמאַנטע געפאַנגענע האָט, לויט די ידיעות, זיך געפונען איין קאָמיסאַר, וואָס האָט אונז געקאָנט שטאַרק צונוץ קומען צום אַרויסקריגן אינפאָרמאַציעס וועגן זייערע כּוחות. דו, טייערער חבר, ענדער דעם באַפעל וועגן נישט נעמען קיין געפאַנגענע. אַזאַ באַפעל איז פאַר אונז זייער שעדלעך, אפילו די קאָזאַקן זענען קעגן אַזאַ אכזריות און האָבן מורא, אַז אויך די רויטע וועלן דערהרגענען זייערע געפאַנגענע און חרוב מאַכן אונזערע כוטאָרן. דעם אָנפירער־קאָמאַנדיר, פלעט ברענג אויך לעבעדיקערהייט. מיר וועלן זיי ביסלעכווייז אָפּרוימען אין וויעשקי אָדער קאַזאַנסק. דו אָבער גייסט מיט דיינע סאָטניעס, ווי טאַראַס בולבאַ אין היסטאָרישן ראָמאַן פון שרייבער פּושקין, — אי דו ראָטסט אַלץ אויס מיט פייער און שווערד, אי דו רופסט אַרויס אויפרעגונג ביי די קאָזאַקן. דו, זיי

אַזוי גוט, באַרויִק דיך, — די געפאַנגענע דערהרגע נישט, נאָר שיק זיי איבער צו אונז. אין דעם וועט זיין אונזער שטאַרקייט. און איצט — זיי געזונט. מיר שיקן דיר האַרציקע גרוסן און וואַרטן אויף דיינע דערפֿאָלגן".

דעם בריוו האָט גריגאָרי צעריסן, נישט צולייענענדיק אים ביזן סוף, און אַוועקגעוואָרפֿן דעם פֿערד אונטער די פֿיס. קודידינאָוון אויף זיין באַפֿעל: „אַנטוויקל גלייך אַן אָנגריף אויף דרום, אָפּשניט קרוטיענקי—אַסטאַכאָווא—גרעקאָווא. דער שטאַב האַלט פֿאַר נייטיק זיך צו פֿאַראייניקן מיטן פֿראָנט פֿון די קאַדעטן. אין קעגנפֿאַל וועט מען אונדז אַרומרינגלען און פֿאַרניכטן", — האָט ער אָנגעשריבן, נישט אַראָפּגייענדיק פֿון זאָטל: „איך גרייף אָן אויף באָקאָוו, איך פֿאַרפֿאָלג דעם אַנטלויפֿנדיקן שונא. און אויף קרוטיענקי וועל איך נישט גיין, איך האַלט דיין באַפֿעל פֿאַר נאַריש. און וועמען וועל איך גיין אָנגרייפֿן אין אַסטאַכאָווע? חוץ דעם ווינט און כאַכלעס איז דאָרט קיינער נישטאָ".

מיט דעם האָט זיין אָפֿיציעלע קאָרעספּאָנדענץ מיטן צענטער פֿון די אויפֿשטענדער זיך פֿאַרענדיקט. די סאָטניעס, וואָס זענען צעטיילט געווען אין צוויי פּולקן, האָבן זיך דערנענטערט צום קאָנקאָווער כוטאָר, וואָס האָט זיך געגרענעצט מיט באָקאָוו. דער מיליטערישער דערפֿאָלג האָט נאָך אין משך פֿון דריי טעג נישט פֿאַרלאָזט גריגאָריען. פֿאַרנעמענדיק אין אַ שלאַכט באָקאָוו, איז גריגאָרי אויף אייגענער ריזיקע אַרויסגעטרעטן קעגן קראַסנאָקוטסק. ער האָט צעקלאַפּט די נישט גרויסע אָפּטיילונג, וואָס האָט אים פֿאַרשטעלט דעם וועג, אָבער די געפֿאַנגענע שוין נישט געהייסן דערהרגענען, נאָר זיי אָפּגעשיקט אין רוקן.

דעם נייגטן מערץ האָט ער שוין צוגעפֿירט די פּולקן צו טשעסטאַקאָוואָ. אין דער צייט, דערפֿילנדיק זיך באַדראָט אין רוקן, האָט די רויטע אָנפֿירונג אַ וואָרף געטון קעגן אויפֿשטאַנד עטלעכע פּולקן און באַטאַרייעס. הינטער טשעסטאַקאָוואָ האָבן די אָנגעקומענע רויטע פּולקן מיט גריגאָריעס פּולקן פֿאַרפֿירט אַ שלאַכט, וואָס האָט געדויערט דריי שעה. מורא האָבנדיק פֿאַר אַ „זאַק",

האָט גריגאָרי צוריקגעצויגן זײַנע טײלן קעגן קראַסנאָקוטסק. אָבער אין דער פרימאָרגנדיקער שלאַכט פון צענטן מערץ האָבן די רויטע כאָפּערער קאָזאַקן גוט אָנגעטאָפּט די ווישענצעס. אין אַן אַטאַקע און קאָנטער־אַטאַקע זענען די דאָנער פון בײדע צדדים זיך צונױפגעקומען, דערלאַנגט, ווי עס געהערט צו זײַן, און גריגאָרי, פאַרלירנדיק דאָס פערד, האָט מיט אַ צעהאַקטער באַק אַרויסגעפירט די פּולקן פון דער שלאַכט און אַוועקגעגאַנגען מיט זײ קײן באָקאָוו.

אין אָוונט האָט ער אױסגעפאָרשט אַ געפאַנגענעם כאָפּערעץ. פאַר אים איז געשטאַנען אַ נישט יונגער קאָזאַק פון דער טעפּקינער סטאַניצע, אַ בלאָנדער, אַ שמאָל־ברוסטיקער, מיט צויטיקע רויטע קלאַפּעס פון שינעל. אויף די פראַגן האָט ער געענטפערט גערן, אָבער געשמײכלט אָנגעשטרענגט, מיט עפּעס אַ באַהאַלטענער כוונה.

— וועלכע פּולקן זענען געווען נעכטן אין דער שלאַכט?

— אונזער דריטער קאָזאַקישער אויפן נאָמען פון סטיענקאַ ראַזין. אין אים זענען כמעט אַלע קאָזאַקן פון כאָפּערער קרײַז. דער פינפטער זאַאַמורער, דער צוועלפטער קאַוואַלערישער און דער זעקסטער מצענסקער.

— אונטער וועמעס אַלגעמײנער אָנפירונג? מען זאָגט, קיקווידזע האָט אָנגעפירט?

— נײן, חבר דאָמניטש האָט אָנגעפירט מיט דער צונויפגעשטעלטער אָפּטײלונג.

— צמוניציע איז דאָ בײַ אײַך אַ סך?

— פאַרן טײווּל!

— האַרמאַטן?

— דאַכט זיך, אַכט.

— פונוואַנען האָט מען אַראָפּגענומען דאָס פּולק?

— פון די קאַמיענסקער כוטאָרן.

— מען האָט זײ געזאָגט, וווהין מען שיקט זײ?

דער קאָזאַק האָט זיך פאַרהאַקט, אָבער דאָך געענטפערט.

גריגאָרי האָט געוואָלט געוויר ווערן וועגן דער שטימונג ביי די כאָפּערצעס.

— וואָס האָבן געשמועסט צווישן זיך די קאָזאַקן?

— זיי האָבן נישט קיין חשק געהאַט צו גיין...

— מען ווייסט אין פּאָלק, קעגן וואָס מיר זענען אויפגע־שטאַנען?

— פונוואַנען זאָל מען וויסן?

— פאַרוואָס־זשע זענען זיי נישט גערן געגאַנגען?

— איר זענט דאָך קאָזאַקן! און עס איז אויך שוין נמאס גע־וואָרן זיך צרומצופירן מיט דער מלחמה. מיר זענען דאָך געגאַנגען נאָך מיט מיראָנאָוון — און שלעפּן זיך אַרום אַזוי ביז אַצינד.

— ווערסט אפשר דינען ביי אונז?

דער קאָזאַק האָט אַ דריק געטון מיט די שמאָלע אַקסלען.

— ווי איר ווילט! קיין חשק איז נישטאָ...

— נו, גיי. מיר וועלן דיך אָפּלאָזן צום ווייב... האָסט דיך שוין, מסתמא, פאַרבענקט?

גריגאָרי האָט מיט פאַרזשמורעטע אויגן נאָכגעקוקט דעם אַרויסגייענדיקן קאָזאַק, אַריינגערופן פּראָכאָרן. ער האָט לאַנג גע־רייכערט, געשוויגן. דערנאָך צוגעגאַנגען צום פענסטער און, שטיי־ענדיק מיטן רוקן צו פּראָכאָרן, רויִק באַפוילן:

— זאָג די חברה־לייט, זיי זאָלן דעם, וועלכן איך האָב נאָר־וואָס אויסגעפאָרשט, שטילערהייט אַוועקפירן אין גאָרטן אַריין. קיין רויטע קאָזאַקן נעם איך נישט אין געפאַנגענשאַפט! — גריגאָרי האָט האַסטיק זיך אויסגעדרייט אויף די אויסגעטרעטענע אָפּ־צאַסן. — זאָלן זיי אים גלייך... גיי!

פּראָכאָר איז אַוועקגעגאַנגען. אַ ווײַלע איז גריגאָרי געשטאַ־נען, ברעכנדיק די טרוקענע צווייגלעך פעלאַרגאָניע אויפן פענ־סטער, דערנאָך איז ער אומבאַמערקט אַרויסגעגאַנגען אויפן גאַ־נעק. פּראָכאָר האָט שטיל גערעדט מיט די קאָזאַקן, וואָס זענען געזעסן אויף דער זון ביים שפּייכלער.

— לאָז אָפּ דעם געפאַנגענעם. זאָל מען אים אויסשרייבן אַ

דאָקומענט, — האָט גריגאָרי געזאָגט, נישט קוקנדיק אויף די קאַזאַקן, און זיך אומגעקערט אין צימער אַריין, שטיין געבליבן פאַרן אַלטן שפּיגל, אין פאַרוואונדערונג אַ צעפּיר געטון מיט די הענט.

ער האָט זיך נישט געקאָנט אויפקלערן, פאַרוואָס ער איז אַרויסגעגאַנגען און געהייסן אָפּלאָזן דעם געפאַנגענעם. ער האָט דאָך איבערגעלעבט אַ געוויס שאַדנפריידיק געפיל, עפּעס ענלעכס צו באַפרידיקונג, ווען ער האָט מיט אינערלעכן חוזק אַ זאָג געטון: „מיר וועלן דיך אָפּלאָזן צום ווייב... גיי", — און אַליין געוווסט, אַז ער וועט באַלד אַריינרופן פּראָכאָרן און באַפעלן דעם כאָפּערעץ צו דערהרגענען אין גאָרטן. אים האָט אַ ביסל פאַרדראָסן אויף דעם געפיל פון רחמנות, — וואָס־זשע דען, אויב נישט אַן אומקלאָר געפיל פון רחמנות האָט זיך אַריינגעריסן אין זיין באַוווסטזיין און אים באַוויגן צו באַפרייען דעם שונא? און אייגנצייטיק פילט ער אַ פריידיקע אויפפרישונג... ווי אַזוי איז דאָס געשען? ער האָט זיך אַליין נישט געקאָנט אָפּגעבן קיין חשבון. און דאָס איז געווען נאָך מערקווירדיקער, ווייל ער אַליין האָט ערשט נעכטן געזאָגט צו די קאָזאַקן: „דער פויער — איז אַ שונא, אָבער דער קאָזאַק, וואָס גייט אַצינד מיט די רויטע — באַשטייט פאַר צוויי שונאים! פאַרן קאָזאַק, ווי פאַר אַ שפּיאָן, דאַרף זיין דער משפּט אַ קורצער: איינס און צוויי — און אויף יענער וועלט אַרויף גיי!"

מיט דעם נישט אויפגעקלערטן, באַאומרויִקנדיקן ווידערשפּרוך, מיט דעם אויפגעוועקטן געפיל פון זיין אומגערעכטער האַנדלונג האָט גריגאָרי פאַרלאָזט דאָס צימער. צו אים זענען געקומען דער קאָמאַנדיר פון טשירער פּולק — אַ הויכער אַטאַמאַניעץ מיט אומבאַמערקבאַרע, דינע שטריכן פון פּנים, וואָס מעקן זיך אָפּ אין זכרון, און צוויי סאָטניע־קאָמאַנדירן.

— זיי האָבן צוגעשיקט נאָך פאַרשטאַרקונג! — האָט שמייכלענדיק מיטגעטיילט דער פּולק־קאָמאַנדיר. — דריי טויזנט רייטער פון נאָפּאָלאָוו, פון יאַבלאָנאָווער טייכל, פון גוסינקע, חוצדעם נאָך צוויי טויזנט פוסגייער. ווו וועסטו זיי אַהינטון, פּאַנטעלעוויטש?

גריגאָרי האָט אויפגעהאָנגען דעם מאַוזער מיטן עלעגאַנטן מיליטערישן טאַש, וואָס זענען אים אָנגעקומען נאָך ליכאַטשעוון, און אַרויסגעגאַנגען אין הויף אַריין. די זון האָט וואַרעם געלויכטן. דער הימל איז געווען זומערדיק הויך און בלוי, און זומערדיק זענען געשווומען אויף דרום ווייסע געקרייזלטע וואָלקנס. גריגאָרי האָט אין געסל פאַרזאַמלט אַלע קאָמאַנדירן אויף אַ באַראַטונג. זיי זענען זיך צונויפגעקומען אַ מאַן דרייסיק, אויסגעזעצט אויפן אומגעלייגטן פאַרקן, פון האַנט־צו־האַנט האָט אָנגעהויבן וואַנדערן עמעצנס טיטון־בייטל.

— וואָסערע פּלענער וועלן מיר אויסאַרבעטן? אויף וואָסער אופן זאָלן מיר צעקלאַפּן די פּולקן, וואָס האָבן אונז אָפּגעשטויסן פון טשיסטאַקאָוקע, און וווהין זאָלן מיר אונזער וועג ריכטן? — האָט גריגאָרי געפרעגט און אויספירלעך איבערגעגעבן דעם אינהאַלט פון קודינאָווס באַפעל.

— און וויפיל זענען זיי קעגן אונז? ביסט געוווּיר געוואָרן ביים געפאַנגענעם? — האָט, שווייגנדיק אַ ווײַלע, געפרעגט איינער פון די סאָטניע־קאָמאַנדירן.

גריגאָרי האָט אויסגערעכנט די פּולקן, וואָס זענען געשטאַנען קעגן זיי, פלינק באַחשבונט די וואָרשיינלעכע צאָל באַגנעטן און שווערדן פון שונא. די קאָזאַקן האָבן געשוויגן. אויף דער באַראַטונג האָט מען נישט געטאָרט אַרויסטרעטן מיט קיין נאַריש, אומבאַרעכנט וואָרט. דער גראַטשעווער סאָטניע־קאָמאַנדיר האָט טאַקע אַזוי געזאָגט:

— וואַרט־צו אַ ביסל, מעליעכאָוו! לאָז באַטראַכטן. דאָס איז דאָך נישט מיט קיין שווערד אַ שנייד צו טון. מען זאָל זיך אַמאָל נישט טועה זיין.

ער האָט אויך אָנגעהויבן רעדן דער ערשטער.

גריגאָרי האָט אַלע אויסגעהערט אויפמערקזאַם. די אַרויסגעזאָגטע מיינונג פון דער מערהייט איז געווען דערפאַר, מען זאָל זיך נישט צוּוועקלאָזן ווייט אפילו אין פאַל פון דערפאָלג און פירן אַ פאַרטיידיקונגס־מלחמה. איבעריקנס, איינער פון די טשירצעס

האָט הייס געשטיצט דעם באַפעל פון קאָמאַנדיר פון די אויפשטענדערישע כּוחות, ער האָט געזאָגט:

— מיר האָבן זיך נישט דאָ וואָס אַרומצופּאָרען. זאָל אונז מעליעכאָוו פירן צום דאָניעץ. וואָס — איר זענט פון זינען אַראָפּ? מיר זענען אַ קליין הייפל און אין רוקן האָבן מיר גאַנץ רוסלאַנד. ווי אַזוי וועלן מיר אויסהאַלטן? זיי וועלן אונז אַ שפּאַר טון — און מיר זענען פאַרלוירן! מען דאַרף זיך דורכשלאָגן! כאָטש מיר האָבן ווייניק קוילן, אָבער מיר וועלן זיי באַקומען. מען דאַרף אַ רעיד מאַכן! זענט איר אַנטשלאָסן!

— און די אייגענע — ווו וועלן מיר איבערלאָזן: די ווייבער, די אַלטע לייט, די קינדערלעך?

— זאָלן זיי בלייבן!

— דו האָסט אַ קלוגן קאָפּ, נאָר ער זיצט אויף נאַרישע אַקסלען!

די קאָמאַנדירן, וואָס זענען געזעסן אויפן ברעג פּאַרקן און זיך געשושקעט וועגן דער פרילינגס-אַרבעט, וואָס רוקט אָן, און וועגן דעם, וואָס עס וועט ווערן פון די באַלעבאַטישקייטן, אויב ס'וועט אויסקומען צו גיין זיך דורכרייסן, האָבן נאָך די רייד פון טשירעץ אָנגעהויבן רעדן אַלע צוזאַמען. די באַראַטונג האָט מיטצמאָל אָנגענומען אַ שטורמישן כאַראַקטער פון עפּעס אַ פאַרזאַמלונג אין אַ כוטאָר. העכער פון אַלע האָט אויפגעהויבן זיין קול אַן אַלטער קאָזאַק פון נאַפּאַלאָוו:

— מיר וועלן פון אונזערע פּאַרקנס נישט אַוועקגיין! איך וועל דער ערשטער אַוועקפירן מיין סאָטניע אין כוטאָר אַריין! שלאָגן זיך — איז לעבן די כאַטעס, און נישט פרעמד לעבן פאַרטיידיקן!

— דו טרעט מיר אויפן האַלז נישט אַרויף! איך זוך אַן אויסוועג, און דו — האָסט זיך צערעוועט!

— וואָס איז דאָ צו רעדן!

— זאָל קודינאָוו אַליין גיין צום דאָניעץ!

גריגאָרי האָט אָפּגעוואַרט ביז ס'איז שטיל געוואָרן און

אַרויפגעלייגט אויף דער וואָגשאָל פון וויכּוח זיין אַנטשלאָסן וואָרט:

— דעם פראָנט וועלן מיר האַלטן דאָ! וועט שטיין מיט אונז די קראַסנאָקוטער סטאַניצע — וועלן מיר אויך זיי פאַרטיידיקן! גיין איז נישטאָ וווהין. די באַראַטונג איז געענדיקט. צו די סאָטניעס! מיר טרעטן גלייך אַרויס אויף די פּאָזיציעס.

אין אַ האַלבער שעה אַרום, ווען די געדיכטע רייטער-מחנה האָבן אומענדלעך געשטראָמט איבער די גאַסן, האָט גריגאָרי איבערגעלעבט אַ שאַרף געפיל פון שטאָלצער פרייד: מיט אַזאַ צאָל מענטשן האָט ער נאָך קיינמאָל נישט אָנגעפירט. אָבער צוזאַמען מיט דער זעלבסטצופרידענער פרייד האָבן שווער זיך באַוועגט אין אים — אויפרעגונג און האַרבע ביטערקייט: צי וועט ער קאָנען אָנפירן, ווי מען דאַרף? צי וועט אים קלעקן קענטעניש אָנצופירן מיט טויזנטער קאָזאַקן? נישט קיין סאָטניע, נאָר אַ דיוויזיע איז געווען אונטער זיין אָנפירערשאַפט. און צי מעג ער, אַ ווייניק געבילדעטער קאָזאַק, הערשן איבער טויזנטער לעבנס און טראָגן פאַר זיי די פולע פאַראַנטוואָרטלעכקייט. „און דער עיקר — קעגן וועמען פיר איך זיי? קעגן פאָלק... ווער-זשע איז גערעכט?"

גריגאָרי האָט מיט קריצנדיקע ציין באַגלייט די אין מאַרש געשלאָסענע דורכגייענדיקע סאָטניעס. די פאַרכישופטע קראַפט פון מאַכט איז אַלט געוואָרן און אָפּבליאַקירט אין זיינע אויגן. די אויפרעגונג און ביטערקייט זענען געבליבן, זיך אָנלייגנדיק ווי אַן אומדערטרעגלעכע משא, האָרבענדיק די אַקסלען.

XXXVII

דער פרילינג האָט געעפנט די אָדערן די טייכן. קערניקער זענען געוואָרן די טעג, רוישיקער די גרינע באַרג-שטראָמען. די זון איז צוזעענדיק געל געוואָרן, איר קאָליר האָט אָפּבליאַקירט. די שטעכלקעס פון די זון-שטראַלן זענען געוואָרן שאַרפער און שוין

געשטאָכן מיט וואַרעמקייט. אינמיטן טאָג האָט געפּאַרעט די ווייטקייט, אומדערטרעגלעך האָט געבלענדט דער געלעכערטער, ווי מיט שופּן־באַדעקטער שניי. די לופט, אָנגעזאַפּט מיט האַרבער פייכטקייט, איז געווען געדיכט און שטיקנדיק.

די זון האָט געוואַרעמט גריגאָריעס רוקן. געוואַרעמט דאָס גאַנצע פּולק. די קישנס פון די זאָטלען זענען אָנגענעם וואַרעם געוואָרן, די טונקל־גרויע קאָזאַקישע באַקן האָט איפּגעפרישט דער ווינט מיט זיינע פייכטע ליפּן. פון צייט־צו־צייט האָט ער אויך אַ ווייע געטון מיט קילקייט פון פאַרשנייעטן בערגל. אָבער די וואַרעמקייט האָט גובר געווען דעם ווינטער. פריילינגמעסיק האָבן היציק אונטערגעטאַנצט די פערד, עס האָבן זיך געשיט פון זיי די אויסגעקראָכענע האָר, שאַרפער האָט געשלאָגן אין די נאָזלעכער דער פערדישער שוויס.

די קאָזאַקן האָבן שוין אונטערגעבונדן די פערד די צעשויבערטע ווײדלען. שוין איבעריק האָבן זיך געוויגט אויף די רוקנס פון די רייטער די באַשליקן פון קעמל־האָר, אונטער די פּאַפּאַכעס האָבן געשוויצט די שטערנס און הייס איז געוואָרן אין די פעלצלעך און וואַרעמע טשעקמענס.

גריגאָרי האָט געפירט דאָס פּולק מיטן זומערדיקן שליאַך. אינדערווייטנס, נאָך די פליגל פון דער ווינט־מיל האָבן זיך אויסגעשפּרייט די עסקאַדראָנען פון די רויטע: לעבן סווירידאָווער כוטאָר האָט זיך אָנגעהויבן די שלאַכט.

גריגאָרי האָט נאָך נישט געקאָנט, ווי ער וואָלט געדאַרפט, אָנפירן פון דער זייט. ער אַליין האָט אַריינגעפירט אין דער שלאַכט די סאָטניעס פון די ווייעשענצעס, פאַרשטאָפּט מיט זיי די געפערלעכסטע ערטער. און די שלאַכט האָט זיך אַנטוויקלט אָן אַלגעמיינער אָנפירונג. יעדעס פּולק, אָפּטרעטנדיק פון לכתּחילהדיקן פּלאַן, האָט געהאַנדלט אָפּהענגיק פון די געשאַפענע אומשטענדן.

קיין פראָנט איז נישט געווען. דאָס האָט געגעבן אַ מעגלעכקייט פון ברייטער אויסשפּרייטונג און מאַנעווריורונג.

די שפּע פון רייטער-מיליטער (אין גריגאָריעס אָפּטיילונג האָט זי אַריבערגעוויגן) איז געווען אַ וויכטיקער אַטוט. אויסנוצנ-דיק דעמדאָזיקן איבערגעוויכט, האָט גריגאָרי באַשלאָסן צו פירן די מלחמה אויפן „קאָזאַקישן" אופן: אַרומכאַפּן אין פלאַנג, פּאַרלויפן אין רוקן, פּאַגראָמירן דעם טאַבאָר, באַאומרויִקן און דעמאָראַליזירן די רויטע מיט באַנאַכטיקע אָנפאַלן.

אָבער הינטער סווירידאָוו האָט ער באַשלאָסן צו האַנדלען אַנדערש: ער האָט אין שאַרפן גאַלאָפּ אַרויסגעפירט די סאָטניעס אויף דער פּאָזיציע, איינע פון זיי איבערגעלאָזט אין כוטאָר, באַ-פוילן איר אַראָפּצוגיין פון די פערד און זיך פאַרשטעקן אין די לעוואַדעס, פריער אַוועקשיקנדיק די אָנטרייבער טיף אין די הייף אַריין פון כוטאָר, און מיט די צוויי איבעריקע איז ער אַרויס אויפן בערגל אַ האַלבע וויאָרסט ווייט פון דער ווינט-מיל און ביסלעכווייז זיך אַריינגעוויקלט אין דער שלאַכט.

קעגן אים איז געווען עפּעס מער פון צוויי עסקאַדראָנען רויטער קאַוואַלעריע. דאָס זענען געווען נישט קיין כאָפּערצעס — גריגאָרי האָט געזען דורך דער לאָרנעטע מאַשטאַקאָוואַטע*, נישט קיין דאָנער פערדלעך מיט אונטערגעשוירענע ווידלען, און די קאָזאַקן האָבן קיינמאָל נישט אונטערגעשוירן די פערדישע ווייד-לען, נישט פאַרשענדט זייער שיינקייט. פאָלגלעך, האָבן אָנגעגריפן אָדער דער דרייצנטער קאַוואַלערישער, אָדער ניי-אָנגעקומענע טיילן.

גריגאָרי האָט פון בערגל באַטראַכט די געגנט דורך דער לאָרנעטע. פון זאָטל האָט אים די ערד תמיד אויסגעזען ברייטער, און זיכערער האָט ער זיך געפילט, ווען די שפּיצן פון די שטיוול האָבן געשטעקט אין די רייט-אייזנס.

ער האָט געזען, ווי אויף דער צווייטער זייט פון טייך טשיר האָט איבערן באַרג זיך באַוועגט די טונקל-גרויע לאַנגע קאָלאָנע פון די דריי מיט אַ האַלבן טויזנט קאָזאַקן. פּאַמעלעך זיך שלענגלענ-

* מאַשטאַק — אַ פעסט, נידעריק-געוואַקסן פערדל.

ריק, האָט זי זיך גערוקט באַרג־אַרויף, אַוועקגעגאַנגען אויף צפון, צו דער גרענעץ פון די יעלאַנער און אוסט־כאָפּערער יורטן, כּדי דאָרט זיך צו באַגעגענען מיטן שונא, וואָס האָט אָנגעגריפן פון אוסט־מעדוועדיצע, און העלפן די יעלאַנער, וואָס זענען שוין פאַר־מאַטערט געווען אין קאַמף.

אַ שטח פון אַן אַנדערהאַלבן וויאָרסט האָט אָפּגעטיילט גריגאָריען פון די רויטע רייען, וואָס האָבן זיך געגרייט אין אַטאַקע. גריגאָרי האָט איילִיק, לויטן אַלטן שטייגער, אויסגעשפּרייט זיינע סאָטניעס. נישט אַלע קאָזאַקן האָבן געהאַט פּיקעס, אָבער די, וואָס האָבן יאָ געהאַט, האָבן זיך אַרויסגערוקט אין דער ערשטער רייע, אָפּגעריטן אַ צען קלאַפטער פאָרויס. גריגאָרי האָט אַרויס־געגאַלאָפּירט פאַר דער ערשטער רייע, שטיין געבליבן זייטיק, אַרויס־געצויגן די שווערד.

— אין לייכטן שנעל־געלויף מאַרש!

די ערשטע רגע האָט דאָס פערד אונטער אים זיך אַ שטרויכל געטון, אַריינטרעטנדיק מיט אַ פוס אין דער נאָרע פון אַ חיהלע, וואָס איז באַדעקט געווען מיט שניי. גריגאָרי האָט זיך פאַררויכטן אין זאָטל, בלייך געוואָרן פון כּעס און אַ שטאַרקן קלאַפּ געגעבן דעם פערד מיט דער פלאַך פון דער שווערד. אונטער אים איז געווען אַ גוט מיליטעריש פערד, וואָס ער האָט צוגענו־מען ביי איינעם פון די וויעשענצעס, נאָר גריגאָרי האָט זיך באַ־צויגן דערצו מיט אומצוטרוי. ער האָט געוווּסט, אַז דאָס פערד האָט אין צוויי טעג נישט געקאָנט זיך צוגעוווינען צו אים, און אויך ער האָט נישט געקאָנט זיך באַקענען מיטן פערדס געוווינהייטן און כאַראַקטער, — מורא געהאַט, אַז דאָס פרעמדע פערד וועט אים נישט פאַרשטיין אויפן ווונק, פון אַ לייכטן באַוועג מיט די לייצן, ווי עס האָט אים פאַרשטאַנען זיין פערד, וואָס איז דער־הרגעט געוואָרן הינטער טשיסטאַקאָוו. נאָכדעם ווי דער קלאַפּ פון דער שווערד האָט צעהיצט דאָס פערד און עס איז אַוועק אין גאַלאָפּ, נישט פאָלגנדיק די לייצן, האָט גריגאָרי דערפילט אַן אי־נערלעכע קעלט און אפילו אַ ביסל זיך פאַרלוירן. „עס וועט מיך

פאַרפירן!" — האָט אַ שאַרפער געדאַנק אין אים אַ פלאַטער געטון. נאָר וואָס לענגער און ריטמישער דאָס פערד האָט זיך געטראָגן אונטער אים אין האַסטיקן גאַלאָפ, וואָס מער עס האָט זיך אונטערגעגעבן דער קוים מערקלעכער באַוועגונג פון זיין האַנט, וואָס האָט אָנגעפירט מיטן לויפן, אַלץ זיכערער און רויִקער איז גריגאָרי געוואָרן. זיך אָפרייסנדיק אויף אַ רגע מיטן בליק פון שונאס צעוואָרפענער לאַווע, וואָס האָט וויגנדיק זיך געטראָגן אַקעגן אים, האָט ער זיך אַ גליטש געטון מיט די אויגן איבערן פערדס האַלז. דעם פערדס געלע אויערן זענען שטייף און בייז געווען צוגעדריקט, דער האַלז אויסגעשטרעקט, ווי אונטער דער האַק פון אַ תּלין, האָט ריטמיש געציטערט. גריגאָרי האָט זיך אויסגעשטרעקט אין זאָטל, גיריק אַריינגעצויגן לופט אין די לונגען, טיף אַריינגערוקט די שטיוול אין די רייט-אייזנס, זיך אַרומגעקוקט. וויפיל מאָל האָט ער שוין געזען הינטער זיך די רוישנדיקע צונויפגעגאָסענע לאַווע פון רייטער און פערד, און יעדעס מאָל האָט זיין האַרץ זיך צונויפגעדריקט פון שרעק פאַר דעם, וואָס האָט זיך צוגערוקט אין געהיימען געפיל פון ווילדער זויִשער אויפרעגונג. פון דעם מאָמענט, וואָס ער האָט אַ לאָז געטון דאָס פערד, ביז ער איז צוגעקומען צום שונא, איז געווען אַן אומבאַגרייפלעכער אויגנבליק פון אינערלעכער איבערגעשטאַלטונג. שכל, קאַלטבלוטיקייט, אויסגערעכנטקייט — אַלץ האָט אין דעם שרעקלעכן אויגנבליק פאַרלאָזט גריגאָריען, און בלויז דער חיהשער אינסטינקט האָט מעכטיק און אוממיטלבאַר אָנגעפירט מיט זיין ווילן. ווען עמעצער וואָלט געקאָנט אין מאָמענט פון אַטאַקע פון דער זייט אַ קוק טון אויף גריגאָריען, וואָלט ער זיכער געמיינט, אַז מיט זיינע באַוועגונגען פירט אָן קאַלטער, וואַכזאַמער שכל. אַזוי זיכער, אויסגעמאָסטן און באַרעכנט האָבן זיי אויסערלעך אויסגעזען.

דער שטח צווישן ביידע צדדים האָט זיך פאַרקלענערט מיט דערלייכטערנדיקער שנעלקייט. עס זענען געוואַקסן די פיגורן פון די רייטער, פון די פערד. דאָס קורצע שטיקל לאָנקע פון כוטאָר, וואָס האָט זיך געפונען צווישן ביידע פערד-מחנות, פאַרוואַקסן מיט

דערנער און באַדעקט מיט שניי, איז פאַרשלונגען געוואָרן דורך די פערדישע קאָפּיטעס. גריגאָרי האָט באַמערקט איין רייטער, וואָס האָט גאַלאָפּירט פאָרויס זיין עסקאַדראָן אומגעפער אויף דריי פערדישע קאָרפּוסן. דאָס טונקל־ברוינע הויך־געוויקסיקע פערד אונטער אים האָט זיך געטראָגן מיט קורצע וועלפישע שפּרונגען. דער רייטער האָט באַוועגט אין דער לופט מיט דער אָפיצירישער שווערד, די זילבערנע שייד האָט זיך געבאָמבלט און אָנגעקלאַפּט אָן רייטאייזן, פייערדיק פינקלענדיק אויף דער זון. אין אַ רגע אַרום האָט גריגאָרי דערקענט דעם רייטער. דאָס איז געווען דער קאַרגינער קאָמוניסט פון די פרעמד־באַזעסענע פיאָטער סעמיגלאַזאָוו. אין זיבצעטן יאָר איז ער דער ערשטער צוריקגעקומען פון דער דייטשישער מלחמה, אַ פּיראָונצוואָנציקיעריקער חברה־מאַן, אין נאָך קיינמאָל ביז דעמאָלט נישט געזעענע וויקלערס; ער האָט מיטגעברענגט מיט זיך באָלשעוויסטישע איבערציינגונגען און אַ האַרטע קעמפערישע עקשנות. אַ באָלשעוויק איז ער טאַקע געבליבן. ער האָט געדינט אין דער רויטער אַרמיי און פאַרן אויפשטאַנד געקומען פון זיין אָפּטיילונג איינפירן די סאָוויעטישע מאַכט אין דער סטאַניצע. דערדאָזיקער סעמיגלאַזאָוו האָט דאָס גאַלאָפּירט קעגן גריגאָריען, זיכער אָנפירנדיק מיטן פערד, מאָלעריש פאָכענדיק מיט דער אָפיצירישער שווערד, וואָס ער האָט געהאַט צוגענומען אויף אַן אונטערזוכונג, און זי איז טויגלעך געווען בלויז אויף אַ פּאַראַד.

אויסשטשירענדיק די פעסט־צונויפגעדריקטע ציין, האָט גריגאָרי אונטערגעהויבן די לייצן, און דאָס פערד האָט געהאָרכזאַם פאַרשנעלערט דעם טריט.

גריגאָרי האָט געהאַט איין מאַנעוור, וואָס איז בלויז אים אַליין אייגן געווען און וועלכן ער האָט באַנוצט אין אַטאַקע. ער האָט זיך באַהאָלפן מיט אים, ווען ער האָט מיטן געפיל און בליק דערקענט אַ שטאַרקן קעגנער, אָדער ווען ער האָט געוואָלט דערשלאָגן אויף זיכער, אויף טויט, דערשלאָגן מיט איין קלאַפּ פאַר יעדן פּרייז. פון דער קינדהייט אָן איז גריגאָרי געווען אַ געלינק-

טער. ער האָט אי דעם לעפל גענומען מיט דער לינקער האַנט, אי זיך געצלמט מיט דער זעלבער. אכזריותדיק האָט אים געשלאָגן דערפאַר פאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש, אַפּילו די קינדער פון זיין עלטער האָבן אים גערופן „גרישקאַ-געלינקטער”. דאָס שלאָגן און זידלען האָט משמעות געהאַט אַ ווירקונג אויפן יונגן גרישקען. פון צען יאָר אָן האָט ער צוזאַמען מיטן צונאָמען „געלינקטער” פאַרלוירן די געוווינהייט צו פאַרבייטן די רעכטע האַנט אויף דער לינקער. אָבער ביז דער לעצטער צייט האָט ער געקאָנט מיט דערפאָלג טון מיט דער לינקער אַלץ, וואָס ער האָט געטון מיט דער רעכטער. און די לינקע איז געווען ביי אים אַפילו שטאַרקער. אין אַטאַקע האָט גריגאָרי תּמיד אויסגענוצט מיט זיכערן דערפאָלג דעמדאָזיקן איבערגעוויכט. ער האָט געפירט דאָס פערד אויפן אויסדערוויילטן קעגנער, ווי געוויינטלעך אַלע, פאַרלויפנדיק פון לינקס, כּדי צו שלאָגן מיט דער רעכטער; אַזוי האָט זיך אויך באַמיט צו טון יענער, וועלכער האָט זיך געדאַרפט באַגעגענען מיט גריגאָריען. און אָט, ווען צום קעגנער איז געבליבן בלויז אפשר צען קלאַפטער, און יענער האָט זיך שוין אַ ביסל זייטיק אָנגעבויגן, אויפהייבנדיק די שווערד, — האָט גריגאָרי מיט אַ האַסטיקן, אָבער ווייכן קער זיך אַ פאַרנעם געטון רעכטס, איבערוואַרפנדיק די שווערד אין דער לינקער האַנט אַריין. דער צעטומלטער קעגנער בייט די פּאָזע, אים איז נישט באַקוועם צו שלאָגן פון רעכטס אויף לינקס, איבערן קאָפּ פון פערד, ער פאַרלירט די זיכערקייט, דער טויט אָטעמט אים אין פּנים אַריין... גריגאָרי דערלאַנגט אַ שרעקלעכן, לויט דער קראַפט, שניידנדיקן זעץ מיט אַ צי.

זינט דער באַטשופּרינטער האָט געלערנט גריגאָריען שלאָגן, דערלאַנגען דעם „באַקלאַנאָווער” קלאַפּ, זענען שוין אַ סך וואַסערן אָפּגעפלאָסן. אין משך פון די צוויי מלחמות האָט גריגאָרי שוין גענוג זיך די האַנט „אָנגעבראָכן”. די שווערד באַהערשן איז נישט דאָס אייגענע, וואָס גיין נאָכן אַקער. אַ סך האָט גריגאָרי דערגרייכט אין דער טעכניק פון שלאָגן.

ער האָט קײנמאָל נישט צוגעשטעקט די דלאָניע אין אויער פֿון דער שווערד — עס זאָל אים לײכטער זײן אויגנבליקלעך זי אַריבערצוװאַרפֿן פֿון אײן האַנט אין דער צװײטער. ער האָט געװוּסט, אַז בײ אַ שטאַרקן קלאַפּ, אויב די באַװעגונג מיט דער שװערד װעט זײן נישט קײן ריכטיקע, װעט זי אַרויסשפּרינגען פֿון דער האַנט און נאָך אַמאָל אויסלענקען די דלאָניע. אים איז באַקענט געװען אַ מיטל — נישט קײן סך האָבן זיך געקאָנט באַנוצן דערמיט, — װי אַזוי מיט אַ קוים באַמערקבאַרער באַװעגונג אַרויסצושלאָגן דאָס געװער דעם שונא אָדער מיט אַ קורצער, נישט שטאַרקער באַרירונג צו פּאַראַליזירן זײן האַנט. אַ סך האָט גריגאָרי געקאָנט פֿון דער װיסנשאַפֿט, װאָס לערנט דערהרגענען מענטשן מיט קאַלט געװער.

בײם האַקן לאָזע פֿאַלט פֿון שטאַרקן קלאַפּ דאָס קרום-אָפּגעשניטענע צװײגל, נישט קײן ציטער טוענדיק, נישט באַװעגנדיק דאָס שטענגל. װײך שטעכט עס זיך אַרײַן מיטן שאַרפֿן שפּיץ אין זאַמד לעבן שטאַם, פֿון װעלכן די קאָזאַקישע שװערד האָט עס אָפּגעטײלט. אַזוי איז אויך דער קאַלמיק-ענלעכער שײנער סעמיגלאַזאָװ אַראָפּגעפֿאַלן פֿון פֿערד, װאָס איז שטײן געבליבן אויף די הינטערשטע פֿיס, זיך אַראָפּגעגליטשט פֿון זאָטל, צונױפֿדריקנדיק מיט די דלאָניעס זײן קרום-צעשפּאָלטענע ברוסט. אין טויטן גליװער האָט זיך אָנגעטון זײן קערפּער...

גריגאָרי האָט אין דער רגע זיך אויסגעגלײכט אויפֿן זאָטל, אונטערגעהויבן אויף די רײט-טרעפּלעך. קעגן אים האָט בלינד זיך געטראָגן, שוין נישט זײענדיק בכּוח אײַנצוהאַלטן דאָס פֿערד, אַ צװײטער. הינטערן פֿאַרװאָרפֿענעם, פֿאַרשוימטן פּיסק פֿון פֿערד האָט גריגאָרי נאָך נישט געזען דעם רײטער, אָבער שוין געזען די שיפּע קלונג פֿון דער שװערד, אירע טונקעלע קאַרבן. מיטן גאַנצן כּוח האָט ער אַ פֿאַרצי געטון די לײצן, אויפֿגענומען און אָפּגעשלאָגן דעם קלאַפּ, — און אָנכאַפּנדיק די רעכטע לײץ מיט דער האַנט, אַ זעץ געטון איבערן אָנגעבויגענעם אונטערראַזירטן רויטן האַלדז.

ער האָט דער ערשטער זיך אַרויסגעריסן פון דער צעטומל־טער, אויסגעמישטער מחנה. פאַר די אויגן — אַ כאַאָטישע קופּע רייטער. אין דער האַנט — אַ נערוועז קיצלען. ער האָט אַריינגע־וואָרפן די שווערד אין דער שייד, זיך אַ כאַפּ געטון צום מאַוו־זער, אויסגעדרייט דאָס פערד שוין מיטן גאַנצן אימפּעט. נאָך אים האָבן זיך אַ לאָז געטון די קאָזאַקן. די סאָטניעס האָבן גאַלאָפּירט פונאַנדערגעשיטערהייט. דאָ און דאָרט האָבן זיך געזען פּאַפּאַכעס און היטלען מיט ווייסע לאַמפּאַסן, צוגעפּאַלענע צו די העלזער פון די פערד. אין דער זייט פון גריגאָריען האָט גאַלאָפּירט אַ באַקאַנטער אוריאַדניק אין אַ לאַפּן־היטל פון פוקסן־פוטער און פּעלצל פון האַקי־קאָליר. ביי אים זענען געשפּאָלטן דאָס אויער און די באַק ביז דער סאַמע גאָמבע. אויף דער ברוסט — ווי מען וואָלט אַ קיישל צייטיקע קערשן צעקוועטשט. די ציין זענען אויסגעשטשירעט און פאַרגאָסן מיט רויטס.

די רויטאַרמייער, וואָס האָבן זיך אַ וואַקל געטון און האַלב שוין אָנגעהויבן אַנטלויפן, האָבן אויסגעדרייט די פערד. דאָס אָפּ־טרעטן פון די קאָזאַקן האָט אָנגעצונדן אין זיי אַ חשק נאָכצויאָגן. איין הינטערשטעליק־געבליבענער קאָזאַק איז אַראָפּגעפלויגן פון זאָטל, ווי אַראָפּגעטראָגן דורכן ווינט, און אַריינגעטרעטן געוואָרן דורך די פערד אין שניי. אָט איז שוין דערכוטאָר, די שוואַרצע הויפנס פון די סעדער, דאָס צערקוועלע אויפן בערגל, די ברייטע גאַס. ביזן פאַרקן פון דער לעוואַדע, ווו די סאָטניע איז פאַרשטעקט געווען, איז געבליבן נישט מער ווי הונדערט קלאַפטער... פון די פערדישע רוקנס — שוים און בלוט. גריגאָרי, וואָס האָט אין רייטן שטאַרק געדריקט דאָס צינגל פון מאַוזער, האָט אַריינגערוקט אין דער שייד דאָס געווער, וואָס האָט זיך אָפּגעזאָגט צו דינען (די קויל האָט זיך געשטעלט אין דער קרום) און שטרענג אויסגעשריגן:

— טיילן זיך!!!

די צונויפגעגאָסענע כוואַליע פון די קאָזאַקן־סאָטניעס, ווי דער פלוס פון אַ טייך, וואָס האָט אָנגעטראָפן אויף אַ פעלז, האָט לייכט זיך צעטיילט אויף צוויי שטראָמען, אַנטבלויזנדיק די רייען

פון די רויטאַרמייער. די סאָטניע, וואָס איז פאַרשטעקט געווען, האָט אַ פייער געטון אויף זיי פון הינטערן פאַרקן אַפּער מיט אַ זאַלפּ, אַ צווייטן, אַ דריטן... אַן אויסגעשריי! אַ פערד מיט אַ רויטאַרמייער האָט זיך איבערגעקערט מיטן קאָפּ אַראָפּ. ביי אַ צווייטס האָבן זיך אונטערגעבראָכן די פיס, דער פּיסק איז איבער די אויערן אין שניי. פון די זאָטלען האָבן די קוילן אַראָפּגעריסן נאָך אַ דריי, פיר רויטאַרמייער. איידער די איבעריקע, זיך אָנישטויסנדיק, האָבן אין פולן גאַלאָפּ אויסגעדרייט די פערד, האָט מען אויף זיי אויסגעשאָסן צו איין קוילן-מאַגאַזין און פאַרשוויגן געוואָרן. גריגאָרי האָט קוים באַוויזן מיט אַן איבערגעריסן קול אויסצושרייען: — ס-אָ-אָטניעס!... — ווי טויזנטער פערדישע פיס, צעטאָפּטשענדיק דעם שניי, האָבן האַסטיק זיך אויסגעדרייט און גענומען נאָכיאָגן. אָבער נאָכגעיאָגט האָבן די קאָזאַקן נישט גערן: די פערד זענען אָפּגעשטאַנען. נאָך אַנדערהאַלבן וויאָרסט האָבן זיי זיך אומגעקערט. זיי האָבן אויסגעטון די דערהרגעטע רויטאַרמייער, אויסגעזאָטלט די דערהרגעטע פערד. דריי פאַרוווּנדעטע האָט דער איינהענטיקער אַליאָשקאַ שאַמיל פאַרענדיקט. ער האָט זיי געשטעלט מיטן פּנים צום פאַרקן, דורכגעשפּאָלטן איינעם נאָכן אַנדערן. דערנאָך האָבן אַרום די דערהרגעטע לאַנג זיך געזאַמלט קאָזאַקן, גערייכערט, באַטראַכט די טויטע. אַלע דריי האָבן געהאַט די זעלבע סימנים: זייערע קערפּערס זענען געווען אין דער קרום דורכגעהאַקט פון די אַקסל-ביינער ביזן גאַרטל.

— פון דריי האָב איך געמאַכט זעקס, — האָט אַליאָשקאַ זיך גערימט, מרוגענדיק מיטן אויג און צוקנדיק מיט אַ באַק.

אים האָט מען חניפהדיק מכבד געווען מיט טיטון, געקוקט מיט נישט פאַרבאָרגענער אַכטונג אויף זיין נישט גרויסער פויסט, אויפן בולטן ברוסט-קאַסטן, וואָס האָט צעשפּאַרט דעם טשעקמען.

ביים פאַרקן, באַדעקט מיט די שינעלן, האָבן געציטערט די נאַסע פערד. די קאָזאַקן האָבן פאַרצויגן זייערע רימענס. אין געסל ביים ברונעם איז מען געשטאַנען אין אַ רייע נאָך וואַסער. אַ סך

האָבן בײַ די לײַצן געפֿירט די מידע פֿערד, וואָס האָבן קוים נאָכגעשלעפּט די פֿיס.

גריגאָרי איז אָוועקגעריטן מיט פּראָכאָרן און פֿינף קאָזאַקן פֿאָרויס. ווי אַ באַנד וואָלט אַראָפּגעפֿאַלן פֿון זײַנע אויגן. ער האָט ווידער, ווי פֿאַר דער אַטאַקע, דערזען די זון, וואָס האָט געלויכטן דער וועלט, דעם אויפֿגעטײַעטן שניי בײַ די סטויגן שטרוי, געהערט דאָס פֿריילינגדיקע צוויטשערן פֿון די שפּערלען איבערן כוטאָר, געשפּירט די דינסטע ריחות פֿון פֿרילינג, וואָס איז שוין געשטאַנען אויף דער שוועל. דאָס לעבן האָט זיך אומגעקערט צו אים נישט קיין פֿאַרוועלקטס, נישט קיין אַלט-געוואָרנס פֿון דעם נישטלאַנג פֿאַרגאָסענעם בלוט און נאָך מער געלאָקט מיט זײַנע קאַרגע פֿאַרפֿירערישע פֿריידן. אויפֿן שוואַרצן פֿאָן פֿון דער אויפֿגעטײַעטער ערד בלײַכט זיך דאָס געבליבענע שטיקל שניי נאָך העלער און פֿאַרפֿירערישער...

XXXVIII

ווי דאָס וואַסער פֿון אַ פֿאַרפֿלײַצונג — האָט זיך אויפֿגעהויבן און פֿונאַנדערגעגאָסן דער אויפֿשטאַנד, פֿאַרטרינקענדיק די גאַנצע דאָנער געגנט מיט אירע סטעפּעס אויף פֿירהונדערט ווייאָרסט אַרום. פֿינפֿאונצוואָנציק טויזנט קאָזאַקן האָבן זיך געזעצט אויף די פֿערד. צען טויזנט פֿוסגייער האָבן אַרויסגעשטעלט די כוטאָרן פֿון אייבערשטן דאָנער קרײַז.

די מלחמה האָט אָנגענומען נאָך ביז איצט נישט-געזעענע פֿאָרמען. ערגעץ בײַם דאָניעץ האָט געהאַלטן דעם פֿראָנט די דאָנער אַרמיי, שיצנדיק נאָוואָטשערקאַסק, גרייטנדיק זיך צו אַן אַנטשיידנדיקער שלאַכט. און אין רוקן פֿון איר קעגנערישער אַכטער און ניינטער רויטער אַרמיי האָט געזאָטן דער אויפֿשטאַנד, אַלץ מער קאָמפּליצירנדיק די אַזוי אויך שווערע אויפֿגאַבע פֿון באַהערשן דעם דאָן.

אין אַפּריל איז פֿאַרן רעוואָלוציאָנערן קריגס-ראַט פֿון דער רעפּובליק מיט דער גאַנצער שאַרפֿקייט אַרויסגעטרעטן די דראָונג פֿון אַ פֿאַראייניקונג צווישן די אויפֿשטענדער מיטן פֿראָנט פֿון די ווייסע. עס האָט זיך געפֿאָדערט צו דערשטיקן דעם אויפֿשטאַנד פֿאַר יעדן פּרייז, איידער ער האָט באַוויזן אין רוקן דורכצוברעכן דעם אָפּשניט פֿון רויטן פֿראָנט און זיך צונויפֿגיסן מיט דער דאָנער אַרמיי. קעגן אויפֿשטאַנד האָט מען אָנגעהויבן אַריבערוואַרפֿן די בעסטע כּוחות: אין די עקספּעדירטע חיילות האָט מען אַריינגעגאָסן די מאַטראָזן-גאַרניזאָנען פֿון באַלטישן און שוואַרצן ים, די זיכערסטע פּאָלקן, די בריגאַדעס געפּאַנצערטע צוגן, די טיכטיקסטע קאַוואַלערישע אָפּטיילונגען. פֿון פֿראָנט זענען אינגאַנצן אַראָפּגענומען געוואָרן די פֿינף פּאָלקן פֿון דער קעמפֿערישער באָגוטשאַרעווער דיוויזיע, וואָס האָט געציילט ביז אַכט טויזנט באַגנעטן ביי עטלעכע באַטאַרייעס און פֿינף הונדערט קוילנוואַרפֿערס. אין אַפּריל האָבן אויפֿן קאַזאַנער אָפּשניט פֿון אויפֿשטענדערישן פֿראָנט שוין געקעמפֿט מיט אומפֿאַרגלייכלעכער העלדישקייט די ריאַזאַנער און טאַמבאָווער קורסן, שפּעטער איז אָנגעקומען אַ טייל פֿון דער שול ביים וו צ י ק, הינטער שומילין האָבן זיך געשלאָגן מיט די אויפֿשטענדער לאַטישע שיסער.

די קאָזאַקן האָבן זיך געשטיקט פֿון מאַנגל אין אַמוניציע. אין אָנהייב איז נישט געווען קיין גענוגנדע צאָל ביקסן, ס׳האָבן זיך אויסגעלאָזט די קוילן. מען האָט זיי געמוזט באַקומען פֿאַרן פּרייז פֿון בלוט, אָפּשלאָגן דורך אַטאַקעס אָדער ביינאַכטיקע אָנפֿאַלן. און מען האָט זיי אָפּגעשלאָגן. אין אַפּריל איז ביי די אויפֿשטענדער שוין געווען אַ פֿולע צאָל ביקסן, זעקס באַטאַרייעס און ביי הונדערט און פֿופֿציק קוילוואַרפֿערס.

אין אָנהייב פֿון אויפֿשטאַנד איז אין ווישענסק אין מאַגאַזין געבליבן ביי פֿינף מיליאָן בלינדע קוילן. דער ראַט פֿון קרייז האָט מאָביליזירט די בעסטע שמידן, שלאָסערס, ביקסן-מייסטערס. אין ווישענסק איז אָרגאַניזירט געוואָרן אַ וואַרשטאַט צו גיסן קוילן, אָבער עס איז נישט געווען קיין בליי, נישט געווען פֿון וואָס

צו גיסן די קוילן. דעמאָלט האָט מען אויפן רוף פון קרייז־ראַט אין אַלע כוטאָרן אָנגעהויבן זאַמלען בליי און קופּער. אין די דאַמף־מילן האָט מען צוגענומען אַלע זאַפּאַסן בליי און באַביט. איבער די כוטאָרן האָט מען פונאַנדערגעשפּרייט דורך רייטער־שלוחים אַ קורצן אויפרוף:

„אייערע מענער, זין און ברידער האָבן נישט מיט וואָס צו שיסן.

זיי שיסן בלויז מיט דעם, וואָס זיי פאַרכאַפּן ביי דעם פאַר־שאָלטענעם שונא. גיט אַוועק אַלץ, וואָס געפינט זיך אין אייערע באַלעבאַטישקייטן גילטיקס צום גיסן קוילן! נעמט אַראָפּ פון די ווייע־מאַשינען די בלייערנע זיפּן".

אין אַ וואָך אַרום איז אין גאַנצן קרייז נישט געבליבן קיין איין ווייע־מאַשין מיט אַ זיפּ.

„אייערע מענער, זין, ברידער האָבן נישט מיט וואָס צו שיסן"... און די באַבעס האָבן אַוועקגעטראָגן אין די ראַטן פון די כוטאָרן אַלץ, וואָס איז יאָ און נישט גילטיק געווען. די קינדער פון די כוטאָרן, וווּ די שלאַכטן זענען פאָרגעקומען, האָבן אַרויס־געקראַצט פון די ווענט די קוילן, זיך געגראָבן אין דער ערד און געזוכט שטיקלעך גראַנאַטן. אָבער אויך אין דעם ענין איז נישט געווען קיין פולע איינהייט: טייל באַבעס, וואָס האָבן צוליב אָרימקייט נישט געוואָלט פאַרלירן די לעצטע קלייניקייט פון דער באַלעבאַטישקייט, האָט מען אַרעסטירט און אַוועקגעשיקט אין קרייז פאַר „סימפּאַטיע צו די רויטע". אין טאַטערישן כו־טאָר האָבן די אַלטע קאָזאַקן ביז בלוט צעשלאָגן סעמיאָן טשוגי־נען, וואָס איז געקומען פון זיין אָפּטיילונג אויף אורלויב, פאַר איין נישט פאָרזיכטיקער פראַזע: „די רייכע מעגן זייערע ווייע־מאַשינען צעשטערן. נישקשה, די רויטע זענען פאַר זיי שרעקלע־כער פון צעשטערונג".

די זאַפּאַסן בליי האָט מען צעגאָסן אין ווישענסקער וואַר־שטאַט, אָבער די געגאָסענע קוילן, וואָס זענען נישט איבערגע־

צויגן געווען מיט קיין ניקל, האָבן זיך אויך צעגאָסן... נאָכן שאָס איז די קויל פון דײַמישער אַרבעט אַרויסגעפלויגן פון דער לופע אַ צעגאָסן בלײַערן קײַלעכל, געפלויגן ווילד־פײַפנדיק און רוישנדיק, אָבער געטראָפן בלויז אויף הונדערט, אויף הונדערט און צוואָנציק קלאַפטער. דערפאַר זענען די ווונדן, וואָס זענען געמאַכט געוואָרן דורך אַזעלכע קוילן, געווען שרעקלעך. די רויטאַרמייער, געוווירווערנדיק, וואָס דאָס איז, האָבן אָפט איבערגעשריגן, נאָענט זיך צוגויפּרײַטנדיק מיט די קאָזאַקן־פּאַטראָלן: „מיט זשוקעס שיסט איר... גיט אײַך אונטער, מיר וועלן אײַך סײַ ווי אַלע אויסהרגענען".

די פינפאונדרײַסיק טויזנט אויפשטענדער האָבן זיך געטיילט אויף פינף דיוויזיעס און אַ זעקסטער, לויטן חשבון באַזונדערער בריגאַדע. אויפן אָפשניט מיעשקאָוו–סיעטראַקאָוו־וויעזשאַ האָט געקעמפט די דריטע דיוויזיע אונטער דער אָנפירונג פון יעגאָראָוון. דעם אָפשניט קאַזאַן–דאָניעץ–שומילין האָט פאַרנומען די פערטע דיוויזיע. עס האָט אָנגעפירט מיט איר דער פאַרביסנסטער לויטן אויסזען פענריך, העקער און טײַוול אין קאַמף, קאָנדראַט מיעדוויעדיעוו. די פינפטע דיוויזיע האָט געקעמפט אויפן פראָנט סלאַשטשעוו–בוקאַנאָוו, אָנגעפירט מיט איר האָט אושאַקאָוו. אין דער ריכטונג פון די יעלאַנער–אוסט־כאָפּערער–גאָרבאַטער כוטאָרן האָט זיך געשלאָגן מיט זײַן צווייטער דיוויזיע דער וואַכמייסטער מערקולאָוו. דאָרט האָט זיך אויך געפונען די זעקסטע גוט־פאָרמירטע באַזונדערע בריגאַדע, וואָס האָט כמעט גאָרנישט געליטן קיין פאַרלוסטן, ווייל איר אָנפירער, דער מאַקזאַיעווער קאָזאַק באָגאַטירעוו, פון ראַנג אַ פענריך, איז געווען באַרעכנט, פאָרזיכטיק, האָט קיינמאָל נישט ריזיקירט און זײַנע מענטשן בחינם געשיקט אויף אומקום. לענגאויס דעם טשיר האָט אויסגעשפּרייט זײַן ערשטע דיוויזיע מעליעכאָוו גריגאָרי. זײַן אָפשניט איז געווען דער פעדערשטער, קעגן אים האָבן אָן אויפהער געשטראָמט פון דרום די רויטע אָפטיילונגען, וואָס זענען אַראָפּגענומען געוואָרן פון פראָנט, אָבער ער האָט באַוויזן נישט [illegible]לײַן אָפּצושלאָגן די אָנגריפן פון שונא, נאָר אויך אַרויסצוהעלפן [illegible]ער ווײַניק־שטאַנדהאַפטיקער

צווייטער דיוויזיע, אַריבערוואַרפנדיק איר צו הילף סאָטניעס פוס־גייער און רייטער.
דעם אויפשטאַנד איז נישט געלונגען זיך אַריבערצוּוואַרפן אין די סטאַניצעס פון כאָפּערער און אוסט־מיעדוויעדיצער קרייז. אויך דאָרט איז פאָרגעקומען אַן אויפרודערונג, אויך פון דאָרט זע־נען געקומען שליחים מיט בקשות אַרויסצופירן די כוחות קיין בו־זולוק און די אייבערשטע ברעגן פון כאָפּער, כּדי צו רעוואָלטירן די קאָזאַקן. אָבער די אָנפירונג פון די אויפשטענדער האָט זיך נישט אַנטשלאָסן אַרויסצוגיין איבער די גרענעצן פון אייבערשטן דאָנער קרייז, וויסנדיק, אַז אין דער גרעסטער מערהייט שטיצן די כאָפּערצעס די סאָוועטישע מאַכט און וועלן זיך נישט נעמען צום געווער. אויך די שלוחים האָבן נישט צוגעזאָגט קיין באַזונדערע דער־פאָלגן, דערציילנדיק דעם אמת, אַז נישט־צופרידענע מיט די רויטע איז אין די כוטאָרן נישטאָ קיין סך, אַז די אָפיצירן, וואָס זענען געבליבן אין די פאַרוואָרפענע ווינקלען פון כאָפּערער קרייז, באַ־האַלטן זיך, קאָנען נישט צונויפשטעלן קיין באַדייטנדע כוחות, וואָס סימפּאַטיזירן מיטן אויפשטאַנד, ווייל די פּראָנט־קעמפער זע־נען אָדער אינדערהיים, אָדער מיט מיראָנאָוון, און די אַלטע האָט מען פאַרטריבן, ווי די קעלבער אין שטאַל, און זיי האָבן שוין נישט, נישט קיין מאַכט, נישט דעם פריערדיקן אָנזען.
אויף דרום, אין די ישובים, וואָס זענען באַזעצט געווען מיט אוקראַינער, האָבן די רויטע מאָביליזירט די יוגנט, און זי האָט מיט גרויס חשק זיך געשלאָגן מיט די אויפשטענדער, אַריינ־גיסנדיק זיך אין די פּולקן פון דער קעמפערישער באָגוטשאַרעווער דיוויזיע. דער אויפשטאַנד האָט זיך רעדוצירט אויפן שטח פון איי־בערשטן דאָנער קרייז. און אַלץ קלאָרער איז געוואָרן פאַר אַלע, אָנהייבנדיק פון דער אָנפירערשאַפט מיטן אויפשטאַנד, אַז לאַנג פאַרטיידיקן די היימישע כאַטעס וועט נישט אויסקומען, — פריער אָדער שפּעטער וועט די רויטע אַרמיי זיך אומקערן פון דאָניעץ און אונטערדריקן.
דעם אַכצענטן מערץ האָט קודינאָוו אַרויסגערופן גריגאָרי

מעליעכאָוון אויף אַ באַראַטונג. איבערגעבנדיק די אָנפירונג איבער דער דיוויזיע זיין געהילף ריאַבטשיקאָוון, איז גריגאָרי באַלד אינדערפרי אַרויסגעפאָרן מיט זיין אָרדינאַנס אין קרייז אַריין.

אין שטאַב איז ער אָנגעקומען גראָד אין דעם מאָמענט, ווען קודינאָוו האָט אין קעגנוואַרט פון סעפּאָנאָוון געפירט אונטערהאַנדלונגען מיט איינעם פון די שליחים פון דער אַלעקסעיעווער סטאַניצע. קודינאָוו איז, אַ געהאָרבעטער, געזעסן ביים שרייבטיש, זיך געשפילט מיטן עק פון זיין קאַווקאַזער פּאַסיקל צווישן די דינע ברוינע פינגער און, נישט אויפהייבנדיק די פאַרשוואָלענע אייטערדיקע אויגן פון די שלאָפלאָזע נעכט, געפרעגט ביים קאָזאַק, וואָס איז געזעסן קעגן אים:

— און איר אַליין וואָס טוט ? איר אַליין וואָס טראַכט ?

— מיר אַליין, פאַרשטייט זיך... אונדז אַליין איז עפּעס נישט צו דער האַנט... ווער ווייסט זיי דאָרט, וואָס און ווען. די מענטשן דאָ קענסטו דאָך ? זיי האָבן מורא. אי עס גלוסט זיך זיי, אי זיי האָבן מורא...

— „עס גלוסט זיך זיי !״ „זיי האָבן מורא !״ — האָט קודינאָוו אויסגעשריגן, בלייך ווערנדיק פאַר כּעס, און זיך אַ דריי געטון אין פאָטעל, ווי מען וואָלט אים אָנגעשיט הייסע קוילן אויפן געזעס. — איר אַלע זענט ווי די מיידן: אי עס גלוסט זיך, אי עס קיצלט, אי די מאַמעשי הייסט נישט. נו, גיי דיר צוריק אין דיין אַלעקסעיעוו און זאָג דיינע אַלטע, אַז מיר וועלן אפילו קיין איין אָפּטיילונג נישט שיקן אין אייער יורט. כּל-זמן איר אַליין וועט נישט אָנהייבן. זאָלן אייך די רויטע כאַטש אייניציקווייז אויסהענגען !

די טונקל-ברוינע האַנט פון קאָזאַק האָט אין פאַרלעגנהייט אַראָפּגערוקט דעם גלאַנציקן פוקסענעם לאַפּן-הוט אויפן נאַקן. די קנייטשן אויף זיין שטערן האָבן זיך איבערגעגאָסן מיט שווייס, ווי די ראָוועס מיט שטראָמיקן וואַסער אין פרילינג, די קורצע העלע ברעמען האָבן אָפּט געמרוגעט און די אויגן האָבן געקוקט שמייכלדיק און פאַרשולדיקט.

– די בראָך וועט אייך, פאַרשטייט זיך, נייטן צו גיין מיט אונז. אָבער דאָ איז דער עיקר דער אָנהייב... טייערער פון געלט איז טאַקע אָט דער אָנהייב.

גריגאָרי, וואָס האָט אויפמערקזאַם אויסגעהערט דעם שמועס, האָט זיך אָפּגערוקט, – פון קאָרידאָר האָט אָן גערויש געשפּרייזט אין שטוב אַריין אַן אָנגעטוענער אין אַ געגאַרבט פּעלצל, נישט הויכער, שוואַרץ-וואָנסיקער מענטש. ער האָט זיך באַגריסט מיט קודינאָוו מיט אַ שאָקל פון קאָפּ, זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש, אונטערשפּאַרנדיק די באַק מיט דער ווייסער האַנט. גריגאָרי, וועלכער האָט פּערזענלעך געקענט אַלע שטאַב-לייט, האָט אים געזען צום ערשטן מאָל און זיך איינגעקוקט אין אים. דאָס סובטעל געצייכנטע פּנים – טונקל-ברוין, אָבער נישט אָפּגעשמיסן פון ווינט און נישט פאַרברענט פון דער זון, די איידעלע ווייסקייט פון די הענט, די אינטעליגענטע מאַניערן, – אַלץ אין אים האָט דערציילט וועגן אַ מענטש נישט קיין אָרטיקן.

אַנווייזנדיק מיט די אויגן אויף דעם אומבאַקאַנטן, האָט קודינאָוו זיך געווענדט צו גריגאָריען:

– באַקען דיך, מעליעכאָוו. דאָס איז חבר געאָרגידזע. ער איז... – און ער האָט זיך פאַרהאַקט, זיך אַ שפּיל געטון מיטן ברעלאָקל פון שוואַרצן זילבער אויפן פּאַסעקל און, אויפשטייענדיק, זיך געווענדט צום שליח פון דער אַלעקסעיעווער סטאַניצע: – נו, דו, סטאַניצע-מאַן, גיי. מיר האָבן דאָ ענינים צו דערליידיקן. פאָר אַהיים און גיב איבער מיינע רייד וועמען מען דאַרף.

דער קאָזאַק האָט זיך אויפגעהויבן פון דער שטול. זיין פלאַמיק-געלער לאַפּן-הוט מיט די שוואַרצע פוקסן-טרעלזלעך האָט דערגרייכט כמעט ביזן באַלקן און פון זיינע ברייטע פּלייצעס, וואָס האָבן פאַרשטעלט די וועלט, איז דאָס צימער באַלד קליין און ענג געוואָרן.

– נאָך הילף געקומען? – האָט גריגאָרי אים געפרעגט, נאָך אַלץ פילנדיק מיט ווידערווילן דעם האַנט-דרוק פון קאַווקאַזער.

– אָט-אָט! נאָך הילף. און דו זעסט דאָך מיט וואָס דאָס

האָט זיך פאַרענדיקט... — דער קאָזאַק האָט דערפרייט זיך אויס־געדרייט צו גריגאָריען, זוכנדיק שטיצע מיט די אויגן. זיין רויט פּנים, וואָס האָט האַרמאָנירט מיט דער קאָליר פון לאַפּן־הוט, האָט אויסגעזען אַזוי פאַרלוירן, אַ שווייס האָט עס אַזוי באַוואַשן, אַז אפילו די באָרד און אַראָפּגעהאָנגענע גרעלע וואָנסעס האָבן אויס־געזען ווי באַשיט מיט קרעלעכלעך.

— די סאָוויעטישע מאַכט איז אויך אייך נישט צום האַרץ געווען? — האָט גריגאָרי ווייטער אויסגעפרעגט, מאַכנדיק אַן אָנ־שטעל, אַז ער באַמערקט נישט קודינאָווס אומגעדולדיקע באַ־וועגונגען.

— זי, ברודערקע, איז נאָך צום אויסהאַלטן, — האָט דער קאָזאַק באַדאַכט אַ זאָג געטון מיט אַ באַס, — אָבער מיר האָבן מורא, זי זאָל נישט ערגער ווערן.

— דערשיסונגען זענען פאָרגעקומען ביי אייך?

— ניין, גאָט באַהיט! אַזוינס האָט מען נישט געהערט. אָבער וואָס אַן אמת, פערד האָט מען צוגענומען, תבואה, נו, און, פאַרשטייט זיך, אַרעסטירט האָט מען די, וואָס האָבן גערעדט קעגן. מיט איין וואָרט, די מורא איז גרויס.

— און אויב די וויעשענצעס וואָלטן געקומען צו אייך, וואָלט איר זיך אויפגעהויבן? וואָלטן אַלע זיך אויפגעהויבן?

דעם קאָזאַקס קליינע, פון דער זון באַגילדטע אויגן האָבן כיטרע זיך פאַרזשמורעט, אַנטלאָפן פון גריגאָריעס אויגן, דער הוט האָט זיך אַראָפּגערוקט איבערן שטערן, וואָס איז אין דער רגע באַשוועדט געוואָרן פון קנייטשן אוןביילן פון טראַכטן.

— ווי קאָן מען האַפטן פאַר אַלע... נו, אָבער די קאָזאַקישע באַלעבאַטים וואָלטן, פאַרשטייט זיך, אונטערגעשטיצט.

— און די אָרימע, נישט באַלעבאַטישע?

גריגאָרי, וועלכער האָט ביז איצט בחינם זיך באַמיט צו־צופּוטערעפן מיט די אויגן פון זיין מיטשמועסער, האָט זיך באַ־געגנט מיט זיין קינדיש־פאַרוואונדערטן, אויפריכטיקן בליק.

— הם!... צו וואָס זאָל דער עולם אין די לאַפּטשעס גיין? פאַר זיי איז דאָך אַ גאָלדן לעבן ביי דער מאַכט!

— וואָס־זשע האָסטו, דראָנג טייוולאָנישער! — האָט קודינאָוו שוין מיט נישט פאַרבאָרגענעם כּעס אויסגעשריגן, און דער פאָטעל אונטער אים האָט זיך לאַנג צעגרילצט. — וואָס־זשע ביסטו געקומען אונז די קעפּ פאַרדרייען? צי זענען ביי אייך אַלע רייכע? וואָס־זשע פאַר אַן אויפשטאַנד וועט דאָס זיין אויב צוויי, דריי הייף וועלן ביי אייך אין כוטאָר אויפשטיין? גיי פונדאַנען! גיי, זאָגט מען דיר! קיין געבראָטענער האָן האָט אייך נאָך אין הינטן נישט קיין פּיק געטון; ווען ער וועט אַ פּיק טון — וועט איר אויך אָן אונזער הילף אָנהייבן מלחמה פירן! זיי זענען געוווינט געוואָרן, די הינטישע זין, הינטער פרעמדע פּלייצעס במנוחה צו אַקערן! איר וואָלט געדאַרפט אויפן אויוון הייסע הירזש צוליגן... נו, גיי, גיי! קוקן אויף דיר, טייוול, איז מיר איבלדיק!

גריגאָרי האָט זיך אָנגעכמורעט, אָוועקגעדרייט. אויף קודינאָווס פּנים זענען אַליץ דייטלעכער אַרויסגעטרעטן רויטע פלעקן. געאָרגידזע האָט זיך געדרייט אַ וואָנסע, באַוועגט מיט די נאָזלעכער פון דער שאַרף־געהאָרבעטער, ווי אָפּגעטעסעטער נאָז.

— אויב אַזוי, בעט איך אַנטשולדיקונג. און דו, אייער ווילגעבוירנהייט, שריי נישט און שרעק נישט קיינעם, דאָס איז אַ פּריוויליקע זאַך. די בקשה פון אונזערע אַלטע האָב איך אייך איבערגעגעבן און אייער ענטפער וועל איך זיי אָפּפירן, און שרייען איז נישטאָ וואָס! און ווי לאַנג וועט מען עס נאָך אַזוי שרייען אויף די רעכטגליביקע? די ווייסע האָבן געשריגן, די רויטע האָבן געשריגן, אַצינד שרייסטו, איטלעכער וויל זיין מאַכט אַרויסווייזן און נאָך דערצו דעם קאַרק אַראָפּבייגן... עך דו, קריסטלעך לעבן, אַ מיאוסע צויג האָט דיך באַלעקט!...

דער קאָזאַק האָט מיט כּעס אַראָפּגערוקט דעם לאַפּן־הוט, ווי אַ שווער שטיק זיך אַרויסגעקייקלט אין קאָרידאָר אַריין, שטיל פאַרמאַכט די טיר; נאָר דערפאַר האָט ער אין קאָרידאָר איינגאַנצן נאָכגעלאָזט דעם כּעס און אַזוי אַ זעץ געטון מיט דער צוויי־

טער בײַם אַרויסגײן, אַז דער טינק האָט אפשר פינף מינוט זיך געשיט אויפן דיל און די פּאַראַפּעטן.

— נו, שוין האָט דער עולם גענומען זיך אויפפירן! — האָט קודינאָוו שוין פריילעך געשמייכלט, זיך שפּילנדיק מיטן פּאַסיקל, ווערנדיק מיט יעדער מינוט אַלץ מילדער. — אין זיבעצנטן יאָר אין פרילינג פאָר איך צו דער סטאַציע, עס איז געווען אַרום פּסח-צייט, אויף די פעלדער האָט מען שוין געאַקערט. עס אַקערן די פרייע קאָזאַקלעך און האָבן צוליב דער פרייהייט ממש די קעפּ פאַרלוירן, אַלע וועגן פאַראַקערט, — ווי עס וואָלט זיי ערד אויסגעפעלט! נאָכן טאָקינער כוטאָר רוף איך אײַנעם אַזאַ אַקערער, ער קומט צו צום טאַראַנטאַס. „די אַזוינער און אַזעלכער, פאַרוואָס האָסטו דעם וועג פאַראַקערט?" האָט דער בחור זיך דערשראָקן. „איך וועל שוין נישט, זאָגט ער, איך בעט שטאַרק מיר מוחל צו זײַן, איך קאָן צוריק אויסגלײַכן". אויפן זעלבן אופן האָב איך נאָך אַ צוויי, דרײַ אָנגעשראָקן. מיר פאָרן אַרויס הינטער גראַטשעוו — ווידער איז דער וועג פאַראַקערט, און אײנער אַ חברה-מאַן גייט נאָך אַן אַקער. גיב איך אים אַ רוף: „אַנו, קום נאָר אַהער!" קומט ער צו. „וואָס פאַר אַ רעכט האָסטו דעם וועג צו פאַראַקערן?" האָט ער אַ קוק געטון אויף מיר, אַזאַ בראַוו קאַזאַקל, און די אויגן זענען העלע, און דערנאָך שווייגנדיק זיך אויסגעדרייט און אַוועקגעלאָפן צו די אָקסן. ער האָט אַרויסגעריסן דעם אײַזערנעם ריגל פון דער יאַרמע און ווידער צוריקגעלאָפן צו מיר. ער האָט זיך אָנגעכאַפּט בײַם ברעג פון טאַראַנטאַס און אַרויפגעשפּרונגען אויפן טרעפּל. „ווער ביסטו פאַר אײנער, זאָגט ער, ווי לאַנג וועט איר נאָך אונזער בלוט זייגן? ווילסט, זאָגט ער, צעהאַק איך דיר שוין דעם קאָפּ אויף פיצלעך?" און ער פאַרמעסט זיך מיטן ריגל. זאָג איך צו אים: „וואָס פאַלט דיר אײַן, איוואַן, איך האָב מיר אַ שפּאַס געמאַכט!" ענטפערט ער מיר: „איך בין אַצינד נישט איוואַן, נאָר איוואַן אָסיפּאָוויטש, און פאַר אַ גראַבקייט וועל איך דיר די מאָרדע צעהאַקן!" וועסט גלייבן? — איך האָב מיך קוים אָפּגעטשעפּעט. דער איז אויך אַזוי: ער האָט

געסאַפּעט, געסאַפּעט, זיך געבויגן און צום סוף כאַראַקטער אַרויס־געוויזן. דער שטאָלץ האָט אין פּאָלק זיך אויפגעוועקט.

— דער כאַם האָט זיך אויפגעוועקט און אַרויסגעשפּרונגען, נישט דער שטאָלץ. דער כאַם האָט געקריגן געזעצלעכע רעכט, — האָט דער פּאָדפּאָלקאָווניק, דער קאַווקאַזער, רויִק געזאָגט, און נישט וואַרטנדיק אויף דערווידערונג, פאַרענדיקט דעם שמועס: — איך בעט אָנצוהייבן די באַראַטונג. איך וואָלט געוואָלט אָנקומען אין פּולק נאָך היינט.

קודינאָוו האָט אָנגעקלאַפּט אין ווענטל, אַ רוף געטון:

— סאָפּאָנאָוו! — און זיך געווענדט צו גריגאָריען: — דו בלייב מיט אונז, מיר וועלן זיך באַראַטן צוזאַמען. קענסט דאָס ווערטל: „איין שכל איז גוט, אָבער צוויי — זענען נאָך בעסער!“ אויף אונזער גליק איז דער חבר געאָרגידזע געבליבן אין ווישקי, און אַצינד העלפט ער אונז צו. ער איז פון ראַנג אַ פּאָדפּאָלקאָוו־ניק, די גענעראַל־אַקאַדעמיע געענדיקט.

— ווי־אַזוי־זשע זענט איר געבליבן אין ווישקי, — האָט גריגאָרי געפרעגט, קוקנדיק מיט באַזונדערער אויפמערקזאַמקייט, און עס איז אים אינערלעך עפּעס אַזויווי קאַלט געוואָרן.

— איך בין קראַנק געוואָרן אויף טיפוס, מען האָט מיך אי־בערגעלאָזט אין דודערעווער כוטאָר, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער ריקצוג פון צפון־פראָנט.

— אין וועלכער אָפּטיילונג זענט איר געווען?

— איך? ניין, איך בין נישט קיין רעגולערער. איך בין גע־ווען אין שטאַב פון דער באַזונדערער גרופּע.

— פון וועלכער גרופּע? דעם גענעראַל סיטניקאָווס?

— ניין...

גריגאָרי האָט געוואָלט נאָך עפּעס פרעגן, נאָר דער אויס־דרוק פון פּאָדפּאָלקאָווניק געאָרגידזעס פּנים, וואָס איז געווען קאָנ־צענטרירט אָנגעשטרענגט, האָט אים גענייט צו דערפילן, אַז נישט איצט איז דער געהעריקער מאָמענט זיך אויסצופרעגן, און גריגאָרי האָט אינמיטן וואָרט אָפּגעהאַקט.

באַלד זענען אַריינגעקומען דער אָנפירער פון שטאַב סאָפּאָנאָוו, דער קאָמאַנדיר פון דער פערטער דיוויזיע קאָנראַד מיעדוויעדיעוו און דער ראָזער ווייס־צייניקער פענריך באָגאַטיריעוו — דער קאָמאַנדיר פון דער זעקסטער באַזונדערער בריגאַדע. די באַראַטונג האָט זיך אָנגעהויבן. קודינאָוו האָט פון נאָטיצן קורץ אינפאָרמירט די פאַרזאַמלטע וועגן דער לאַגע אויף די פראָנטן. דער ערשטער האָט געבעטן א וואָרט דער פּאָדפּולקאָווניק. געלאָטן אויסשפּרייטנדיק אויפן טיש די מאַפּע, האָט ער אָנגעהויבן רעדן שיין און זיכער, מיט אַ קוים־באַמערקבאַרן אַקצענט:

— קודם־כּל האַלט איך פאַר אַבסאָלוט נייטיק צוריבערצוּוואַרפן עטלעכע רעזערוו־אָפּטיילונגען פון דער דריטער און פערטער דיוויזיע אויפן אָפּשניט, וואָס איז פאַרנומען דורך מעליעכאָווס דיוויזיע און דער באַזונדערער בריגאַדע פון פענריך באָגאַטיריעוו. לויט די געהיימע ידיעות, וואָס מיר האָבן באַקומען און לויטן אויספרעגן די געפאַנגענע, איז פולשטענדיק קלאָר, אַז די רויטע אָנפירונג גרייט פאַר אונז צו אַן ערנסטן קלאַפּ דווקא אויפן אָפּשניט קאַמיאָנקאַ—קאַרגין—באָקאָוו. לויט די רייד פון די איבערלויפער און געפאַנגענע איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז פון אָבליוו און מאָראָזאָוו זענען אַרויסגעשיקט געוואָרן דורכן שטאַב פון דער נײַנטער רויטער אַרמיי צוויי קאַוואַלעריע־פּולקן, וואָס זענען גענומען געוואָרן פון דער צוועלפטער דיוויזיע, פינף צוים־אָפּטיילונגען, מיט צוגעגעבענע צו זיי דריי באַטאַרייעס און גאַרניזאָנען קוילנוואַרפער. לויט אַן אויבנאויפיקן חשבון, וועלן די דאָזיקע פאַרשטאַרקונגען געבן דעם שונא פינף מיט אַ האַלבן טויזנט קעמפער. אויף אַזאַ אופן וועט די איבער געוויכט אין צאָל זיין אויף זייער זייט, נישט רעדנדיק שוין וועגן דעם, וואָס זיי זענען בעסער באַוואָפנט.

איבערגעשטראָכן אין אַ קרייז דורך די לייסטן פון פענסטער, האָט די זון אַריינגעקוקט אין צימער פון דרום־זייט, געל, ווי די בלום פון אַ ביר־רויז. אַ בלויער וואָלקן רויך איז אומבאַוועגלעך געהאָנגען אונטערן באַלקן. די ביטערקייט פון היימישן טיטון האָט

זיך אויסגעמישט מיטן שאַרפֿן ריח פֿון די פֿאַרענדיקע שטיוול. ערגעץ אונטערן באַלקן האָט פֿאַרצווייפֿלט געזשוושעט אַ פֿליג, וואָס איז פֿאַרסמט געוואָרן דורכן טיטון-רויך. גריגאָרי האָט שלעפֿעריק געקוקט דורכן פֿענסטער (ער איז נישט געשלאָפֿן צוויי נעכט כּסדר), זיינע אויגנלעדלעך, שווערע ווי בליי, זענען פֿאַרשוואָלן געווען, דער שלאָף איז אַריינגעדרונגען אין קערפּער, צוזאַמען מיט דער וואַרעמקייט פֿון דער שטאַרק-אָנגעהייצטער שטוב, אַ שיכּורע מידעקייט האָט אָפּגעשוואַכט דעם ווילן און דאָס באַוווסטזיין. און הינטערן פֿענסטער האָבן אַרומגעשטיפֿט די ניזאָווער פֿרילינגס-ווינטן, אויפֿן באַסקאָווער בערגל האָט ראָז געפֿינקלט און העל אָפּגעשלאָגן דער לעצטער שניי, די שפּיצן פֿון די טאָפּאָלן ביים דאָן האָבן זיך אַזוי געוויגט אין ווינט, אַז קוקנדיק אויף זיי, האָט זיך גריגאָריען געדאַכט — ער הערט אַן אומאויפֿהערלעך באַסאַרטיק גערויש.

דאָס קול פֿון פּאָדפּאָלקאָווניק, אַ קלאָרס און שטאַרקס, האָט צוגעצויגן גריגאָריעס אויפֿמערקזאַמקייט. זיך אָנשטרענגענדיק, האָט ער זיך איינגעהערט, און דער אָנפֿאַל פֿון שלעפֿעריקייט איז אומבאַמערקט פֿאַרשוווּנדן, ווי צעגאַנגען.

— ...דעם שונאס אָפּגעשוואַכטע אַקטיווקייט אויפֿן פֿראָנט פֿון דער ערשטער דיוויזיע און זיינע כּסדרדיקע פּרוּוון איבערצוגיין אין אָנגריף אויף דער ליניע מיגולין—מיעשקאָוו בייטן אונדז צו שטיין אויף דער וואַך. איך מיין... — דער פּאָדפּאָלקאָווניק האָט זיך געקרעקט מיטן וואָרט „חברים” און, שוין ביים זשעסטיקולירנדיק מיט דער פֿרויענהאַפֿט-ווייסער דורכזיכטיקער האַנט, האָט ער געהעכערט דאָס קול, — אַז ביים שטיצן סאַפּאָנאָוון מאַכט דער אָנפֿירער קודינאָוו אַ גראָבן טעות, אָננעמענדיק דאָס מאַנעווורירן פֿון די רויטע פֿאַר דער אמתער מטבע, באַשטייענדיק אָפּצושוואַכן דעם אָפּשני , וואָס איז פֿאַרנומען דורך מעליעכאָוון. גאָט איז מיט אייך, מיינע הערן! דאָס איז דאָך דער אַלף-בית פֿון סטראַטעגיע — דאָס אָפּציִען די כּוחות פֿון שונא, כּדי אים צו אַטאַקירן...

— אָבער דאָס רעזערוו־פּולק איז דאָך מעליעכאָוון נישט גייטיק, — האָט קודינאָוו איבערגעשלאָגן.

— פאַרקערט! מיר כּוון האָבן אונטער דער האַנט אַ טייל רעזערוון פון דער דריטער דיוויזיע, כּדי אין פאַל פון אַ דורכריס צו האָבן מיט וואָס אים צו פאַרשטעלן.

— קודינאָוו וויל, אפּנים, מיך נישט פרעגן, צי איך וועל אים געבן דעם רעזערוו אָדער נישט, — האָט גריגאָרי מיט פאַרדרוס געזאָגט. — און איך וועל אים נישט געבן. קיין איין סאָטניע נישט געבן!

— נו, דאָס זעסטו, ברודערקע... — האָט סאַפאָנאָוו אויסגעצויגן שמייכלענדיק און זיך צוגלעטנדיק די געלע וואָנסעס.

— קיין שום „ברודערקע״! איך וועל נישט געבן — און שוין!

— אין אָפּעראַטיווער באַציִונג...

— דו רעד מיר נישט וועגן אָפּעראַטיווע באַציִונגען. איך בין פאַראַנטוואָרטלעך פאַר מיין אָפּשניט און פאַר מיינע מענטשן.

דעם וויכּוח, וועלכער איז אַזוי אומגעריכט אויסגעבראָכן, האָט פאַרענדיקט דער פּאָדפּולקאָווניק געאָרגידזע. די רויטע בלייפעדער אין זיין האַנט האָט מיט פּונקטן באַצייכנט דעם באַדראָטן אָפּשניט, און ווען די קעפּ פון די באַראַטנדיקע האָבן ענג זיך צונויפגערוקט איבער דער מאַפּע, איז פאַר אַלע מיט אומצווייפלהאַפטער קלאָרקייט געוואָרן פאַרשטענדלעך, אַז דער קלאַפּ, וואָס ווערט צוגעגרייט דורך דער רויטער אָנפירונג, איז באמת מעגלעך בלויז אויפן דרומדיקן אָפּשניט, ווי דעם נאָענטסטן צום דאָניעץ און באַקוועמען אין הינזיכט פון קאָמוניקאַציע.

די באַראַטונג איז פאַרענדיקט געוואָרן אין אַ שעה אַרום. דער אָנגעכמורעטער, פון וועלפּישן אויסזען און וועלפּישע תּנועות, קאָנראַד מיעדוויעדיעוו, וואָס האָט קוים געקענט שרייבן, שווייגנדיק אויף דער באַראַטונג, האָט צום סוף געזאָגט, נאָך אַלץ פון אונטערן שכערן אָפּער און מיט אומצוטרוי באַטראַכטנדיק אַלע:

— העלפן מעליעכאָוון וועלן מיר. איבעריקע מענטשן זענען דאָ. אָבער איין געדאַנק, צום טייוול, לאָזט מיך נישט רוען! וואָס

וועט זיין, אויב זיי וועלן אונדז אָנהייבן אָנגרייפן פון אַלע זייטן? וואָס וועלן מיר דעמאָלט טון? זיי וועלן אונדז צונויפדריקן אין איין קופּע, און מיר וועלן זיך דעמאָלט געפינען אין דער לאַגע פון שלאַנגען בשעת אַ פאַרפלייצונג ערגעץ אויף אַן אינזעלע.

— שלאַנגען קאָנען שווימען, מיר האָבן אפילו נישט וווהין צו שווימען! — האָט באַגאַטיריעוו זיך צעלאַכט.

— מיר האָבן געטראַכט וועגן דעם, — האָט קודינאָוו פאַר־קלערט אַ זאָג געטון. — מילא, עס וועט ווערן ענג — וועלן מיר איבערלאָזן אַלע אומפעיִקע צו טראָגן געווער, איבערלאָזן די פאַ־מיליעס און מיט קאַמף זיך דורכשלאָגן צום דאָניעץ. אונדזער כּוח איז נישט קיין קליינער, דרייסיק טויזנט.

— און די קאַדעטן וועלן אונדז צונעמען? זיי טראָגן אַ כּעס אויף די קאָזאַקן פון אייבערשטן דאָן.

— נישטאָ וועגן דעם וואָס צו רעדן! — גריגאָרי האָט אָנ־געטון דאָס היטל, אַרויסגעגאַנגען אין קאָרידאָר אַריין. דורך דער טיר האָט ער געהערט ווי געאָרגידזע האָט געענטפערט, שאַרכענ־דיק ביים צונויפלייגן די מאַפּע:

— די וויעשענצעס און בכלל אַלע אויפשטענדער וועלן אויס־קויפן זייער שולד פאַרן דאָן און רוסלאַנד, אויב זיי וועלן זיך שלאָגן העלדיש מיט די באָלשעוויקעס...

„ער רעדט, און אין האַרץ לאַכט ער, די שלאַנג!" — האָט גריגאָרי אַ טראַכט געטון, זיך איינהערנדיק אין זיין אינטאָנאַציע. און ווידער האָט ער, ווי אין אָנהייב, ביים באַגעגענען זיך מיט דעם אָפיציר, וואָס האָט אומגעריכט זיך באַוויזן אין וויעשענסק, דערפילט עפּעס אַן אומרויִקייט און כּעס אָן אַ סיבה.

ביי די טויערן פון שטאַב האָט אים דעריאָגט קודינאָוו. אַ געוויסע צייט זענען זיי געגאַנגען שווייגנדיק. איבערן פאַרמיס־טיקטן פּלאַץ האָט דער ווינט געקנייטשט און געדרונצלט די קאַלו־זשעס. עס איז צוגעפאַלן דער אָוונט. רונדיק־שווערע ווייסע וואָלקנס, ווי שוואַנען אין זומער־צייט, זענען פּאַמעלעך געשוווּמען פון דרום. פריש און שמעקנדיק איז געווען דער ריח פון דער אויפגעטייעטער

ערד. הינטער די פּאַרקנס האָט געגרינט דאָס שפּראָצנדיקע גראָז און דער ווינט האָט שוין דייטלעך דערטראָגן פון יענער זייט דאָן דאָס פיבערנדיקע געדויש פון די טאָפּאָלן.

— אָקאָרשט מען זעט נישט, ווען דער דאָן אויפברעכן, — האָט קודינאָוו געזאָגט, אונטערהוסטנדיק.

— יאָ.

— דער טייוול ווייסט אים... מיר וועלן אומקומען, נישט האָבנדיק וואָס צו רייכערן. אַ גלאָז היימישער טיטון קאָסט פּער-ציק רובל קערענסקי-געלט.

— דו זאָג מיר אָט-וואָס, — האָט גריגאָרי שאַרף געפרעגט, זיך אויסדרייענדיק, — דער אָפיציר, דער טשערקאַס, — וואָס טוט ער ביי דיר?

— געאָרגידזען מיינסטו? ער איז שעף פון דער אָפּעראַציע-פּאַרוואַלטונג. אַ שאַרפער קאָפּ, דער טייוול! דאָס אַרבעט ער אויס די פּלענער. אין סטראַטעגיע פּאַרשטעקט ער אונז אַלע אין גאַרטל.

— ער איז שטענדיק אין וויעשקי?

— ניי-יי-ן... מיר האָבן אים צוגעטיילט צום טשערנאָווער פּולק, צום טאַבאָר.

— ווי אַזוי-זשע גיט ער אַכטונג אויף די אָפּעראַציעס?

— ער פּאָרט אָפּט צו. כמעט יעדן טאָג.

— פאַרוואָס-זשע נעמט איר אים נישט קיין וויעשקי? — האָט גריגאָרי געפרעגט, וועלנדיק זיך קלאָר צו מאַכן.

קודינאָוו, כסדר הוסטנדיק, פאַרשטעלנדיק זיך מיט דער האַנט דאָס מויל, האָט אומגערן געענטפערט:

— ס'איז נישט באַקוועם פאַר די קאָזאַקן... ווייסט דאָך, וואָסערע ברידערלעך זיי זענען! „אָט, — וועלן זיי זאָגן, — האָבן זיך אַוועקגעזעצט די אָפיצירן, פירן אָן, ווי עס טויג זיי, ווידער שליפעס..." — און אַזוי ווייטער.

— אַזעלכע ווי ער זענען נאָך דאָ אַ סך אין מיליטער?

— אין קאַזאַן צוויי אָדער דריי... דו, גרישאַ, שטרענג דיך

385

נישט אָן אַזוי. איך זע צוװאָס דו צילסט. מיר, ליבינקער, האָבן נישט, חוץ די קאַדעטן, װוּ זיך אַהינצוטון. נישט אַזוי? אָדער װילסטו אפשר דײַן רעפּובליק פון צען סטאַניצעס אָרגאַניזירן? לאָז געמאַכט... מיר װעלן זיך פאַראײניקן, מיט אַ געבױגענעם קאָפּ צו קראַסנאָװן קומען. „פאַראורטײל אונז נישט, פּיעטראָ ניקאָלאַיִטש, מיר האָבן זיך אַ ביסל פאַרבלאָנזשעט, פאַרלאָזנדיק דעם פראָנט"...

— פאַרבלאָנזשעט? — האָט גריגאָרי איבערגעפרעגט.

— װאָס דען? — האָט קודינאָװ געענטפערט מיט אױפריכטיקער פאַרװוּנדערונג און פלײסיק אױסגעמיטן אַ קאַלוזשע.

— און מיר איז עפּעס אײנגעפאַלן... — גריגאָרי האָט זיך אָנגעכמורעט, געגײט געשמײכלט. — און מיר דאַכט זיך, אַז פאַרבלאָנזשעט האָבן מיר זיך, װען מיר האָבן באַשלאָסן דעם אױפשטאַנד צו מאַכן... האָסט געהערט, װאָס דער כאָפּערעץ האָט געזאָגט?

קודינאָװ האָט געשװיגן אַ װײלע, פון דער זײַט פאַרשנד זיך אײַנקוקנדיק אין גריגאָריען.

אױפן שײד-װעג, נאָכן פּלאַץ, האָבן זײ זיך צעשײדט. קודינאָװ האָט אַװעקגעשפּרײזט פאַרבײ דער שול צו זײַן װױנונג. גריגאָרי האָט זיך אומגעקערט אין שטאַב אַרײַן, דורך אַ צײכן אַ רוף געטון דעם אָרדינאַנס מיט די פערד. שױן אין זאָטל, לײכט צעבעמענדיק די לײצן, זיך גלײַך מאַכנדיק דעם רעמעט פון דער ביקס, האָט ער נאָך אַלץ געפּרוּװט זיך אָפּגעבן אַ חשבון פון דעם אומפאַרשטענדלעכן געפיל פון אומפרײנטשאַפט און װאַכזאַמקײט, װאָס ער האָט איבערגעלעבט צום באַגעגנטן פאָדפּולקאָװניק אין שטאַב, און פּלוצלינג מיט שרעק אַ טראַכט געטון: „און װאָס איז, אױב די קאַדעטן האָבן בכיװן איבערגעלאָזט בײַ אונדז דידאָזיקע קלוגע אָפיצירן, כדי אױפצובונטעװען אונדז אין רוקן פון די רויטע, כדי אױף זײער געבילדעטן שטײגער אָנצופירן מיט אונדז?" — און דאָס באַװוסטזײַן האָט מיט שאָדנפרײדיקער גינציקײט אונטערגערוקט השערות און באַװײַזן. „ער האָט נישט גע-

זאָגט פון וועלכער אָפּטיילונג ער איז... זיך פאַרהאַקט. אַ מיט־גליד פון אַ שטאַב, און קיין שום שטאַבן זענען דאָ גאָרנישט דורכגעגאַנגען... צו וועלכן טייוול האָט עס אים פאַרטראָגן אין דודאַרעווער כוטאָר, אין אַזאַ העק? אויך דאָס איז נישט אומזיסט! מיר האָבן שיין אָנגעמאַכט...״ און דורך השערות אַנטבלויזנדיק דאָס לעבן, האָט ער פאַרביסן, מיט ביטערקייט פאַרענדיקט דעם געדאַנק: „זיי האָבן אונז פאַרפלאָנטערט, די געבילדעטע לייט! זיי האָבן פאַרפלאָנטערט, די הערן! געפּענטעט דאָס לעבן און פירן דורך זייער זאַך מיט אונזערע הענט. אפילו אין אַ נאַרישקייט — טאָר מען קיינעם נישט גלייבן...״

אויף יענער זייט דאָן האָט ער מיטן גאַנצן אימפּעט אַ לאָז געטון דאָס פערד. פון הינטן האָט צוגעסקריפּעט מיטן זאָטל דער אָרדינאַנס, אַ גוטער קעמפער און טיכטיקער קאָזאַק פון אָלשאַנער כוטאָר. אַזעלכע פלעגט גריגאָרי זיך צוקלייבן, זיי זאָלן אים נאָכגיין „אין פייער און וואַסער״, מיט אַזעלכע, נאָך פאַרהאַרטעוועטע אין דער דייטשישער מלחמה, האָט ער זיך אַרומגערינגלט. דער אָרדינאַנס, אין דער פאַרגאַנגענהייט — אַן אויסשפּירער, האָט דעם גאַנצן וועג געשוויגן, אויפן ווינט, אין שנעלן רייטן פאַררייכערט, אויסהאַקנדיק פייער מיטן שטאָל אַן קרעמען־שטיין, אַרומהאַלטנדיק מיט דער פעסטער דלאָניע דאָס שטיק, אין הייסן זאַמד אויסגעבריטע, בעריאָזע־שוואָם. אַריינרייטנדיק אין טאָקינער כוטאָר, האָט ער געעצהט גריגאָריען:

— אויב עס איז נישט נייטיק זיך צו איילן, לאָמיר נעכטיקן. די פערד זענען אויסגעמאַטערט, זאָלן זיי אָפּרוען.

זיי האָבן גענעכטיקט אין טשוקאַרין. אין דער אַלטער כאַטע, וואָס איז באַשטאַנען פון צוויי שטובן מיט אַ פּעדערהויז אינמיטן, איז נאָכן פראָסטיקן ווינט, אויפן היימישן שטייגער געווען אָנגענעם און וואַרעם. פון ערדערנעם דיל האָט זיך געטראָגן אַ געזאַלצענער ריח פון קעלבערנער און ציגענער השתנה, פון אויוון, — האָט געשמעקט, ווי מיט אומגעיוירן צוגעבּרענט ברויט, וואָס איז געבאַקן געוואָרן אויף קרויט־בלעטער. גריגאָרי האָט אומגערן גע־

ענטפערט אויף די פראַגן פון דער באַלעבאָסטע — דער אַלטער קאָזאַטשקע, וואָס האָט באַגלייט צום אויפשטאַנד אירע דריי זין און דעם אַלטן. זי האָט גערעדט מיט אַ באַס, אפּטרופּסיש אונטער־שטרייכנדיק איר איבערגעוויכט אין די יאָרן, און באַלד ביי די ערשטע ווערטער גראָב געמאָלדן גריגאָריען:

— כאָטש דו ביסט אַן עלטסטער און קאָמאַנדיר איבער די קאָזאַקן־שוטים, אָבער איבער מיר, דער אַלטער, האָסטו קיין מאַכט נישט און עס פּאַסט דיר מיינס אַ זון צו זיין. דו, סאָקאָל, שמועס אַ ביסל מיט מיר, טו אַ געפעליקייט, וואָרים דו האַלטסט אַלץ אין איין גענעצן, ווי דו וואָלטסט נישט געוואָלט אַ באַבע מיט שמועסן באַערן. דו אָבער נעם דיר אין זינען אַריין! איך האָב אויף אייער מלחמה — דער טייוול זאָל זי נעמען! — דריי זין צו־געשטעלט און דערצו נאָך, צו מיינע זינד, דעם אַלטן באַגלייט. דו קאָמאַנדעוועסט מיט זיי, אָבער איך האָב זיי, די זין, געבוירן, געזייגט, געהאָדעוועט, אין פאַרטוך אין די פעלדער און גערטנער מיטגעטראָגן, וויפיל צרות זיך אָנגעליטן! דאָס איז אויך נישט לייכט אָנגעקומען! און דריי נישט מיט דער נאָז, מאַך נישט קיין אָנשטעלן, נאָר רעד צו דער זאַך מיט מיר — גיך וועט זיין שלום?

— גיך... דו וואָלסט בעסער געשלאָפן, מאַמעשי!

— גיך צו גיך איז נישט גלייך! אָבער ווי גיך? דו שיק מיך נישט שלאָפן, איך בין דאָ די באַלעבאָסטע, נישט דו. איך דאַרף־נאָך נאָך די קעלבלעך און ציגעלעך אין הויף אַריין אַרויסצו־גיין. מיר נעמען זיי אַריין פון הויף אויף ביינאַכט, זיי זענען נאָך קליינינקע. אויף פסח וועט איר שלום שליסן?

— מיר וועלן פאַרטרייבן די רויטע, וועלן מיר שלום שליסן.

— זאָג מיר, איך בעט דיך! — די אַלטע האָט פאַרוואָרפן אויף די שפּיציקע דאַרע קניען די אין די געלענקען געשוואָלענע הענט מיט די אויסגעקרומטע פינגער פון אַרבעט און רעוומאַטיזם, ביטער געקייעט מיט די ליפּן, ברוינע און טרוקענע, ווי די קאָרע פון קערשן־ביימער — און צו וועלכער טשומע דאַרפט איר זיי?

און נאָכוואָס שלאָגט איר זיך מיט זיי? די מענטשן זענען פשוט משוגע געוואָרן... איר, משוגעים, האָט הנאה פון די ביקסן צו שיסן און אויף די פערדלעך אַרומצופּאַראַדירן, אָבער די מאַמעס וואָס ליידן דערפון? זייערע זין דערהרגעט מען, צי נישט? עפּעס מלחמות האָבן זיי אויסגעטראַכט...

— און מיר זענען נישט קיין מאַמעס קיין זין, נאָר הינטישע, צי וואָס? — האָט בייז און הייזעריק מיט אַ באַס אַ בורטשע געטון גריגאָריעס אָרדינאַנס, שטאַרק אויפגערעגט פון דער אַלטערס רייד. — אונז דערהרגעט מען, און דו זאָגסט — „אויף די פערדלעך פּאַראַדירן"! און אַז די מאַמעס איז כּלומרשט ערגער, ווי די, וועלכע מען דערהרגעט! האָסט דערלעבט דו, בוימל-גיסערין, צו גרויע האָר, און האַלטסט אין איין קלאַפּן דאָ מיט דער צונג... לאָזט קיין מענטש קיין אויג נישט צוטון.

— וועסט דיך נאָך אויסשלאָפן, כאַליערניק! וואָס האָסטו די אויגן אויסגעגלאָצט? געשוויגן, געשוויגן, ווי אַ וואָלף, און דערנאָך פלוצלינג איבער עפּעס זיך צערגונט. זע! ער איז אַזש הייזעריק געוואָרן פון כּעס.

— זי וועט אונז נישט לאָזן שלאָפן, גריגאָר פּאַנטעלעיעוויטש! — האָט דער אָרדינאַנס מיט פאַרצווייפלונג אַ וואָרטשע געטון און, פאַררייכערנדיק, אַזאַ ראַץ געטון איבערן קרעמעןשטיין, אַז אַ גאַנצער וואָלקן פונקען האָט אַ שפּריץ-געטון פון אונטערן שטאָל אַפער.

בשעת די שוואָם האָט שטינקענדיק געטליִעט און געררויכערט, איידער זי האָט זיך צעברענט, האָט דערווייל דער אָרדינאַנס פאַרענדיקט די באַרעדעוודיקע באַלעבאָסטע.

— טשעפּעסט דיך, דו באַבע, ווי אַ פּיִעווקע! נישקשה, אויב מען וועט דעם אַלטן דיינעם אויף די פּאָזיציעס דערהרגענען, וועט ער שטאַרבנדיק זיך פרייען. „נו, — וועט ער זאָגן, — גאָט צו דאַנקען, זיך באַפרייט פון דער אַלטער, זאָל פאַר איר די ערד ווי שוואַנען-פוך גרינג זיין!"

— אַ מכּה דיר אויף דער צונג, רוח דו!

— שלאָף, באַבעשי, װי גאָט איז דיר ליב. מיר זענען דרײ נעכט נישט געשלאָפן. שלאָף! פאַר אַזעלכע זאַכן קאָנסטו נאָך אָן װידוי שטאַרבן.

גריגאָרי האָט קוים צװישן זײ שלום געמאַכט. אײנשלאָפנדיק, האָט ער אָנגענעם געשפּירט די זױערלעכע װאַרעמקײט פון שעפּסן־פעלץ, מיט װעלכן ער האָט זיך צוגעדעקט, און שלאָף געהערט, װי די טיר האָט אַ קלאַפּ געטון און אַ קילקײט און פאַרע האָבן אַרומגענומען זײנע פיס. דערנאָך האָט שאַרף איבער זײן אױער אַ בלעקעץ געטון אַ קעלבל. דראָבנע האָבן גענומען קלאַפּן איבערן דיל די קלײנע טלאָענדלעך פון די ציגן, און פריש און פרײדיק האָט גענומען שמעקן מיט הײ, מיט װאַרעמער שעפּסן־מילך, מיט פראָסט, מיט ריח פון בהמות־הױף.

דער שלאָף האָט אים פאַרלאָזט אינמיטן דער נאַכט. לאַנג איז גריגאָרי געלעגן מיט אָפענע אױגן. אין פאַרמאַכטן אײװעלע האָבן אונטערן אָפּאַל־פאַרביקן אַש רױט געגליט די קױלן. נאָענט פון אײװעלע, בײם סאַמע טירל, זענען געלעגן צונױפגעטוליעט די קעלבלעך. אין דער האַלב־נאַכטיקער זיסער שטילקײט האָט זין געהערט, װי זײ האָבן שלעפעריק געסקריפּעט מיט די צײן, פון צײט־צו־צײט געגאָסן און געפאָרסקעט. דורכן פענסטער האָט אַרײנגעקוקט די װײטע־װײטע פולע לבנה. אױפן ערדענעם דיל, אין געלן ליכט־קװאַדראַט, איז כסדר אונטערגעשפרונגען און געבריקעט מיט די פיסלעך אַן אומדערמידלעך שװאַרץ ציגעלע. קרוב האָט זיך געצויגן — אין לבנה־ליכט — דער פערלמוטערנער שטױב. אין דער כאַטע איז אַ געלבלעך־בלױע, כמעט טאָגיקע ליכטיקײט. עס פינקלט אױפן קױמען אַ שטיקל שפּיגל, בלױז אין פעדערשט װינקל װאַרפט אַ טונקעלע שײן די אָפּגעזילבערטע ראַם פון דער איקאָנע... װידער האָט גריגאָרי זיך אומגעקערט צו די געדאַנקען װעגן דער באַראַטונג אין װיעשענסק, װעגן שליח פון כאָפּער און װידער, דערמאַנענדיק זיך אָן פּאָדפּאָלקאָװניק, אָן זײן פרעמדער אינטעליגענטער אױסערלעכקײט, אָן זײן מאַניער פון רעדן, — האָט ער איבערגעלעבט אַן אומאָנגענעמע דריקנדיקע אױפרעגונג.

דאָס ציגעלע, זיך אַרויפגראַבלענדיק אויפן פּעלץ, גריגאָריען אויפן בויך, האָט לאַנג און נאַריש זיך איינגעקוקט, געדרייט מיט די אויערן, דערנאָך דרייסטער געוואָרן, אונטערגעשפּרונגען איינמאָל און נאָכאַמאָל און פּלוצלינג צעשפּרייט די געקרייזלטע פיס. אַ דינינקע שטראָמל איז שאָרכענדיק אַראָפּגערינען פון שעפּסן־פּעלץ אויף דער אויסגעשטרעקטער האַנט פון אָרדינאַנס, וואָס איז געשלאָפן לעבן גריגאָריען. יענער האָט אַ בורטשע געטאָן, זיך אויפגעכאַפּט, אָפּגעווישט די האַנט אָן די הויזן און ביטער אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

— עס האָט נאַס געמאַכט, דאָס פאַרשאָלטענע... אַקיש! —

און ער האָט מיט הנאה אַ שנעל געגעבן דעם ציגעלע אין שטערן.

אַרויסלאָזנדיק אַ שאַרפן מע־ע־ע, איז דאָס ציגעלע אַראָפּגעשפּרונגען פון פּעלץ, דערנאָך צוגעגאַנגען און לאַנג געלעקט גריגאָריעס האַנט מיט אַ קליין ראַציק, וואַרעם צינגל.

XXXIX

נאָכן אַנטלויפן פון טאַטערישן כוטאָר האָבן שטאָקמאַן, קאָשעוואָי, איוואַן אַלעקסעיעוויטש און נאָך עטלעכע קאָזאַקן, וואָס האָבן געדינט אַלס מיליציאָנערן, זיך פאַראייניקט מיטן פערטן זאַמורער פּולק. דאָסדאָזיקע פּולק האָט אין אָנהייב פון אַכצענטן יאָר, בשעתן צוריקמאַרש פון דייטשישן פראָנט, איינגאַנצן זיך אַריינגעגאָסן אין איינער פון די אָפּטיילונגען פון דער רויטער גוואַרדיע און נאָך די אַנדערהאַלבן יאָר קאַמף אויף די פראָנטן פון בירגער־קריג נאָך דערהאַלטן די גרונט־קאַדרען. די זאַמורער זענען געווען גוט אויסגעשטאַט, זייערע פערד — זאַט און אויסגעשוילט. דאָס פּולק האָט זיך אויסגעצייכנט מיט קאַמפּפעיִקייט, מאָראַלישער שטאַנדהאַפטיקייט און טיכטיקער קאַוואַלערישער צוגעגרייטקייט פון די קעמפער.

אין אָנהייב פון אויפשטאַנד האָבן די זאַמורער, ביי דער

אונטערשטיצונג פון ערשטן מאָסקווער פוסגייער-פולק, כמעט אַליין אויפגעהאַלטן דעם אָנגריף פון די אויפשטענדער, וואָס האָבן געשטרעבט זיך דורכצורייסן קיין אוסט-מיעדוויעדיצאַ; דערנאָך איז אָנגעקומען פאַרשטאַרקונג און דאָס פולק, נישט פונאַנדערשפּרייטנדיק זיך, האָט פולשטענדיק פאַרנומען דעם אוסט-כאָפּערער אָפּשניט, לענגאויס דעם קריוּוער טייכל.

אָנהייב מערץ האָבן די אויפשטענדער אַרויסגעשטויסן די רויטע אָפּטיילונגען פון דער יעלאַנער סטאַניצע, פאַרנעמענדיק אַ טייל פון די אוסט-כאָפּערער כוטאָרן. עס האָט זיך איינגעשטעלט אַ געוויסע גלייכגעוויכט פון די כוחות, וואָס האָט כמעט אויף צוויי חדשים באַשטימט די אומבאַוועגלעכקייט פון פראָנט. פאַרשטעלנדיק די אוסט-כאָפּערער סטאַניצע פון מערב, האָט אַ באַטאַליאָן פון מאָסקווער פולק, געשטיצט דורך אַ באַטאַרייע, פאַרנומען דעם קרוטאָווער כוטאָר, וואָס ליגט ביים דאָן. פון דער אַרויסגערוקטער הייך פון דער דאָנער באַרג-קייט, וואָס ליגט אויף דרום פון קרוטאָווער כוטאָר, האָט אַ רויטע באַטאַרייע, באַהאַלטן אין אַ שייער אויפן פעלד, טאָג-טעגלעך פון באַגינען ביז אָוונט באַשאָסן די אויפשטענדער, וואָס האָבן זיך געזאַמלט אויף די בערגלעך פון רעכטן ברעג, שטיצנדיק די טיראַליערן פון מאָסקווער פולק, דערנאָך אַריבערגעטראָגן דאָס פייער און עס געזייעט איבערן יעלאַנער כוטאָר, וואָס געפינט זיך אויף דער צווייטער זייט דאָן. איבער די ענג-צונויפגעטוליעטע הויפן האָבן הויך און נידעריק אויפגעפלאַמט און שנעל צעגאַנגען געוואָרן די קליינע וואָלקנדלעך פון די אויפגעריסענע שראַפּנעלן. די גראַנאַטן האָבן זיך געלייגט דאָ איבערן כוטאָר, — און איבער די געסלעך, אין ווילדער שרעק, ברעכנדיק די פלויטן, האָבן זיך געיאָגט בהמות, זענען איינגעבויגן אַריבערגעלאָפן מענטשן, — דאָ זיך צעריסן נאָכן בית-עולם פון די אַלט-גלוביקע, לעבן די ווינט-מילן, פאַרוואַרפנדיק די פוסטע זאַמד-בערגלעך מיט גרויע נישט-אויפגעטייעטע שטיקער ערד.

דעם פופצעטן מערץ זענען שטאָקמאַן, מישקאַ קאָשעוואָי

און איוואַן אַלעקסעיעוויטש אַרויסגעפאָרן פון טשיבאָטאַרעווער כוטאָר אין דער אוסט-כאָפּערער סטאַניצע, געוויר ווערנדיק, אַז דאָרט האָט זיך אָרגאַניזירט אַן אָפּטייל פון קאָמוניסטן און סאָוויעטישע אַרבעטער, וואָס זענען אַנטלאָפן פון די אויפשטענדערישע סטאַניצעס. עס האָט זיי געפירט אַ קאָזאַק, אַן אַלט-גלויביקער, מיט אַזאַ קינדיש-ראָז און לויטער פנים, אַז אפילו שטאָקמאַן האָט אָן אַ סיבה פאַרצויגן די ליפן אין אַ שמייכל, קוקנדיק אויף אים. ביים קאָזאַק, כאָטש ער איז געווען נאָך זייער יונג, האָט זיך געקרייזלט אַ געדיכטע העל-בלאָנדע באָרד, ווי אַ פעניץ אַרבוז האָט אַרויסגעקוקט פון איר דאָס פרישע רויטע מויל, אַרום די אויגן האָט געגלאַנצט אַ גאָלדיקער פוך און זיי האָבן געלויכטן עפּעס באַזונדער דורכזיכטיק-בלוי — אפשר צוליב דער געקרייזלטער באָרד און אפשר צוליב דער פולבלוטיקער ראָזקייט פון פנים.

מישקאַ האָט דעם גאַנצן וועג אונטערגעברומט לידער, איוואַן אַלעקסעיעוויטש איז געזעסן פון הינטן מיט דער ביקס אויף די קניען, אַ כמורנע-געהאַרבעטער, און שטאָקמאַן האָט מיטן פורמאַן פאַרפירט אַ שמועס וועגן נאַרישקייטן:

— קלאָגסט דיך נישט אויפן געזונט, חבר? — האָט ער געפרעגט.

און דער אַלט-גלויביקער, וואָס האָט געאָטעמט מיט קראַפט און יוגנט, האָט צעשפּיליעט דאָס שעפסענע פעלצל און וואַרעם געשמייכלט.

— ניין, גאָט באַצאָלט נאָך דערווייל נישט פאַר די זינד. און פאַרוואָס זאָלן מיר זיין נישט געזונט? שוין לאַנגע דורות רייכערן מיר נישט, קיין בראָנפן טרינקען מיר נישט, ברויט עסן מיר פון קליינווייז-אויף ווייצנס. פונוואַנען-זשע זאָל זי זיך דערנעמען, די שוואַכקייט?

— נו, און אין דינסט ביסטו געווען?

— געווען אַ ביסל. די קאַדעטן האָבן פאַרכאַפּט.

— פאַרוואָס-זשע ביסטו אויף דער צווייטער זייט דאָניעץ נישט אַריבערגעגאַנגען?

— מאָדנע רעדסטו, חבר! — ער האָט נאָכגעלאָזט די לייצן, געפלאָכטענע פון פערדישע האָר, אויסגעטון די הענטשקעס און אָפּגעווישט דאָס מויל, זשמורענדיק די אויגן אין פאַרלעגנהייט. — נאָכוואָס האָב איך געהאַט אַריבערצוגיין? נאָך נייע לידער? איך וואָלט אויך בײַ די קאָדעטן נישט געדינט, ווען זיי וואָלטן נישט גענייט. אייער מאַכט איז אַ גערעכטע אָבער איר האָט געהאַנדלט אַ ביסל נישט ווי עס באַדאַרף צו זײַן...

— מיט וואָס אַ שטייגער?

שטאָקמאַן האָט פאַרדרייט אַ פּאַפּיראָס, פאַררייכערט און לאַנג געוואַרט אויף ענטפער.

— און פאַרוואָס רייכערסטו דאָס גראָז? — האָט דער קאָזאַק געפרעגט, אויסדרייענדיק דאָס פּנים. — זע ווי ריין די פּריּלינגס-לופט איז אַרום, און דו פאַרקאָפּטשעסט דיר דאָס האַרץ מיט דעם שטינקענדיקן רויך... איך האַלט נישט פון דעם! און מיט וואָס איר האָט נישט ריכטיק געהאַנדלט — וועל איך דיר אויך זאָגן. איר האָט אונטערגעדריקט די קאָזאַקן, אָפּגעטון נאַרישקייטן... ווען נישט דאָס, וואָלט אייער מאַכט זיך אייביק געהאַלטן. אַ סך נאַראָנים זענען דאָ בײַ אײַך, צוליב דעם האָט אויך דער אויפשטאַנד אויסגעבראָכן.

— וואָס הייסט אונטערגעדריקט! לויט דײַן מיינונג — אָפּגעטון נאַרישקייטן? מיט וואָס?

— נישקשה, דו ווייסט אַליין... איר האָט דערשאָסן מענטשן. הײַנט איינעם, מאָרגן אַ צווייטן... ווער-זשע וויל דאָס אויף זײַן רייע וואַרטן? אַן אָקס, ווען מען פירט אים שעכטן, דרייט אויך מיטן קאָפּ. לאָמיר נעמען, אַ שטייגער, די בוקאַנאָווער סטאַניצע... אָט האָסטו זי! זעסט די צערקווע זייערע? קוק, דאָרט ווו איך ווייז דיר מיטן בײַטש-שטעקן, זעסט?... נו, דערציילט מען: עס שטייט בײַ זיי אַ קאָמיסאַר מיט אַן אָפּטיילונג, מאַלקין איז זײַן פאַמיליע-נאָמען. נו, וואָס-זשע, באַגייט ער זיך ערלעך מיט די מענטשן? אָט וועל איך דיר באַלד דערציילן. ער נעמט צונויף די אַלטע אין די כוטאָרס, פירט זיי אַוועק אין די קוסטעס, נעמט

צו ביי זיי דאָרט די נשמות, טוט זיי נאָך פריִער אויס נאַקעט און לאָזט דערנאָך די קרובים אפילו זיי נישט קובר זיין. און זייער גאַנצער חטא באַשטייט אין דעם, וואָס מ׳האָט זיי אַמאָל אויסגע־קליבן אַלס ערן־ריכטער פון דער סטאַניצע. און דו ווייסט דאָך וואָס פאַר אַ ריכטער דאָס זענען? איינער קען קוים זיין נאָמען אונטערשרייבן און דער צווייטער קאָן דעם איינגעטונקענעם פינ־גער אויפן פאַפיר אָוועקלייגן אָדער אַ צלמל מאַכן. אַזעלכע ריכ־טער פלעגן אַמאָל זיצן בלויז לפנים. זיין גאַנץ חשיבות איז — די לאַנגע באָרד, וואָרים ער פאַרגעסט שוין אפילו פון אַלטקייט דעם קראָק זיך צו פאַרקנעפּלען. וואָס קאָן מען פון אַזעלכן פאַרלאַנגען? אַלצאיינס ווי פון אַ קליין קינד... אָט דער מאַלקין באַלעבאַטע־וועט דאָס ווי אַ גאָט איבער פרעמדע לעבנס! און איינמאָל גייט איבערן פּלאַץ אַן אַלטער — ליִנעק איז זיין צונאָמען. ער גייט מיט אַ ציימל אין זיין שייער אַריין די קאָבילע נעמען און זי אַוועק־פירן, און עס זאָגן אים אין שפּאַס די ייִנגלעך: „גיי, מאַלקין רופט דיך". אָט דער ליִנעק האָט אויף זיין הערעטישן אופן זיך איבערגעצלמט, — זיי לעבן דאָרט אַלע לויטן נייעם גלויבן, — דאָס היטל נאָך אויפן פּלאַץ אַראָפּגענומען. ער גייט אַריין, — טרייסלט זיך. „איר האָט מיך גערופן?" — פרעגט ער. און מאַל־קין צעהירזשעט זיך, כאַפּט זיך מיט די הענט ביי די זייטן. „אַ, — זאָגט ער, — ביסט ווי אַ שוואָם צרויסגעקראָכן, — טאַ, גיי־זשע אין קויש אַריין. קיינער האָט דיך נישט גערופן, נאָר אויב דו ביסט שוין געקומען, זאָל זיין אַזוי. נעמט אים, חברים! לויט דער דריי־טער קאַטעגאָריע אים". נו, נאַטירלעך האָבן זיי אים גענומען און אין די קוסטעס אַוועקגעפירט. די אַלטע וואָרט, וואָרט — ער איז נישטאָ. ער איז אַוועקגעגאַנגען, דער אַלטער, און פאַרפאַלן גע־וואָרן. און ער האָט שוין מיטן ציימל אין געטלעכן קיניגרייך זיך צריבערגעכאַפּט. און דעם צווייטן אַלטן, מיטראָפאַנאָוון פון אַנדריאַנאָווער כוטאָר, האָט מאַלקין אַליין אויף דער גאַס דער־זען, רופט ער אים צו: „פונוואַנען? ווי אַזוי איז דיין פאַמיליען־נאָמען? — און הירזשעט: — קוקסט, — זאָגט ער, — סאַראַ באָרד

ער האָט זיך פאַרלאָזט, ווי אַ פוקסן־ווייגדל! דו ביסט שוין צו שטאַרק ענלעך צום הייליקן ניקאָלאַי. מיר, — זאָגט ער, — ווען פון דיר, פון אַזאַ גראָב חזיר, זייף אויסקאָכן! לויט דער דריטער קאַטעגאָריע אים!" דער אַלטער האָט טאַקע, צום אומגליק, גע־האַט אַ באָרד, ווי אַ הירזש־בעזעם. און מען האָט אים דערשאָסן בלויז דערפאַר, וואָס ער האָט זיין באָרד ליב געהאַט און איז מאַל־קינען אין נישט קיין גוטער מינוט אויף די אויגן געקומען. דאָס הייסט נישט איבערן פאָלק זיך פריילעך געמאַכט?

מישקאַ האָט איבערגעריסן זיין זינגען נאָך אין אָנהייב דער־ציילן און ביים פאַרענדיקן ביז אַ זאָג געטון:

— דו, פעטער, קאָנסט שלעכט ליגנט זאָגן!

— מאַך עס פלינקער! איידער דו גייסט פלוידערן, ווער פריער געוווּיר און דערנאָך האווקע.

— דו ווייסט דאָס אויף זיכער?

— מענטשן האָבן דערציילט.

— מענטשן! מענטשן דערציילן, אַז זיי מעלקן הינער, און הינער האָבן אפילו קיין ציצקעס נישט. האָסט דיך אָנגעהערט נאַ־רישקייטן און פאַטשסט מיט דער צונג, ווי אַ באַבע!

— די אַלטע זענען געווען פרידלעכע...

— קוקסט אים נישט אָן! פרידלעכע! — האָט מישקאַ מיט רוגזה אים נאָכגעשפעט. — דידאָזיקע פרידלעכע אַלטע דיינע האָבן מסתמא אַן אויפשטאַנד געגרייט. ביי אָט די ריכטער אין די הייף זענען אפשר קוילנוואַרפער געווען באַגראָבן, און דו זאָגסט, צוליב די בערד אָדער כלומרשט איבער עפעס אַ שפאַס האָט מען זיי דערשאָסן... פאַרוואָס־זשע האָט מען דיך צוליב דיין באָרד נישט דערשאָסן? און זע ווי ברייט זי איז ביי דיר, ווי ביי אַן אַלטן באָק זיך צעוואַקסן!

— ווי איך האָב געקויפט, אַזוי פאַרקויף איך. די טשומע ווייסט זיי! אפשר זאָגן זיי ליגנט, די מענטשן, און אפשר האָבן זיי טאַקע עפעס אַ שאָדן פון דער נייער מאַכט געליטן... — האָט דער אַלט־גלוביקער אין פאַרלעגנהייט געבורטשעט.

ער איז אַראָפּגעשפּרונגען פון פּולקאָשיק, לאַנג געשליאַפּעט אין דער זייט פון וועג איבערן צעגאַנגענעם שניי, זיינע פיס זעגען זיך צעפאָרן, האָבן געשאָרט דעם ווייכן שניי, וואָס איז בלוילעך געווען פון פייכטקייט. איבערן סטעפּ האָט מילד געשיינט די זון. דער העל-בלויער הימל האָט מעכטיק אַרומגענומען די בערגלעך און טאָלן, וואָס האָבן זיך געזען אין דער אַרומיקער ווייטקייט. אין קוים-פילבאַרן פלאַטערן פון ווינט האָט זיך געפילט דער דופטנדיקער אָטעם פון נאָענטן פרילינג. אויף מזרח, אונטערן בלאַסן זיגזאַג פון די דאָנער בערג, האָט אין פיאָלעטער פאַרנעפּלטקייט שאַרף זיך געצייכנט דער שפּיץ פון אוסט-מיעדוויעדיצער באַרג. זיך באַהעפטנדיק מיטן האָריזאָנט, האָבן דאָרט ווייט ווי אַ ריזיקער געפּאַלבטער טעפּיך זיך אויסגעשפּרייט איבער דער ערד די ווייסע באַראַשקענע וואָלקנס.

דער פורמאַן איז אַריינגעשפּרונגען אין שליטן, אויסגעדרייט דאָס פאַרכמורעטע פּנים צו שטאָקמאַנען, ווידער אָנגעהויבן רעדן:

— מיין זיידע, ער לעבט נאָך ביז היינט, ער ווערט אַצינד אַלט הונדערט און אַכט יאָר, האָט דערציילט, אַז אים האָט זיין זיידע, דאָס הייסט מיין עלטער-עלטער-זיידע איבערגעגעבן וועגן אַ פירשט דלינאָרוקאָוו אָדער דאָלגאָרוקאָוו, — איך האָב שוין פאַרגעסן ווי ער האָט געהייסן, — וואָס איז געשיקט געוואָרן דורכן צאַר פּיאָטר אין אונזערע קאַנטן פון אייבערשטן דאָן. אָט דער פירשט איז אָנגעקומען פון וואָראָניעזש מיט זעלנער און צעשטערט די קאָזאַקישע ישובים דערפאַר, וואָס זיי האָבן נישט געוואָלט דעם ניקאָנער אומווירדיקן גלויבן אָננעמען און דעם צאַר זיך אונטערוואַרפן. די קאָזאַקן האָט מען געכאַפּט, זיי די נעז אָפּגעשניטן, טייל אויפגעהאָנגען און אויף פליטן איבערן דאָן געלאָזט שווימען.

— וואָס מיינסטו מיט דעם צו זאָגן? — האָט מישקע געפרעגט, שטרענג זיך איינהערנדיק.

— איך מיין צו זאָגן, אַז כאָטש ער איז געווען דלינאָרוקי, האָט אים דאָך דער צאַר מסתמא אַזעלכע רעכט נישט געגעבן. און דער קאָמיסאַר אין בוקאַנאָוו האָט אַ שטייגער אַזוי געדרשנט:

„איך, זאָגט ער, הינטישע זין, וועל אייך אַזוי אויסקאָזאַקעווען, אַז איר וועט מיך אייביק געדענקען!...” אַזוי האָט ער אויפן מיידאַן אין בוקאַנאָוו פאַר אַלע פאַרזאַמלטע פון דער סטאַניצע געשריגן. און האָט ער דען אַזעלכע רעכט פון דער סאָוויעטישער מאַכט באַקומען? אָט דאָס מיין איך דאָך טאַקע! נישקשה, עס זענען נישטאָ קיין מאַנדאַטן אויף אַזעלכע זאַכן, מען זאָל אַלע אונטער איין קעמל שערן. אויך די קאָזאַקן — זענען פאַרשידענע...

ביי שטאָקמאַנען האָט די הויט אויף די באַקנביינער זיך גענומען פאַלבן.

— איך האָב דיך אויסגעהערט, אַצינד הער דו מיך אויס.

— אפשר האָב איך, פאַרשטייט זיך, צוליב נאַרישקייט עפּעס געזאָגט נישט אַזוי, ווי מען באַדאַרף, זיי־זשע מיר מוחל.

— וואַרט־צו, וואַרט־צו... איז אָט וואָס. דאָס, וואָס דו האָסט דערציילט וועגן עפּעס אַ קאָמיסאַר, איז טאַקע נישט ענלעך אויף אמת. איך וועל דאָס קאָנטראָלירן. און אויב דאָס איז אַזוי, אויב ער האָט זיך טאַקע פריילעך געמאַכט איבער די קאָזאַקן און אָפּגעטון אומזיניקייטן — וועלן מיר אים נישט מוחל זיין.

— אָך, ווער ווייסט!

— נישט ווער ווייסט, נאָר אַזוי איז עס טאַקע! ווען דער פראָנט איז געווען אין אייער כוטאָר, צי האָבן די רויטאַרמייער נישט דערשאָסן אַ רויטאַרמייער פון זייער אָפּטיילונג דערפאַר, וואָס ער האָט באַרויבט עפּעס אַ קאָזאַטשקע? וועגן דעם האָט מען מיר דערציילט ביי אייך אין כוטאָר.

— יאָ־יאָ! ביי דער פערפיליעוונע אין קופערט האָט ער שאָדן אָנגעמאַכט. דאָס איז געווען! דאָס איז אמת. אוודאי... אַ שטרענגקייט געווען. און דאָס זאָגסטו אמת, — הינטער די שייערס האָט מען אים דערהרגעט. דערנאָך לאַנג ביי אונז זיך מתווכח געווען, ווו מען זאָל אים קובר זיין. איינער האָט געזאָגט, — אויפן בית־עולם, און אַנדערע זענען געווען אין דער מיינונג, אַז דאָס וועט דאָס אָרט מחלל זיין. האָט מען אים, דעם אומגליקלעכן, באַגראָבן ביים שייער.

— איז געווען אַזאַ פֿאַל? — שטאָקמאַן האָט אײַליק פֿאַרדרייט אַ פּאַפּיראָס.

— געווען, געווען, איך וועל נישט לײַקענען, — האָט דער קאָזאַק לעבהאַפֿט מסכּים געווען.

— פֿאַרוואָס־זשע מיינסטו, אַז מיר וועלן דעם קאָמיסאַר נישט באַשטראָפֿן, אויב מיר וועלן זײַן שולד פֿעסטשטעלן?

— ליבער חבֿר, אפֿשר וועט זיך גאָרנישט געפֿינען קיין ערגסטער איבער אים. דאָרט איז געווען אַ זעלנער, און דער איז ראַק אַ קאָמיסאַר...

— וועלן מיר נאָך האַרבער פֿון אים פֿאָדערן פֿאַראַנטוואָרטלעכקייט! פֿאַרשטאַנען? די סאָוויעטישע מאַכט טרעט אַרויס נאָר קעגן אירע שונאים, און די פֿאַרשטייער פֿון דער סאָוויעטישער מאַכט, וואָס באַליידיקן אויף אַן אומגערעכטן אופֿן די אַרבעטנדיקע באַפֿעלקערונג, באַשטראָפֿן מיר אומרחמנותדיק.

די שטילקייט פֿון מערץ־טאָג אין סטעפּ, וואָס איז געשטערט געוואָרן בלויז דורכן פּיפּן פֿון די שליטן־גייערס און טשמאָקען פֿון די פֿערדישע פּאָדקאָווע, איז פֿאַרטריבט געוואָרן דורכן הילכיקן טראַסק פֿון אַ האַרמאַטן־שאָס. נאָכן ערשטן האָבן מיט גלײַכע הפֿסקות זיך איבערגעחזרט נאָך דרײַ. די באַטאַרײַע פֿון קרוטאָווער כוטאָר האָט באַנײַט דאָס באַשיסן דעם לינקן ברעג.

דער שמועס אויפֿן שליטן האָט זיך איבערגעריסן. דאָס האַרמאַטן־געפֿרויש האָט ווי אַ מעכטיקע פּרעמד־טעניקע גאַמע זיך אַרײַנגעריסן און צעשטערט דעם בלײַכן כּישוף פֿון סטעפּ, וואָס האָט געדרימלט אין ערבֿ־פֿרילינגדיקער פֿאַרבענקטקייט. אַפֿילו די פֿערד האָבן גענומען גיין האַסטיקער, מונטערער, לייכט הייבנדיק און איבערשטעלנדיק די פֿיס, טיכטיק באַוועגנדיק מיט די אויערן.

זיי זענען אַרויסגעפֿאָרן אויפֿן העטמאַנישן שליאַך, און פֿאַר די אויגן פֿון די זיצנדיקע אויפֿן שליטן האָט זיך אויסגעשפּרייט די רחבֿותדיקע, ברייט־פֿונאַנדערגעוויקלטע דאָנער געגנט, די פּילפּאַרביק־געפֿלעקטע, מיט אירע אויפֿגעטייעטע פֿליכיקע געלע זאַמדן,

מיט די האַלב־אינגלען און בלוילעך־גרויע אינגלען פון ווערבעס און אַלכע־ווערלדלעך.

אין אוסט־כאָפּערער כוטאָר איז דער פורמאַן צוגעפאָרן צום בנין פון רעווקאָם, לעבן וועלכן עס האָט זיך אויך געפונען דער שטאָב פון מאָסקווער פולק.

שטאָקמאַן האָט אַ זוך געטון אין קעשענע, אַרויסגענומען פון בייטל אַ פּערציק־רובלדיקע קערענקע, זי דערלאַנגט דעם קאָזאַק. יענער האָט זיך שיינענדיק צעשמייכלט, אַנטבלויזנדיק פון אונטער די פייכטע וואָנסעס געלבלעכע ציין, און אין פאַרלעגנ־הייט געזאָגט:

— וואָס פאַלט אייך איין, חבר, גאָט באַהיט! עס איז נישט ווערט קיין געלט...

— נעם, — דיינע פערד האָבן געאַרבעט. און וועגן דער מאַכט צווייפל נישט. געדענק: מיר קעמפן פאַר דער מאַכט פון די אַרבעטער און פויערים. און צום אויפשטאַנד האָבן אייך גע־שטויסן אונזערע שונאים — די קולאַקעס, אַטאַמאַנען, אָפיצירן. זיי זענען — די עיקר־סיבה פון אויפשטאַנד. און אויב עמעצער פון אונזערע האָט אומגעריכט באַליידיקט אַן אַרבעטנדיקן קאָזאַק, וואָס סימפּאַטיזירט מיט אונז, וואָס העלפט צו דער רעוואָלוציע, האָט מען פאַר אַזאַ באַליידיקער געקאָנט געפינען גערעכטיקייט.

— דו קענסט, חבר, דאָס ווערטל: צו גאָט איז ווייט, און צום צאַר איז ווייט... און צו אייער צאַר איז אויך אַזוי ווייט... מיט קיין שטאַרקן שלאָג דיך נישט, און מיט קיין רייכן משפט דיך נישט. — און איר זענט אי שטאַרק, אי רייך. — און ער האָט כיטרע אַ שטשירע געטון: — אָט האָסטו מיר פערציק רובל גע־געגעבן, און פאַר איר, פאַר דער נסיעה, איז דער העכסטער פּרייז אַ פינפערל. נו, זאָל דיך גאָט מציל זיין!

— דאָס האָט ער דיר פאַרן שמועסן דעם פּרייז געהעכערט, — האָט מישקאַ קאָשעוואָי געשמייכלט, אַראָפּשפּרינגענדיק פון פולקאָ־שיק און פאַרציִענדיק זיך די הויזן, — און אויך פאַר דער שיינער

באָרד. דו ווייסט, ווען מען דו האָסט געפירט, אַכטקאַנטיק פיעניעקל דו? אַ רויטן גענעראַל.

— האָ?

— נאַדיר אַ „האָ״! איר זענט אויך אַ לייטישער עולם!... וואָלט מען דיר געגעבן וויניק — וואָלסטו עס אַלע הינט אויף ד׳ ווינדלען אָנגעבונדן. „אַט האָב איך חברים געפירט, האָבן זיי בלויז איין פינפערל געגעבן, אַזוינע און אַזעלכע״! דעם גאַנצן ווינטער וואָלסטו דיך געפילט באַליידיקט. האָט מען דיר געגעבן אַ סך — ברענט עס דיך אויך: „זעסט סאַראַ רייכע! פערציק רובל געגעבן, אומגעציילט געלט ביי אים...״ איך וואָלט דיר אפילו קיין פרוטה נישט געגעבן! באַליידיק דיך, ווי דו ווילסט. אַלץ איינס וועט מען דיר נישט געבן גענוגן טון. נו, קומט... זיי געזעגנט, באָרד!

אפילו דער כמורנער איוואַן אַלעקסעיעוויטש האָט אַ שמייכל געטון ביים פאַרענדיקן מישקעס הייסע רעדע.

פון הויף פון שטאַב איז אויף אַ סיבירער צויטיק פערדל אַרויסגעריטן אַ רויטאַרמייער פון דער רייטער-אויסשפּירונג.

— פונוואַנען איז דער שליטן? — האָט ער אויסגעשריגן, האַסטיק אויסדרייענדיק דאָס פערד.

— וואָס דאַרפט איר? — האָט שטאָקמאַן געפרעגט.

— קוילן פירן אין קרוטאָווער כוטאָר. פאָר אַריין.

— ניין, חבר, דעם שליטן וועלן מיר אָפּלאָזן.

— און דו ווער ביסט פאַר איינער?

דער רויטאַרמייער, אַ יונגער שיינער בחור, איז נאָענט צוגעריטן.

— מיר זענען פון זאַאַמורער. דעם שליטן פאַרהאַלט נישט.

— אַ... נו, איז גוט. זאָל ער פאָרן. פאָר, אַלטער.

XL

ביים קאָנטראָלירן האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אין אוסט־כאָפּער אָרגאַניזירט זיך נישט קיין שום אָפּטיילונג. עס איז אָרגאַניזירט געוואָרן איינע, אָבער נישט אין אוסט־כאָפּער, נאָר אין בוּקאַנאָוו. די אָפּטיילונג האָט אָרגאַניזירט דער זעלבער קאָמיסאַר מאַלקין, וואָס איז געשיקט געוואָרן דורכן שטאַב פון דער נײַנטער רויטער אַרמײַ אין די ניזאָווער סטאַניצעס פון כאָפּער און וועגן וועלכן עס האָט אויפן וועג דערציילט דער אַלט־גלויביקער קאָזאַק. די יעלאַנער, בוקאַנאָווער, סלאַשטשעווער און קומילזשינער קאָמוניסטן און סאָוויעטישע אַרבעטער, וואָס זענען קאָמפּלעטירט געוואָרן דורך רויטאַרמייער, האָבן מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ גאַנץ באַדײַטנדיקן קעמפערישן איינס, וואָס האָט געציילט ביז דרייהונדערט באַגנעטן, בײַ עטלעכע צענדליק שווערדן פון דעם רייטער־פּאַטראָל, וואָס איז צו זיי צוגעטיילט געוואָרן. די אָפּטיילונג האָט זיך צײַטווייליק געפונען אין בוקאַנאָוו, צוזאַמען מיט דער ראָטע פון מאָסקווער פּולק, אויפהאַלטנדיק די אויפשטענדער, וואָס האָבן זיך באַמיט אָנצוגרייפן פון די אייבערשטע ברעגן פון טײַכל יעלאַנקע און פון זימאָוו.

זיך דורכשמועסנדיק מיטן שעף פון שטאַב, אַ געוועזענעם קאַדר־אָפיציר, אַ כמורנעם און אָפּגעריבענעם מענטש, און מיטן פּאָליטקאָם — אַ מאָסקווער אַרבעטער פון מיכעלסאָנס פאַבריק, האָט שטאָקמאַן באַשלאָסן צו בלייבן אין אוסט־כאָפּער, זיך אָנשליסנדיק אָן צווייטן באַטאַליאָן פון פּולק. אין ציכטיקן צימערל, וואָס איז פאַרלייגט געווען מיט קנוילן וויקלערס, שפּולן טעלעפאָן־דראָט און איבעריקן מיליטערישן פאַרמעג, האָט שטאָקמאַן לאַנג גערעדט מיטן פּאָליטקאָם.

— זעסטו, חבר, — האָט נישט אײַליק גערעדט דער נידעריק־געזעצטער געל־פּנימדיקער קאָמיסאַר, וואָס האָט געליטן אויף אָנ־

פאַלן פון שאַרפן אַפּענדיציט, — דאָ איז אַ קאָמפּליצירטע מעכאַניק. ביי מיר זענען די יאַטן מערסטנטייל מאָסקווער און ראַזאַנער, אַ קליינע טייל ניזשעגראָדער. טיכטיקע יאַטן, דערהויפּט אַרבעטער. און אָט איז דאָ געווען אַן עסקאַדראָן מיראָנאָווער פון זיין פערצענטער דיוויזיע, האָבן זיי געשפּילט אויף זייער פּייפל. ס'איז אויסגעקומען זיי צוריקצושיקן קיין אוסט־מעדוועדיצע... די בלייב, אַרבעט איז דאָ אַ סך. מען דאַרף מיט דער באַפעלקערונג אַרבעטן, אויפקלערן. דו פאַרשטייסט דאָך, אַז די קאָזאַקן... דאָ מוז מען גוט האַלטן דאָס אויער אויף דער וואַך.

— דאָס אַלץ פאַרשטיי איך נישט ערגער פון דיר, — האָט שטאָקמאַן געזאָגט, שמייכלענדיק צוליבן אַפּוטראָפּסישן טאָן פון קאָמיסאַר און קוקנדיק אין די געל־געוואָרענע ווייסלען פון זיינע ליידנדיקע אויגן. — אָבער דו זאָג מיר, וואָס פאַר אַ קאָמיסאַר געפינט זיך עס אין בוקאַנאָוו ?

דער קאָמיסאַר האָט געגלעט דאָס גרויע בערשטעלע פון זיינע אונטערגעשוירענע וואָנסעס, פלעגמאַטיש געענטפערט, פון צייט־צו־צייט אונטערהייבנדיק די בלייע דורכזיכטיקע וויעס.

— ער האָט דאַרט אַ געוויסע צייט איבערגעזאַלצן. אַ חברה־מאַן איז ער אַ ווילער, נאָר אָריענטירט זיך נישט באַזונדערס אין די פּאָליטישע אומשטענדן. און אַז מען האַקט האָלץ, פאַלן שפּענער... אַצינד עוואַקויִרט ער קיין טיף־רוסלאַנד די מענערישע באַפעלקערונג פון די סטאַניצעס... גיי אַריין צום ווירטשאַפטלעכן פאַרוואַלטער, זאָל ער אייך פאַרשרייבן צו באַקומען די שפּייז־פּאָרציע, — האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט, פאַרקרימענדיק זיך פון ווייטיק, אונטערהאַלטנדיק זיך מיט דער האַנט די וואַטענע הויזן.

אינדערפרי איז דער צווייטער באַטאַליאָן זיך צונויפגעלאָפן צום געווער אויף אַליאַרם, ס'איז דורכגעפירט געוואָרן אַן אַפּעל. אין אַ שעה אַרום האָט דער באַטאַליאָן אין אַ מאַרש־קאָלאָנע זיך אַוועקגעלאָזט אין דער ריכטונג פון קרוטאָווער כוטאָר.

אין איינעם פון די פּירלינגען האָבן צוזאַמען געשפּרייזט שטאָקמאַן, קאָשעוואָי און איוואַן אַלעקסעיעוויטש.

פון קרוטאָוו אויף דער צווייטער זייט דאָן האָט מען אַרויסגעשיקט אַ רייטער־פּאַטראָל. נאָך אים איז אַריבערגעגאַנגען איבערן דאָן די קאָלאָנע. איבערן ווייך־געוואָרענעם וועג, מיט די אַריינגעפּלאָסענע ברוינע שטרייפן פון די מיסט־בערגלעך — זענען געשטאַנען קאַלוזשעס. דאָס אייז אויפן דאָן האָט געלויכטן מאַט־בלוילעך און בלעזלדיק. פון הינטן, פון באַרג האָט די באַטאַרייע מיט הפסקות באַשאָסן די צוויפגעטוליעטע טאָפּאָל־ביימער פון די לעוואַדעס, וואָס האָבן זיך געזען נאָכן יעלאַנער כוטאָר. דער באַטאַליאָן האָט געדאַרפט אויסמיידן דעם יעלאַנער כוטאָר, וואָס איז פאַרלאָזט געוואָרן דורך די קאָזאַקן, זיך באַוועגן אין דער ריכטונג פון דער יעלאַנער סטאַניצע און, פאַרבינדנדיק זיך מיטן ערשטן באַטאַליאָן פון דער בוקאַנאָווער ראָטע, באַהערשן דעם אַנטאָנאָווער כוטאָר. לויט דער דיספּאָזיציע, האָט דער באַטאַליאָן־קאָמאַנדיר געדאַרפט פירן זיין אָפּטיילונג אין דער ריכטונג פון בעזבאָראָדאָווער כוטאָר. דער רייטער־פּאַטראָל האָט בקרוב מיטגעטיילט, אַז אין בעזבאָראָדאָוו האָט מען דעם שונא נישט באַמערקט און אַז רעכטס פון כוטאָר, אויף אַ פיר וויאָרסט, קומט פאָר אַ ביקסן־איבערשיסונג.

איבער די קעפּ פון דער רויטאַרמייאישער קאָלאָנע, ערגעץ־הויך, האָבן מיט געגרילץ און גערויש זיך געטראָגן גראַנאַטן. די די נישט ווייטע עקספּלאָזיעס פון די גראַנאַטן האָבן אויפגעטרייסלט די ערד. פון הינטן, אויפן דאָן, האָט מיט אַ טראַסקעריי געפּלאַצט דאָס אייז. איוואַן אַלעקסעיעוויטש האָט זיך אומגעקוקט.

— דאָס וואַסער, אפנים, נעמט צו.

— אַ נאַרישקייט אין דער צייט אַריבערצוגיין דעם דאָן. אָקאָרשט מען זעט נישט ברעכט ער אויף, — האָט מישקאַ באַליידיקט אַ בורטשע געטון, נאָך אַלץ זיך נישט צוגעוווינט צו מאַרשירן ריטמיש און נישט פּלאָנטערן דעם טריט. שטאָקמאַן האָט געקוקט אויף די רוקנס פון די מאַרשירנדיקע פאָרויס, פעסט איינ־

געשנירטע אין די פּאַסקעס, אויפֿן ריטמישן וויגן זיך פֿון זייערע ביקסן-לופֿעס מיט די צוגעשרויפֿטע רויכיק-בלויִלעכע פֿאַרהויכטע באַגנעטן. זיך אומקוקנדיק, האָט ער געזען די ערנסטע און גלייכגילטיקע פּנימער פֿון די רויטאַרמייִער, אַזעלכע פֿאַרשידענע און איינציייטיק אָן אַ שיעור ענלעכע איינע צו די אַנדערע, געזען דאָס וויגנדיקע באַוועגן זיך פֿון די גרויע היטלען מיט די פֿינףקאַנטיקע רויטע שטערנס, גרויע שינעלן, געלבלעכע פֿון אַלטקייט, און האָריק-העלע — די נייִערע; ער האָט געהערט דאָס פּליושקענדיקע און שווערע טריטן פֿון דער מענטשן-מאַסע, דאָס טויבע גערעדעריי, דאָס פֿאַרשידנאַרטיקע הוסטן, דאָס קלינגען פֿון די קעסעלעך; ער האָט געפֿילט דעם שווערן ריח פֿון די צעווייקטע שטיוול, פֿון דער מאַכאָרקע, פֿון דעם לעדערוואַרג. האַלב פֿאַרמאַכנדיק די אויגן, האָט ער זיך באַמיט נישט צו פֿאַרלירן דעם פּיס און, פֿילנדיק אַ צופֿלוס פֿון גרויסער אינערלעכער וואַרעמקייט צו די אַלע, ערשט נעכטן אומבאַקאַנטע און פֿרעמדע יאַטן, האָט ער געטראַכט: „נו, גוט, פֿאַרוואָס-זשע זענען זיי אַצינד מיר געוואָרן אַזוי באַזונדערס ליב און אייגן? וואָס פֿאַרבינדט מיך מיט זיי? נו, די בשותּפֿותדיקע אידעע... ניין, דאָס איז נישט בלויז די אידעע, נאָר אויך די טעטיקייט. און וואָס נאָך? אפֿשר די נאָענטקייט פֿון געפֿאַר און טויט? און עפּעס זענען זיי אַזעלכע היימישע“... און ער האָט אַ שמייכל געטון מיט די אויגן: „צי ווער איך טאַקע אַלט?“

שטאָקמאַן האָט מיט פֿאַרגעניגן, ענלעכן צו אַ פּאָטערלעך געפֿיל, געקוקט אויף די מעכטיקע שיפֿע ברייטע פּלייצעס פֿון רויטאַרמייִער, וואָס איז געגאַנגען פֿאָרויס אים, אויפֿן רויטן זויבערן פּאַסיקל פֿון יונגטלעכן קיילעכיקן האַלז, וואָס האָט זיך אַרויסגעזען פֿון צווישן קאָלנער און היטל. ער האָט אַריבערגעפֿירט דעם בליק אויף זיין שכן. אַ ברוין געגאָלט פּנים מיט פֿליטן פֿון בלוטיק-טונקעלער ראָזקייט, אַ סובטעל מענעריש מויל, אַ הויכער און שלאַנקער, ווי אַ טויב; ער גייט, כמעט נישט באַוועגנדיק מיט דער פֿרייער האַנט, און האַלט כּסדר עפּעס אין איין

קרענקלעכן קרימען זיך, און אין די ווינקלען פון די אויגן — אַ געוועב פון זקנישע קנייטשן. און עס האָט שטאָקמאַנען אַ צי געטון צו רעדן מיט אים.

— שוין לאַנג אין דער אַרמיי, חבר?

דעם שכנס העל-ברוינע אויגן האָבן קאַלט און פאַרשנדיק, עטוואָס זייטיק זיך אַ גליטש געטון איבער שטאָקמאַנען.

— פון אַכצענטן — האָט ער אַרויסגעזאָגט פון צווישן די ציין.

דער איינגעהאַלטענער ענטפער האָט נישט אָפּגעקילט שטאָקמאַנען.

— פונוואַנען געבוירן?

— אַ לאַנדסמאַן זוכסטו, פּאַטערל?

— אויב אַ לאַנדסמאַן — וועל איך צופרידן זיין.

— אַ מאָסקווער בין איך.

— אַן אַרבעטער?

— אוהו.

שטאָקמאַן האָט פלינק אַ קוק געטון אויפן שכנס האַנט. די שפורן פון אַרבעט און אייזן זענען נאָך נישט אָפּגעוואַשן געוואָרן דורך דער צייט.

— אַ מעטאַליסט?

און ווידער האָבן די ברוינע אויגן זיך דורכגעגליטשט איבער שטאָקמאַנס פנים, איבער זיין עטוואָס-גרויליעכער, נישט ריינער באָרד.

— אַ מעטאַל-טאָקער. און דו אויך? — און ווי עס וואָלט וואַרעם געוואָרן אין די ווינקלען פון זיינע ברוינע שטרענגע אויגן.

— איך בין געווען אַ שלאָסער... וואָס האָלטסטו עפּעס, חבר, אין איין קרימען זיך?

די שטיוול רייבן מיר, זיי זענען פאַרטרוקנט געוואָרן. איך בין ביינאַכט געווען אויף וואַך, זיך דורכגענעצט די פיס.

— האָסט נישט מורא — האָט שטאָקמאַן דורכדרייענדיק אַ שמייכל געטון.

— פארוואס ?

— וואס הייסט פארוואס, מיר גייען דאך אין שלאכט אריין...

— איך — בין א קאמוניסט.

— וואס־זשע, קאמוניסטן האבן נישט מורא פארן טויט ? נישט די זעלבע מענטשן ? — איז מישקא אריינגעפאלן אין שמועס.

שטאקמאנס שכן האט פלינק אונטערגעווארפן די ביקס; נישט קוקנדיק אויף מישקען, האט ער, טראכטנדיק א ווײַלע, געענטפערט :

— דו, ברידערקע, ביסט נאך נישט געניט אין די זאכן. איך טאר נישט מורא האבן. איך האב מיר אליין באפוילן, — פארשטאנען ? און דו קריך נישט צו מיר אן ריינע הענטשקעלעך אין דער נשמה אריין... איך וויים פארוואס און מיט וועמען איך קעמף, איך וויים, אז מיר וועלן זיגן. דאס איז דער עיקר. ווייטער איז אלץ נארישקייטן. — און, א שמייכל טוענדיק צוליב עפעס א דערינערונג, ווארפנדיק זייטיקע בליקן אויף שטאקמאנס פראפיל, האט ער דערציילט : — פאראיארן בין איך געווען אין קראסאווצעווס אפטיילונג אין אוקראינע, עס זענען פארגעקומען שלאכטן. אונז האט מען די גאנצע צייט אפגעשטויסן, פארלוסטן. מען האט אנגעהויבן איבערלאזן די פארוואונדעטע. און אט האט מען נישט וויים פון זשמערינקע אונז ארומגערינגלט. מען האט באדארפט ביינאכט אריבערגיין די ליניע פון די ווייסע און אויפרייסן ביי זיי אין רוקן א בריק איבער א טייכל, כדי נישט צוצולאזן א געפאנצערטן צוג, מיר האבן זיך געדארפט דורכשלאגן איבער דער באן־ליניע. מ׳רופט אויס פריי־ווילקע. אזעלכע זענען נישט פארהאן. די קאמוניסטן — מיר זענען געווען נישט קיין סך — זאגן : „לאמיר ווארפן גורל, ווער פון אונז עס זאל גיין". איך האב א טראכט געטון און זיך ארויסגערופן. כ׳האב גענומען אויפרייס־מאטעריאל, א שנור, שוועבעלעך, זיך געזעגנט מיט די חברים, אוועקגעגאנגען. די נאכט איז א פינסטערע, מיט א נעפל. כ׳בין אפגעגאנגען א הונדערט קלאפטער, גענומען קריכן. איך בין געקראכן דורכן נישט אפגעשניטענעם קארן, דערנאך איבערן טאל. ווי נאר כ׳האב אנגעהויבן

אַרויסקריכן פֿון טאָל, געדענק איך, ווי עס האָט אַ פּלאַטער געטון פֿון אונטער מיין נאָז אַפּער עפּעס אַ פֿויגל. יאָ־אָ־אָ. אויף אַ צען קלאַפטער ווייט בין איך פאַרבייגעקראָכן פאַרן וואַך־פּאָסטן, זיך דערקליבן צו דער בריק. זי איז געהיטן געוואָרן דורך אַן אָפּטיילונג מאַשינגעווער. אַ צוויי שעה בין איך געלעגן, געוואַרט אויפֿן געהעריקן מאָמענט. איך האָב פאַרלייגט די מינע, אָנגעהויבן רייבן אונטער דער פאָלע שוועבעלעך, אָבער זיי זענען פייכט געוואָרן, צינדן זיך נישט אָן. איך בין דאָך געקראָכן אויפֿן בויך, נאַס געווען פון טוי — כאָטש קוועטש מיך אויס, די קעפּלעך זענען פייכט געוואָרן. און אָט, פאָטערל, איז מיר דעמאָלט געוואָרן שרעקלעך. באַלד הייבט אָן טאָגן, און ביי מיר ציטערן די הענט, דער שווייס פאַרגיסט די אויגן. „אַלץ איז פאַרפאַלן, — טראַכט איך. — אויב איך וועל נישט אויפרייסן, וועל איך מיך דערשיסן!״ איך האָב מיך געמאַטערט, געמאַטערט, פונדעסטוועגן, ווי ס׳איז, אָנגעצונדן — און נעם אָפּציִען. ווען עס האָט אַ קנאַל געטון הינטער מיר — בין איך געלעגן הינטערן וואַל, אונטער די פלעטלעך, וואָס ווערן ווינטער־צייט אויפגעשטעלט קעגן שניי, — ביי זיי איז אַ טומל. אַליאַרם. זיי האָבן אויסגעשאָסן פון צוויי קוילנוואַרפער. אַ סך רייטער האָבן דורכגעגאַלאָפּירט פאַרביי מיר, אָבער צי קאָן מען ביינאַכט געפינען? איך האָב מיך אָפּגעקריגן פון אונטער די פלעטלעך, און אַוועק אין די זאַנגען אַריין. און ערשט דאָ, זעסטו, זענען מיר אָפּגענומען געוואָרן הענט און פיס, איך קאָן מיך נישט באַוועגן, און באַסטאַ! כ׳האָב מיך געלייגט. אַהין בין איך געגאַנגען נישקשהדיק, מוטיק, און צוריק — אָט ווי אַזוי... און ווייסטו, איך האָב אָנגעהויבן צו ברעכן, ממש די קישקעס אויסגעבראָכן! איך פיל — איך האָב שוין גאָרנישט אין מיר, און עס נודעט נאָך אַלץ. יאָ־אָ־אָ. נו, פאַרשטייט זיך, צו די אייגענע האָב איך מיך דערקליבן. — און ער איז באַלעבט געוואָרן, מאָרנע וואָרעם און שיין האָבן זיך אָנגעצונדן זיינע גלאַנציקע ברוינע אויגן. — ווען איך האָב אינדערפרי נאָך דער שלאַכט דערציילט די חברה־לייט, וואָס פאַר אַ נומער איך האָב געהאַט מיט די שוועבעלעך, האָט

איינער אַ חבר מײַנער געזאָגט: „און די ציינד-מאַשינקע, סערגײַ האָסטו פאַרלוירן?" איך — גיב מיך אַ כאַפּ ביי דער בוזעם-קעשענע, — זי איז דאָ! האָב איך זי אַרויסגענומען, אַ רייב געטון — און שטעל דיר פאָר, זי האָט זיך גלייך אָנגעצונדן.

פון ווייטן טאָפּאָלן-אינזל, געטריבן דורכן ווינט, האָבן הויך און שנעל זיך געטראָגן צוויי קראָען. דער ווינט האָט זיי שטויסנדיק געוואָרפן. זיי זענען שוין געוועזן אויף אַ הונדערט קלאַפּטער פון דער קאָלאָנע, ווען אויפן קרוטאָווער באַרג האָט נאָך אַ שעהדיקער הפסקה ווידער אַ קנאַל געטון אַ האַרמאַט; די אויסגעשאָסענע קויל האָט מיט געשפּאַנטער, וואַקסנדיקער גרילצערײַ זיך אָנגעהויבן דערנענטערן, און ווען איר ברומען האָט, דאַכט זיך, דערגרייכט די העכסטע אָנשטרענגונג, האָט איינע פון די קראָען, די, וועלכע איז געפלויגן העכער, פּלוצלינג ווילד זיך אַ דריי געטון ווי אַ שפּענדל, וואָס איז פאַרכאַפּט געוואָרן דורכן ווינט, און קרום-אויסשפּרייטנדיק די פליגל, ספּיראַלאַרטיק זיך דרייענדיק, נאָך פּרוּוונדיק זיך דערהאַלטן, אָנגעהויבן פאַלן ווי אַ גרויס שוואַרץ בלאַט.

— זי איז אָנגעפלויגן אויפן טויט! — האָט פאַרוווּנדערט געזאָגט דער רויטאַרמייער, וואָס האָט געשפּרייזט הינטער שטאָקמאַנען. — ווי האַסטיק עס האָט זי אַ דריי געטון!

פון שפּיץ פון דער קאָלאָנע, צעשפּריצנדיק דעם ווייכן שניי, האָט אויף אַ הויכער טונקל-ברוינער קאָבילע געגאַלאָפּירט דער ראָטע-קאָמאַנדיר.

— אין טי-ראַ-ליער!

באַשפּריצנדיק מיט נאַסן שניי איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, וועלכער האָט שווייגנדיק געשפּרייזט, האָבן אין גאַלאָפּ זיך פאַרבייגעטראָגן דריי שליטנס מיט קוילנוואַרפער. איינער פון דער באַדינונג איז אויף דער שיפּוע אַראָפּגעפאַלן פון אונטערשטן שליטן און דאָס זאַפּטיקע און באַטעמטע לאַכן פון די רויטאַרמייער האָט געקלונגען אַזוי לאַנג, ביז דער פורמאַן, שעלטנדיק אין דער מאַ-

מען אַריין האָט נישט פאַרהאַלטן אויפן אָרט די פערד, און דער
אָראָפּגעפאַלענער איז לויפנדיק אַרויפגעשפרונגען אויפן שליטן.

XLI

די קאַרגינער סטאַניצע איז געוואָרן אַ שטיץ־פונקט פאַר
דער ערשטער אויפשטענדערישער דיוויזיע. גריגאָרי מעליעכאָוו,
זיך אָפּגעבנדיק אַ קלאָרן חשבון וועגן דער סטראַטעגישער באַ־
קוועמלעכקייט פון דער קאַרגינער פּאָזיציע, האָט באַשלאָסן פאַר
קיין פאַל זי נישט אָפּצוגעבן. די בערג, וואָס האָבן זיך געצויגן
לענגאויס דעם לינקן ברעג פון טייך טשיר, האָבן געגעבן די קאָ־
זאַקן די מעגלעכקייט זיך אויסגעצייכנט צו פאַרטיידיקן. אונטן,
אויף דער צווייטער זייט טשיר, איז געלעגן די קאַרגינער סטאַ־
ניצע, נאָך איר אויף אַ סך וויאָרסט, האָט ווי אַ ווייכער טעפּיך
אויף דרום זיך אויסגעשפּרייט דער סטעפּ, ערגעץ־ווו קווער דורכ־
געשניטן מיט טאָלן און היילן. אויפן באַרג האָט גריגאָרי אַליין
אָפּגעקליבן דאָס אָרט, ווו מ'האָט אַוועקגעשטעלט אַ באַטאַרייע
פון דריי האַרמאַטן. נישט ווייט האָט זיך געפונען אַן אויסגעצייכנ־
טער אָבסערוואַציע־פונקט — אַ באַרג־פּלאַנט, באַדעקט מיט דעמ־
בע־וואַלד און געכוואַליעטע בערגלעך, וואָס האָט זיך דערהויבן
איבער דער געגנט.

די שלאַכטן זענען פאָרגעקומען הינטער קאַרגין טאָג־טעג־
לעך. די רויטע האָבן געוויינלעך אַטאַקירט פון צוויי זייטן: מיטן
סטעפּ פון דרום, פון דער זייט פון אוקראַיִנער ישוב אַסטאַכאָוואָ,
און פון מזרח, פון דער באָקאָווער סטאַניצע, זיך רוקנדיק אַרויף
לענגאויס דעם טשיר און די צעוואָרפענע כוטאָרן. די קאָזאַקישע
טיראַליערן זענען געלעגן הונדערט קלאַפטער ווייט פון קאַרגין,
שיסנדיק זעלטן. דאָס עקשנותדיקע פייער פון די רויטע האָט זיי
כמעט תמיד געצייט אָפּצוטרעטן אין דער סטאַניצע אַריין, און
דערנאָך, איבער די קרומע דורכגענג פון די שמאָלע היילן —

אויפן באַרג אַרויף. די רויטע האָבן נישט געהאַט גענוג קראַפט זיי אָפּצושטופּן ווייטער. אויף דער גינסטיקייט פון זייערע אָנגריי־פערישע אָפּעראַציעס האָט זיך זייער נעגאַטיוו אָפּגערופן דער מאַנגל אין דער נייטיקער צאָל רייטער־מיליטער, וואָס וואָלט גע־קאָנט מיט אַן אָנגריף פון די פלאַנגען נייטן די קאָזאַקן ווייטער אָפּצוטרעטן און, אָפּציִענדיק די כּוחות פון שונא, אויפבינדן די העכט דער אינפאַנטעריע, וואָס האָט אומאַנטשלאָסן זיך געטאָפּ־טשעט ביים אַטאַקירן די סטאַניצע. די אינפאַנטעריע האָט נישט געקאָנט אויסגענוצט ווערן פאַר אַן ענלעכן מאַנעוור צוליב איר שוואַכער באַוועגלעכקייט, אומפעיִקייט פאַר שנעלן מאַנעווירן און אויך דערפאַר, וואָס די קאָזאַקן האָבן דער עיקר געהאַט רייטער־מיליטער, וואָס האָט געקאָנט אין יעדן מאָמענט אָנפאַלן אויף דער מאַרשירנדיקער אינפאַנטעריע און זי אָפּציִען פון איר הויפּט־אויפגאַבע.

דער איבערגעוויכט פון די אויפשטענדיקע איז באַשטאַנען אויך אין דעם, וואָס קענענדיק אויסגעצייכנט די געגנט, האָבן זיי נישט דורכגעלאָזט קיין מעגלעכקייט, אומבאַמערקט אַריבערצו־וואַרפן די רייטער־סאָטניעס איבער די טאָלן אין די פלאַנגען און רוקן פון שונא, כּסדר דראָען אים און פּאַראַליזירן זיין ווייטערדי־קע באַוועגונג.

ערב דעם 20־סטן מערץ איז ביי גריגאָריען צייטיק געוואָרן דער פּלאַן פון צעקלאַפּן די רויטע. מיט אַ פאַלשן ריקצוג האָט ער געוואָלט זיי אַרייננאַרן קיין קאַרגין און דערווייל אַ וואָרף טון אין זייערע פלאַנגען ריאַבטשיקאָוון מיט אַ פּולק רייטער איבערן גוסינער טאָל — פון מערב און איבער גראַטש — פון מזרח, כּדי זיי אַרומצורינגלען און דערלאַנגען אַ טויט־קלאַפּ. דער פּלאַן איז געווען גוט אויסגעאַרבעט. אויף דער באַראַטונג אינאָווענט האָבן אַלע קאָמאַנדירן פון די זעלבשטענדיקע טיילן באַקומען פּינקטלע־כע אינסטרוקציעס און באַפעלן. דאָס אַרומרינגלען האָט, לויט גרי־גאָריעס פּלאַן, זיך געדאַרפט אָנהייבן באַגינען, כּדי בעסער זיך צו פאַרמאַסקירן. אַלץ איז געווען פשוט, ווי אַ שפּיל אין דאַמקע:

און גריגאָרי, גוט קאָנטראָלירנדיק און איבערוואַרפנדיק אין געדאַנק אַלע מעגלעכע צופעליקייטן, אַלץ, וואָס האָט אומפאָרגעזען געקאָנט שטערן דער פאַרווירקלעכונג פון זיין פּלאַן, האָט אויסגעטרונקען צוויי גלעזער סאַמאָגאָן און אין אָנטוען זיך אַ וואָרף געטון אויף דער קויקע; איבערדעקנדיק דעם קאָפּ מיט דער פּייכטער פּאָלע פון שינעל, איז ער אַנטשלאָפן געוואָרן ווי אַ דערהרגעטער.

צומאָרגנס, אַ זייגער פיר אינדערפרי, האָבן די רויטע טיראַליערן שוין פאַרנומען קאַרגין. כדי אָפּצוווענדן די אויפמערקזאַמקייט, איז אַ טייל פון דער קאָזאַקישער אינפאַנטעריע געלאָפן איבער דער סטאַניצע באַרג-אַרויף; האַסטיק אויסדרייענדיק די פערד, האָבן זיי נאָכגעשאָסן צוויי קוילנוואַרפער פון די וועגעלעך, וואָס האָבן זיך אָפּגעשטעלט ביים אַריינפאָרן קיין קאַרגין. איבער די גאַסן האָבן פּאַמעלעך זיך פונאַנדערגעשפּרייט די רויטע.

גריגאָרי איז געווען הינטערן באַרג, ביי דער באַטאַרייע. ער האָט געזען, ווי די רויטע אינפאַנטעריע פאַרנעמט קאַרגין און זאַמלט זיך ביים טשיר. עס איז אָפּגעשמועסט געווען, אַז נאָכן ערשטן האַרמאַטן-שאָס, וועלן די קאָזאַקן, וואָס ליגן הינטערן באַרג אין די סעדער, איבערגיין אין אָנגריף, און אין דער צייט וועט דאָס פּולק, וואָס איז אַוועקגעגאַנגען אין די פלאַנגען, אָנהייבן דאָס אַרומרינגלען. דער קאָמאַנדיר פון דער באַטאַרייע האָט געוואָלט אַ קלאַפּ-טון אויפן וועגעלע מיטן קוילנוואַרפער, וואָס האָט זיך באַוועגט איבערן קלימאָווער וועג צו קאַרגין, ווען דער באַאָבאַכטער האָט איבערגעגעבן, אַז אויף דער בריק אין ניזשנע-לאַטישעווער כוטאָר, אויף אַ דריי מיט אַ האַלבער וויאָרסט האָט זיך באַוויזן אַ האַרמאַט: די רויטע האָבן איינצייטיק אַטאַקירט אויך פון דער זייט פון באָקאָוו.

— דערלאַנגט זיי פון דער הויביצע, — האָט גריגאָרי געצהט, נישט אַוועקנעמענדיק פון די אויגן די לאָרנעטע.

דער קאַנאָניער, זיך דורכוואַרפנדיק מיט עטלעכע פראַזן מיטן וואַכמייסטער, וואָס האָט דערפילט די פליכט פון באַטאַרייע

קאָמאַנדיר, האָט שנעל אָנגעשטעלט דעם ציל. די באַדינונג האָט זיך צוגעגרייט, און אַ פיר-מיט אַ האַלב-צאָליקע הויביצע, ווי די קאָזאַקן האָבן זי אָפּגעשאַצט, האָט מיט אַ צוריקשטויס זיך אַ ריס געטון, צעאַקערנדיק די אויפגעגראָבענע ערד ביים פוס פון האַר-מאַט. באַלד דער ערשטער גראַנאַט האָט געטראָפן אין סוף פון דער בריק. דער צווייטער האַרמאַט פון דער רויטער באַטאַריע איז אין דעם מאָמענט אַרויפגעפאָרן אויף דער בריק. דער גראַ-נאַט האָט צעשמעטערט די זעקס פערד פון געשפאַן — ווי עס איז שפּעטער קלאָר געוואָרן, איז גאַנץ געבליבן בלויז איינס — פאַר דעם האָט עס דעם אָנטרייבער, וואָס איז געזעסן דערויף, ווי מיט אַ מעסער, גלייך אָפּגעשניטן דעם קאָפּ דורך אַ שפּליטער. גריגאָ-רי האָט געזען: פאַרן האַרמאַט האָט זיך אַ הייב געטון אַ געל-גרויער קלומפּן רויך, עס האָט שווער אַ זעץ געטון און, איינגע-הילט אין רויך, זיך שטעלנדיק אויף די הינטערשטע פיס, האָבן די פערד, ווי אונטערגעהאַקטע, זיך אַ לייג געטון; פאַלנדיק, זע-נען געלאָפן מענטשן. דעם רייטנדיקן רויטאַרמייער, וועלכער האָט אין מאָמענט פון פאַלן פון גראַנאַט זיך געפונען ביי דער פעדער-שטער טייל, האָט עס צוזאַמען מיטן פערד און פאַרענטש פון דער בריק אַ הייב געטון און אַ שליידער געטון אויפן אייז.

אויף אַזאַ געלונגען טרעפן האָבן די רויטאַרמייער זיך נישט גערעכנט. אויף אַ ווײַלע האָט הינטערן בערגל ביים האַרמאַט זיך איינגעשטעלט אַ שטילקייט; בלויז דער באַאָבאַכטער, וואָס האָט זיך געפונען נישט ווייט, איז אויפגעשפּרונגען אויף די קניִען, עפּעס געשריגן און געפאָכעט מיט די הענט.

און באַלד האָט פון אונטן, פון די געדיכט-פאַרוואַקסענע קאַרשן-סעדער און לעוואַדעס, זיך דערטראָגן אַ כאַאָטישער „אורא״, אַ כוואַליענדיק קנאַלעריי פון ביקסן-שאָסן. פאַרגעסנדיק אָן פאָר-זיכטיקייט, איז גריגאָרי אַרויפגעלאָפן אויפן בערגל. איבער די גאַסן זענען געלאָפן רויטאַרמייער, פון דאָרט האָט זיך דערטראָגן אַ טומל פון קולות, שאַרפע קאָמאַנדאָ-אויסרופן, אַ שטורמיש-צע-קנאַלטע שיסעריי. איינס פון די וועגעלעך מיט די קוילנוואַרפער

איז שוין געווען אין האַלבן וועג אויפן באַרג אַרויף, נאָר נישט ווייט פון בית-עולם האָט עס האַסטיק זיך אויסגעדרייט און איבער די קעפ פון די לויפנדיקע און פאַלנדיקע רויטאַרמייער אָנגעהויבן באַשיסן די קאָזאַקן, וואָס האָבן זיך אַרויסגעשיט פון די סעדער.

אומזיסט האָט גריגאָרי זיך אָנגעשטרענגט צו דערזען אויפן האָריזאָנט די קאָזאַקישע לאַווע. דאָס רייטער-מיליטער, וואָס האָט אונטער דער אָנפירונג פון ריאַבטשיקאָוו זיך אַוועקגעלאָזט אַרומרינגלען, האָט זיך אַלץ נאָך נישט געוויזן. די רויטאַרמייער, וואָס האָבן זיך געפונען אויפן לינקן פלאַנג, זענען שוין געלאָפן צו דער בריק דורכן זאַבורנער באַרג-דורכגאַנג, וואָס פּאַראַייניקט קאַרגין מיטן שכנותדיקן אַרכיפּאָווער כוטאָר, בשעת די פון רעכטן פלאַנג זענען נאָך געלאָפן איבער דער סטאַניצע און געפאַלן אונטער די שאָסן פון די קאָזאַקן, וועלכע האָבן באַהערשט די צווייגאַסן, נאָענט פון טשיר.

ענדלעך האָט פון הינטערן באַרג אָפּער זיך באַוויזן ריאַבטשיקאָווס ערשטע סאָטניע, נאָך איר — די צווייטע, די דריטע, די פערטע... זיך פונאַדערשיטנדיק, האָבן די סאָטניעס האַסטיק זיך פאַרנומען לינקס, קווער די מחנות רויטאַרמייער, וואָס זענען געלאָפן איבער דער שיפּוע קיין קלימאָווקע. קנייטשנדיק אין דער האַנט די הענטשקעס, האָט גריגאָרי מיט אויפרעגונג נאָכגעפאָרשט דעם גאַנג פון דער שלאַכט. ער האָט אַוועקגעוואָרפן די לאָרנעטע און געקוקט שוין מיט די בלויזע אויגן, ווי האַסטיק עס דערנענטערט זיך די לאַווע צום קלימאָווער וועג, ווי עס דרייען אין צעמישונג זיך אויס די קופּקעלעך און איינצלנע רויטאַרמייער, לויפן צו די אַרכיפּאָווער הייף, און, באַגעגנט פון דאָרט דורכן פייער פון דער קאָזאַקישער אינפאַנטעריע, וואָס אַנטוויקלט די פאַרפאַלגונג שטראָם-אַרויף פון טשיר, לויפן זיי צוריק אויפן וועג אַרויף. בלויז אַן אומבאַדייטנדיקער טייל רויטאַרמייער איז געלונגען זיך דורכצוברייסן קיין קלימאָווקע.

אויפן בערגל האָט זיך אָנגעהויבן אַ שלאַכט, וואָס איז שרעקלעך געווען מיט איר שטילקייט. ריאַבטשיקאָווס סאָטניעס

האָבן זיך אויסגעדרייט מיטן פראָנט צו קאַרגין און, ווי דער ווינט טרייבט בלעטער, צוריקגעטריבן די רויטאַרמייער. ביי דער בריק איבער זאַבורונע האָבן אַ דרייסיק רויטאַרמייער, זעענדיק, אַז זיי זענען אָפּגעשניטן און ס'איז נישטאָ קיין אויסגאַנג, אָנגעהויבן זיך אָפּשיסן. זיי האָבן געהאַט אַ קוילנוואַרפער אויף אַ סטאַטיוו, אַ נישט קליינעם זאַפּאַס קוילן-בענדער. ווי נאָר די אינפאַנטעריע פון די אויפשטענדער האָט זיך באַוויזן פון די סעדער אַרויס, האָט דער קוילנוואַרפער אָנגעהויבן אַרבעטן מיט פיבערהאַפטער שנעלקייט, און די קאָזאַקן זענען געפאַלן, אַריבערגעקראָכן הינטער דער באַשיצונג פון די שאָפעס און שטיינערנע צוימען פון די הייף. פון בערגל האָט מען געזען, ווי די קאָזאַקן האָבן איבערן קאַרגינער וועג לויפנדיק געשלעפט זייער קוילנוואַרפער. לעבן איינעם פון די הייף, נאָענטע צו קאַרגין, האָבן זיי זיך פאַרהאַלטן אויף אַ ווײַלע, דערנאָך אַריינגעלאָפן אין הויף. באַלד האָט פון דאַך פון דער שאָפע אין דעם הויף שאַרף אָנגעהויבן גרעגערן. זיך איינקונדיק, האָט גריגאָרי דערזען דורך דער לאָרנעטע אויף די באַדינונג. מיט צעוואָרפענע פיס, אין שאַראָווואַרן, אַריינגעמאַכטע אין ווייסע זאָקן, אָנגעבויגן הינטער דער פאַנצערשילד פון קוילנוואַרפער, איז איינער געלעגן אויפן דאַך; אַ צווייטער איז געקראָכן איבער דער לייטער, אַרומגעגאַרטלט מיט קוילן-בענדער. די באַטאַרייע האָט באַשלאָסן צו קומען צו הילף דער אינפאַנטעריע. דאָס אָרט, וווּ עס האָט זיך קאָנצענטרירט די קעגנערישע גרופּע פון די רויטע, איז באַדעקט געוואָרן דורך אַ רייע שראַפּנעלן. דער לעצטער גראַנאַט איז אָפּגעשפּרונגען און אויפגעריסן ווייט פון אָרט, וווּ ער איז געצילט געווען.

אין אַ פערטל שעה אַרום איז לעבן זאַבורונע דער קוילנוואַרפער פון די רויטע פלוצלינג שטיל געבליבן, און באַלד האָט אויסגעבראָכן אַ קורצער „אורראַ" צווישן די נאַקעטע שטאַמען פון די ווערבעס האָבן זיך באַוויזן די פיגורן פון די קאָזאַקישע רייטער.

אַלץ איז געווען געענדיקט.

אויף גריגאָריעס באַפעל האָבן די איינוווינער פון קאַרגין

און אַרכיפּאָווקע מיט האַקעס און שטאַנגען צונויפגעשלעפּט אײַ אײן גרוב אַרײַן די הונדערט זיבן און פערציק דערהרגעטע רויט־אַרמײער און זײ פֿלאַך באַגראָבן לעבן „זאַבאָרונע. ריאַבטשיקאָוו האָט פֿאַרכאַפּט זעקס צווײ־רעדערדיקע אַמוניציע־וועגעלעך מיט די פֿערד און קוילן און אײן וועגעלע מיט אַ קוילנוואַרפֿער אָן אַ שלאָס. אין קלימאָווקע האָט ער אָפּגעשלאָגן צווײ און פֿערציק פֿורן מיט מיליטערישע פֿאַרמעג. בײַ די קאָזאַקן זענען געווען פֿיר דערהרגעטע און פֿאַרווונדעטע — פֿופֿצן.

נאָך דער שלאַכט האָט אין קאַרגין אויף אַ וואָך זיך אײנגעשטעלט אַ שטילקײט. דער שונא האָט זיך אַריבערגעוואָרפֿן אויף דער צווייטער דיוויזיע אויפֿשטענדער און אָפּשטויסנדיק זי, באַלד פֿאַרכאַפּט אַ רײע כוטאָרן פֿון דער מיגולינער סטאַניצע: דעם אַלעקסעעווער, דעם טשערניצער ישוב און זיך דערנענטערט צום וויערכניע־טשערער כוטאָר.

פֿון דאָרט האָט טעגלעך אין די באַגינענס זיך געהערט אַ האַרמאַטן־שיסערײַ, נאָר די ידיעות וועגן גאַנג פֿון די שלאַכטן זענען אָנגעקומען מיט גרויס פֿאַרשפּעטיקונג און נישט געגעבן קײן קלאָרע פֿאָרשטעלונג וועגן דער לאַגע אויפֿן פֿראָנט פֿון דער צווייטער דיוויזיע.

אין די טעג האָט גריגאָרי זיך באַמיט צו אַנטלויפֿן פֿון די שוואַרצע געדאַנקען, פֿאַרטרײַבן דאָס באַוווסטזײַן, נישט טראַכטן וועגן דעם, וואָס קומט פֿאָר אַרום און פֿון וועלכן ער איז אַ טיכטיקער באַטייליקטער, — ער האָט אָנגעהויבן שיכורן. אויב די אויפֿשטענדער האָבן געפֿילט אַ שטאַרקן מאַנגל אין מעל בײַ גרויסע זאַפּאַסן ווײַץ (די מילן האָבן נישט באַוויזן אָנצואַרבעטן פֿאַר דער אַרמײ, און די קאָזאַקן האָבן אָפּט זיך דערנערט מיט געקאָכטן ווײַץ), האָט קײן סאַמאָגאָן נײַעט געפֿעלט. דער סאַמאָגאָן האָט זיך געגאָסן, ווי וואַסער. אויף דער צווייטער זײַט דאָן איז אַ סאָטניע דודאָרעווער קאָזאַקן געגאַנגען טויט־שיכור אין אַטאַקע, גלײַך קעגן די קוילנוואַרפֿער, און האַלב פֿאַרניכטעט געוואָרן. די פֿאַלן פֿון אַרויסגײן אויף דער פּאָזיציע אין שיכורן צושטאַנד

זענען געוואָרן אַ געוויינלעכע דערשיינונג. גריגאָריען האָט מען דינסטווייליק צוגעשטעלט סאַמאָגאָן. באַזונדערס האָט זיך אויסגעצייכנט אין דעם פּראָכאָר זיקאָוו. נאָך דער שלאַכט אין קאַרגין האָט ער אויף גריגאָריעס בקשה געבראַנגט צוויי עמערדיקע קרוגן סאַמאָגאָן, געהערט אַ בישל, גערופן זינגערס, און גריגאָרי, פילנדיק אַ פריידיקע באַפרייטקייט, אַ דערוויטערטקייט פון דער ווירקלעכקייט און דאגות, האָט געשיכורט מיט די קאָזאַקן ביז אינדערפרי. אינדערפרי האָט ער זיך צוגעלענט, אַ ביסל אויסגעניכטערט און פאַרנאַכט האָבן זיך אים ווידער פאַרגלוסט די זינגערס, דאָס פריילעכע גערויש פון קולות, מענטשלעכן טומל, טאַנץ — אַלץ, וואָס האָט געשאַפן די אילוזיע פון אמתער פריילעכקייט און פאַרשטעלט מיט זיך די ניכטערע האַרטע ווירקלעכקייט.

און דערנאָך איז די באַדערפעניש אין שיכורן שנעל געוואָרן אַ געוווינהייט. זיך זעצנדיק אינדערפרי צום טיש, האָט גריגאָרי שוין געפילט אַן אומבאַזיגבאַרן פאַרלאַנג צו מאַכן אַ כוסה. ער האָט געטרונקען אַ סך, אָבער נישט איבער דער מאָס, אַזוי, אַז ער האָט זיך שטענדיק געהאַלטן אויף די פיס. אפילו פאַרטאָג, ווען אַנדערע האָבן שוין געהאַט אַלץ אויסגעבראָכן און געשלאָפן הינטער די טישן און אויפן דיל, צוגעדעקט מיט די שינעלן און קאָלדרעס, — האָט ער זיך נאָך געהאַלטן, ווי אַ ניכטערער. ער איז נאָר בלייכער געוואָרן, האָט באַקומען שטרענגע אויגן און אָפט זיך צווייפגעדריקט דעם קאָפּ מיט די הענט, אַראָפּהענגענדיק דעם געקרייזלטן טשוב.

נאָך די פיר טעג פון אומאויפהערלעכן הוליען איז ער שטאַרק אָנגעבלאָזן און געהאַרבעט געוואָרן: אונטער די אויגן האָבן זיך באַוויזן בלויע קנייטשן-זעקעלעך, אין בליק האָט אַלץ אָפטער אויפגעלויכטן אַ פייערל פון אומזיניקער האַרטקייט.

אויפן פינפטן טאָג האָט פּראָכאָר זיקאָוו מיט אַ פיל-צוזאָגנדיקן שמייכל פאָרגעלייגט:

— מיר וועלן גיין צו אַ גאָר פיינער באַבע קיין ליכאָווידאָוו. גוט? אָבער דו, גריגאָרי פּאַנטעלעיעוויטש, זאָלסט דיך נישט

אויף צו לאַנג פאַרשפּילן. די באַבע איז אַ זיסע, ווי אַרבוז! כאָטש איך האָב זי נישט געפּרוווט, נאָר איך ווייס. אָבער זי איז אַן אומגעצוימטע, דער טייוול! אַ ווילדע. ביי אַזעלכער וועסטו נישט באַלד אויסבעטן, זי לאָזט זיך אפילו נישט קיין גלעט טון. און בראָנפן טרייבט זי — וועסטו קיין בעסערן נישט געפינען. דער מאַן אירער איז נישט אינדערהיים, אויף יענער זייט דאָניעץ, — האָט ער כלומרשט דרך־אגב פאַרענדיקט.

קיין ליכאָווידאָוו זענען זיי געפאָרן פאַרנאַכט. גריגאָריען האָבן באַגלייט ריאַבטשיקאָוו, כאַרלאַמפּי יערמאַקאָוו, דער איינהענטיקער אַליאָשאַ שאַמיל און דער קאָמאַנדיר פון דער פערטער דיוויזיע קאָנדראַט מיעדוויעדיעוו, וואָס איז געקומען פון זיין אָפּשניט. פּראָכאָר זיקאָוו איז געריטן פאָרויס. אין כוטאָר האָט ער איבערגעפירט דאָס פערד אויף אַ פּאַמעלעכן טריט, זיך פאַרנומען אין אַ געסל אַריין, געעפנט דאָס קליינע טויער פון אַ שייער. גריגאָרי איז אים נאָכגעריטן. זיין פערד האָט געוואָלט אַריבערשפּרינגען דעם גרויסן אויפגעטייעטן באַרג שניי, וואָס איז געלעגן פאַרן טויער, און אַריינגעפאַלן מיט די פעורשטע פיס אין שניי. דאָס פערד האָט אַ שנאָרך געטון, זיך אַרויסגעקריגן, אַריבערגעשפּרונגען איבערן באַרג, וואָס האָט פאַרלייגט דאָס טויער מיטן פאַרקן ביז איבערן שפּיץ. ריאַבטשיקאָוו איז אַראָפּ פון פערד און עס דורכגעפירט ביי דער צוים. אַ פינף מינוט איז גריגאָרי געריטן מיט פּראָכאָרן פאַרביי סטויגן שטרוי און היי, דערנאָך איבערן נאַקעטן, גלאָזיק־קלינגענדיקן קאַרשן־סאַד. אין הימל, וואָס איז אָנגעגאָסן געווען מיט בלויקייט, איז קרום געשטאַנען דער גאָלדענער בעכער פון דער יונגער לבנה, האָבן געציטערט שטערן, האָט זיך געוועקט אַ פאַרכישופטע שטילקייט, און דאָס ווייטע בילן פון הינט און מירביקע קלאַפּן פון די פערדישע פּאָדקעוועס האָט נישט צעשטערט, נאָר אונטערגעשטראָכן דידאָזיקע שטילקייט. דורך די געדיכטע קערשן־ביימער און ברייט־צעצווייגטע עפּל־ביימער האָט געל אויפגעלויכטן אַ פייערל, אויפן פאָן פון אויסגעשטערנטן הימל האָט שאַרף זיך אָנגעצייכנט דער סילועט פון אַ גרויסער מיט קאַ-

מיש־געדעקטער כאַטע. זיך אָנבייגנדיק פֿון זאָטל, האָט פּראָכאָר געפֿעליק געעפֿנט דאָס סקריפּענדיקע טירל. לעבן ברונעם, אין אַ פֿאַרפֿרוירענער קאַלושע, האָט זיך געוויגט די אָפּגעשפּיגלטע לבנה. גריגאָריעס פֿערד האָט מיטן פֿוס צעהאַקט דאָס אייז אין עק פֿון דער קאַלושע און שטיין געבליבן, אַ שנאָרך טוענדיק. גריגאָרי איז אַראָפּגעשפּרונגען פֿון זאָטל, אַרומגעוויקלט די לייץ אַרום דעם פּאָרענטש, אַריינגעגאַנגען אין פֿינסטערן פֿעדערהויז. פֿון הינטן האָט זיך געהערט דאָס רוישן פֿון ריאַבטשיקאָוון מיט די קאָזאַקן, וואָס זענען אַראָפּגעשטיגן פֿון די פֿערד און שטיל אונטערגעברומט לידלעך.

טאַפּנדיק האָט גריגאָרי געפֿונען די קליאַמקע פֿון דער טיר, אַריינגעגאַנגען אין דער גרויסער קיך. אַ יונגע נידעריקע, אָבער, ווי אַ האָזלהון, שלאַנקע קאָזאַטשקע מיט אַ ברוין פּנים און שוואַרצע מאָדעלירטע ברעמען, שטייענדיק ביים אויוון, האָט געשטריקט אַ זאָק. אויפֿן אויוון איז געשלאָפֿן מיט פֿונאַנדערגעוואָרפֿענע הענט אַ ווייס־קעפּיק מיידעלע פֿון אַ יאָר ניין.

גריגאָרי האָט, אַ נישט אויסגעטועטער, זיך געזעצט צום טיש.

— בראָנפֿן איז דאָ?

— און באַגריסן זיך דאַרף מען נישט? — האָט די באַלעבאָסטע געפֿרעגט, נישט קוקנדיק אויף גריגאָריען און נאָך אַלץ אַזוי ווייטער שימערנדיק מיט די שפּיצן פֿון די שפּיזלעך.

— גוטן אָוונט, אויב דו ווילסט! בראָנפֿן איז דאָ?

זי האָט אויפֿגעהויבן די ברעמען, אַ שמייכל געטון צו גריגאָריען מיט קיילעכיקע ברוינע אויגן, זיך איינהערנדיק אין גערויש און קלאַפּעריי פֿון די טריט אין פֿעדערהויז.

— בראָנפֿן עלעהיי איז דאָ. נאָר אַ סך זענט איר, נאַכטגעסט, געקומען?

— אַ סך. די גאַנצע דיוויזיע...

ריאַבטשיקאָוו איז פֿון דער שוועל אָן געגאַנגען אין אַ זיץ־טאַנץ, נאָכשלעפּנדיק די שווערד, זיך קלאַפּנדיק מיט דער פּאַפּאַ־

כע איבער די כאַליעוועס פון די שטיוול. אין דער טיר האָבן זיך געפּאַקט די קאָזאַקן; עמעצער פון זיי האָט וווּנדערלעך אויסגעקלאַפּט מיט הילצערנע לעפל אַ פריילעכן טאַנץ.

אויפן בעט האָט מען אָנגעוואָרפן אַ באַרג שינעלן, דאָס געווער צונויפגעלייגט אויף די בענק. פּראָכאָר האָט טיכטיק צוגעהאָלפן דער באַלעבאָסטע גרייטן צום טיש. דער איינהעניקער אַליאָשקאַ שאַמיל איז געגאַנגען אין קעלער אַריין נאָך געזאַלצן קרויט. ער איז אַראָפּגעפאַלן פון די טרעפ, אַרויפגעקאַראַבקעט זיך, געברענגט אין די פּאָלעס פון טשעקמען די שאַרבנס פון טעלער און אַ קופּע נאַס קרויט. ביז האַלבע נאַכט האָבן זיי אויסגעטרונקען צוויי עמערס סאַמאָגאָן, אויפגעגעסן אָן אַ שיעור קרויט און באַשלאָסן צו שעכטן אַ שעפּס. פּראָכאָר האָט טאַפּנדיק געכאַפּט אין שטעלעכל אַ שעפּס, און כאַרלאַמפּי יערמאַקאָוו — אויך אַ שלעגער, נישט פון די לעצטע — האָט עס מיט דער שווערד אָפּגעהאַקט דעם קאָפּ און באַלד אונטער׳ דער שאָפּע צורעכט געמאַכט. די באַלעבאָסטע האָט אונטערגעצונדן אין אויוון, צוגעשטעלט אַ טאָפּ שעפּסנס, אַזוי גרויס ווי אַן עמער.

ווידער האָט מען גענומען אויסקלאַפּן אַ טאַנץ מיט די לעפל, און ריאַבטשיקאָוו האָט זיך אַ לאָז געטון, אויסדרייענדיק די פיס, ווילד פּאַטשנדיק מיט די הענט אין די כאַליעוועס פון די שטיוול, אונטערזינגענדיק מיט אַ שאַרפן, נאָר באַטעמטן טענאָר:

שיכּורן, הוליען איז איצינד אונז געבליבן,
ווען בישטאַ אין הויף שוין וואָס אַריינצוטרייבן...

— הוליען וויל איך! — האָט יערמאַקאָוו געברומט און אַלץ זיך באַמיט צו פּרוּוון מיט דער שווערד די שטאַרקייט פון די פענסטער־רעמען.

גריגאָרי, וועלכער האָט ליב געהאַט יערמאַקאָוון פאַר דער אויסנעמלעכער מוטיקייט און קאָזאַקישער אַוואַנטוריסטישקייט, האָט אים אָפּגעהאַלטן, קלאַפּנדיק איבערן טיש מיטן קופּערנעם טעפּעלע:

— כאַרלאַמפּי, מאַך דיך נישט משוגע!

כאַרלאַמפּי האָט געהאָרכזאַם אַראָפּגעלאָזט די שווערד אין דער שייד, גיריק צופאַלנדיק צום גלאָז סאַמאָגאָן.

— ביי אַזאַ קוראַזש איז אפילו נישט שרעקלעך צו שטאַרבן, — האָט אַליאָשקאַ שאַמיל געזאָגט, זיך אַוועקזעצנדיק לעבן גריגאָריען. — גריגאָרי פּאַנטעלעיעוויטש! דו — ביסט אונזער שטאָלץ! בלויז אַ דאַנק דיר האַלטן מיר זיך! לאָמיר אויסטרינקען נאָכאַמאָל... פּראָכאָר, בראָנפן!

די נישט-אויסגעזאָטלטע פערד זענען געשטאַנען אויף דער פריי ביי אַ סטויג היי. אַלעמאָל איז אַן אַנדערער אַרויסגעגאַנגען אַ קוק טון אויף זיי.

ערשט פאַרטאָג האָט גריגאָרי דערפילט, אַז ער איז שיכור געוואָרן. ער האָט ווי פונווייטנס געהערט דאָס רעדן פון די אַנדערע, שווער געדרייט מיט די בלוט-פאַרלאָפענע וויסלען און מיט גרויס אָנשטרענגונג פון ווילן דערהאַלטן דאָס באַוווסטזיין.

— ווידער געוועלטיקן איבער אונז די מיט די גאָלדענע שליפעס! זיי האָבן פאַרכאַפּט די מאַכט אין זייערע הענט אַריין, — האָט יערמאַקאָוו געשריגן, אַרומנעמענדיק גריגאָריען.

— וואָסערע שליפעס? — האָט גריגאָרי געפרעגט, אָפּרוקנדיק יערמאַקאָווס הענט.

— אין וויעשקי. וואָס-זשע, דו ווייסט נישט, צי וואָס? דער קאַווקאַזער פירשט זיצט דאָרט! דער פּאָלקאָווניק!... איך וועל דערהרגענען! מעליעכאָוו! דאָס לעבן מיינס וועל איך אַוועקלייגן צו דיינע פיס, לאָז אונז נישט אומברענגען! די קאָזאַקן בונטעווען זיך... פיר אונז קיין וויעשקי, — מיר ווען אַלץ חרוב מאַכן און מיטן רויך אַוועקלאָזן! איליושקאַ קודינאָוו, דעם פּאָלקאָווניק — אַלע וועלן מיר פאַרגיכטן! זיי האָבן אונז שוין גענוג געמאַטערט! לאָמיר זיך שלאָגן אי מיט די רויטע, אי מיט די קאַדעטן. אָט וואָס איך וויל!

— דעם פּאָלקאָווניק וועלן מיר דערהרגענען. ער איז בפיוון געבליבן... כאַרלאַמפּי! לאָמיר דער סאָוויעטישער מאַכט צו די

פיס זיך נייגן: שולדיק זענען מיר... — גריגאָרי, וועלכער איז אויף א ווײַלע ניכטער געוואָרן, האָט קרום א שמייכל געטון. — איך שפּאַס, כאַרלאַמפּי, טרינק.

— וואָס שפּאַסטו, מעליעכאָוו? דו שפּאָס נישט, דער ענין איז אַן ערנסטער, — האָט מעדוויעדיעוו שטרענג געזאָגט. — מיר ווילן איבערטרייסלען די מאַכט. מיר וועלן אַלע טוישן און דיך אַרויפזעצן. איך האָב גערעדט מיט די קאָזאַקן, זיי זענען מסכים. מיר וועלן זאָגן קודינאָוון מיט זײַנע אָפּריטשניקעס מיט גוטן: „גייט אַוועק פון דער מאַכט. איר טויגט נישט פאַר אונז". וועלן זיי אַוועקגיין — איז גוט, און אויב נישט — וועלן מיר אַרויסשיקן א פּולק אויף ווישקי, און דער טײַוול וועט זיי נעמען!

— מער זאָל וועגן דעם נישט גערעדט ווערן! — האָט גרי־גאָרי אויסגעשריגן, בייז ווערנדיק.

מעדוויעדיעוו האָט א דריק געטון מיט די אַקסלען, אַוועק־געגאַנגען פון טיש און אויפגעהערט צו טרינקען. און אין ווינקל, אַראָפּגעהאָנגען דעם צעשויבערטן קאָפּ פון דער באַנק, שאַרנדיק מיט דער האַנט איבערן שמוציקן דיל, האָט ריאַבטשיקאָוו יעמער־לעך אונטערגעזונגען:

דו ייגל מײַנס, דו אָרים ייגל מײַנס,
אוי, דו לייג אַוועק דײַן קעפּעלע.
דו לייג אַוועק דײַן קעפּעלע...
אי־עך! אויף דער זײַט דער רעכטער מײַן,
אויף דער רעכטער, אויף דער לינקער,
אויף מײַן ברוסט, דער ווײַסינקער.

און צוגויפגיכנדיק מיט ריאַבטשיקאָווס טענאָר זײַן טויב־לעכן באַס, האָט אַליאָשקאַ שאַמיל, ווײַבערישמעסיק, רירנדיק־קלאָגנדיק, אונטערגעהאַלטן:

אויף איר ברוסט, ווען כ'בין געלעגן,
האָב איך שווער געזיפצט, געקלאָגט,

האָב איך שווער געזיפֿצט, געקלאָגט,
און צום לעצטן מאָל געזאָגט:
„זײַ געזעגנט, ליבע מײַן,
ליבע ביטערע ווי כריין!...״

הינטערן פֿענסטער האָט לילאַ־פֿאַרביק אָנגעהויבן טאָגן, ווען די פֿאַלעבאָסטע האָט אַרײַנגעפֿירט גריגאָריען אין צימער.

— געניוג אײַך שוין אים אָנצוטרינקען! טשעפּע דיך אָפּ, טײַוול! זעסט נישט, ער קאָן זיך שוין אויף די פֿיס נישט האַלטן, — האָט זי געזאָגט, שווער אונטערהאַלטנדיק גריגאָריען, מיט דער צווייטער האַנט אָפּשטופּנדיק יערמאַקאָוון, וואָס איז אים נאָכגעגאַנגען מיט אַ טעפּעלע סאַמאָגאָן.

— באַגריסן דעם זון־אויפֿגאַנג, צי וואָס? — האָט יערמאַקאָוו אונטערגעוווּנקען, זיך וואַקלענדיק, פֿאַרגיסנדיק פֿון טעפּעלע.

— נו יאָ, שלאָפֿן.

— דו לייג דיך אַצינד נישט מיט אים, עס וועט פֿון דעם גאָרנישט אַרויסקומען...

— נישט דײַן עסק! דו ביסט נישט מײַן שווער!

— אַ לעפֿל נעם דיר מיט! — האָט יערמאַקאָוו געהירזשעט, פֿאַלנדיק פֿון שיכּורן לאַכן.

— אײ־ײַ־ײַ, טײַוול אומגעוויסנהאַפֿטער! זיך פֿאַרגאָסן די אויגנעס און פֿלוידערט נאַרישקײטן!

זי האָט אַרײַנגעשטופּט גריגאָרייען אין צימער, אים געלייגט אויפֿן בעט, אין האַלב־טונקל מיט עקל און מיטלייד באַטראַכט זײַן טויט־בלייך פּנים מיט די נישט זעענדיקע אָפֿענע אויגן.

— וועסט אפֿשר אַ ביסל זויערס טרינקען?

— שעפּ אָן.

זי האָט געבראַכט אַ גלאָז קאַלטן קערשן־זאַפֿט און, זעצנדיק זיך אויפֿן בעט, אַזוי לאַנג צענומען און געגלעט גריגאָרייעס צעפּלאָנטערטע האָר, ביז ער איז איינגעשלאָפֿן. זיך האָט זי אויסגעבעט אויפֿן אויוון לעבן מיידעלע, נאָר שלאָפֿן האָט זי נישט

געלאָזט איינשלאָפֿן. אַוועקלייגנדיק דעם קאָפּ אויפֿן אָרעם, האָט ער געשנאָרכט, ווי אַן איבערגעשראָקן פֿערד, דערנאָך פֿלוצלינג זיך אויפֿגעכאַפּט, ווי פֿון אַ שטויס, און הייזעריק געזונגען:

...און פֿון דער די־י־נסט אַ־היים!
אויף דער ברוסט — די שלי־פּע־לעך,
אויף די אַקסלען — די קריי־צ־צן...

ער האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ אויף די הענט און אין עטלעכע מינוט אַרום, ווילד זיך אַרומקוקנדיק, ווידער אָנגעהויבן:

און פֿון דער די־י־נסט אַ־היים!...

XLII

אינדערפֿרי, אויפֿוואַכנדיק, האָט גריגאָרי זיך דערמאָנט אָן שמועס מיט יערמאַקאָוון און מעדוויעדיעוון. ער איז בײַנאַכט נישט געווען אַזוי שטאַרק שיכּור און האָט אָן איבעריקער אָנשטרענגונג אויפֿגעברענגט אין זכּרון די שמועסן וועגן טוישן די מאַכט. אים איז געוואָרן קלאָר, אַז דאָס קערמישל אין ליכאָווידאָוו איז אָרגאַניזירט געוואָרן מיט אַ באַשטימטן ציל: געווינען אים פֿאַר אַן איבערקערעניש. קעגן קודינאָוון, וועלכער האָט אָפֿן אויסגעדריקט אַ פֿאַרלאַנג צו גיין צום דאָניעץ און זיך פֿאַראייניקן מיט דער דאָנער אַרמיי, האָט זיך געוועבט אַן אינטריגע פֿון די לינק־געשטימטע קאָזאַקן, וואָס האָבן אין געהיים געחלומט וועגן פֿולשטענדיקן זיך אָפּטיילן פֿון דאָן און בילדן בײַ זיך עפּעס ענלעכס צו אַ סאָוויעטישער מאַכט אָן קאָמוניסטן. גריגאָריען אָבער האָבן זיי געוואָלט צוציִען, נישט פֿאַרשטייענדיק די גאַנצע שעדלעכקייט פֿון אַ שפּאַלטונג אין אויפֿשטענדערישן לאַגער. ווען דער רויטער פֿראָנט, וואָס האָט זיך אַ וואַקל געטון בײַם דאָניעץ, האָט געקאָנט יעדע מינוט אָן אָנשטרענגונג זיי אָפּווישן צוזאַמען מיט זייערע „קריגערייען".

„קינדער־שפּיל", — האָט גריגאָרי אין געדאַנק אַ זאָג געטון און לייכט אַראָפּגעשפּרונגען פון בעט. אָנטועגדיק זיך, האָט ער אויפגעוועקט יערמאַקאָוון און מעדוויעדיעוון, זיי אַריינגערופן אין שטוב, פעסט פאַרמאַכט די טיר.

— אָט וואָס, ברידער: וואַרפט אייך אַרויס פון די קעפּ דעם נעכטיקן שמועס און פּלוידערט נישט מער, וואָרים אַז נישט, וועט איר שלעכט פאַרענדיקן! נישט אין דעם גייט עס, ווער עס איז דער קאָמאַנדיר. נישט אין קודינאָוון האַנדלט זיך, נאָר אין דעם, וואָס מיר זענען אין אַ רינג, מיר זענען — ווי אַ פעסל אין די רייפן. און נישט אַנדערש — מאָרגן וועלן די רייפן אונדז צעדריקן. די פעלקער דאַרפן אַוועקגיין נישט קיין וויעשקי, נאָר קיין מיגולין, קיין קראַסנאָקוטס, — האָט ער באַדייטונגספול אונטערגעשטראָכן, נישט אַראָפּנעמענדיק די אויגן פון מעדוויעדיעווס כמורנעם גלייכגילטיקן פּנים. — אַזוי, אַזוי, קאַנדראַט, נישטאָ זיך וואָס די אויגן צו פאַרשטעלן! איר שטרענגט אַ ביסל אָן די מוחות און פאַרשטייט: אויב מיר וועלן אָנהייבן בראַקירן די קאָמאַנדירונג און דורכפירן פאַרשידענע איבערקערענישן, — וועלן מיר אומקומען. מען דאַרף — אָדער אָן די ווייסע, אָדער אָן די רויטע זיך אָנשליסן. אין מיטן קאָן מען נישט, — זיי וועלן דערשטיקן.

— דער שמועס טאָר נישט אַרויסגעטראָגן ווערן, — האָט יערמאַקאָוו אַ בעט געטון, זיך אויסדרייענדיק.

— ער וועט בלייבן צווישן אונדז, נאָר מיטן באַדינג, איר זאָלט אויפהערן די קאָזאַקן צו בונטעווען. און קודינאָוו מיט זיינע עצה־געבער, מיינט איר וואָס? קיין פולע מאַכט האָבן זיי נישט, — ווי איך קען, אַזוי פיר איך אָן מיט מיין דיוויזיע. זיי זענען שלעכט, נישטאָ וואָס צו רעדן, און מיט די קאַדעטן וועלן זיי אונדז ווידער צונויפשדכענען, ווי צוויי מאָל צוויי איז פיר. נאָר וווּ זאָלן מיר זיך אַהינטון? מיר האָבן קיין וועג נישט, אַלע אָדערן זענען איבערגעשניטן!

— אַזוי איז עס טאַקע... — האָט מעדוויעדיעוו טעמפּ מסכּים געווען און צום ערשטן מאָל אין פאַרלויף פון שמועס

אויפגעהויבן אויף גריגאָריען זיינע קליינע, מיט פּעס־אָנגעגאָסענע,
בּערישע אייגעלעך.

נאָכדעם האָט גריגאָרי נאָך צוויי מעת־לעת כּסדר געשיכּורט
אין די נאָענטע כוטאָרן פון קאַרגין, אין אַ שיכּורן דריידל אַוועק־
געלאָזט דאָס לעבן. מיטן ריח פון בראָנפן האָט זיך דורכגעזאַפּט
אַפילו דער פילץ אויף זיין זאָטל. באַבעס און מיידלעך, וואָס האָבן
פאַרלוירן זייער מיידלעריש בּליעכץ, זענען געגאַנגען דורך גרי־
גאָריעס הענט, טיילנדיק מיט אים די קורצע ליבּע. אָבּער אינ־
דערפרי, איבּערגעזעטיקט פון הייסן ליבּעס־געניוס און צופּע־
ליקער פאַרווייַלונג, האָט גריגאָרי ניכטער און גלייכגילטיק, ווי
וועגן אַ פרעמדן, געטראַכט: „איך האָב געלעבּט און אַלץ אויס־
געפּרוּווט אין לעבן. ווייבּער און מיידלעך ליב געהאַט, אויף גו־
טע פערד... עך!... סטעפּעס צעטאָפּטשעט, מיט פאָטער־ליבּע זיך
געפרייט און מענטשן דערהרגעט, אַליין אויפן טויט געגאַנגען און
מיטן בלויען הימל זיך געקוויקט. וואָס־זשע פאַר אַ נייעס וועט מיר
נאָך דאָס לעבן ברענגען? נישטאָ קיין נייעס! מען קאָן שוין
שטאַרבּן. נישט שרעקלעך. און אויך אין מלחמה קאָן מען זיך
שפּילן, אָן ריזיקע, ווי אַ רייכער. נישט געבּליבּן קיין סך צו פאַר־
שפּילן!"

ווי אַ בלויער זוניקער טאָג איז דורכגעשווומען אין די כּאַאָ־
טישע זכרונות די קינדהייט: די שפּאַקעס אין די שטיינערנע שטייג־
לעך, גרישקעס באָרוועסע פיס אין הייסן שטויבּ, דער מאַיעסטעטי־
טיש־פאַרגליווערטער דאָן און די גרינע ראַנדן פון וואַלד, וואָס
שפּיגלען זיך אין וואַסער, די קינדערישע פּנימער פון די חברים,
די יונגע שטאַלטנע מאַמע... גריגאָרי האָט פאַרשטעלט די אויגן
מיט דער האַנט, און פאַר זיין גייסטיקן בליק זענען דורכגעגאַנ־
גען באַקאַנטע פּנימער, געשעעניש, טיילמאָל אומבּאַדייטנדיקע,
אָבער וואָס האָבן צוליבּ עפּעס שטאַרק זיך איינגעזויגן אין זכרון,
עס האָבן געקלונגען אין זכרון פאַרגעסענע קולות פון פאַרלוירענע
מענטשן, אָפּגעריסענע רייד, פאַרשידנאַרטיק לאַכן. דער זכרון האָט
געוואָרפן אַ שטראַל פון די דערינערונגען אויף אַ לאַנג־פאַרגעסע־

נעם, אַמאָל־געזעענעם פּייזאַזש, און פּלוצלינג האָט פאַר גריגאָריען אַ בלענד געטון — אַ סטעפּישער מרחק, אַ זומערדיקער של אָך, אַן אַרבע, דער טאַטע אויפן פעדערשטן געזעס, אָקסן, פעלד אין גאָלדיקן שטעכיקן שטרוי פון דער אָפּגעשניטענער תבואה, אַ שוואַרצע טשאַטע גאַפּעס אויפן וועג... גריגאָרי האָט אין די געדאַנקען, פאַרפּלאָנטערטע ווי די ברעגן פון אַ נעץ, איבערגעמישט דאָס איבערגעלעבטע, זיך אָנגעשטויסן אין דעם ערגעץ־אַוועקגעגאַנגענעם, נישט צוריקקערנדיקן לעבן אויף אַקסיניען, געטראַכט: „ליבינקע דו! אומפאַרגעסלעכע!" — און מיט עקל זיך אָפּגערוקט פון דער פרוי, וואָס איז געשלאָפן לעבן אים, געזיפצט, מיט אומגעדולד געוואַרט, ס'זאָל שוין טאָג ווערן, און ווי נאָר די זון האָט אָנגעהויבן מיט מאַלינע־געניי, מיט גאָלדענעם שעך אויסצוהעפטן דעם מזרח, — איז ער אויפגעשפּרונגען, זיך אָפּגעוואַשן, געאיילט צום פערד.

XLIII

ווי אַ סטעפּישע אַלץ־אויפפרעסנדיקע שׂרפה האָט זיך צעפלאַקערט דער אויפשטאַנד. אַרום די נישט־אונטערטעניקע סטאַניצעס האָט זיך פאַרשלאָסן דער שטאָלערנער רינג פון די פראָנטן. דער שאָטן פון גורל איז געלעגן, ווי אַ חתימה אויף די מענטשן. די קאָזאַקן האָבן זיך געשפּילט מיטן לעבן, ווי מען שפּילט אין „קאָפּ און שלאַק", און נישט קיין קלענער צאָל איז אויסגעפאַלן „שלאַק". די יונגע האָבן שטורמיש זיך ליב געהאַט, די עלטערע האָבן געטרונקען סאַמאָגאָן ביז שיכּרות, געשפּילט אין קאָרטן אין געלט און קוילן (דערביי זענען די קוילן געשאַצט געוואָרן צום טייערסטן), געפאָרן אַהיים אויף אורלויב, כּדי כאָטש אויף אַ מינוט, אַוועקשטעלנדיק די אָפּגעקראַכענע ביקס ביי דער וואַנט, צו נעמען אין דער האַנט אַריין אַ האַק אָדער הובעל, זיך גייסטיק אָפּצורוען, פאַרפלעכטנדיק מיט דופטנדיקע נאָדל־צווייגן דעם

פֿאַרקן אָדער צוגרייטנדיק די בראָנע אָדער אַרבע צו דער פֿרילינגס־אַרבעט. און אַ סך, טועם זייענדיק פֿון פֿרידלעכן לעבן, האָבן זיך אומגעקערט שיכּורע אין זייערע אָפּטיילונגען, און אויסניכטערנדיק זיך, אין כּעס אויפֿן „שווערן לעבן", אין פּיסגייערישער מאַרש־אָרדענונג געגאַנגען אין אַטאַקע, אָפֿן, קעגן די קוילנוואַרפֿער, אָדער, אָנגעצונדן פֿון צאָרן, אין פֿאַרביסנקייט זיך געטראָגן, נישט פֿילנדיק די פֿיס אונטער זיך, אין נאַכטיקן אָנגריף, און, פֿאַרכאַפּנדיק געפֿאַנגענע, אומרחמנותדיק, מיט אוראַלטער ווילדקייט זיך פֿריילעך געמאַכט איבער זיי, שוינענדיק קוילן, צעהאַקנדיק מיט די שווערדן.

און דער פֿרילינג האָט אין דעם יאָר געלויכטן מיט זעלטענע פֿאַרבן, דורכזיכטיקע, ווי גלעזערנע און מילד־לויטערע זענען געשטאַנען די אַפּריל־טעג. איבערן אומדערגרייכבאַרן בלויען פּאָנאַנדערגוס פֿון די הימלען זענען געשווומען, געשווומען, אַוועקגעשווומען אויף צפֿון, איבעריאָגנדיק די וואָלקנס, טשאַטעס ווילדע גענז, חבֿרותות בושלען מיט קופּער־קלינגענדיקע קולות. איבערן בלייך־גרינעם טעפּיך פֿון סטעפּ, ביי די סטאַוון, האָבן ווי פּונאַנדערגעוואָרפֿענע פּערל געלויכטן שוואַנען, וואָס האָבן זיך אָפּגעשטעלט אונטערפּיטערן. פֿון די פּאַשע־ערטער ביים דאָן האָט זיך געטראָגן אַ פֿויגליש געגעריי, אויסגעשרייען. איבער די פֿאַרטרונקענע לאָנקעס, אויף די נישט פֿאַרגאָסענע בייטן האָבן זיך איבערגעשריגן, זיך גרייטנדיק צום אַוועקפֿליִען, גענז, און די פֿאַרוואַקסענע ערטער האָבן אומאויפֿהערלעך געשריגן, באַהערשטע פֿון ליבע־עקסטאַז, די קוטשערס. אויף די ווערבעס האָבן געגרינט די קיזשעלעך, מיט קלעפּיקע דופּטנדיקע קנאָספּן האָבן אויפֿגעטויכט די טאָפּאָל־ביימער. מיט זעלטענעם כּישוף האָט געאָטעמט דער סטעפּ, וואָס האָט זיך נאָר־וואָס צעגרינט און איז געווען דורכגעדרונגען מיטן אוראַלטן ריח פֿון דער נאָר־וואָס אויפֿגעטייעטער שוואַרץ־ערד און אייביק־יונגן פֿרישן גראָז.

די מלחמה אין אויפֿשטאַנד איז געווען ליב מיט דעם, וואָס איטלעכער קעמפֿער האָט געהאַט ביי דער זייט זיין היימישע כאַטע.

איז נמאס געוואָרן צו גיין אין אויסשפּירונג און פאַרשטעקן זיך ערגעץ אויף אַ וואַך־פּאָסטן, איז נמאס געוואָרן זיך אַרומצושלעפּן איבער די בערגלעך און טאָלן, — האָט דער קאָזאַק זיך אָפּגעבעטן ביים סאָטניע־קאָמאַנדיר, אַהיימגעפאָרן און, אָנשטאָט זיך, געשיקט אויפן מיליטערישן פערד דעם אַלטן זיידן אָדער קוים־אונטערגעוואַקסענעם זון. די סאָטניעס האָבן תּמיד געהאַט אַ פולע צאָל קעמפער און פליסנדיקן קאָמפּלעט. טייל זענען אויך געפאַלן אויף אַזאַ קלוג שפּיצל: ווי נאָר די זון האָט אָנגעהויבן זיך אַראָפּלאָזן אויף מערב — איז מען אַרויסגעריטן פון אָרט, ווו די סאָטניע איז געשטאַנען, פעסט אַ טרייב געטון דאָס פערד אין גאַלאָפּ און, דורכמאַכנדיק אַ וויאָרסט דרייסיק, טיילמאָל אַפילו פערציק, מיטן אויסשטראַלן פון דער שקיעה שוין געווען אינדערהיים. נאָכן דורכשלאָפן די נאַכט מיטן ווייב אָדער געליבטער, האָט מען נאָכן צווייטן קרייען פון די הענער געזאָטלט דאָס פערד, און איידער דער מאָרגנשטערן האָט זיך אויסגעלאָשן — איז מען ווידער געווען אין דער סאָטניע.

אַ סך פריילעכע חברהלייט האָבן זיך גאָרנישט געקאָנט זאַט אָנפרייען מיט דער מלחמה, נישט ווייט פון די היימישע פאַרקנס. „עס איז גאָרנישט כדאי צו שטאַרבן!" — האָבן זיי זיך געוויצלט, אָפּט באַזוכנדיק די ווייבער.

די אָנפירונג האָט באַזונדערס מורא געהאַט פאַר דעזערציע אין אָנהייב פון דער פעלד־אַרבעט. קודינאָוו איז ספּעציעל אַרומגעריטן איבער די טיילן און מיט אַנטשלאָסנקייט, נישט ווי זיין טבע איז געווען, געמאָלדן:

— זאָלן בעסער אונזערע פעלדער די ווינטן זיך פאַשען, זאָל בעסער קיין איין קערנדל אין דער ערד נישט אַריינגעוואָרפן ווערן, און געבן אורלויב די קאָזאַקן דערלויב איך נישט! די, וואָס וועלן פרייוויליק אַוועקרייטן, וועלן מיר שמייסן און דערשיסן!

XLIV

און נאָך אין איין שלאַכט הינטער קלימאָווקע איז אויסגעקומען גריגאָריען זיך צו באַטייליקן. מיטאָג־צייט האָט בײַ די לעצטע הייף זיך אַנטוויקלט אַן איבערראַשונג. אין אַ ווײַלע אַרום זענען קיין קלימאָווקע אַרײַנגעגאַנגען די רויטאַרמייאישע טיראַליערן. אויפן לינקן פליגל האָבן אין שוואַרצע בלוזעס ריטמיש זיך באַוועגט מאַטראָזן — דער עקיפּאַזש פון עפּעס אַ שיף פון באַלטישן פלאָט. מיט אַ דרייסטער אַטאַקע האָבן זיי אַרויסגעשטויסן פון כוטאָר די צוויי סאָטניעס פון קאַרגינער אויפשטענדערישן פולק, זיי אָפּגעשטופּט איבערן טאָל צו וואַסיליעווסק.

ווען דער איבערגעוויכט האָט אָנגעהויבן זיך נייגן אין דער זייט פון די רויטאַרמייער, האָט גריגאָרי, זיך צוקוקנדיק צו דער שלאַכט פון אַ בערגל, אַ פּאָכע געטון מיט דער הענטשקע צו פּראָכאָר זיקאָוון, וועלכער איז געשטאַנען מיט זיין פערד לעבן אַ צוויי־רעדערדיק אַמוניציע־וועגעלע. ער איז אַרויפגעשפּרונגען אויפן זאָטל, געמיטן דעם טאָל און אין האַסטיקן גאַלאָפּ אַוועק צום באַרג־אַראָפּ קיין נוסינקע. דאָרט — האָט ער געוווסט — פאַרבאָרגן אין די לעוואַדעס, געפינט זיך אין רעזערוו די רייטער־סאָטניע פון צווייטן פולק. איבער גערטענער און פּאַרקנס האָט ער זיך אַוועקגעלאָזט צום אָרט, וווּ די סאָטניע איז געשטאַנען. דער־זעענדיק פונוויטנס די אָראָפּגעשטיגענע קאָזאַקן און אָנגעבונדענע פערד, האָט ער אַרויסגעכאַפּט די שווערד און אַ געשריי געטון:

— אויף די פערד!

צוויי־הונדערט רייטער האָבן אין אַ מינוט צענומען די פערד. דער סאָטניע־קאָמאַנדיר איז אַקעגנגעריטן גריגאָריען.

— מיר טרעטן אַרויס?

— שוין לאַנג צייט געווען! דו געגעצסט דאָ! — גריגאָרי האָט אַ פינקל געטון מיט די אויגן.

פאַרהאַלטנדיק דאָס פערד, איז ער אַראָפּגעשפּרונגען און, ווי אויף להכעיס, זיך פאַרזוימט ביים שטייפערן פאַרציִען די רימענס פון זאָטל (דאָס נאַסע און צעהיצטע פערד האָט זיך געדרייט און נישט געלאָזט פאַרציִען דעם רימען איבערן זאָטל־קישן, זיך געבלאָזן, געבורטשעט מיטן אינגעווייד און, בייז שטשירענדיק די ציין, זיך באַמיט זייטיק אַ זעץ צו טון גריגאָריען מיט דער ברוסט). גוט באַפעסטיקט דאָס זאָטל, האָט גריגאָרי אַריינגעשטעקט דעם פוס אין רייט־אייזן; נישט קוקנדיק אויפן צעמישטן סאָטניע־קאָמאַנדיר, וואָס האָט זיך איינגעהערט אין דער צעוואַקסענער שיסעריי, האָט ער אַ זאָג געטון:

— מיט דער סאָטניע וועל איך אָנפירן, ביזן אַרויסרייטן פון כוטאָר אין געטיילטע רייען, מאַרש!

נאָכן כוטאָר האָט גריגאָרי פונאַנדערגעשיט די סאָטניע אין אַ לאַווע, אַ פּרווו געטון צי די שווערד לאָזט זיך לייכט אַרויסציִען פון דער שייד; זיך אָפּטיילנדיק פון דער סאָטניע אויף אַ דרייסיק קלאַפטער, האָט ער אין גאַלאָפּ זיך אַוועקגעלאָזט קיין קלימאָווקע. אויפן שפּיץ־בערגל, וואָס האָט מיט דער דרומדיקער זייט זיך אַראָפּגעלאָזט קיין קלימאָווקע, האָט ער אויף אַ רגע פאַרהאַלטן דאָס פערד און זיך איינגעקוקט. איבערן כוטאָר זענען רייטנדיק און צופוס געלאָפן די אָפּטרעטנדיקע רויטאַרמייער און עס האָבן אין גאַלאָפּ זיך געטראָגן די צוויי־רעדערדיקע וועגעלעך און בריטשקעס פון טאַבאָר פון דער ערשטער ליניע. גריגאָרי האָט זיך האַלב אויסגעדרייט צו דער סאָטניע:

— די שווערדן אַרויס! אין אַטאַקע! ברידער, נאָך מיר!... — ער האָט לייכט אַרויסגעכאַפּט די שווערד, דער ערשטער אויסגעשריגן: — אורראַ־אַ־אַ!... — און, פילנדיק אַ שוידער און באַקאַנטע לייכטקייט אין גאַנצן קערפּער, האָט ער אַ טרייב געטון דאָס פערד. אין די פינגער פון דער לינקער האַנט האָבן געציטערט, אָנגעצויגענע ווי אַ סטרונע, די לייצן, די אויפגעהויבענע קלינג איבערן קאָפּ האָט מיט אַ פייפעריי געשניטן דעם שטראָם פון קעגנאיבערדיקן ווינט.

אַ גרויסער, ווייסער, אין פרילינג־ווינט זיך קנוילנדיקער וואָלקן האָט אויף אַ ווײַלע פאַרשטעלט די זון און, איבעריאָגנדיק גריגאָריען, איז מיט פלומרשטער פאַמעלעכקייט איבערן בערגל געשווומען אַ גרויער שאָטן. גריגאָרי האָט איבערגעפירט דעם בליק פון די זיך דערנענטערנדיקע קלימאַווער הײַף אויפן דעמדאָזיקן איבער דער גרויער, נישט אויסגעטרוקנטער ערד זיך גליטשנדיקן שאָטן, אויפן ערגעץ־ווו פאָרויס־אַנטלויפנדיקן, פריידיקן שטרײַף ליכט. אַן אומקלאָרער, אַן אומבאַגרײַפלעכער פאַרלאַנג האָט אים פלוצלינג באַהערשט צו דעריאָגן דאָסדאָזיקע איבער דער ערד לויפנדיקע ליכט. צודריקנדיק דאָס פערד, האָט גריגאָרי עס אַ טרײַב געטון מיטן גאַנצן אימפעט — און ליגנדיק דערויף, זיך אָנגעהויבן דערנענטערן צום פליסנדיקן ראַנד, וואָס האָט אָפּגעטיילט דאָס ליכט פון שאָטן. עטלעכע רגעס פון פאַרצווייפלטן גאַלאָפּ — און אָט איז שוין דער אויסגעשטרעקטער קאָפּ פון פערד באַשיט מיט דער זריעה פון די ליכט־טראָגנדיקע שטראַלן און זײַן געלע פעל האָט פלוצלינג אויפגעפלאַמט מיט אַ העלן בלענדנדיקן גלאַנץ. אין מאָמענט, ווען גריגאָרי איז צריבערגעשפרונגען דאָס אומבאַדײַטנדיקע שטיקל שאָטן פון וואָלקן, האָבן פון געטל זיך צעקנאַלט שאָסן. דער ווינט האָט האַסטיק געטראָגן אָפּגעריסענע קלאַנגען, דערנענטערנדיק און פאַרשטאַרקנדיק זיי. נאָך עפּעס אַן אומקלאָרער אויגנבליק — און גריגאָרי האָט דורכן פויקן פון זײַן פערדס קאָפּיטעס, דורכן פײַפערײַ פון די קוילן און ווינט אין זײַנע אויערן אויפגעהערט הערן דאָס גערויש פון דער סאָטניע, וואָס האָט זיך געטראָגן הינטער אים. פון זײַן געהער איז ווי אַרויסגעפאַלן דאָס שווערע, אײַנשרומפנדיקע טופּען פון דער מאַסע פערד, וואָס האָט אויפגעטרייסלט דעם ווייכן באָדן, — ווי עס וואָלט אָנגעהויבן זיך דערווייטערן און אויסלעשן. אין דעם מאָמענט האָט די קעגנאַיבערדיקע שיסערײַ אויפגעפלאַקערט ווי אַ שײַטער, און וועלכן מען האָט צוגעוואָרפן טרוקענע שפּענדלעך: עס האָבן זיך צעוואָיעט מחנות קוילן. אין צעטומלטקייט, אין שרעק, האָט גריגאָרי זיך אומגעקוקט. פאַרלוירנקייט און כעס האָבן קאָנוולסיוו צעקרימט

זיין פּנים. די סאָטניע, אויסדרייענדיק די פערד, פאַרלאָזנדיק אים, גריגאָריען, האָט גאַלאָפּירט צוריק. נישט ווייט האָט דער קאָמאַנדיר זיך געדרייט אויפן פערד, אומגעלומפּערט געפאָכעט מיט דער שווערד, געוויינט און עפּעס געשריגן מיט אַן אָפּגעריסן הייזעריק קול. בלויז צוויי קאָזאַקן האָבן זיך דערנענטערט צו גריגאָריען און אויך פּראָכאָר זיקאָוו, וועלכער האָט האַסטיק אויסגעדרייט דאָס פערד און צוגעריטן צום סאָטניע-קאָמאַנדיר. די איבעריקע האָבן צעשיטערהייט גאַלאָפּירט צוריק, אַראָפּלאָזנדיק די שווערדן אין די שיידן, אַרבעטנדיק מיט די ראַפּניקעס.

בלויז אויף איין רגע האָט גריגאָרי פאַרהאַלטן דאָס לויפן פון פערד, באַמיִענדיק זיך קלאָר צו מאַכן, וואָס ס'איז פאָרגעקומען פון הינטן, פאַרוואָס די סאָטניע, נישט ליידנדיק קיין פאַרלוסט, האָט פּלוצלינג אָנגעהויבן אַנטלויפן. און אין דעם קורצן אויגנבליק האָט דאָס באַוווסטזיין אונטערגעזאָגט: נישט אויסדרייען, נישט אַנטלויפן — נאָר פאָראויס! ער האָט געזען, אַז אין געסל, אויף אַ הונדערט קלאַפטער פון אים, הינטערן פּאַרקן, האָבן לעבן אַ וועגעלע מיט אַ קוילנוואַרפער זיך געפּאָרעט אַ מאַן זיבן רויטאַרמייער. זיי האָבן זיך באַמיט אויסצודרייען דאָס וועגעלע מיט דער לופע פון קוילנוואַרפער אויף די קאָזאַקן, וואָס האָבן זיי אַטאַקירט, נאָר דאָס איז זיי אין שמאָלן געסל אַפּנים נישט געלונגען: דער קוילנוואַרפער האָט געשוויגן און אַלץ זעלטענער האָבן געקנאַלט די ביקסן-שאָסן, אַלץ זעלטענער איז גריגאָריעס געהער אָפּגעבריט געוואָרן דורכן הייסן פייפן פון די קוילן. אויסגלייכנדיק דאָס פערד, האָט גריגאָרי געצילט אַריינצושפּרינגען אין געסל איבערן אומגעוואָרפענעם פּאַרקן, וואָס האָט אַמאָל פאַרצוימט די לעוואַדע. ער האָט אָפּגעריסן דעם בליק פון פּאַרקן און עפּעס פּלוצלינג און דייטלעך, ווי צוגעצויגן דורך אַ לאָרנעטע, דערזען שוין נאָענט פון זיך די מאַטראָזן, וואָס האָבן אייליק אויסגעשפּאַנט די פערד, זייערע שוואַרצע, מיט בלאָטע באַשפּריצטע בלוזעס, די היטלען אָן די דאַשקעס, שטייף-אָנגעטוענע, וואָס האָבן מאָדנע פאַרקיילעכיקט זייערע פּנימער. צוויי האָבן איבערגעהאַקט די שטריק, דער דרי-

טער, דעם קאָפּ אַרייַנגעצויגן צווישן די אַקסלען, האָט זיך געפּאָ־רעט ביים קאָרפּוס פון קוילנוואָרפער, די איבעריקע, שטייענדיק אויף איין קני, האָבן געשאָסן אויף גריגאָריען פון די ביקסן. צו־רייטנדיק, האָט ער געזען, ווי זייערע הענט האָבן גערוקט די שלעסער פון די ביקסן און געהערט די שאַרפע. כסדרדיקע שאָסן. די שאָסן האָבן אַזוי האַסטיק געיאָגט איינע די אַנדערע, די קאָלבעס זענען אַזוי שנעל אָפּגעשפּרונגען און זיך צוגעדריקט צו די אַקס־לען, אַז גריגאָריען, וועלכער איז אינגאַנצן נאַס געווען פון שווייס, האָט אָפּגעבריט אַ פריידיקע זיכערקייט: „זיי וועלן נישט טרעפן!”

דער פאַרקן האָט אַ קנאַק געטון אונטערן פערדס קאָפּיטעס, געבליבן פון הינטן. גריגאָרי האָט אויפגעהויבן די שווערד, מיט פאַרשמעלטע אויגן אויסקלויבנדיק דעם פעדערשטן מאַטראָז. נאָך איין אויסברוך פון שרעק האָט אים אַ ברי געטון ווי אַ בליץ: „זיי וועלן גלייך טרעפן... דאָס פערד — אויף די הינטערשטע פיס... וועט זיך איבערקערן... זיי וועלן דערהרגענען!...” שוין צוויי שאָסן פון דער נאָענט, ווי פונווייטנס — אַן אויסגעשריי: „מיר וועלן אים נעמען אַ לעבעדיקן!” פאָראויס — אויסגעשטשירעטע ציין פון אַ מענעריש פּנים מיט אַ גאָלן קאָפּ, פלאַטערנדיקע בענדלעך פון אַ היטל און אַ דאַשעק, מאַט גאָלד פון אַן אָפּבליאַקי־טן אויפ־שריפט אויף אַ לאַמפּאַס... אַ שטעל זיך אויף די רייט־אייזנס, אַ פאַרמעסט — און גריגאָרי פילט, ווי די שווערד פאַרזינקט אין ווייכן נאָכגיביקן קערפער פון מאַטראָז. דער צווייטער, אַ ברייט־גופיקער און הויכער, האָט באַוויזן דורכצושיסן גריגאָריען דעם מוסקול פון לינקן אָרעם און גלייך געפאַלן אונטער פראָכאָר זיקאָוויס שווערד מיט אַ קרום־דורכגעהאַקטן קאָפּ. גריגאָרי האָט זיך אויסגעדרייט אויפן נאָענטן קנאַק פון אַ ביקסן־שאָס. גלייך אים אין פּנים אַריין האָט געקוקט פון אונטערן וועגעלע אַפער דאָס שוואַרצע אייגל פון אַ ביקסן־לופע. ער האָט האַסטיק זיך אַ וואָרף געטון לינקס, אַזוי, אַז דאָס זאָטל האָט זיך אַ בייג געטון און דאָס שנאַרכנדיקע, ווילד־געוואָרענע פערד האָט זיך אַ וויג געטון. ער האָט אויסגעמיטן דעם טויט, וואָס האָט זיך צעשפּאַט איבער זיין קאָפּ,

און אין מאָמענט, ווען דאָס פערד איז אַריבערגעשפּרונגען דעם דישעל פון וועגעלע, דערהרגעט דעם שיסנדיקן, וואָס זיין האַנט האָט נישט באַוויזן די צווייטע קויל מיטן צינגל אַרויסצוציאָגן.

אין אַן אומבאַגרייפלעך קורצן אויגנבליק (שפּעטער האָט דער אויגנבליק אין גריגאָריעס באַוווסטזיין זיך פאַרקערפּערט אין אַ לאַנגן צייט־אָפּשניט) האָט ער דערהרגעט פיר מאַטראָזן, און נישט האָרכנדיק פּראָכאָר זיקאָווס אויסגעשרייען, אַוועקגעלאָפירט נאָכן פינפטן, וואָס איז פאַרשוווּנדן הינטערן ראָג פון געסל. אָבער דער סאָטניע־קאָמאַנדיר איז אים פאַרלאָפן דעם וועג און אָנגעכאַפּט זיין פערד ביי דער צוים.

— וווּהין?! זיי וועלן דערהרגענען!... דאָרט, הינטער דער שאָפע, האָבן זיי אַ צווייטן קוילנוואַרפער!

נאָך צוויי קאָזאַקן מיט פּראָכאָרן זענען אַראָפּגעשפּרונגען פון די פערד, צוגעלאָפן צו גריגאָריען, מיט קראַפט אים אַראָפּגעשלעפּט פון פערד. ער האָט זיך געוואָרפן אין זייערע הענט, געשריגן:

— לאָזט מיך, שלאַנגען!... די מאַטראָזן... אַלע!... איך דערהרורגע!...

— גריגאָרי פאַנטעלעוויטש! חבר מעליעכאָוו! באַהערשט אייך! — האָט פּראָכאָר זיקאָוו אים איינגערעדט.

— לאָזט מיך, ברידער! — האָט גריגאָרי שוין אַנדערש, מיט אַ געזונקען קול זיך געבעטן.

מען האָט אים אָפּגעלאָזט. דער סאָטניע־קאָמאַנדיר האָט איינגערוימט פּראָכאָרן:

— זעץ אים אַרויף אויפן פערד און — אַוועק קיין גו־סינקע, — ער איז, משמעות, קראַנק געוואָרן.

און אַליין איז ער אַוועקגעגאַנגען צום פערד, אַרויסגעגעבן אַ קאָמענדע דער סאָטניע:

— אויפפּאַ־זיצן!...

גריגאָרי האָט אַ וואָרף געטון אויפן שניי די פּאַפּאַכע, גע־שטאַנען אַ ווײַלע, זיך וואַקלענדיק, און פּלוצלינג אַ סקריפּע גע־

טון מיט די ציין, שרעקלעך אַרויסגעקרעכצט און מיט אַ צעקרימטע פּנים אָנגעהויבן רייסן אויף זיך די האָקלען פון שינעל. דער סאָטניע-קאָמאַנדיר האָט נישט באַוויזן צו מאַכן קיין טריט צו אים, ווי גריגאָרי האָט זיך אַ וואָרף געטון, אַזוי ווי ער איז געשטאַנען, מיטן פּנים אַראָפּ, מיט דער אַנטבלויזטער ברוסט אין שניי אַריין. שלוכצנדיק, טרייסלענדיק זיך פון שלוכצן, האָט ער ווי אַ הונט אָנגעהויבן כאַפּן מיטן מויל דעם שניי, וואָס איז נאָך נישט צעגאַנגען היגטערן פּאַרקן. דערנאָך, אין עפּעס אַ מינוט פון ווונדערלעכער אויפלייכטונג, האָט ער געפּרוווט אויפשטיין, נאָר נישט געקאָנט און, אויסדרייענדיק זיך מיטן פּנים, נאַסן פון טרערן און צעקרימטן פון ווייטיק, צו די אַרום אים פאַרזאַמלטע קאָזאַקן, האָט ער אויסגעשריגן מיט אַ צעריסן, ווילד-אַפּקלינגענדיק קול:

— וועמען-זשע האָב איך געהרגעט!... — און איז צום ערשטן מאָל אין לעבן אַריינגעפאַלן אין אַ שווערער קאָנוולסיע, אויסשרייענדיק, אויס שפּייענדיק צוזאַמען מיט דער שוים, וואָס האָט זיך געזאַמלט אויף זיינע ליפּן: — ברידער, נישטאָ פאַר מיר קיין פאַרגעבונג!... דערהרגעט מיך, ווי גאָט איז אייך ליב... אין דער מאַמען אַריין... דעם טויט... גיט מיך איבער...

דער סאָטניע-קאָמאַנדיר איז צוגעלאָפן צו גריגאָריען, צוזאַמען מיטן אונטעראָפיציר זיך אַרויפגעוואָרפן אויף אים, אָפּגעריסן פון אים דעם רימען פון דער שווערד צוזאַמען מיטן פעלד-טאַש, פאַרשטופּט דאָס מויל, צוגעדריקט די פיס. אָבער ער האָט נאָך לאַנג זיך אויסגעבויגן ווי אַ דוע אונטער זיי, פיבערהאַפּט געגראָבן מיט די אויסגעשטרעקטע פיס אין קערניקן שניי און קרעכצנדיק געקלאַפּט מיטן קאָפּ אָן דער פעטער שוואַרצערד, אויפגעגראָבענער דורך די קאָפּיטעס, אויף וועלכער ער איז געבוירן געוואָרן און געלעבט, נעמענדיק אין דער פולער מאָס פון לעבן — דעם רייכן אין ליידן און אָרימען אין פריידן — אַלץ, וואָס אים איז באַשערט געווען.

בלויז דאָס גראָז וואַקסט אויף דער ערד, גלייכגילטיק אויס-

בעמענדיק זון און שלעכט וועטער, זיך דערנערנדיק מיט די באַלעבנדיקע זאַפטן פון דער ערד, אונטערטעניק זיך בייגנדיק אונטערן פאַרלענדנדיקן אָטעם פון שטורעם. און דערנאָך, וואַרפנדיק די זריעה אויפן ווינט, שטאַרבט עס אויך אַזוי גלייכגילטיק, מיט די אָפּגעלעבטע שטענגלעך באַגריסנדיק די האַרבסט-זון, וואָס זאָגט פאָר דעם טויט...

XLV

צומאָרגנס, איבערגעבנדיק די אָנפירונג איבער דער דיוויזיע איינעם פון זיינע פּולק-קאָמאַנדירן, איז גריגאָרי, אין דער באַגלייטונג פון פּראָכאָר זיקאָוו, אַוועקגעריטן קיין וויעשענסק.

נאָך קאַרגין, אין ראָגאָזשקינער סטאַוו, וואָס ליגט אין אַ טאָל, זענען געדיכט אַרומגעשווומען ווילדע גענז, וואָס האָבן זיך אָפּגעשטעלט אויף אָפּרו. פּראָכאָר האָט אָנגעוויזן מיטן ראַפּניק אין דער ריכטונג פון סטאַוו און אַ שמייכל געטון:

— מען וואָלט געדאַרפט, גריגאָר פּאַנטעלעיעוויטש, אַוועקלייגן אַ ווילדן גאָנער. וואָלטן מיר זיך דאָס ביי אים סאַמאָגאָן אָנגעטרינקען!

— לאָמיר צורייטן נענטער, איך וועל פּרווון פון דער ביקס. איך האָב אַמאָל נישט שלעכט געשאָסן.

זיי האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אין טאָל. הינטער דער שיפּוע פון אַ בערגל איז פּראָכאָר שטיין געבליבן מיט די פערד, און גריגאָרי האָט אויסגעטון דעם שינעל, אָנגעשטעלט די ביקס אויפן פאַרהיטער און אָנגעהויבן קריכן איבערן פלאַכן טאָל, וואָס איז באַדעקט געווען מיט פאַראיאָריקן גרויען סטעפּ-גראָז. ער איז געקראָכן לאַנג, כמעט נישט אויפהייבנדיק דעם קאָפּ; געקראָכן ווי אין אויסשפּירונג צום שונאס וואַך-פּאָסטן, ווי דעמאָלט, אויפן דייטשישן פראָנט, ווען ער האָט לעבן סטאָכאָד אַראָפּגענומען אַ דייטשישן וואַך-זעלנער. די אָפּבליאַקירטע בלוזע פון האַקי-קאָליר

האָט זיך צונויפגעגאָסן מיט דער גרינלעך-גרויער קאָליר פון באָדן; די געוויקסן פון טאָל האָבן פאַרשטעלט גריגאָריען פאַר די שאַרפע אויגן פון וואַכזאַמען גאָנער, וואָס איז געשטאַנען אויף איין פוס ביים וואַסער, אויפן ברוינעם בערגל פון אָנגעפלייצטן פרילינג-שלאַם. גריגאָרי איז צוגעקראָכן אויפן שטח פון אַ נאָענטן שאָס׳ זיך עטוואָס אונטערגעהויבן. דער וואַכזאַמער גאָנער האָט אויסגע-דרייט דעם, ווי שטיין גרויען, שלאַנג-פאָרמיקן קאָפּ, זיך פאָר-זיכטיק אומגעקוקט. הינטער אים זענען ווי אַ גרוילעך-שוואַרץ טוך געווען אויסגעשפּרייט איבערן וואַסער די גענז, אויסגעמישט מיט קאַטשקעס און באַטשופּרינטע טויך-הינער. אַ שטיל געגעריי, אַ קוואַקען, אַ פּליעסקען פון וואַסער האָט זיך דערטראָגן פון סטאַוו.

„מען קאָן פון געווינטלעכן ציל“, — האָט גריגאָרי אַ טראַכט גע-טון, מיט אַ קלאַפּנדיק האַרץ צודריקנדיק צום אָקסל די קאָלבע פון דער ביקס, נעמענדיק דעם וואַכזאַמען גאָנער אויפן ציל.

נאָכן שאָס איז גריגאָרי אויפגעשפּרונגען, פאַרטייבט פון פּאַטשן פון די פליגל, געגעגען פון דער סטאַדע גענז. דער גאָנער, אין וועלכן ער האָט געשאָסן, האָט פלינק זיך אַ הייב געטון און גענומען פליִען אַליין העכער און העכער, די איבעריקע זענען גע-פלויגן איבערן סטאַוו, זיך קנוילנדיק אין אַ געדיכטער קופּע. דער באַטריבטער גריגאָרי האָט אין דער אויפגעפלאַטערטער סטאַדע גלייך אַריינגעשאָסן נאָך צוויי מאָל, נאָכגעפאָרשט מיטן בליק, צי וועלכע פאַלט נישט, און אַוועקגעגאַנגען צו פראָכאָרן.

— זע! זע!... — האָט יענער אויסגעשריגן, אַרויפשפּרינגענ-דיק אויפן זאָטל, שטייענדיק דערויף אין דער גאַנצער וווקס, אָנ-ווייזנדיק מיטן ראַפּניק אין דער ריכטונג פון דער סטאַדע גענז, וואָס האָט זיך דערווייטערט אין בלויען חלל.

גריגאָרי האָט זיך אויסגעדרייט און אַ ציטער געטון פון פרייד, פון יעגערישער אויפרעגונג: איין גאַנז, זיך אָפּטיילנדיק פון דער שוין פאָרמירטער סטאַדע, האָט אָנגעהויבן שנעל זיך אַראָפּלאָזן, פּאַמעלעך און מיט הפסקות אַרבעטנדיק מיט די פליגל. זיך שטעלנדיק אויף די שפּיץ פינגער, אויפהייבנדיק די האַנט אי-

פֿער די אויגן, האָט גריגאָרי איר נאָכגעפֿאָרשט מיטן בליק. די גאַנצע איז געפֿלויגן זייטיק פֿון דער בהלהדיק־צעשריגענער סטאַדע, פּאַמעלעך זיך צעפֿלאַנדיק, שוואַכער ווערנדיק אין פֿליִען, און פּלוצלינג פֿון אַ גרויסער הייך ווי אַ שטיין אָנגעהויבן פֿאַלן אַראָפּ. בלויז דער ווייסער אונטערשלאַג פֿון פֿליגל האָט אַ בלענד געטון אויף דער זון.

— זיץ אויף!

פּראָכאָר, מיט אַ שמייכל איבערן גאַנצן פּנים, איז צוגע־ריטן און אַ וואָרף געטון די לייץ גריגאָריען. זיי זענען אין גאַ־לאָפּ אַרויף אויפֿן בערגל, דורכגעריטן אַן אַכציק קלאַפֿטער.

— אָט איז ער!

דער גאַנער איז געלעגן מיט אַן אויסגעשטרעקטן האַלז, מיט אויסגעשפּרייטע פֿליגל, ווי צערומגעמענדיק דידאָזיקע אומ־פֿרייַנטלעכע ערד צום לעצטן מאָל. גריגאָרי, נישט אַראָפּגייענדיק פֿון פֿערד, האָט זיך אָנגעבויגן, גענומען דאָס רויב.

— ווו־זשע האָט זי אים אַ ביס געטון? — איז פּראָכאָר נײַ־גיריק געווען.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די קויל האָט דורכגעהאַקט דעם גאַנער די אונטערשטע טייל שנאָבל, אַרויסגעשטופּט דעם ביין ביים אויג. דער טויט האָט אים שוין אין פֿליִען דערגרייכט און צעריסגעריסן פֿון פּאָרמירטן דרייעק פֿון דער סטאַדע, אַראָפּ־געוואָרפֿן אויף דער ערד.

פּראָכאָר האָט צוגעבונדן דעם גאַנער צום זאָטל. זיי זענען אַוועקגעריטן.

איבערן דאָן האָבן זיי זיך אַריבערגעשיפֿט אין אַ באַרקע, איבערלאָזנדיק די פֿערד אין באַזקי.

אין ווישענסק האָט גריגאָרי זיך אָפּגעשטעלט אין דער וווינונג פֿון אַ באַקאַנטן אַלטן, באַפֿוילן גלייך אָפּצוברעטן דעם גאַנער און, נישט מעלדנדיק זיך אין שטאַב, געשיקט פּראָכאָרן נאָך סאַמאָגאָן. זיי האָבן געטרונקען ביז אָוונט. אין שמועסן האָט דער באַלעבאָס זיך אַרויסגערעדט מיט אַן אָנקלאַגע.

— שוין צו פיל געוואַלד, גריגאָרי פּאַנטעלעוויטש, האָט די אָנפירערשאַפט ביי אונז אין וויעשקי אָנגעהויבן באַנוצן.

— וועלכע אָנפירערשאַפט ?

— די עכטע טאַקע... קודינאָוו און די איבעריקע.

— וואָס איז ?

— די פרעמד־באַזעסענע האַלטן זיי אין איין אונטערדריקן. ווער ס׳איז מיט די רויטע אַוועקגעגאַנגען, זעצן זיי פון זייערע פאַמיליעס איין די ווייבער, די מיידלעך, די אַלטע לייט. מיין שכנטע האָט מען צוליבן זון איינגעזעצט. און דאָס האָט גאָר קיין זינען נישט. נו, ווען איר אַ שטייגער וואָלט מיט די קאַדעטן אויף דער צווייטער זייט דאָניעץ אַוועקגעגאַנגען און די רויטע וואָלטן אייער פאָטער, פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטשן, איינגעזעצט, — וואָלט דאָס געווען נישט געזעצלעך ?

— אַוודאי !

— און אָט די היגע מאַכט זעצט איין. די רויטע זענען דורכגעגאַנגען, קיינעם נישט באַליידיקט, און דידאָזיקע זענען הינטיש געוואָרן, ווילד געוואָרן, נו, איז נישטאָ קיין אָפּהאַלט פאַר זיי !

גריגאָרי איז אויפגעשטאַנען, עטוואָס זיך אַ וואַקל געטון, אויסשטרעקנדיק די האַנט צום שינעל, וואָס איז געהאָנגען אויפן בעט. ער איז געווען בלויז אַ קליין ביסל שיכור.

— פּראָכאָר ! די שווערד ! דעם מאַוזער !

— וווהין, גריגאָר פּאַנטעלעיעוויטש ?

— נישט דיין עסק ! דערלאַנג, וואָס איך האָב געהייסן.

גריגאָרי האָט זיך אָנגעהאָנגען די שווערד, דעם מאַוזער, פאַרשפּיליעט און אַרומגעגאַרטלט דעם שינעל, זיך אַוועקגעלאָזט גלייך אויפן פּלאַץ, צו דער טורמע. דער וואַכמאַן, פון די נישט־רעגולערע קאָזאַקן, וואָס איז געשטאַנען ביים אַריינגאַנג, האָט אים פאַרשטעלט דעם וועג.

— אַ דורכלאָז־שיין האָסטו ?

— לאָז ! רוק דיך אָפּ, זאָגט מען דיר !

— אָן אַ דורכלאָז־שיין קאָן איך קיינעם נישט אַריינלאָזן. ס׳איז פאַרווערט.

גריגאָרי האָט נישט באַוויזן אפילו ביז אין דער העלפט צו אַנטבלויזן די שווערד, ווי דער וואַכמאַן איז אַריינגעלאָפן אין דער טיר. נאָך אים, נישט אַראָפּנעמענדיק די האַנט פון הענטל פון דער שווערד, איז אין קאָרידאָר אַריינגעגאַנגען גריגאָרי.

— אַהערגעבן מיר דאָ דעם שעף פון דער טורמע! — האָט ער געשריגן.

זיין פּנים איז געוואָרן בלייך, די געהאָרבעטע נאָז האָט זיך ווילד אויסגעבויגן, די ברעם האָט זיך פאַרקרימט...

ס׳איז געקומען צו לויפן עפּעס אַ לאָם קאָזאַקל, וואָס האָט פאַרנומען דעם אַמט פון אויפזעער, ס׳האָט אַרויסגעקוקט אַ בחורל, דער שרייבער פון דער קאַנצעלאַריע. באַלד האָט זיך אויך באַוויזן דער שעף פון דער טורמע, אַ פאַרשלאָפענער, אַ בייזער.

— אָן אַ דורכלאָז־שיין — פאַר דעם ווייסטו?! — האָט ער אַ ברום געטון, נאָר דערקענענדיק גריגאָריען און איינקוקנדיק זיך אין זיין פּנים, האָט ער דערשראָקן אָנגעהויבן קייקלען מיט דער צונג: — דאָס זענט איר, אייער... חבר מעליעכאָוו? אין וואָס האַנדלט זיך?

— די שליסלען פון די קאַמערן!

— פון די קאַמערן?

— איך וועל דיר פערציק מאָל איבערחזרן? נו! די שליסלען אַהער, הינטישע צוואה!

גריגאָרי האָט געמאַכט אַ טריט צום שעף, יענער האָט אָפּגעטרעטן אַהינטער, אָבער געזאָגט פונדעסטוועגן מיט אַ גאַנץ אַנטשלאָסענעם טאָן:

— די שליסלען וועל איך נישט געבן. איר האָט נישט קיין רעכט!

— רררע־כט?...

גריגאָרי האָט אַ קריץ געטון מיט די ציין, אַרויסגעכאַפּט די שווערד. זי האָט אין זיין האַנט מיט אַ פייף אָנגעצייכנט אַ

בלייצנדיקן קרייז אונטערן נידעריקן סופיט פון קאָרידאָר. דער שרייבער און די אויפזעער זענען זיך צעפלויגן, ווי איבערגעשראָקענע שפערלען, דער שעף האָט זיך צוגעדריקט צו דער וואַנט; אליין בלייכער ווי די וואַנט, האָט ער פון צווישן די ציין אַרויסגעזיגן:

— באַגייט אייך מיט געוואַלט! אָט זענען זיי, די שליסלען... און איך וועל מיך קלאָגן.

— איך וועל דיר ווייזן געוואַלט! איר זענט דאָ אין הינטערלאַנד געוווינט געוואָרן... העלדן גאַנצע — ווייבער און אַלטע לייט איינצוזעצן!... איך וועל אייך אַלע דאָ דורכטרייסלען! פאָר אויף דער פאָזיציע, שלאַנג, וואָרים אַז נישט, וועל איך דיך באַלד דערהרגענען!

גריגאָרי האָט אַראָפּגעלאָזט די שווערד אין דער שייד, מיט דער פויסט אַ זעץ געגעבן דעם איבערגעשראָקענעם שעף איבערן האַלז; מיט דער קני און די פויסטן שטופנדיק אים צום אַרויסגאַנג געשריגן:

— אויפן פראָנט!... גע-גאַנגען זאָל ווערן!... גע-גאַנגען זאָל ווערן!... דו לויז הינטערלענדישע!...

אַרויסשטופנדיק דעם שעף און דערהערנדיק אַ גערויש אינעווייניק אין הויף פון דער טורמע, איז ער אַהין אַוועקגעלאָפן. ביים אַריינגאַנג אין קיך זענען געשטאַנען דריי אויפזעער; איינער האָט גערוקט דעם פאַרזשאַווערטן שלאָס פון אַ יאַפּאַנישער ביקס, ירגזונדיק געשריגן:

— אַן אָנפאַל האָט ער געמאַכט!... אָפּשלאָגן דאַרף מען!... ווי איז לויטן אַלטן געזעץ?

גריגאָרי האָט אַרויסגעכאַפּט דעם מאַוזער, און די אויפזעער האָבן עוקר געווען איבער די שטעגעלעך אין קיך אַריין.

— אַררויס-גיין!... איבער די הייזער!... — האָט גריגאָרי הילכיק געשריגן, צעפּראַלנדיק די טירן פון די געדיכט-געפּאַקטע קאַמערן, קלינגענדיק מיטן בינד שליסלען.

ער האָט אַרויסגעלאָזט אַלע (בײַ הונדערט מאַן) אַרעסטיר-

טע. די, וואָס האָבן אויס מורא זיך אָפּגעזאָגט אַרויסצוגיין, האָט ער מיט כּוח אַרויסגעשטופּט אויף דער גאַס, פאַרמאַכט די ליידיקע קאַמערן.

ביים אַריינגאַנג פון דער טורמע האָט אָנגעהויבן זיך פאַרזאַמלען אַן עולם. פון די טירן אויפן פלאַץ־אַרויף האָבן זיך געפּאַקט די אַרעסטירטע; זיך אומקוקנדיק, האָבן זיי איינגעבויגענע זיך אַוועקגעלאָזט אין זייערע היימען. פון שטאַב, צוהאַלטנדיק די שווערדן, זענען געלאָפן צו דער טורמע די קאָזאַקן פון דער וואַך־אָפּטיילונג; זיך שטרויכלענדיק, איז געגאַנגען קודינאָוו אַליין.

גריגאָרי האָט פאַרלאָזט די אויסגעליידיקטע טורמע דערלעצטער. דורכגייענדיק דעם אָפּטרעטנדיקן עולם, האָט ער אויסגעזידלט די זיך שושקענדיקע, אויף נייעס גיריקע ווייבער און, אַ געהאָרבעטער, פּאַמעלעך אַוועקגעגאַנגען אַקעגן קודינאָוון. צו די אָנגעלאָפענע קאָזאַקן פון דער וואַך־אָפּטיילונג, וואָס האָבן אים דערקענט און באַגריסט, האָט ער אויסגעשריגן:

— אין שטוב אַריין, זשרעבאַקעס! נו, וואָס לויפט איר, זיך אָנגעצונדן? מאַרש!

— מיר האָבן געמיינט, מען בונטעוועט זיך אין טורמע, חבר מעליעכאָוו!

— דאָס שרייבערל איז געקומען צו לויפן, ער זאָגט: „עס איז אַריינגעפאַלן עפּעס אַ שוואַרצער, האַקט אָפּ די שלעסער!"

— אַ פאַלשער אַליאַרם זיך אַרויסגעוויזן!

די קאָזאַקן, לאַכנדיק און שמועסנדיק, האָבן זיך אומגעקערט צוריק. קודינאָוו איז איילִיק צוגעגאַנגען צו גריגאָריען, אין גיין זיך פאַרראָכטן די לאַנגע האָר, וואָס האָבן זיך אים אַפּערגע מאַכט פון אונטערן היטל.

— זיי באַגריסט, מעליעכאָוו, אין וואָס האַנדלט זיך?

— זיי באַגריסט, קודינאָוו! די טורמע איירע האָב איך פאַגראָמירט.

— אויף וואָסער גרונד? וואָס איז געשען?

— איך האָב אַרויסגעלאָזט אַלע — און פּטור... נו, וואָס

האָסטו די אויגן אַרויסגעזעצט? אויף וועלכן גרונד האָט איר דאָ די פרעמד-באַזעסענע ווייבער און אַלטע לייט איינגעזעצט? וואָס איז דאָס ווידער אַזוינס? דו צעפּיר מיר דאָ נישט די הענט אַזוי, קודינאָוו!

— קיין הפקרות אָפּטון זאָלסטו נישט וואַגן. דאָס איז הפּ-ק-רות!

— איך וועל דיר דאָ ווייזן הפקרות! איך וועל באַלד אַרויסרופן מיין פולק פון הינטער קאַרגין, וועט אייך דאָ דער טייוול נעמען!

גריגאָרי האָט פלוצלינג אָנגעכאַפּט קודינאָוון ביים ווייכן קאַוקאַזער פּאַסיקל, אים אַ שאָקל געטון און מיט קאַלטן צאָרן גענומען שעפּטשען:

— ווילסט, עפן איך גלייך דעם פראָנט? ווילסט, לאָז איך דיר גלייך די נשמה אַרויס? אוך, דו!... — גריגאָרי האָט אַ קריץ געטון מיט די ציין, אָפּגעלאָזט דעם שטיל-שמייכלענדיקן קודינאָוון. — וואָס שטשירעסטו די ציין?

קודינאָוו האָט זיך גלייך געמאַכט דעם פּאַסעק, גענומען גריגאָריען אונטער דער האַנט.

— קום צו מיר. וואָס האָסטו דיך אויפגעקאָכט? דו וואָלסט אויף דיר אַצינד אַ קוק געטון: צו אַ טייוול ביסטו ענלעך... מיר, ברודער, האָבן זיך דאָ פאַרבענקט נאָך דיר. און וואָס שייך דער טורמע — איז דאָס שטותים... נו, האָסטו אַרויסגעלאָזט! וואָס פאַר אַן אומגליק איז דאָס?... איך וועל זאָגן די יאַטן, זיי זאָלן אויף אַן אמת זיך איינשטילן. וואָרים אַזוי, שלעפּן זיי אַלע ווייבעלעך פון די פרעמד-באַזעסענע, וואָס זייערע מענער זענען ביי די רויטע... נאָר פאַרוואָס רייסטו אוזער אויטאָריטעט אַרונטער? אַך, גריגאָרי! ווי היציק דו ביסט! וואָלסט געקומען, געזאָגט: „אַזוי און אַזוי, מען דאַרף די טורמע לויזער מאַכן, אַרויסלאָזן די און יענע". וואָלטן מיר די צעטלען דורכגעקוקט און טייל אַרויסגעלאָזט. דו אָבער האָסט אַלע באַפרייט — אויף דער קופּע! נאָך גוט, וואָס די וויכטיקע פאַרברעכער זיצן ביי אונז באַזונדער. וואָס וואָלט געווען, ווען דו וואָלסט אויך זיי אַרויסגעלאָזט? נכפה, דו! —

קודינאָוו האָט אַ קלאַפ געגעבן גריגאָריען איבערן אַקסל, זיך צעלאַכט: — און דו קאָנסט דאָך בײַ אַזאַ פאַל, ווען מען זאָל דיר אָקעגנרעדן, אויך דערהרגענען. אָדער גאָר — נאָך בעסער — די קאָזאַקן צעבונטעווען...

גריגאָרי האָט אַרויסגעצויגן זײַן האַנט פון קודינאָווס האַנט, זיך אָפגעשטעלט פאַרן הויז פון שטאַב.

— איר זענט דאָ אַלע גאַנצע העלדן געוואָרן הינטער אונזערע רוקנס! אַ פולע טורמע מענטשן אָנגעזעצט... דו וואָלסט דײַנע פעיִקייטן דאָרט געוויזן, אויף די פּאָזיציעס!

— איך האָב זיי, גרישאַ, אין זײַן צײַט נישט ערגער פון דיר געוויזן. און אויך אַצינד: בלײַב דו זיצן אויף מײַן אָרט, און איך וועל דײַן דיוויזיע נעמען...

— נײַן, פאַר דעם דאַנק איך דיר!

— דאָס איז עס דאָך!

— נו, לאַנג האָב איך מיט דיר נישט וואָס צו רעדן. איך פאָר אַצינד אַהיים זיך אָפרוען אַ וואָך, איך בין עפעס קראַנק געוואָרן... און דאָ האָט מען מיר דעם אָרעם אַ ביסל פאַרוונדעט.

— אויף וואָס ביסטו קראַנק געוואָרן?

— אויף אומעט, — האָט גריגאָרי קרום אַ שמייכל געטון. — דאָס האַרץ האָט זיך צעיאָכצט אין מיר...

— נײַן, שפּאַס נישט, וואָס איז דיר? בײַ אונז דאָ געפינט זיך אַזאַ דאָקטאָר, וואָס איז אפשר אפילו אַ פּראָפעסאָר. אַ געפאַנגענער. עס האָבן אים פאַרכאַפּט אונזערע אין שימולין, מיט די מאַטראָזן איז ער געפאָרן. אַ וויכטיקער אַזעלכער, מיט שוואַרצע ברילן. אפשר וואָלט ער דיך באַטראַכט?

— כאַפּט אים דער טײַוול!

— מילא, פאָר־זשע, רו אָפּ. די דיוויזיע וועמען האָסטו איבערגעגעבן?

— ריאַבטשיקאָוון.

— אָבער וואַרט־צו נאָך אַ ביסל, וווהין אײַלסטו דיך? דער־

צייל, ווי עס זעט אויס דאָרט? דו, זאָגט מען, האָסט דאָרט אַ נישקשה־דיקן שניט געמאַכט? מיר האָט נעכטן ביינאַכט איבערגעגעבן עמע־צער, אַז דו האָסט כּלומרשט הינטער קלימאָוו אָן אַ שיעור מאַטראָזן צעהאַקט. איז דאָס אמת?

— זיי געזונט!

גריגאָרי האָט זיך געלאָזט גיין, נאָר אָפּגייענדיק עטלעכע טריט, זיך האַלב אויסגעדרייט, אַ רוף געטון קודינאָוון:

— העי, אויב איך וועל האָבן אַ ידיעה, אַז איר זעצט ווי־דער איין...

— אָבער ניין, ניין! איך בעט דיך, באַאומרויִק דיך נישט! רו אָפּ!

דער טאָג איז אַוועקגעגאַנגען צו מערב, אין באַגלייטונג פון דער זון. פון דאָן, פון אויסגוס, האָט אַ ווייע געטון מיט קיל־קייט. מיט אַ פייפעריי האָט זיך דורכגעטראָגן איבער גריגאָריעס קאָפּ אַ סטאַדע ווילדע קאַטשקעס. ער איז שוין אַריינגעגאַנגען אין הויף, ווען פון דער הייך, מיטן שטראָם פון דאָן, פון ערגעץ־ווו פון קאַזאַנער יורט איז איבערן וואַסער אָנגעשוווממען אַן אָקטאַווע פון אַ האַרמאַטן־זאַלפּ.

פּראָכאָר האָט שנעל אָנגעזאָטלט די פערד; פירנדיק זיי ביי דער צוים, האָט ער געפרעגט:

— אין די היימישע קאַנטן וועלן מיר זיך אַוועקלאָזן? אין טאַטערישן כוטאָר?

גריגאָרי האָט שווייגנדיק איבערגענומען די לייץ, שווייגנדיק אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

XLVI

אין טאַטערישן כוטאָר איז געווען פּוסט און אומעטיק אָן די קאַזאַקן. די טאַטערישע סאָטניע פּוסגייער איז צייטווייליק צו־געטיילט געוואָרן צו איינעם פון די פּולקן פון דער פינפטער די־

ווייַזיע און אַריבערגעוואָרפן געוואָרן אויף דער לינקער זייט דאָן.

מיט אַ צייט צוריק, קאָמפּלעטירט דורך די פאַרשטאַרקונגען, וואָס זענען אָנגעקומען פון באַלאַשאָוו און פּאָוואָרין, האָבן די רויטע טיילן אָנטוויקלט אַן אינטענסיוון אָנגריף פון צפון-מזרח, פאַרנומען אַ רייע כוטאָרן פון דער יעלאַנער סטאַניצע און צוגעגאַנגען ביז דער סטאַניצע גופא. אין דער פאַרביסענער שלאַכט, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּילט האַרט פאַר דער סטאַניצע, האָבן די אויפשטענדער אָפּגעהאַלטן אַ נצחון. און אָפּגעהאַלטן דעם נצחון דערפאַר, וואָס צוהילף דעם יעלאַנער און בוקאַנאָווער פּאָלק, וועלכע האָבן אָפּגעטרעטן אונטערן דרוק פון מאָסקווער רויטאַרמייאישן פּאָלק און צוויי עסקאַדראָנען קאַוואַלעריע, זענען אַריבערגעוואָרפן געוואָרן צאָלרייכע פאַרשטאַרקונגען. אויף דער לינקער זייט דאָן זענען פון וויעשענסק צוגעגאַנגען קיין יעלאַן דער פערטער אויפשטענדערישער פּאָלק פון דער ערשטער דיוויזיע (אין זיין קאָמפּלעט האָט זיך אויך געפונען די סאָטניע טאַטאַרצעס), אַ באַטאַרייע פון דריי האַרמאַטן און צוויי רייטער-סאָטניעס פון רעזערוו. חוץ דעם זענען מיטן רעכטן ברעג צוגעצויגן געוואָרן באַדייטנדיקע פאַרשטאַרקונגען צו די כוטאָרן פּלעשאַקאָוו און מאַטוויעיעוו, וואָס האָבן זיך געפונען פון דער יעלאַנער סטאַניצע — איבערן דאָן — אויף אַ מהלך פון דריי ביז פינף וויאָרסט. אויפן קריוועך בערגל איז אַוועקגעשטעלט געוואָרן אַן אַרטילערישע אָפּטיילונג. איינער פון די קאַנאָנירן, אַ קאָזאַק פון קריוועך כוטאָר, וואָס איז באַרימט געווען מיט זיין פּרעציז שיסן, האָט מיטן ערשטן שאָס צעקלאַפּט די רויטאַרמייאישע נעסט פון קוילנוואַרפער, מיט עטלעכע רייען שראַפּנעלן באַדעקט די רויטאַרמייאישע טיראַליערן, וואָס האָבן זיך אויסגעלייגט אין נאָדל-וועלדל, און זיי געגייט אָפּצוטרעטן. די שלאַכט האָט זיך פאַרענדיקט לטובת די אויפשטענדער. פאַרפאָלגנדיק די אָפּטרעטנדיקע רויטע טיילן, האָבן די אויפשטענדער זיי אָפּגעשטויסן איבערן יעלאַנער טייכל, אַרויסגעשיקט עלף סאָטניעס רייטער, און דידאָזיקע רייטער האָבן אויפן בערגל, נישט ווייט

פון זאַטאָלאָוועער כוטאָר, זיי דערגרייכט און מיט די שווערדן צעהאַקט אַ גאַנצן עסקאַדראָן רויטאַרמייער.

פון דעמאָלט אָן האָבן די טאָטערישע פוסגייער זיך אַרומגעשלעפט ערגעץ איבערן לינקן ברעג, איבער די זאַמד־בערגלעך. די קאָזאַקן זענען כמעט נישט געקומען אויף אורלויב פון דער סאָטניע. בלויז אויף פּאַסכע, ווי זיי וואָלטן זיך אָפּגעשמועסט, האָט אין כוטאָר מיטאַמאָל זיך באַוויזן כמעט אַ העלפט פון דער סאָטניע. די קאָזאַקן האָבן פאַרבראַכט אין כוטאָר אַ טאָג, אָפּגעגעסן דאָס פּאַסכע־מאָלצייט, געביטן די וועש, מיטגענומען פונדערהיים שמאַלץ, סוכאַרעס און אַנדערן פּראָוויאַנט, זיך אַריבערגעשיפט אויף דער צווייטער זייט דאָן, אַלע צוזאַמען, ווי עולה־רגלניקעס (בלויז מיט ביקסן אַנשטאָט שטעקנס), און זיך אַוועקגעלאָזט אין דער ריכטונג פון יעלאַן. פון בערגל אין טאָטערישן כוטאָר, פון באַרג ביים דאָן האָבן זיי באַגלייט מיט די בליקן די ווייבער, די מאַמעס, די שוועסטערלעך. די ווייבער האָבן געוויינט, זיך געווישט די פאַרוויינטע אויגן מיט די עקן פון די קאָפּ־טיכלעך און שאַליקלעך, געשנייצט די נעזער אין די פּאָדלס פון די אונטערקליידלעך... און אויף דער צווייטער זייט דאָן, נאָכן וואַלד, וואָס איז פאַרטרונקען געווען דורך דער פרילינג־פאַרפלייצונג, איבער די זאַמד־בערגלעך זענען געגאַנגען די קאָזאַקן: כריסטאָניאַ, אַניקושקאַ, פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש, סטיעפּאַן אַסטאַכאָוו און אַנדערע. אויף די אַרויפגעשריפטע באַגנעטן פון זייערע ביקסן האָבן זיך געוויגט די לייוונטענע זעקלעך עסן, אין ווינט האָבן געווייעט די טעפּ־לידער, טרויעריקע ווי ווילדער טימיאַן. פלעגמאַטיש האָט זיך געצויגן דער שמועס צווישן די קאָזאַקן... זיי זענען געגאַנגען נישט פריילעכע, אָבער דערפאַר זאַטע, אויסגעצוואָגענע. פאַר יום־טוב האָבן די ווייבער און מאַמעס אָנגעוואַרעמט וואַסער פאַר זיי, אָפּגעוואַשן דעם שמוץ, וואָס איז אָנגעוואַקסן אויפן קערפּער, אויסגעקעמט די בלוטדורשטיקע מיליטערישע לייז. פאַרוואָס זאָל מען נישט לעבן בעסער אינדערהיים, זיך ליב האָבן? און אָט דאַרף מען גאָר גיין אַקעגן טויט... און זיי גייען, יונגע, זעכצן־זיבעצניעריקע

בחורימלעך, נאָר-וואָס רעקרוטירטע אין די אויסשטענדערישע רייען, שפּרייזן איבערן וואַרעמען זאַמד, אויסגעטאָן די שטיוול און שיך. זיי איז פריידיק און אַ פּאַרוואָס. צווישן זיי קאָן אי אַ פרייל׳עכער שמועס אויפפלאַקערן, אי זיי קאָנען אַ ליד מיט זייערע געבראָכענע, נאָך נישט צייטיקע קולות אויפזינגען. פאַר זיי איז די מלחמה — אַ נאָווינע, אַ מין קינדער-שפּיל. זיי הערן די ערשטע טעג זיך איין אויך אין פייפן פון די קוילן, אויפהייבנדיק די קעפּ פון פייכטן בערגל ערד, וועלכעס באַשיצט זייער ראָוויקל, וואָס זיי האָבן פאַר זיך אויסגעגראָבן. „גרינער ראָר-שטעקן״! — רופן זיי מיט ביטול די פּראָנט-קאָזאַקן, לערנענדיק זיי אין דער פּראַקטיק ווי אַזוי צו גראָבן אַן אָקאָפּע, ווי אַזוי צו שיסן, ווי אַזוי צו טראָגן אין מאַרש די אויסריכטונג, ווי אַזוי אויסצוקלויבן אַן אָרט זיך בעסער צו באַשיצן, און אפילו די קונסט פון אויסברייען די ליין אויפן פייער און אָרומוויקלען די פיס מיט די אָנוטשעס אַזוי, אַז דער פוס זאָל גאָר קיין מידקייט נישט פילן און פריי „אָרומהוליען״ אין שטיוול אָדער שוך. און אַזוי לאַנג קוקט אַזאַ „גרינער״ מיט אַ פאַרוואונדערטן פויגלישן בליק אויף דער וועלט פון מלחמה, וואָס רינגלט אים אַרום, אַזוי לאַנג הייבט ער אונטער דעם קאָפּ און קוקט אַרויס פון זיין ראָוויקל, אויסגייענדיק פון נייגיריקייט, באַמיִענדיק זיך צו דערזען די „רויטע״, כל-זמן ער קריגט נישט אַ שנעל פון אַ רויטאַרמייאישער קויל. — אויב — צום טויט, ציט אַזאַ זעכצניעריקער קעמפער זיך אויס און דו ווערסט פאַר קיין פאַל נישט גלייבן, אַז ער איז נישט אַלט מער, ווי זיינע קורציגע זעכצן יאָר. ליגט אַזאַ גרויס קינד מיט יינגליש צו-גרויסע הענט, מיט אָפּגעשטאַרטע אויערן און קליינעם נאָרגל-קנאָפּ אין דינעם, נישט-מענערישן האַלז. מען וועט אים אָוועקפירן אין היימישן כוטאָר אַריין באַגראָבן אויפן בית-עולם, וווּ זיינע זיידעס און עלטער-זיידעס זענען פאַרפוילט געוואָרן, וועט אים אַקעגנקומען די מוטער, אַ פּאַטש געבן מיט די הענט און לאַנג יאָמערן נאָכן טויטן, זיך אויסרייסנדיק פּאַסמעס האָר פון גרויען קאָפּ. און דערנאָך, ווען מען וועט אים שוין באַגראָבן און דאָס ליים אויף זיין קבר

וועט פאַרטרוקנט ווערן, וועט די געעלטערטע, דורכן אומפאַרגעסלעכן מוטערלעכן צער צו דער ערד־געבויגענע, אָנהייבן גיין אין צערקווע אַריין מזכיר־נשמות־זיין איר דערהרגעטן „וואַניושקען" אָדער „סיאָמושקען".

עס געשעט אויך, אַז נישט צום טויט גיט די קויל אַ ביס וועלכן וואַניושקען אָדער סיאָמושקען, — דעמאָלט ערשט דערקענט ער די גאַנצע אומרחמנותדיקע האַרבקייט פון דער מלחמה. עס גיבן אַ ציטער זיינע מיט טונקעלן פוך באַדעקטע ליפן, זיי פאַרקרימען זיך... דער קעמפער שרייט אויס מיט אַ קינדעריש האַזן־קולעכל: „טייערינקע מאַמענקע מיינע!" און דראָבנע טרערן נעמען פאַלן פון זיינע אויגן. די סאַניטאַר־בריטשקע טרייסלט אים איבער די געבערגלטע זייטיקע וועגן, רייצט אויף זיין וווּנד. דער געניטער סאַטניע־פעלדשער וואַשט אים אויס דעם שניט פון דער קויל אָדער שפּליטער און טרייסט אים שמייכלענדיק, ווי אַ קינד: „דעם קעצעלע וועט ווייטון, דער סראָקע וועט ווייטון, אָבער וואַניושקען וועט זיך פאַרהיילן". און דער „קעמפער" וואַניושקאַ וויינט, בעט זיך אַהיים, רופט די מוטער. נאָר אויב די וווּנד וועט זיך פאַרהיילן און ער וועט ווידער אַריינפאַלן אין דער סאָטניע, וועט ער ערשט דעמאָלט זיך אויסלערנען פאַרשטיין די מלחמה. אַ וואָך צוויי וועט ער פאַרברענגען אויפן פראָנט, זיך באַטייליקן אין שלאַכטן און צוזאַמענשטויסן, זיך פאַרהאַרטעווען, און דערנאָך פלוצלינג שטיין פאַר אַ געפאַנגענעם רויטאַרמייער מיט אַן אַרויסגעשטעלטן פוס, זייטיק שפּייענדיק, נאָכמאַכנדיק וועלכן ברוטאַלן וואַכמייסטער. דורכזייענדיק צווישן די ציין ווערטער, פרעגן מיט אַ געבראָכענעם באַס:

— נו וואָס, פויער, אין דיין מאַמען אַריין, ביסט אַריינגעפאַלן? האַ־אַ־אַ! ערד האָט זיך דיר פאַרגלוסט? גלייכהייט? דו ביסט דאָך, מסתמא, אַ קאָמוניסט? זיי דיך מודה, שלאַנג! — און וועלנדיק אַרויסווייזן בריהשקייט, „קאָזאַקישע אַוואַנטוריסטישקייט", וועט ער אויפהייבן די ביקס און דערהרגענען דעם, וואָס האָט געלעבט און געפונען זיין טויט אויף דער קאָזאַקישער ערד,

קעמפנדיק פאַר דער סאָוויעטישער מאַכט, פאַרן קאָמוניזם, פאַר דעם, עס זאָלן שוין קיינמאָל נישט זיין קיין מלחמות אויף דער ערד.

און ערגעץ אין דער מאָסקווער אָדער וויאַטקער גובערניע, אין ערגעץ אַ פאַרוואָרפענעם דאָרף פון גרויסן סאָוויעט־רוסלאַנד וועט די מוטער פון רויטאַרמייער, דערהאַלטנדיק די ידיעה, אַז איר זון איז „אומגעקומען אין קאַמף מיט די ווייסגוואַרדייער פאַר דער באַפרייאונג פון אַרבעטנדיקן פאָלק פון דעם יאָך פון די גוטבאַזיצער און קאַפּיטאַליסטן", אויפהייבן אַ קלאָג־ליד, זיך צעיאָמערן... אַ ביטערער צער וועט באַהערשן דער מאַמעס האַרץ, טרערן וועלן אויפקוועלן אין אירע מאַטע אויגן, און טאָג־טעג־לעך, שטענדיק שוין, ביזן טויט אַריין וועט זי דערמאָנען דעם, וועלכן זי האָט אַמאָל געטראָגן אונטער איר האַרץ, אין בלוט און אין ווייען געבוירן, וועלכער איז געפאַלן פון אַ פיינטלעכער האַנט אין די אומבאַקאַנטע געגנטן פון דאָן...

עס איז געגאַנגען די האַלבע סאָטניע טאַטערישע פוסגייער, וואָס האָט דעזערטירט פון פראָנט. זי איז געגאַנגען איבער די צעוואָרפענע זאַמד־בערגלעך, איבערן רויט־צעלויכטענעם נאָדל־וואַלד. די יונגע — פריילעך, זאָרגלאָז, די אַלטע, וועלכע מען האָט אין שפּאַס גערופן „היידאַמאַקעס", — מיט זיפצן, מיט אַ באַהאַלטענער טרער; עס האָט זיך דערנענטערט די צייט פון אַקערן, בראָנעווען, זייען; די ערד האָט גערופן צו זיך טאָג און נאַכט, אומאויפהערלעך גערופן, און דאָ האָט מען גאָר געדאַרפט מלחמה האַלטן, אומקומען אין די פרעמדע כוטאָרן פון געצווונ־גענעם ליידיקגיין, שרעק, נויט און לאַנגווייל. דערפאַר טאַקע האָט זיך געוויזן אַ טרער אין אויג ביי די בערדיקע, דערפאַר טאַקע זענען זיי געגאַנגען מרה־שחורהדיקע. איטלעכער האָט זיך דערמאַנט אָן זיין פאַרלאָזטער באַלעבאַטישקייט, אָן זיין האָב און גוטס, אָן זיין אינווענטאַר. צו אַלעם זענען נייטיק געווען די מע־נערישע הענט, אַלץ איז אונטערגעגאַנגען אָן דער אויפּאַכט פון באַלעבאָס. און וואָס קאָן מען פון די ווייבער פאַרלאַנגען? די ערד וועט פאַרטרוקנט ווערן, זיי וועלן זיך נישט קיין עצה געבן

מיטן זייען, מיט הונגער וועט שרעקן דאָס קומענדיקע יאָר. נישט אומזיסט זאָגט דאָך דאָס שפּריכוואָרט: „איין אַלטע האַנט, אַ מע־נערישע, איז בעסער פון צוויי יונגע — ווייבערישע”.

איבער די זאַמדן זענען געגאַנגען די אַלטע, שווייגנדיק. זיי זענען הייטער געוואָרן ערשט דעמאָלט, ווען איינער פון די יונגע האָט אויסגעשאָסן צו אַ האָז. פאַר דער קויל, וואָס איז בחינם אויסגעבערענגט געוואָרן (דאָס איז שטרענג פאַרווערט געווען דורכן קאָמאַנדיר פון די אויפשטענדערישע כוחות), האָבן די אַלטע באַ־שלאָסן דעם שולדיקן צו באַשטראָפן. זיי האָבן אויסגעלאָזט זייער כעס צו דעם יונגן חברה־מאַן, אים אָפּגעשמיסן.

— פערציק שמיץ אים! — האָט פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש פאָרגעלייגט.

— צופיל!

— ער וועט דערנאָך נישט דערגיין!

— זעכציק! — האָט כריסטאָניאַ אַ ברום געטון.

זיי האָבן מכּים געוועזן אויף זעכצן, אויף אַ גראָדיקער צאָל. דעם פאַרשולדיקטן האָט מען אַנידערגעלייגט אויפן זאַמד, אַראָפּגעלאָזט די הויזן. כריסטאָניאַ, אונטערזינגענדיק אַ לידל, האָט מיט אַ פּענמעסערל אָנגעשניטן באַטשעווקעס, וואָס זענען באַדעקט געווען מיט געלע פוכיקע קיזשעלעך, און אַניקושקאַ האָט געשמיסן. די איבעריקע זענען געזעסן אַרום און גערייכערט. דערנאָך זענען זיי ווייטער געגאַנגען. הינטער אַלע האָט זיך נאָכגעשלעפּט דער באַשטראָפטער, זיך ווישנדיק די אויגן, שטייף פאַרציענדיק די הויזן.

ווי נאָר זיי האָבן געמיטן די זאַמדן און אַרויסגעקומען אויף גוטער ערד, האָבן זיך אָנגעהויבן פרידלעכע שמועסן.

— אָט ווערט זי, די ליבינקע ערד, אויף איר באַלעבאָס, און ער האָט קיין צייט נישט, די טייוואָלאָנים טראָגן אים איבער די בערגלעך אַרום, ער פירט מלחמה, — האָט איינער פון די אַלטע אַרויסגעזיפצט, אָנווייזנדיק אויפן שטיק ערד, וואָס איז באַ־שטימט געווען פאַר זומער־תּבואה און שוין אָנגעהויבן פאַר־טרוקנט ווערן.

זיי זענען געגאַנגען פאַרביי אַקער־ערד, און איטלעכער האָט זיך אָנגעבויגן, גענומען אַ שטיקל פאַרטרוקנטע, פון דער פרי־לינגס־זון דורכגעוואַרעמטע ערד, עס צעריבן אין דער האַנט און פאַרשטיקט אַ זיפץ.

— צייטיק געוואָרן די ערד!

— די ריכטיקע צייט צו בראַנעווען.

— עס וועלן אַריבערגיין אַ דריי מעת־לעת און מען וועט שוין נישט קאָנען זייען.

— ביי אונז, דאָרט אויף יענער זייט, איז נאָך אַ ביסל צו־פרי.

— אוודאי צו־פרי! זע, אָט ליגט נאָך שניי אין די היילן ביים דאָן.

דערנאָך האָבן זיי זיך געשטעלט אָפּרוען, עפּעס טועם זיין צו מיטאָג. פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש האָט מכבד געווען דעם געשמיסענעם מיט צוואָרעך (ער האָט אים געטראָגן אין אַ זע־קעלע, צוגעבונדן צו דער לופּע פון דער ביקס, און אַ גאַנצן וועג האָט זיך געזיגן דאָס וואַסער, וואָס איז אַראָפּגערונען פון זעקעלע. אַניקושקאַ האָט שוין חוזק געמאַכט פון אים: „דיך, פּראָקאָפּיטש, וואָלט מען געקאָנט געפינען לויטן שפּור, נאָך דיר בלייבט אַ נאַ־סער זיגזאַג, ווי נאָך אַן אָקס“). ער האָט אים מכבד געווען און מיט אַ געזעצטן טאָן גערעדט:

— און דו, שוטה, האָב נישט קיין פּייַז האַרץ אויף די אַלטע. נו, האָבן זיי דיך אָפּגעשמיסן! וואָס איז דאָס פאַר אַן אומ־גליק! פאַר איין געשמיסענעם גיט מען צוויי.

— מען וואָלט דיר אַזוי אַריינגעציילט, זיידע פּאַנטעלעי, וואָלסטו שוין מיט אַן אַנדער לשון גערעדט!

— מיר, בחורל, האָט מען נאָך ערגער אַריינגעציילט.

— נאָך ערגער?!

— אוודאי ערגער. אַ קלאָרע זאַך, אַמאָליקע צייטן האָט מען אַ ביסל אַנדערש געשלאָגן.

— געשלאָגן!

— אוודאי געשלאָגן. מיר, בחורל, האָט אַמאָל דער טאַטע

דערלאַנגט מיט אַ האָלאָבלע איבערן רוקן — און איך בין אויך דורכגעקומען.

— מיט אַ האָלאָבלע!

— כ׳זאָג מיט אַ האָלאָבלע — איז מיט אַ האָלאָבלע. העי, שוטה, עס דעב צוואָרעך, וואָס קוקסטו מיר אין מויל אַריין? דער לעפל איז ביי אים אָן אַ הענטל, אפנים אָפּגעבראָכן? גאָפּ! מען האָט דיך ווייניק היינט, הינטישער זון, געשמיסן!

נאָכן אָפּעסן האָט מען באַשלאָסן צו כאַפּן אַ דרימל אויף דער מחיהדיקער פרילינגס־לופט, וואָס האָט פאַרשיכורט, ווי ווײַן. זיי האָבן זיך געלייגט, אונטערשטעלנדיק די רוקנס דער זון, געשנאָרכט אַ ביסל און דערנאָך ווידער זיך אַוועקגעלאָזט איבערן גרויען סטעפּ, איבערן שטעכיקן שטרוי פון פאַראַיאָריקן קאָרן, מײַדנדיק די וועגן, גייענדיק גלייך איבערן פעלד. זיי זענען געגאַנגען — אָנגעטועטע אין שפּענצערס, שינעלן, זיפּונעס, און געאַרבעטע פעלצלעך; אין שטיוול, אין שיך, די שאַראָוואַרן אַרײַנגעמאַכט אין די ווײַסע זאָקן, און אינגאַנצן באָרוועס. אויף די באַגנעטן האָבן זיך געוויגט די זעקלעך עסן.

אַזוי נישט מיליטעריש האָבן אויסגעזען די דעזערטערן, וואָס האָבן זיך אומגעקערט אין דער סאָטניע, אַז אפילו די לערכעס, וואָס האָבן זייערס אָפּגעטריליערט אונטער די בלויע הימלען, האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אין גראָז אַרײַן נאָענט פון דער פאַרבײַגײענדיקער האַלבער סאָטניע.

גריגאָרי מעליעכאָוו האָט נישט געטראָפן אין כוטאָר קיינעם פון די קאָזאַקן. אינדערפרי האָט ער אויפגעוועצט אויפן פערד זײַן יונגן מישוטקען, אים געהייסן אַראָפּרייטן צום דאָן אָנטרינקען און אַליין איז ער מיט נאַטאַליען אַוועקגעגאַנגען באַזוכן דעם זיידן גרישאַקאַ מיט דער שוויגער.

לוקיניטשנאַ האָט אויפגענומען דעם איידעם מיט טרערן.

— גרישענקאַ, זונעלע! מיר וועלן אומקומען אָן אונזער מיראָן גריגאָריעוויטש, אַ ליכטיק גן־עדן זאָל ער האָבן!... נו, און ווער וועט ביי אונז אויף די פעלדער אַרבעטן? די שפּייכלערס

זענען פֿול מיט קערבער און ס׳איז נישטאָ ווער עס זאָל זייען. אָך, דו ביטער מזל מײַנס! מיר זענען געבליבן יתומים, קיי־נער דאַרף אונדז נישט, פֿאַר יעדן זענען מיר פֿרעמד, איבעריק!... דו זע נאָר, ווי אונדזער באַלעבאַטישקייט איז צעפֿלאָזט געוואָרן...

דאָס באַלעבאַטישקייט האָט באמת שנעל זיך דערנענטערט צום אונטערגאַנג: די אָקסן האָבן צעבראָכן און אומגעוואָרפֿן די פּאַרקנס פֿון די הייף, דאָ און דאָרט איז אַ סאָכע זיך צעפֿאַלן; אונטערגעשווענקט דורכן פֿרילינג־וואַסער, איז די ליימענע וואַנט פֿון שפּײַכלער אײַנגעפֿאַלן; דער שייער איז געווען אויפֿגעבראָכן, דער הויף נישט גערייניקט, אונטער דער שאַפּע האָבן זיך געוואַל־גערט, פֿאַרזשאַווערטע, די לאַנדווירטשאַפֿטלעכע מכשירים; אומע־טום האָבן זיך געזען שפּורן פֿון אָפּגעלאָזנקייט און צעשטערונג.

„גיך האָט אַן באַלעבאָס זיך אַלץ אַ וואַקל געטון", — האָט גריגאָרי גלײַכגילטיק געטראַכט, גייענדיק איבער קאָרשונאָווס הויף.

ער האָט זיך אומגעקערט אין שטוב אַרײַן.

נאַטאַליע האָט עפּעס שעפּטשענדיק געזאָגט דער מוטער, נאָר ווען גריגאָרי האָט זיך אומגעקוקט, איז זי פֿאַרשוויגן גע־וואָרן, שמייכלענדיק מיט חניפֿה.

— די מאַמע בעט דיך, גרישאַ... דו האָסט דאָך זיכער בדעה צו פֿאָרן אין פֿעלד אַרײַן... אפֿשר וואָלסטו פֿאַר זיי אויך וועלכן דיעסאַטין פֿאַרזייעט?

— נאָכוואָס טויג אײַך צו זייען, מאַמע? — האָט גריגאָרי געפֿרעגט. — די שפּײַכלערס זענען דאָך בײַ אײַך פֿול מיט תבואה.

לוקיניטשנאַ האָט אַ פּאַטש געטון מיט די הענט.

— גרישענקאַ! און וואָס וועט זײַן מיט דער ערד? דער פֿאַרשטאָרבענער האָט דאָך פֿאַראַקערט דרײַ חלקים אויף זומער־תבואה.

— און וואָס וועט איר אַזוינס געשען, דער ערד? זי וועט פֿאַרלעגן ווערן, צי וואָס? איבעריאָר, מיר וועלן לעבן, וועלן מיר זייען.

— ווי אַזוי קאָן מען דאָס? די ערד זאָל בלייבן אומ־פאַרזייעט?

— די פראָנטן וועלן געעפנט ווערן, וועט איר דעמאָלט זייען, — האָט גריגאָרי געפרווווט דער שוויגער איינרעדן.

אָבער זי האָט זיך געהאַלטן ביי דאָס אירעקע, אפילו פּלומרשט זיך באַליידיקט פון גריגאָריען און צום סוף פאַרצויגן די ליפּן, וואָס האָבן אַ ציטער געטון.

— נו, אויב דו האָסט קיין צייט אָדער קיין חשק נישט אונז צו העלפן...

— נו גוט, שוין גוט! איך וועל פאָרן מאָרגן זייען פאַר מיר, וועל איך אויך פאַר אייך אַ צוויי דיעסאַטין פאַרזייען. דאָס וועט פאַר אייך געגנוג זיין... און דער זיידע גרישאַקאַ לעבט נאָך?

— אַ דאַנק דיר, אַ דאַנק דיר, ליבינקער! — האָט לוקי־ניטשנאַ, אַן אויפגעלויכטענע, זיך דערפרייט. — איך וועל הייסן גריפּאַשקען קערנער אוועקפירן... דער זיידע, — ער לעבט, נאָר, דאַכט זיך, שוין אָנגעהויבן אַ ביסל דעם שכל פאַרלירן. ער זיצט אַזוי טאָג און נאַכט בסדר, די הייליקע שריפט לייענט ער. טייל־מאָל פּלוידערט ער עפּעס, פּלוידערט, אָבער אַלץ אַזוי אומפאַר־שטענדלעך, מיטן לשון פון דער צערקווע... וואָלסט אַריינגעגאַנ־גען אים מבקר חולה זיין. ער איז אין אַלקער.

איבער נאַטאַליעס פּולער באַק האָט זיך אַראָפּגעגליטשט אַ טרערעלע.

שמייכלענדיק דורך טרערן, האָט נאַטאַליע געזאָגט:

— כ'בין אַנומלט געווען ביי אים, זאָגט ער: „טאַטער אומווירדיקע! פאַרוואָס־זשע קומסטו מיך נישט באַזוכן? איך וועל דאָך שוין באַלד שטאַרבן, ליבינקע... פאַר דיר, דעם אייניקל, ווען כ'וועל מיך פאַר גאָט שטעלן, אַ גוט וואָרט לאָזן פאַלן. אין דער ערד אַריין וויל איך, נאַטאַליושקאַ... די ערד רופט מיך צו זיך, שוין צייט!"

גריגאָרי איז אַריינגעגאַנגען אין אַלקער. אַ ריח פון ווייררויך, שימל און פּוילעכץ, אַ ריח פון אַן אַלטן אומגעוואַשענעם מענטש

האָט געדיכט אים אַ זעץ געטון אין דער נאָז אַריין. דער זיידע גרישאַקאַ, נאָך אַלץ אין זעלבן גרויען אַרמיי־מונדירל מיט די רויטע לאַצן, איז געזעסן אויפן אייוועלע. זיינע ברייטע שאַראַוואַרן זענען געווען פאַרלאַטעט ווי עס געהער צו זיין, די וואָלענע זאָקן פאַרצירעוועט. די השגחה איבערן ציידן איז איבערגעגאַנגען אין די הענט פון דער אונטערוואַקסנדער גריפּאַשקען, און זי האָט אָנגעהויבן אַכטונג געבן אויף אים מיט דער זעלבער אויפמערקזאַמקייט און ליבשאַפט, ווי אַמאָל נאַטאַליע מיידלוויז.

דער זיידע גרישאַקאַ האָט געהאַלטן אויף די קני‌ען די ביבעל. ער האָט אַ קוק געטון פון הינטער די ברילן אָפּער מיט די גרין־געוואָרענע מעשענע רעמלעך אויף גריגאָריען, צעעפנט דאָס וויס־צייניקע מויל אין אַ שמייכל:

— אַ מיליטערמאַן! געזונט און פריש געבליבן? גאָט האָט פון אַ בייזער קויל אָפּגעהיטן? נו, דאַנקען גאָט! זעץ דיך.

— און ווי פילסטו דיך אין געזונט, זיידעשי?

— האַ?

— אין געזונט, ווי פילסטו דיך?

— שוטה! קיין וואָרט נישט, שוטה! ווי קאָן מען אין מיינע יאָרן רעדן וועגן געזונט? איך בין דאָך שוין קרוב הונדערט. יאָ, שוין קרוב הונדערט... דורכגעלעבט — און כ׳ווייס אפילו נישט ווען. ערשט נעכטן, דאַכט זיך, מיטן בלאָנדן טשוב זיך אַרומגעדרייט, אַ יונגער און געזונטער. און היינט זיך אויפגעכאַפּט — אָט איז זי, די צעבראָכענע עלטער... עס האָט אַ שימער געטון דאָס לעבן, ווי אַ בליץ זומערצייט, און נישטאָ מער... אַ שוואַכקייט איז די אברים באַפאַלן. דער אָרון שטייט שוין אפשר אַ יאָר אין שפּייכלער, און גאָט האָט, אַפנים, פאַרגעסן אָן מיר. איך, זינדיקער, האָב שוין נישט איין מאָל מתפלל געווען צו אים: „טו ווענדן, גאָט דערבּאַרעמדיקער, דיין בליק אויפן קנעכט דיינעם גריגאָריען! אי איך בין דער ערד צו לאַסט, אי זי מיר”...

— וועסט נאָך לעבן, זיידע. האָסט נאָך אַ פול מויל מיט ציין.

— האַ?

— האָסט נאָך צײַן אַ סך!

— צײַן? עך, שוטה! — האָט דער זיידע גרישאַקאַ זיך געבייזערט. — מיט די צײַן וועסטו די נשמה נישט דערהאַלטן, ווען זי וועט זיך פאַרנעמען דעם גוף צו פאַרלאָזן... און דו, אומרו, הערסט גאָרנישט אויף מלחמה צו האַלטן?

— איך האַלט מלחמה.

— מיטיושקאַ אונזערער איז אויך אַנטלאָפן. אָקאָרשט מען זעט נישט, וועט ער אין אַן אומגליק אַרײַנפאַלן.

— אַרײַנפאַלן.

— דאָס זאָג איך דאָך. און צוליב וואָס פירט איר מלחמה? איר ווייסט אַליין נישט! מיט גאָטס השגחה געשעט אַלץ. צוליב וואָס איז אונזער מיראָן אומגעקומען? צוליב דעם, וואָס ער איז קעגן גאָט געגאַנגען, דאָס פאָלק קעגן דער מאַכט געבונטעוועט. און איטלעכע מאַכט איז פון גאָט. כאָטש זי איז אַן אַנטיקריסטלעכע, איז זי דאָך פון גאָט געגעבן. איך האָב אים נאָך דעמאָלט געזאָגט: „מיראָן! דו בונטעווע נישט די קאָזאַקן, רעד זיי נישט אָן קעגן דער מאַכט, שטופ זיי נישט צו זינד!" און ער — מיר: „ניין, טאַטע, איך וועל עס נישט איבערהאַלטן! מען מוז מאַכן אַן אויפשטאַנד, דידאָזיקע מאַכט פאַרניכטן, זי וועט אונז איבער די הייזער שיקן. מיר האָבן געלעבט ווי מענטשן און וועלן ווערן הייזערגייער". האָט ער טאַקע נישט איבערגעהאַלטן. ווער עס הייבט אויף די שווערד, וועט פון דער שווערד אַליין פאַלן. אַזוי איז עס. מענטשן פלוידערן, אַז דו, גרישקאַ, ביסט כלומרשט אַ גענעראַל געוואָרן, קאָמאַנדעוועסט מיט אַ דיוויזיע. איז דאָס אמת אָדער נישט?

— אמת.

— קאָמאַנדעוועסט?

— איך קאָמאַנדעווע.

— און די עפּאָלעטן דײַנע ווו זענען?

— מיר האָבן זיי אָפּגעשאַפט.

— עך, נכפּהניקעס! אָפּגעשאַפט! וואָס־זשע פאַר אַ גענעראַל ביסטו? אַן אומגליק אויף אונז! פריער זענען געווען גענע-

ראָלן — איז אַזש אַ פרייד געווען אויף זיי אַ קוק צו טון : זאַ־טע, בייכיקע, חשיבותדיקע ! און אַצינד... טפו — און מער גאָר־נישט ! בלויז אַ שינעלעכל אויף דיר, אַן אויסגעשמירטס אין בלאָ־טע ; נישט קיין עפּאָלעטן מיט טרעליזעלעך, נישט קיין ווייסע שנורן אויף דער ברוסט. בלויז מיט ליינזענען, מסתמא, די נענט ביי דיר אָנגעפּאַקט.

גריגאָרי האָט זיך צעלאַכט. אָבער דער זיידע גרישאַקאַ האָט ווייטער העפּטיק גערעדט :

— דו לאַך נישט, גאָטלאָזער ! מענטשן אויפן טויט פירסטו, קעגן דער מאַכט זיי צעבונטעוועט. אַ גרויסע זינד באַגייסטו, און האָסט דאָ נישט וואָס די ציין צו שטשירען ! הא ?... נו, דאָס איז עס דאָך. זיי וועלן אייך סיי־ווי פאַרטיליקן, און אין איינוועגס — אויך אונז. גאָט — ער וועט אייך זיין וועג אָנווייזן. צי נישט וועגן אונזערע אומרויִקע צייטן איז אין דער ביבעל געשריבן ? אַנו, הער, איך וועל דיר באַלד איבערלייענען, וואָס ירמיהו הנביא האָט נביאות געזאָגט...

דער אַלטער האָט מיט געלע פינגער איבערגעמישט די גע־לע בלעטער פון דער ביבעל. פּאַמעלעך, סילאַבירנדיק, אָנגע־הויבן לייענען :

— „זאָגט צווישן די פעלקער און מאַכט הערן די בשורה, הייבט אויף אַ פאָן, אַלע זאָלן זיך איינזאַמלען, מאַכט הערן, פאַר־לייקנט גאָרנישט, זאָגט : בבל איז באַצוווּנגען געוואָרן און דער אָפּגאָט בעל איז פאַרשעמט געוואָרן און דער אָפּגאָט מרודך איז צעבראָכן געוואָרן. ווײַל עס איז אויפגעגאַנגען אַ פאָלק פון צפון, וואָס האָט פאַרוויסט דאָס לאַנד, פאַרטריבן מענטש און בהמה, און עס איז נישט געבליבן קיין זיצער דערין"... האָסט פאַרשטאַנען, גרישאַקאַ ? פון צפון וועלן זיי קומען און די העלזער אייך, מענטשן פון בבל, אַראָפּדרייען. און הער ווייטער : „אין יענע טעג און אין דערדאָזיקער צייט, זאָגט גאָט, וועלן קומען די קינדער פון ישראל און די קינדער פון יהודה און זיי וועלן צוזאַמען גיין און, וויינענדיק, זוכן זייער גאָט. צו אַ פאַרלוירענער סטאַדע איז געגליכנט

געווען מיין פאָלק, זייערע פּאַסטוכער האָבן זיי געמאַכט בלאָנ־זשען. פון באַרג־צו־באַרג האָבן זיי געוואָגלט און פאַרגעסן דאָס אָרט פון זייער הויערן".

— נאָכוואָס איז דאָס אַלץ? וואָס באַדייט דאָס? — האָט גרי־גאָרי געפרעגט, שלעכט פאַרשטייענדיק דאָס סלאַוויאַנישע לשון.

— דאָס באַדייט, אַז איר, מורדים, וועט אַרומוואָגלען איבער די בערג, ווייל איר זענט נישט קיין פּאַסטוכער פאַר די קאָזאַקן, נאָר ערגער פון נאַרישע שאָף־בעק, וואָס ווייסן נישט, וואָס זיי טוען... הער ווייטער: „אַלע, וואָס וועלן זיי באַגעגענען, וועלן זיי אויפפרעסן". און דאָס איז פונקט צוגעפּאַסט! די לייז פרעסן אייך נישט אַצינד?

— פון די לייז איז קיין רעטונג נישטאָ, — האָט גריגאָרי מודה געווען.

— פּאַסט עס דאָך טאַקע אויף דער האָר. ווייטער: „און זייערע באַליידיקער זאָגן: מיר וועלן נישט פאַרשולדיקן דערמיט, וואָס מיר פאַרדאַרבן זיי, ווייל זיי האָבן געזינדיקט קעגן גאָט און זענען פאַרטריבן געוואָרן פון זייער וווינונג. פאַרוואָגלט אייך, ישראל, פון בבל, און גייט אַרויס פון לאַנד פון די כשדים, און זייט גלייך צו די שאָף־בעק, וואָס גייען פאַרויס די שאָף. וואָרים אָט וועל איך דערוועקן און אויפברענגען אויף בבל אַן אייבזאַמלונג פון גרויסע פעלקער פון צפון־לאַנד, און זיי וועלן אָנריכטן אַ מלחמה קעגן איר און זי באַצווינגען, און זייערע פיילן וועלן זיין גלייך צו די פיילן פון אַ קלוגן גבור, וואָס קיין איינע פון זיי קערט זיך נישט אום, נישט האָבנדיק געטראָפן. און זיין וועט דאָס לאַנד פון די כשדים צו זאַק־רויב, אַלע אירע רויבער וועלן זיך אָנזעטיקן, אַזוי זאָגט גאָט. פונוועגן דעם, וואָס איר פרייט אייך און זענט לוסטיק, באַרויבנדיק די נחלה מיינע"...

— זיידע גריגאָרי! דו וואָלסט דאָס אויסגעטייטשט אויף רוסיש, וואָרים אַזוי פאַרשטיי איך נישט, — האָט גריגאָרי איבער־געשלאָגן.

נאָר דער אַלטער האָט אַ קייע געטון מיט די ליפּן, אַ קוק געגעבן אויף אים מיט אַ פרעמדן בליק און געזאָגט:

— איך פאַרענדיק באַלד, הער: „...פונוועגן דעם, וואָס איר זענט פעט געוואָרן, ווי די קעלבער, וואָס דרעשן, און שרייט, ווי די אָקסן — פאַרשעמט וועט ווערן אייער מוטער, באַדעקט מיט שאַנד די, וואָס האָט אייך געבוירן, די לעצטע וועט זי זיין צווישן די פעלקער, וויסט און ליער, און אירע פאַרבייגייער וועלן זיך וווּנדערן און אויף אירע מכות שמוצערן מיט די ליפּן".

— ווײַזשע זאָל מען דאָס פאַרשטיין? — האָט גריגאָרי ווײַדער געפרעגט, פילנדיק אַ לייכטן פאַרדרוס.

דער זיידע גרישאַקאַ האָט נישט געענטפערט, פאַרמאַכט די ביבעל, זיך געלייגט אויפן אייוועלע.

„און אייביק זענען מענטשן אַזוי, — האָט גריגאָרי געטראַכט, אַרויסגייענדיק פון אַלקערל; — אין דער יוגנט הוליען זיי, טרינקען בראָנפן, און גיבן זיך אָפּ מיט אַנדערע זינד, און אויף דער עלטער — וואָס אויסגעלאַסענער זיי זענען געווען אין דער יוגנט, אַלץ מער הייבן זיי אָן הינטער גאָט זיך צו באַהאַלטן. אָט כאָטש דער זיידע גרישאַקאַ. די ציין זענען ביי אים — ווי ביי אַ וואָלף. מען דערציילט, אַז ווען ער איז אין דער יוגנט פון דער דינסט צוריקגעקומען, האָבן אַלע ווייבער אין כוטאָר געוויינט צוליב אים, אי די אויסגעלאַסענע, אי די סאָלידע — אַלע זענען זיי געווען זיין. און אַצינד... נו, אויב מיר וועט שוין יאָ אויסקומען צו אַזאַ עלטער צו דערלעבן, וועל איך דאָס אַלטוואַרג נישט לייענען! איך בין אויף דער ביבעל נישט קיין בעלן".

גריגאָרי האָט זיך אומגעקערט פון דער שוויגער, טראַכטנדיק וועגן שמועס מיטן זיידן גרישאַקאַ, וועגן די געהיימנישפולע, אומפאַרשטענדלעכע נביאות פון דער ביבעל. נאַטאַליע איז אויך געגאַנגען שווייגנדיק. ביי דעם מאָל קומען האָט זי אויפגענומען דעם מאַן אומגעוויינלעך שטרענג, — אפנים, דער קלאַנג וועגן דעם, ווי אַזוי גריגאָרי האָט געהוליעט און זיך געפּלאָנטערט מיט די ווייבער אין דער קאַרגינער סטאַניצע, איז דערגאַנגען אויך

צו איר. אין אָוונט, אין טאָג פון זיין קומען, האָט זי אים אויסגעבעט אין אַלקערל אויפן בעט, און אַליין זיך געלייגט אויפן קופערט, צודעקנדיק זיך מיטן פעלץ. נאָר קיין איין וואָרט פון פאָרוואורף נישט געזאָגט, וועגן גאָרנישט זיך געפרעגט. אויך גריגאָרי האָט דורכגעשוויגן די גאַנצע נאַכט, באַשליסנדיק, אַז ס'איז גלייכער דערווייל זיך נישט נאָכצופרעגן אויף די סיבות פון אַזאַ אומגעווייגלעכער קילקייט אין זייערע באַציִונגען...

זיי זענען געגאַנגען שווייגנדיק איבער דער פוסטער גאַס, פרעמדע צווישן זיך מער, ווי ווען עס איז. פון דרום האָט געבלאָזן אַ וואַרעמער מילדער ווינט, אויף מערב האָבן זיך געזאַמלט געדיכטע ווייסע וואָלקנס, ווי פרילינגס-צייט. זייערע צוקער-בלוילעכע שפיצן האָבן, קנוילנדיק זיך, געביטן די קאָנטורן, אָנגעשווומען און זיך באַהעפט איבערן ראַנד פון צעגרינטן באַרג ביים דאָן. עס האָט אַ קנאַל געטון דער ערשטער דונער, און לייטזעליק, דערקוויקנדיק האָט גענומען שמעקן איבערן כוטאָר מיט די צעעפנטע קנאָספּן פון די ביימער, מיטן זיסלעכן ריח פון דער אויפגעטייעטער שוואַרצערד. איבערן בלויען פלוס פון דאָ האָבן זיך געטראָגן ווייס-גריוויקע כוואַליעס, דער ווינט קעגן שטראָם האָט געבלאָזן מיט קילער דערפרישנדיקער פייכטקייט, האַרבן ריח פון פוילנדיקע בלעטער און נאַס האָלץ. דער אונטערשטער, פריש-אויפגעאַקערטער קלין, ווי אַ שוואַרץ-פליושענע לאַטע אויף דער שיפּוע פון באַרג, האָט געריכערט מיט פאַרע, אַ פליסיקע פאַרנעפּלטקייט איז געשוואומען איבער די שפּיצן פון די דאָנער בערג, הויך איבערן וועג האָט פאַרשיכורט געטרילערט אַ לערכע, דין האָבן געפּייפּט די סוסליקעס, וואָס זענען איבערן וועג אַריבערגעלאָפן. און איבער אָט דער גאַנצער וועלט, וואָס האָט געאָטעמט מיט גרויס פרוכטבאַרקייט און איבערפלוס פון לעבנשאַפנדיקע כוחות, — אַ הויכע און שטאָלצע זון.

אימיטן כוטאָר, לעבן בריקל פון ראָוו, איבער וועלכן עס איז נאָך געלאָפן מיט אַ פריילעך געפּלאַפּלערײַ צום דאָן דאָס פרילינגדיקע וואַסער פון די בערג, האָט נאַטאַליע זיך אָפּגעשטעלט.

זי האָט זיך אָנגעבויגן, כלומרשט צו פֿאַרבינדן דאָס בענדל פֿון שוך, אײַנדערמאתן באַהאַלטן דאָס פּנים פֿאַר גריגאָריען און געפֿרעגט:

— וואָס־זשע שווײַגסטו?

— וועגן וואָס זאָל איך מיט דיר רעדן?

— ס'איז דאָ וועגן וואָס... וואָלסט דערציילט, ווי אַזוי דו האָסט געשיכורט הינטער קאַרגין, ווי אַזוי האָסט מיט וו... אַרומגעאַרבעט...

— דו ווייסט שוין?... — גריגאָרי, האָט אַרויסגענומען דעם טיטון־בײַטל, אָנגעהויבן פֿאַרדרייען אַ פּאַפּיראָסל. אויסגעמישט מיטן היימישן טיטון, האָט גענומען שמעקן מיט האָניק־בלום. גריגאָרי האָט פֿאַרצויגן, איבערגעפֿרעגט: — הייסט עס, ווייסטו שוין? פֿון וועמען?

— איך ווייס, אויב איך זאָג. דער גאַנצער כוטאָר ווייסט, ס'איז דאָ פֿון וועמען צו הערן.

— נו, אויב דו ווייסט שוין, וואָס־זשע האָב איך צו דערציילן?

גריגאָרי האָט גענומען שפּרייזן שנעל. איבער די ברעטער פֿון בריקל, אין דער דורכזיכטיקער פֿרילינגדיקער שטילקייט, האָבן דייטלעך אָפּגעקלונגען זײַנע שיטערע טריט און די דראָבנע טריט פֿון נאַטאַליען, וואָס האָט אים נאָכגעאײַלט. פֿון בריקל אָן איז שוין נאַטאַליע געגאַנגען שווײַגנדיק, אָפּט זיך אויסווישנדיק די אָנגעקוואָלענע טרערן, און דערנאָך מיט אַ פֿאַרשטיקט שלוכצן, פֿאַרהאַקנדיק זיך, געפֿרעגט:

— נעמסט דיך ווידער צו די אַלטע זאַכן?

— הער אויף, נאַטאַליע!

— הונט פֿאַרשאָלטענער, אומגעזעטיקטער! פֿאַרוואָס פּײַניקסטו מיך ווידער?

— דו וואָלסט ווינציקער רכילות זיך אָנגעהערט.

— האָסט דאָך אַליין מודה געווען!

— דיר האָט מען, מכתמא, מער אָנדערציילט, ווי ס'איז אין דער אמתן געווען. נו, אַ ביסל בין איך טאַקע שולדיק קעגן דיר... דאָס לעבן, נאַטאַשקאַ, איז שולדיק... מען גייט די גאַנצע צײַט

ביים ראַנד פון טויט, נו, מאַכט זיך, מען קריכט אַמאָל אַריבער איבערן שטעגל...

— האָסט שוין קינדער אַזעלכע! ווי איז דיר נישט קיין חרפּה פאַר דיין געוויסן די אויגן אויפצוהייבן!

— האָ! דאָס געוויסן! — גריגאָרי האָט אַנטבלויזט די ציין אין אַ שמייכל, זיך צעלאַכט. — איך האָב אפילו פאַרגעסן צו טראַכטן דערפון. ווי קאָן מען גאָר אין זינען האָבן דאָס געוויסן, ווען דאָס גאַנצע לעבן האָט זיך אַ וואַקל געטון... דערהרגעסט מענטשן... ווייסט אַליין נישט נאָכוואָס די גאַנצע קאַשע האָט זיך פאַרמישט... ווי אַזוי זאָל איך עס דיר זאָגן? וועסט נישט פאַרשטיין! אין דיר ברענט אַצינד בלויז דער ווייבערישער כּעס, און וועסט דיך נישט דערטראַכטן צו דעם, וואָס עס נאָגט מיר אין האַרץ, טרינקט מיין בלוט. איך האָב אויך אין שיכּרות זיך אַריינגעלאָזט. אַנומלט אַן אַטאַק געהאַט. דאָס האַרץ האָט אויף אַן אויגנבליק אינגאַנצן זיך אָפּגעשטעלט, און אַ קעלט האָט די אברים דורכגענומען... — גריגאָרי איז טונקל געוואָרן אויפן פּנים, שווער די ווערטער פון זיך אַרויסגעדריקט: — עס איז מיר שווער, דערפאַר זוך איך מיט וואָס זיך צו פאַרגעסן, מיט בראָנפן, צי מיט אַ פרוי... דו וואַרט צו! לאָמיך אויסרעדן: ביי מיר נאָגט און נאָגט אָט דאָ די גאַנצע צייט... דאָס לעבן גייט נישט מיטן ריכטיקן גאַנג, און אפשר בין איך אויך שולדיק אין דעם. מען וואָלט אַצינד געדאַרפט מיט די רויטע זיך פאַרגלייכן און גיין אויף די קאַדעטן. אָבער ווי אַזוי? ווער וועט אונז מיט דער סאָוויעטישער מאַכט צונויפפירן? ווער וועט אונזערע קעגנזייטיקע עוולות באַרעכענען? אַ העלפט קאָזאַקן זענען אויף יענער זייט דאָניעץ, און די, וואָס זענען דאָ געבליבן — האָבן די קעפּ פאַרלוירן, בייסן די ערד אונטער זיך... אַלץ, נאַטאַשקאַ, האָט זיך ביי מיר אין קאָפּ אויסגעמישט... אָט האָט דיין זיידע גרישאַקאַ פון דער ביבל אַרויסגעלייענט און זאָגט, אַז מיר האָבן נישט גוט געטון, נישט געדאַרפט מאַכן דעם אויפשטאַנד. דעם טאַטן דיינעם האָט ער געזידלט.

— דער זיידע — ער איז שוין חסר-דעה געוואָרן ! אַצינד איז דיין רייע.

— אָט בלויז אַזוי קענסטו רעדן. אויף עפּעס אַנדערש איז דיין שכל נישט פעיִק...

— אָן, דו וואָלסט מיר בעסער די ציין נישט פאַררעדט ! האָסט אָנגעמאַכט, זיך פאַרשולדיקט, און אַצינד לייגסטו די גאַנצע שולד אָפּ אויף דער מלחמה. אַלע זענט איר אַזוי ! איך האָב מיך וויניק, טייוול, פון דיר אָנגעליטן ? אַ שאָד נאָר, וואָס איך האָב מיך דעמאָלט שוין נישט אינגאַנצן דערשאָכטן...

— וועגן עפּעס אַנדערש קאָן מען מיט דיר נישט רעדן. אויב עס איז דיר שווער, ווין אַ ביסל — טרערן מאַכן אייך, ווייבער, תמיד גרינגער. איך קאָן דיך אַצינד נישט טרייסטן. איך האָב מיך אַזוי אין פרעמד בלוט אויסגעשמירט, אַז איך האָב שוין נישט קיין רחמנות אויף קיינעם. די קינדער — אפילו אויף זיי האָב איך קיין מיטלייד נישט, און וועגן מיר אַליין איז שוין נישטאָ וואָס צו רעדן. די מלחמה האָט מיך אינגאַנצן אויסגעשעפּט. איך בין זיך אַליין געוואָרן שרעקלעך... ווען זאָלסט אין מיין נשמה אַריינקוקן, וואָלסטו דאָרט געזען אַ פינסטערניש, ווי אין אַ ליידיקן ברונעם...

זיי זענען שוין געווען כמעט ביי דער היים, ווען פון אָנגעלאָפענעם גרויען וואָלקן האָט אַ שפּריץ געטון אַ קרומער בשפּעדיקער רעגן. ער האָט אַראָפּגעקלאַפּט אויפן וועג דעם לייכטן, פון דער זון דורכגעוואַרעמטן שטויב, גענומען פויקן איבער די דעכער, און אָטעם געטון מיט פרישקייט, מיט פלאַטערדיקער קילקייט. גריגאָרי האָט צעשפּיליעט דעם שינעל, מיט איין פּאָלע אַרומגעדעקט די הויך-וויינענדיקע נאַטאַליע, זי אַרומגענומען. אַזוי זענען זיי אונטערן שמייסנדיקן פרילינגס-רעגן אַריינגעגאַנגען אין הויף, פעסט-צוגעדריקטע, אַרומגעהילטע מיטן זעלבן שינעל.

אין אָוונט האָט גריגאָרי אויפן הויף צורעכט געמאַכט די בראָנע, קאָנטראָלירט די אַרבל פון דער זייע-מאַשין. סעמיאָן טשוגונס פּופּצניעריקע זינדל, וואָס האָט זיך אויסגעלערנט דאָס פאַך

פֿון שמידעריי און געבליבן פֿון אויפֿשטאַנד אָן דער איינציקער שמיד אין טאָטערישן כוטאָר, האָט פֿאַר איין ברירה פֿאַרוועצט דאָס געפּלאַצטע מעסער אויפֿן אַלטן אַקער. אַלץ איז געווען צוגעגרייט צו דער פֿרילינגס־אַרבעט. די אָקסן זענען אַרויסגעקומען נאָכן ווינטערן באַלייבט, דאָס היי, וואָס פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש האָט פֿאַר זיי צוגעגרייט, האָט געקלעקט בשפֿע.

אויף אינדערפֿרי האָט גריגאָרי זיך געקליבן צו פֿאָרן אין סטעפּ אַריין. איליניטשנאַ מיט דוניאַשקען האָבן פֿאַרטאָג איינגעהייצט אין אויוון, צוצוגרייטן עסן פֿאַרן אַקערער אויף באַגינען. גריגאָרי האָט בדעה געהאַט צו אַרבעטן אַן אַכט טעג, פֿאַרזייען פֿאַר זיך און דער שוויגער, פֿאַראַקערן אַ צוויי דיעסיאַטין אויף קאַוואַנעס און זון־רויזן, און דערנאָך ברענגען דעם פֿאָטער פֿון דער סטאַניצע, ער זאָל פֿאַרענדיקן דאָס זייען.

פֿון קוימען פֿון דער כאַטע האָט זיך געקרייזלט אַ בלוילעך רויכל, איבערן הויף איז אַרומגעלאָפֿן דוניאַשקע, שוין אַ היפּשע מויד, אויפֿקלויבנדיק טרוקענע צווייגלעך צום אונטערצינדן. גריגאָרי האָט באַטראַכט איר שטייפֿע טאַליע, אירע שיפּע בולטע ברוסטן, מיט טרויער און פֿאַרדרוס געטראַכט: „וואָס פֿאַר אַ מויד עס איז אויסגעוואַקסן! דאָס לעבן פֿליט ווי אַ צעיושעט פֿערד. ווי לאַנג איז דאָס, אַז דוניאַשקע איז געווען אַ מיידעלע. זי פֿלעגט אַרומלויפֿן, און די צעפּעלעך האָבן זיך ביי איר אויף די אַקסלען געטרייסלט, ווי מייזן־וויינדעלעך. אַצינד איז זי שוין אַ מויד צום אויסגעבן. און אויך איך האָב שוין אָנגעהויבן גרוי ווערן, אַלץ דערווייטערט זיך פֿון מיר... גוט האָט געזאָגט דער זיידע גרישאַקאַ: „דאָס לעבן איז ווי אַ זומערדיקער בליץ פֿאַרבייגעפֿלויגן". קורץ איז דאָ דעם מענטש אַנגעצייכנט צו לעבן, אָבער מען דאַרף אויך פֿון דעם קורצן טערמין פּטור ווערן... כאַפּט אים דער טייוול, דעמדאָזיקן גאַנצן שפּיל! זאָלן זיי דערהרגענען, און וואָס שנעלער".

צו אים איז צוגעקומען דאַריאַ. זי איז זייער שנעל צו זיך געקומען נאָך פּיעטראָס טויט. די ערשטע צייט האָט זי גע־

בענקט, געל געווען פון עגמת־נפש און אַפילו אַזוי ווי אַלט געוואָרן. ווי נאָר אָבער עס האָט בלאָז געטון דאָס פרילינגס־ווינטל, די זון האָט גענומען וואַרעמען, — איז אויך דאַריעס אומעט צוזאַמען מיטן אויפגעטייעטן שניי פאַרלוירן געגאַנגען. אויף אירע לענגלעכדיקע באַקן האָט זיך צעבליט אַ צאַרטע ראָזקייט, די מאַטע אויגן האָבן אָנגעהויבן גלאַנצן, אין גאַנג האָט זיך באַוויזן די פריִערדיקע בויגעוודיקע לייכטקייט... עס האָבן זיך אומגעקערט צו איר אויך די אַלטע געוווינהייטן: ווידער האָבן די דינע רייפן פון אירע ברעמען זיך באַדעקט מיט שוואַרצער פאַרב, די באַקן האָבן זיך פאַרקיילעכיקט ; עס האָט זיך אומגעקערט צו איר דער חשק צו שפּאַסן, צו פאַרטשעפּען מיט אַ שטעכווערטל נאַטאַליען ; אַלץ אָפטער האָט זיך אָנגעהויבן באַווייזן אויף אירע ליפּן אַ פאַרנעפּלטער שמייכל פון דערוואַרטן עפּעס...

דאָס טריִומפירנדיקע לעבן האָט גובר געווען.

זי איז צוגעקומען צו גריגאָריען, שטיין געבליבן אַ שמייכלענדיקע. אַ האַרבער ריח פון אוגערקע־פּאָמאַדע האָט געשלאָגן פון איר שיין פּנים.

— אפשר דיר אין עפּעס צוהעלפן, גרישענקאַ ?

— נישטאָ אין וואָס.

— אָך, גריגאָרי פּאַנטעליעוויטש ! ווי שטרענג איר זענט מיט מיר, דער אַלמנה, געוואָרן ! איר וועט קיין שמייכל נישט טון און אַפילו מיט קיין אַקסל נישט באַרירן.

— וואָלסט בעסער געגאַנגען עפּעס טון, אַנשטאָט די ציין צו שטשירען.

— נישטאָ וואָס !

— וואָלסט נאַטאַליען צוגעהאָלפן. אָט לויפט מישאַטקאַ אַרום, ברודיקער ווי די ערד.

— וואָס נאָך וועט דיר איינפאַלן ! איר וועט זיי געבוירן, און איך וועל זיי פאַר אייך וואַשן... אוודאי ! דיין נאַטאַליע איז אַזוי פּרוכפּערדיק, ווי אַ קראָליק. זי וועט זיי דיר נאָך אַ צענטליק אָנשיטן. איך וואָלט מיר די הענט אָפּגעריבן, זיי וואַשנדיק.

— גענוג, גענוג דיר שוין! גיי!

— גריגאָרי פאַנטעליעוויטש! איר זענט אַצינד איין קאָזאַק אויפן גאַנצן כוטאָר. פאַרטרייבט מיך נישט, לאָזט מיך כאָטש פונדערווייטנס אַ קוק טון אויף אייערע שוואַרצע אָנציִענדיקע וואָנסעס.

גריגאָרי האָט זיך צעלאַכט, פאַרוואָרפן די שוואַרצע האָר פון שווייסיקן שטערן.

— נו, דו ביסט שוין איינמאָל אַ כלי? ווי אַזוי האָט פיעטראָ געלעבט מיט דיר... דו וועסט שוין, מסתמא, לאַנג נישט אויסהאַלטן.

— זייט רויִק! — האָט דאַריאַ שטאָלץ באַשטעטיקט און, אַ קוק געבנדיק אויף גריגאָריען מיט שטיפערישע, פאַרזשמורעטע אויגן, האָט זי מיט כלומרשטער שרעק זיך אומגעקוקט אויף דער כאַטע. — איי, עפעס האָט זיך מיר געדאַכט, אַז נאַטאַליע איז אַרויסגעקומען... זי איז אומגעוויינלעך אייפערזיכטיק! היינט ביי מיטאָג האָב איך איין מאָל אַ קוק געטון אויף דיר, האָט זי אַזש אין פנים זיך געביטן. און נעכטן אינאָוונט האָבן מיר שוין די יונגע ווייבעלעך געזאָגט: „וואָס איז דאָס פאַר אַ רעכט? קיין קאָזאַקן זענען נישטאָ, און גרישקאַ אייערער איז אויף אורלויב געקומען און טרעט פון ווייב נישט אָפּ. און מיר וואָס זאָלן טון? כאָטש ער איז פאַרוווּנדעט, כאָטש ס'איז פון אים שוין אַ העלפט געבליבן, וואָלטן מיר אויך מיט דער העלפט מיט פאַרגעניגן זיך אונטערגעהאַלטן. זאָג אים, ער זאָל ביינאַכט איבערן כוטאָר נישט גיין, וואָרים מיר וועלן אים כאַפּן, און ער וועט שלעכט אָפּשניידן!" האָב איך זיי געזאָגט: „ניין, ווייבעלעך, גרישקאַ אונזערער קאָן בלויז אין פרעמדע כוטאָרן זיך דערלויבן, אָבער אינדערהיים האַלט ער ביי נאַטאַליעס פאָדל זיך כסדר. ער איז ביי אונז די לעצטע צייט אַ הייליקער געוואָרן"...

— נו, דו ביסט שוין איינמאָל אַ צויג! — האָט גריגאָרי אָן כעס לאַכנדיק געזאָגט. — האָסט אַ צונג, ווי אַ פּאָמיעטלע!

— קיין אַנדערע וועל איך שוין נישט ווערן. און דיין געמאַליעוועטע נאַטאַשענקאַ, די צנועה, — זי האָט דיר נעכטן שוין

איינמאָל דערלאַנגט! און גאַנץ גלייך אויף דיר, הונט, וועסט נישט איבערן געזעץ אַריבערקריכן!

— נו, דו — אַט וואָס... דו גיי, דאַשקאַ. דו מיש דיך נישט אין פרעמדע עסקים.

— איך מיש מיך נישט. איך זאָג עס נאָר וועגן דעם, וואָס דיין נאַטאַליע איז אַ נאַר. דער מאַן איז געקומען, און זי קריגט זיך, מאַכט אָנשטעלן, אויפן קופערט זיך געלייגט... איך וואָלט מיך שוין אַצינד נישט אָפּגעזאָגט פון אַ קאָזאַק! זאָל מיר נאָר אונטערקומען... איך וואָלט אויך אַזאַ העלד, ווי דו, מיד געמאַכט!

דאַריאַ האָט אַ קריץ געטון מיט די ציין, זיך צעלאַכט און אַוועקגעגאַנגען צו דער כאַטע, זיך אומקוקנדיק אויפן שמייכלענדיקן און זשעגירטן גריגאָריען, פינקלענדיק מיט די גילדענע אויערינגלעך.

„עס האָט דיר אָפּגעגליקט, ברודער פיעטראָ, צו שטאַרבן... — האָט דער פריילעך-געוואָרענער גריגאָרי געטראַכט. — דאָס איז נישט קיין דאַריאַ, נאָר אַ טייוול! דו וואָלסט פון איר מיט דער צייט סיי-ווי געשטאָרבן!"

XLVII

איבערן כוטאָר באַכמוטקין זענען פאַרלאָשן געוואָרן די לעצטע פייערן. דאָס לייכטע פרעסטל האָט פאַרצויגן די קאַלוזשעס מיט אַ דין אייז-הייטל. ערגעץ נאָכן כוטאָר, נאָך דער צעטרעטענער לאָנקע האָבן אויפן שטעכיקן שטרוי נאָכן פאַראַיאָריקן אָפּגעשניטענעם קאָרן זיך אַראָפּגעלאָזט נעכטיקן פאַרשפּעטיקטע בושעלן. זייער איינגעהאַלטן, מיד גרעגערן האָט דערטראָגן צום כוטאָר דאָס אָנגעלאָפּענע צפון-מזרחדיקע ווינדל. און דאָס האָט ווייך שאַטירט, אונטערגעשטראָכן די פרידלעכע שטילקייט פון דער אַפּריל-נאַכט. אין די גערטענער האָבן זיך געזאַמלט געדיכטע שאָטנס; ערגעץ האָט געמרוטשעט אַ קו; דערנאָך איז אַלץ שטיל געוואָרן. קעגן אַ האַלבער שעה האָט געהערשט אַ טויבע שטילקייט,

וואָס איז בלויז פון צייט־צו־צייט געשטערט געוואָרן דורכן פאַר־בענקטן איבערושרייען זיך פון די אויך ביינאַכט פליענדיקע בעקאַסן און זומזענדיקן פייפן פון די אומצייליקע פליגל פון די קאַטשקעס: די סטאַדעס קאַטשקעס זענען געפלויגן, האָבן זיך געאיילט און דערקליבן צו די פלאַכע לאָנקעס, וואָס זענען פאַרגאָסן געווען פון דאָן... און דערנאָך האָבן אין עק גאַס זיך צעקלונגען מענטש־לעכע קולות, רויט זיך צעגליט פייערלעך פון פאַפּיראָסלעך, עס האָט זיך דערהערט אַ שנאָרכען פון פערד, אַ פלאַצן פון קאַלוזשעס, וואָס זענען צעדריקט געוואָרן דורך פערדישע קאָפּיטעס. אין כוי טאָר אַריין, ווו עס זענען געשטאַנען די צווייי אויפשטענדערישע קאָזאַקישע סאָטניעס, וואָס זענען אַריינגעגאַנגען אין קאָמפּלעט פון דער זעקסטער באַזונדערער בריגאַדע, האָט זיך אומגעקערט אַן אויסשפּיר־אָפּטיילונג. די קאָזאַקן האָבן זיך איינגעאָרדנט אויפן הויף פון דער לעצטער כאַטע; זיך דורכשמועסנדיק, האָבן זיי אַוועק־געשטעלט די פערד ביים שליטן אינמיטן הויף, זיי אָוועקגעלייט פאַשע. עמעצנס הייזעריקער באַס האָט אויפגעצויגן אַ טאַנץ־ליד, דייטלעך אַרויסרעדנדיק די ווערטער, מיד און פלעגמאַטיש אויסציִענדיק:

כ'בין פאַמעלעכקע געגאַנגען,
שטיל צו איר אַריינגעגאַנגען,
און אַ שפּאַס מיט איר פאַרפירט —
מיט מיין ליבסטער פון אַמאָל...

און באַלד האָט אַ פאַרריסן טענאָרל באַגלייטנדיק אַ פלאַטער געטון, ווי אַ פויגל, איבערן הודושענדיקן באַס פריילעך זיך אַ טראָג געטון:

האָט זי מיך נישט אויפגענומען,
אין דער באַק האָב איך באַקומען —
זיך צעבייזערט האָט דאָס האַרץ,
דאָס קאָזאַקיש־יונגע האַרץ...

צום ליד האָבן זיך פאַראייניקט נאָך עטלעכע בעסער, דער טעמפּאָ איז געוואָרן האַסטיקער, באַלעבטער, און דער טענאָר פון

דער באַגלייטונג, קאַקעטירנדיק מיט די הויכע טענער, האָט שוין געקלונגען אַנגרייפעריש, פרײלעך אונטערהעצנדיק:

האָב דעם אַרבל איך פאַרשאַרצט,
פון דער יעכטער האַנט פאַרשאַרצט,
זיך פאַרמאָסטו אין דער ברייט —
און זי שטייט שוין פייער-רויט,
און זי יאָמערט, און זי זאָגט:
„וואָסער פריינט ביסטו פאַר מיר?
זיבן כלות האָסטו דיר!
און די אַכטע — אַן אלמנה,
און די נײַנטע — איז דײַן ווייב,
און די צענטע, אויסוואורף, דו,
ערשט די צענטע — דאָס בין איך!"...

אי דאָס שרייען פון די בושעלן אויף די פוסטע פעלדער, אי דאָס קאָזאַקישע ליד, אי דאָס פייפן פון די קאָטשענע פליגל אין דער נישט דורכדרינגלעכער פינסטערניש פון דער נאַכט האָבן געהערט די קאָזאַקן, וואָס האָבן זיך געפונען הינטער דער ווינט-מיל אין וואַך-דינסט. אומעטיק איז זיי געווען צו ליגן בײַנאַכט אויף דער קאַלטער, פון פראָסט-פאַרהאַרטעוועטער ערד. נישט ר כערן, נישט שמועסן, נישט זיך דערוואַרעמען דורך גיין אָדער צעקלאַפן די אָרעמס. ליג און ליג צווישן די שטאַנגען פון די פאַריאַריקע זון-רויזן, קוק אין דער פינסטערניש פון סטעפּ, הער דיך איין, זיך צוליגנדיק מיטן אויער צו דער ערד. אויף צען טריט זעט מען שוין גאָרנישט. און די אַפּריל-נאַכט איז אַזוי רייך אי געשאַרכן, אַזוי פיל פאַרדעכטיקע קלאַנגען טראָגן זיך אין דער פינסטערניש, אַז אײַלעכער פון זיי מאַכט אומרויק: „צי גייט נישט צי רוקט זיך נישט אַ רויטאַרמייאישע אויסשפּירונג?" ווי ובווייטנס דערטראָגט זיך דער קנאַק פון אַ צעבראָכן שטענגל, אַן איינגעהאַלטן סאַפּען... דאָס יונגע ק זאַקל וויפּריאַשקין ווישט זיך אויס מיט דער הענטשקע דאָס טרערל פון אויג, וואָס איז אים פון א שטרענגונג אַנגעלאָפן, שטופּט מיטן עלנבויגן דעם

שכן, יענער דרימלט, איינגעלייגט ווי אַ שטריק, מיטן קאָפּ אויף דער לעדערנער טאָרבע; דער יאַפּאַנישער פּאַטראָנטאַש דריקט אים אין די ריפּן, נאָר ער פּוילט זיך אָנצונעמען אַ באַקוועמערע פּאָזע, ער וויל נישט אַרונטערלאָזן קיין שטראָם ביינאַכטיקע קאַלכע לופט אונטער די שטייף־פאַרנומענע פּאָלעס פון שינעל. דאָס שאָרכען פון די שטענגלעך און סאָפּען ווערט אַלץ העכער, ביז וויפּריאַשקין דערפילט עס פלוצלינג האַרט לעבן זיך. ער הייבט זיך אונטער אויפן עלנבויגן, קוקט פאַרווונדערט דורכן געפלעכט פון די שטאַנגען און שיידט קוים אונטער די קאָנטורן פון אַ גרויס נאָדל־חיהלע. דאָס נאָדל־חיהלע רוקט זיך איילק פאָראויס איבערן שפּור פון אַ מויז, אַראָפּגעלאָזט דאָס קליינע חזיר־מאָרדעלע, סאָפּענדיק און שטרייכנדיק מיט די נאָדלען פון רוקן איבער די טרוקענע שטענגלעך. פלוצלינג דערפילט עס עטלעכע טריט פון זיך די אָנוועזנהייט פון עפּעס פיינטלעכס און, אויפהייבנדיק דעם קאָפּ, זעט עס אַ מענטש, וואָס קוקט דערויף. דער מענטש אָטעמט אָפּ מיט פאַרלייכטערונג:

— טייוול פאַרשאָלטענער! ווי דערשראָקן עס האָט מיך...

און דאָס נאָדל־חיהלע הייבט האַסטיק אונטער דעם קאָפּ, ציט איין די פיסלעך און ליגט אַ ווײַלע, ווי אַ נאָדל־קנײַלעכל, דערנאָך גלייכט עס זיך פּאַמעלעך אויס, באַרירט מיט די פיס די קאַלטע ערד און קייקלט זיך ווי אַ גליטשיקע גרויע קנויל, זיך שטרויכלענדיק אָן די שטאַנגען פון די זון־רויזן, אויפהייבנדיק אַ טרוקענעם שטויב פון די פאַרפוילטע בלעטער. און ווידער וועבט זיך די שטילקייט. און די נאַכט איז ווי אַ מעשהלע...

איבערן כוטאָר האָבן צום צווייטן מאָל אָפּגעקרייעט די הענער. דער הימל איז העלער געוואָרן. דורך די שיטערע צויטיקע וואָלקנס האָבן זיך באַוויזן די ערשטע שטערן. דערנאָך האָט דער ווינט צעטריבן די וואָלקנס, דער הימל האָט אַראָפּגעקוקט אויף דער ערד מיט אומצייליקע גאָלדענע אויגן.

אָט דעמאָלט האָט עס וויפּראַשקין דערהערט פאַר זיך דייטלעכע טריט פון אַ פערד, אַ קנאַקן פון צווײַגלעך, אַ קלינגען פון

עפּעס מעטאַלישס, און אין אַ ווײַלע אַרום — אויך דאָס סקריפּען פון אַ זאָטל. עס האָבן דערהערט אויך די איבעריקע קאָזאַקן. די פינגער האָבן זיך פאַררוקט אונטער די צינגלעך פון די ביקסן.

— זײַט גרייט! — האָט דער אונטעראָפיציר אַ שעפּטשע געטון.

אויפן פאָן פון אויסגעשטערנטן הימל האָט זיך באַוויזן, ווי אויסגעשניצט, דער סילועט פון אַ רײַטער. עמעצער איז געריטן טריט־בײַ־טריט אין דער ריכטונג פון כוטאָר.

— שטייט בלײַבן!... ווער רײַט?... דער פּאַראָל?...

די קאָזאַקן זענען אויפגעשפּרונגען, גרייט צו שיסן. דער רײַטער האָט זיך פאַרהאַלטן, אויפגעהויבן די הענט אינדערהייך.

— חברים, שיסט נישט!

— דער פּאַראָל?

— חברים!...

— דער פּאַראָל? אָפּטיילונג!...

— שטייט!... איך בין אייבער אַליין... כ׳גיב מיך אונטער!...

— וואָרט־צו, ברידער! נישט שיסן!... מיר וועלן אים אַ לעבעדיקן געמען!...

דער אונטעראָפיציר איז צוגעלאָפן צום רײַטער, וויפּראַש־קין האָט אָנגעכאַפּט דאָס פערד בײַ דער לייץ. דער רײַטער האָט אַריבערגעהויבן דעם פוס איבערן זאָטל, אַראָפּגעשפּרונגען.

— ווער ביסטו? פאַר איינער? אַ רויטער? אַהאַ, ברידער, דער זעלבער! אָט איז בײַ אים אויך אַ שטערן אויף דער פּאַפּאַכע. ביסט אַרײַנ־געפאַלן, אַאַאַ!...

דער רײַטער האָט זיך אויסגעגלײַכט די פיס און שוין רויִק גערעדט:

— פירט מיך אַרײַן צו אײַער שעף. כ׳האָב אים איבערצוגעבן אַ זייער וויכטיקע ידיעה. איך — בין דער קאָמאַנדיר פון סערדאָבּ־סקער פּולק און בין געקומען אָהער פירן אונטערהאַנדלונגען.

— אַ קאָמאַנדי־י־ר?... דערהרגענען אים, ברידער, די שלאַנג! לאָז מיך, לוקאַ, איך וועל אים באַלד...

— חברים! דערהרגענען מיך קאנט איר שטענדיק, נאר פריער לאזט מיך מיטטיילן אייער שעף דאס, צוליב וועלכן איך בין געקומען. איך חזר איבער: דאס איז א זייער וויכטיקער ענין. ביטע, נעמט מיין געווער, אויב איר האט מורא, אז איך וועל אנטלויפן...

דער רויטער קאמאנדיר האט אנגעהויבן אפשפיליען די פאסקעס.

— נעם אראפ! נעם אראפ! — האט אים איינער פון די קאזאקן אונטערגעאיילט.

דער אראפגענומענער רעוואלווער און די שווערד זענען איבערגעגאנגען אין די הענט פון געהילף-קאמאנדיר פון דער אפטיילונג.

— באזוכט דעם סטרדאבסקער קאמאנדיר! — האט ער בא-פוילן, אויפזיצנדיק אויפן פערד, וואס האט געהערט צום רויטן קאמאנדיר.

דעם פארהאלטענעם האט מען באזוכט. דער געהילף-קאמאנדיר און דער קאזאק וויפריאשקין האבן אים אוועקגעטריבן אין כוטאר אריין. ער איז געגאנגען צופוס, לעבן אים האט געשפרייזט וויפריאשקין, טראגנדיק אויפן ארעם אן עסטרייכישע ביקס, און פונהינטן איז נאכגעריטן דער געהילף-קאמאנדיר פון דער אפטיילונג.

א צען מינוט האבן זיי זיך באוועגט שווייגנדיק. דער געפירטער האט אפט פאררייכערט, זיך אפשטעלנדיק, פארדעקנדיק מיט דער פאלע פון שינעל די שוועבעלעך, וואס האבן זיך געלאשן אויפן ווינט. דער ריח פון די גוטע פאפיראסן האט ארויסגעפירט וויפריאשקינען פון געדולד.

— גיב מיר אויך, — האט ער א בעט געטאן.

— ביטע!

וויפריאשקין האט גענומען דעם לעדערנעם מיליטערישן פארטסיגאר, וואס איז פול געווען מיט פאפיראסן, ארויסגענומען איינעם און דעם פארטסיגאר אריינגערוקט צו זיך אין קעשענע. דער רויטער קאמאנדיר האט פארשוויגן, נאר אין א ווילע ארום, ווען זיי זיינען שוין געווען אין כוטאר, געפרעגט:

— וווהין פירט איר מיך?

— וועסט שוין געוויר ווערן.

— פונדעסטוועגן?

— צום קאָמאַנדיר פון דער סאָטניע.

— פירט מיך צום קאָמאַנדיר פון דער בריגאַדע באַגאַטירעוון.

— נישטאָ דאָ אַזעלכער.

— וואָס הייסט — נישטאָ? מיר איז באַקאַנט, אַז ער איז נעכטן געקומען פון שטאַב קיין באַכמוטקין און געפינט זיך אַצינד דאָ.

— אונז איז וועגן דעם נישט באַקאַנט.

— נו, הערט אויף, חברים! מיר איז באַקאַנט, און אייך נישט, דאָס איז נישט קיין מיליטערישער סעקרעט, באַזונדערס ווען ער איז שוין באַקאַנט געוואָרן אייערע שונאים.

— גיי, גיי!

— איך גיי. וועט איר מיך אָריינפירן צו באַגאַטירייעוון.

— שווייג! לויט די געזעצן פון דינסט, איז מיר נישט דער־לויבט מיט דיר צו רעדן.

— און דעם פאַרסטיגאַר צונעמען — איז דערלויבט לויט די געזעצן פון דינסט?

— דאָס אַרט מיך נישט!... גיי, און האַלט די צונג צווישן די ציין, וואָרים אַז נישט, וועל איך דיר דעם שינעל אויך אַראָפּ־ציִען. זעסט, ווי ער באַליידיקט זיך!

דעם סאָטניע־קאָמאַנדיר האָט מען קוים אויפגעוועקט. ער האָט לאַנג געריבן די אויגן מיט די פויסטן, געגענעצט, זיך גע־קרימט און בשום אופן נישט געקאָנט פאַרשטיין, וואָס דער פון פרייד־שיינענדיקער געהילף־קאָמאַנדיר האָט אים געזאָגט.

— ווער ביסטו? דער קאָמאַנדיר פון סערדאָבסקער פּולק? און דו זאָגסט נישט קיין ליגנט? ווייז די דאָקומענטן.

אין עטלעכע מינוט אַרום איז ער צוזאַמען מיטן רויטן קאָ־מאַנדיר געגאַנגען אין דער וווינונג אַריין פון בריגאַדע־קאָמאַנדיר באַגאַטירעוו. באַגאַטירעוו איז אויפגעשפּרונגען, ווי אַן אָפּגעברי־טער, ווען ער האָט דערהערט, אַז דער קאָמאַנדיר פון סערדאָב־סקער פּולק איז גענומען געוואָרן אין געפאַנגענשאַפט און געפינט

זיך שוין דאָ. ער האָט פאַרשפּיליעט די שאַראָוואַרן, אַרויפגעוואָרפן די שעלקעס אויף די ברייטע פּלייצעס, אָנגעצונדן דאָס פּינפּער־לעמפּל, געפרעגט דעם רויטן קאָמאַנדיר, וואָס איז געשטאַנען בײַ דער טיר, אַן אויסגעצויגענער:

— איר זענט דער קאָמאַנדיר פון סערדאָבסקער פּולק?

— יאָ, איך בין דער קאָמאַנדיר פון סערדאָבסקער פּולק וואָראָנאָווסקי.

— זיצט.

— איך דאַנק אייך.

— ווי אַזוי... בײַ וועלכע אומשטענדן האָט מען אייך פאַר־נומען?

— איך בין אַליין געפאָרן צו אייך. איך דאַרף מיך דורכ־שמועסן מיט אייך אינטים. באַפעלט די זייטיקע זאָלן אַרויסגיין.

באָגאַטיריעוו האָט אַ מאַך געטון מיט דער האַנט, און אי דער סאָטניע־קאָמאַנדיר, וואָס איז געקומען מיטן רויטן קאָמאַנדיר, אי דער באַלעבאָס פון הויז — אַ רויט־בערדיקער אַלטגלויביקער, וואָס איז געשטאַנען מיט אַן אָפן מויל — זענען אַרויסגעגאַנגען. באָגאַטיריעוו, זיך רײַבנדיק דעם נידעריק־געשוירענעם טונקעלן און, ווי אַן אַרבוז, קײַלעכיקן קאָפּ, איז געזעסן בײַם טיש אין בלויזן ברודיקן נאַכט־העמד. זײַן פּנים מיט די דיקע באַקן און רוי־טע שטרײַפן פון שלאָפן אויף אַן אומבאַקוועם קישן, האָט אויסגע־דריקט אײַנגעהאַלטענע נײַגיריקייט.

וואָראָנאָווסקי, אַ נישט הויכער דיקער מענטש, אין אַן עלעגאַנטן שינעל, וואָס איז געווען אַרומגענומען מיט אָפיצירישע פּאַסקעס, האָט אויסגעגלײַכט די פּלייצעס; אונטער זײַנע שוואַרצע אונטערגעשוירענע וואָנסעס האָט זיך דורכגעגליטשט אַ שמייכל.

— איך האָף, אַז איך האָב דעם כּבֿוד צו רעדן מיט אַן אָפיציר? דערלויבט עטלעכע ווערטער וועגן זיך, און דערנאָך שיין וועגן דער מיסיע, מיט וועלכער איך בין צו אייך געקומען... אי־ בין אין דער פאַרגאַנגענהייט — אַן אַדלמאַן לויט דער אָפּ־שטאַמונג און שטאַבס־קאַפּיטאַן פון דער צאַרישער דינסט. אין די

מלחמה-יאָרן מיט דייטשלאַנד געדינט אין הונדערט זיבעצנטן ליובאָמירער שיסער-פּולק. אין טויזנט ניינהונדערט אַכצנטן יאָר מאָביליזירט געוואָרן לויטן דעקרעט פון דער סאָוועטישער רעגירונג אַלס קאַדער-אָפיציר. אין איצטיקן מאָמענט, ווי איך אין שוין באַוווסט, פיר איך אָן אין דער רויטער אַרמיי מיטן סעדאָבסקער פּולק. געפינענדיק זיך אין די רייען פון דער רויטער אַרמיי, האָב איך שוין לאַנג געזוכט אַ מעגלעכקייט אַריבערצוגיין אויף אייער זייט... דאָס הייסט, אויף דער זייט פון די, וואָס קעמפן מיט די באָלשעוויקעס.

— צו לאַנג, הער שטאַבס-קאַפּיטאַן, האָט איר געזוכט די מעגלעכקייט.

— יאָ, נאָר איך האָב געוואָלט אויסקויפן מיין שולד קעגן רוסלאַנד, און נישט בלויז אַליין אַריבערגיין (דאָס האָט מען געקאָנט פאַרווירקלעכן שוין לאַנג), נאָר אויך אַריבערפירן מיט זיך די רויט-אַרמייאישע טייל, יענע עלעמענטן אירע, פאַרשטייט זיך די געזונטסטע, וואָס זענען דורך די קאָמוניסטן אָפּגענאַרט און אַריינגעצויגן געוואָרן אין דעמדאָזיקן מערדערישן ברידער-קאַמף.

דער געוועזענער שטאַבס-קאַפּיטאַן וואָראָנאָווסקי האָט אַ קוק געטון מיט זיינע שמאָל-געפּאַסטע גרויע אויגן אויף באָגאַטיריעוון און, באַמערקנדיק זיין אומצוטרויִלעכן שמייכל, רויט געוואָרן, ווי אַ מיידל; ער האָט אָנגעהויבן רעדן שנעלער:

— עס איז גאַנץ נאַטירלעך, הער באָגאַטיריעוו, אַז איר קאָנט האָבן צו מיר און מיינע רייד אַ געוויסן אומצוטרוי... איך אויף אייער אָרט וואָלט, משמעות, אויך דאָס זעלבע געפילט. דערלויבט-זשע מיר אייך צו באַווייזן מיט פאַקטן... מיט אומאָפּוועגדבאַרע פאַקטן...

פאַרהייבנדיק אַ פאָלע פון שינעל, האָט ער אַרויסגענומען פון דער הויזן-קעשענע אַ פענמעסערל, זיך אָנגעבויגן אַזוי, אַז די פאַסקעס אויף זיינע אַקסלען האָבן אַ סקריפּע געטון, און אָנגעהויבן אויפטרענען די פעסט-פאַרנייטע זוים פון שינעל. אין עטלעכע מינוט אַרום האָט ער פון אונטער דער אויסגעטרענטער לייסט אַרויס-

גענומען כּאַרגעלטע פּאַפּירן און אַ קליין פאָטאָגראַפיש קאַרטעלע.

באָגאַטיריעוו האָט אויפמערקזאַם איבערגעלייענט די דאָקו-
מענטן. אין איינעם פון זיי איז באַשטעטיקט געווען, אַז „דער באַזי-
צער פון דעם פּאַפּיר איז ווירקלעך דער אונטעראָפיציר פון 117-טן
ליובאָמירער שיסער-פּולק וואָראָנאָווסקי, וואָס פאָרט אַוועק נאָכן
היילן זיך אין משך פון זיין צוויי-וואָכיקן אורלויב אין זיין וווי-
נונגס-אָרט — אין דער סמאָלענסקער גובערניע". אויף דער באַ-
שטעטיקונג האָט זיך געפונען די חתימה און דער אונטערשריפט
פון הויפט-דאָקטאָר פון מיליטערישן שפּיטאָל №8 פון דער 14-טער
סיבירער שיסער-דיוויזיע. די איבעריקע דאָקומענטן אויפן נאָמען
פון וואָראָנאָווסקין האָבן אָן ספק באַשטעטיקט, אַז וואָראָנאָווסקי
איז טאַקע געווען אַן אָפיציר. פון דעם פאָטאָגראַפישן קאַרטעלע
האָבן אויף באָגאַטיריעוון אַ קוק געטון די פרייליכע שמאָל-גע-
פאַסטע אויגן פון אונטעראָפיציר וואָראָנאָווסקי. אויפן עלעגאַנטן
פרענטש פון האַקי-קאָליר האָט געפינקלט אַן אָפיצירישער געאָרגי,
און די בלענדנדיקע ווייסקייט פון די שליפעס האָט שאַרפער אונ-
טערגעשטראָכן די ברוינקייט פון אונטעראָפיצירס באַקן, דאָס טונ-
קעלע פאַסעקל פון זיינע וואָנסעס.

— איז וואָס-זשע? — האָט באָגאַטיריעוו געפרעגט.

— איך בין געקומען אייך מיטטיילן, אַז מיט מיר, צוזאַמען
מיט מיין געהילף, דעם געוועזענעם אונטער-אָפיציר וואָלקאָוו, זע-
נען די רויטאַרמייער און דער גאַנצער קאָמפּלעט פון טערדאָבי-
סקער פּולק, פאַרשטייט זיך — חוץ די קאָמוניסטן, אין יעדער
מינוט גרייט אַריבערצוגיין אויף אייער זייט. די רויטאַרמייער —
זענען כּמעט אַלע פויערן פון דער סאַראַטאָווער און סאַמאַרער
גובערניע. זיי זענען מסכּים זיך צו שלאָגן מיט די באָלשעוויקעס.
פאַר אונז איז נייטיק שוין צו קומען צו אַ פאַרשטענדיקונג וועגן
די באַדינגונגען, לויט וועלכע דאָס פּולק זאָל זיך אונטערגעבן.
דאָס פּולק געפינט זיך אַצינד אין אוסט-כאָפּער, עס באַשטייט אַן
ערך פון טויזנט צוויי-הונדערט באַגנעטן, אין קאָמוניסטישן קע-
מערל — אַכטאונדרייסיק, פליוס דער אָפּטיילונג פון די דרייסיק

מאַן איצטיקע קאָמוניסטן. מיר ווען פאַרכאַפּן די אונז צוגעטייל-טע באַטאַרייע, דערביי וועט די באַדינונג, וואָרשיינלעך, אויסקו-מען צו פאַרניכטן, ווייל איר איבערוויגנדע מערהייט באַשטייט פון קאָמוניסטן. צווישן מיינע רויטאַרמייער הערשט אַן אויפרעגונג אוי גנעביט פון די שווערקייטן, וואָס זייערע עלטערן קומט אויס אויסצושטיין צוליב דער שלעכטער דערנערונג. מיר האָבן אויסגענוצט דידאַזיקע געלעגנהייט און זיי געזייגט אַריבערצוגיין צו די קאָזאַקן... דאָס הייסט, צו אייך. מיינע סאָלדאַטן שרעקן זיך, אַז ביים איבערגעבן דאָס פולק זאָלן נישט אויסגעפירט ווערן איבער זיי קיין געוואַלט-טאַטן... אַט וועגן דער פראַגע, דאָס זע-נע, פאַרשטייט זיך, קליינקייטן — בין איך מחויב צו קומען מיט אייך צו אַ פאַרשטענדיקונג.

— וואָס פאַר אַ געוואַלט-טאַטן קאָנען זיין?

— נו, דערמאָרדונגען, באַרויבונגען...

— ניין, צו דעם וועלן מיר נישט דערלאָזן!

— און נאָך: די סאָלדאַטן פאַרלאַנגען, אַז דאָס סערדאָבּ-סקע פולק זאָל בלייבן אין זיין קאָמפּלעט און זיך שלאָגן מיט די באָלשעוויקעס צוזאַמען מיט אייך, ווי אַ זעלבשטענדיקער קעמ-פערישער איינס.

— דאָס קאָן איך אייך...

— איך ווייס! איך ווייס! איר וועט זיך פאַרשטענדיקן מיט אייער העכערער אָנפירונג און אונז צו וויסן טון.

— יאָ, איך מוז דאָס מיטטיילן אין וויעשקי.

— אַנטשולדיקט, איך האָב זייער ווייניק צייט, און אויב איך פאַרשפּעטיק אויף אַן איבעריקער שעה, קאָן מיין אָפּוועזנהייט באַמערקט ווערן דורכן קאָמיסאַר פון פולק. איך מיין, אַז מיר האָבן זיך פאַרשטענדיקט וועגן די באַדינגונגען פון אונטערגעבן זיך. איילט אייך צו מיר מיטצוטיילן דעם באַשלוס פון אייער אָנפירונג. דאָס פולק קאָן מען איבערוואַרפן צום דאָניעץ אָדער אויפסניי קאָמפּלעטירן, און אויף אַזאַ אופן...

— יאָ, איך וועל גלייך שיקן אַ ספּעציעלן רייטער קיין וויעשקי.

— און נאָך: באַפעלט אייערע קאָזאַקן מיר אומצו־קערן דאָס געווער. מיך האָט מען נישט בלויז אַנטוואָפנט, — וואָראָנאָווסקי האָט איבערגעריסן זיין פּליסיק רעדן און האַלב־זשענירט אַ שמייכל געטון, — נאָר אויך צוגענומען מיין... פּאָרט־סיגאַר. — דאָס זענען, פאַרשטייט זיך, נאַרישקייטן, נאָר דער פּאָרטסיגאַר איז מיר טייער אַלס פאַמיליע־זאַך.

— אייך וועט מען אַלץ אומקערן. ווי אַזוי אייך מיטטיילן, ווען איך וועל באַקומען ענטפער פון וויעשקי?

— צו אייך דאָ, קיין באַכמוטקין, וועט קומען אין צוויי טעג אַרום אַ פּרווי פון אוסט־כאָפּער. דער פּאַראָל... נו, לאָמיר אָננעמען — „איינִיקייט". איר זאָלט איר איבערגעבן. אומבאַדינגט — מינדלעך...

סוף פון עלפטן בוך.

דער שפּילער דאָן

מיכאיל שאלאכאוו

דער שטילער דאָן

ראָמאַן

פון רוסיש: שלמה שיינבערג

יידישע אוניווערסאַל-ביבליאָטעק
1936 ווארשע

מיכאיל שאלאכאוו

דער שטילער דאָן

דאס צוועלפטע בוך

פון רוסיש: שלמה שיינבערג

יידישע אוניווערסאל-ביבליאטעק
1936 װארשע

Druk. „Grafia“ Nowolipki 7.

אין אַ האַלבער שעה אַרום האָט איינער פון די קאָזאַקן פון דער מאַקסייעווער סאָטניע זיך געטראָגן אין גאַלאָפּ אויף מערב, קיין וויעשענסק.

צומאָרגנס איז קודינאָווס פּערזענלעכער אָרדינאַנס אָנגעקומען קיין באָכמוטקין, אָפּגעזוכט די וווינונג פון בריגאַדע־קאָמאַנדיר און, אפילו נישט אָנבינדנדיק דאָס פערד, אַריינגעגאַנגען אין דער כאַטע, איבערגעגעבן גריגאָרי באָגאַטיריעוון אַ פּאַקעט מיט אַן אויפשריפט: „זייער דרינגענד. פולשטענדיק געהיים". באָגאַטיריעוו האָט מיט פיבערהאַפטן אומגעדולד צעבראָכן די לאַק־חתימה, אויפן בלאַנק פון. אייבערשטן דאָנער קרייז איז מיט אַ קרעפּטיק כתב, דורך דער האַנט פון קודינאָוון אַליין, געווען אָנגעשריבן:

„וואָס מאַכסטו, באָגאַטיריעוו! זייער אַ פריידיק נייעס. מיר באַפולמעכטיקן דיך צו פירן אונטערהאַנדלונגען מיט די סערדאָבּצעס און פאַר יעדן פּרייז זיי נייגן זיך אונטערצוגעבן. איך לייג דיר פאָר צו גיין מיט זיי אויף הנחות און זיי צוזאָגן, אַז מיר וועלן איבערנעמען דאָס פולק אינגאַנצן און עס אפילו נישט אַנטוואָפענען. זיי מוזן אָבער פאַרכאַפּן און אַרויסגעבן די קאָמוניסטן, דעם קאָמיסאַר פון פולק, און דער עיקר — אונזערע וויעשענסקער, יעלאַנער און אוסט־כאָפּערער קאָמוניסטן. זאָלן זיי אומבאַדינגט פאַרכאַפּן די באַטאַרייע, דעם טאַבאָר, די מאַטעריעלע טייל. באַמי דיך מיט אַלע מיטלען צוצואיילן דעמדאָזיקן ענין. צום אָרט, ווו דאָס פולק וועט אָנקומען, קאָנצענטריר די גרעסטע טייל פון דיינע כוחות. רינגל אַרום אין געהיים און טרעט גלייך צו אַנטוואָפענען. אויב זיי וועלן זיך אַקעגנשטעלן, — הרגע אויס אַלע ביז איינעם. האַנדל פאָרזיכטיק, אָבער אַנטשלאָסן. ווי נאָר דו וועסט אַנטוואָפענען, — שיק אַוועק אין הורט דאָס גאַנצע פולק קיין וויעשענסק. טרייב זיי אויף דער רעכטער זייט, אַזוי וועט זיין באַקוועמער, ווייל דאָ וועט זיין אי דער פראָנט ווייּ

טער, אי דער לערער סטעפּ, — וועלן זיי נישט אָנטרינען, אויב עס וועט זיי איינפאַלן צו אַנטלויפן. פיר זיי לענגאויס דעם דאָן, איבער די כוטאָרן, און אַלס וואָך איבער זיי באַשטים צוויי רייטער־סאָטניעס. אין וויעשקי וועלן מיר זיי סאָרטירן, אָריינגעבן צו צוויי, צו דריי אין אַ סאָטניע און זען ווי זיי וועלן שלאָגן די אייגענע. און דערנאָך — איז שוין נישט אונזער זאַך: מיר וועלן זיך פאַראייניקן מיט אונזערע אויף דער צווייטער זייט דאָניעץ, זאָלן זיי דעמאָלט זיי משפּטן און טוען מיט זיי, וואָס זיי וועט ווילגעפעלן. פאַר מיינעטוועגן, זאָלן זיי אַלע אויפהענגען. מיר וועט קיין שאָד נישט זיין. איך פריי מיך מיט דיין דערפאָלג. גיב מיר טעגלעך צו וויסן דורך אַ שליח. קודינאָוו".

אין צושריפט איז געזאָגט געוועז:

„אויב די סערדאָבצעס וועלן אונזערע היימישע קאָמוניסטן אַרויסגעבן, — טרייב זיי אונטער אַ שטאַרקן קאָנוואָי קיין וויעשקי, אויך איבער די כוטאָרן. נאָר פריער לאָז דורך די סערדאָבצעס. אין קאָנוואָי באַפעל אויסצוקלויבן די זיכערסטע קאַזאַקן (פון די שטרענגערע און עלטערע), זאָלן זיי זיי טרייבן און פריער דעם עולם ברייט באַקאַנט מאַכן. מיר דאַרפן זיך אָן זיי אפילו די הענט נישט איינריכטן, די ווייבער וועלן זיי מיט דרענגער דערהרגענען, אויב די זאַך וועט נאָר געשיקט און קלוג איינגעאָרדנט ווערן. פאַרשטאַנען? פאַר אונז איז דיראָזיקע פּאָליטיק באַקוועמער: דערשיסן זיי, — וועט די ידיעה דערגיין אויך צו די רויטע, — מיר דערשיסן געפאַנגענע; און אַזוי איז פשוטער, — דאָס פאָלק אויף זיי אָנרייצן, דעם צאָרן פון פאָלק אויף זיי, ווי אַ הונט פון דער קייט אָפּלאָזן. זעלבסטגעריכט — און פּטור. קיין טענה ומענה!"

XLVIII

דעם 12־טן אַפּריל איז דאָס ערשטע מאָסקווער פולק

אכזריותדיק צעשלאָגן געוואָרן אין אַ שלאַכט מיט די אויפשטענדער אונטערן אַנטאָנאָווער כוטאָר פון דער יעלאַנער סטאַניצע.

נישט זייענדיק גוט באַקאַנט מיט דער געגנט, זענען די רויטאַרמייער קעמפנדיק אַריינגעגאַנגען אין כוטאָר. די שיטערע קאָזאַקישע הויפן זענען ווי נעסטן אויף אינזלען צעשטעלט געווען איבער די האַרטערע שטיקלעך ערד און די גאַסן און געסלעך, אויסגעלייגט מיט צווייגן, האָבן זיך געצויגן איבער דער טיפער זומפּיקער בלאָטע. דער כוטאָר איז געזונקען אין דער געדיכטער פאַרוואַקסנקייט פון די אָלכע־ביימלעך, אין דער פייכטער, ליימיקער געגנט. אויף זיין ראַנד איז דורכגעפלאָסן דאָס טייכל יעלאַנקאַ, אַ פלאַכס, אָבער מיט אַ ווייכן שלאַמיקן באָדן.

אין טיראַליער זענען געגאַנגען די שיסערס פון ערשטן מאָסקווער פּולק דורכן כוטאָר. ווי נאָר אָבער זיי האָבן געמיטן די ערשטע הויפן און אַריינגעקומען אין אָלכע־וועלדל, האָט זיך גלייך אַרויסגעוויזן, אַז אין טיראַליער דורכשניידן דאָס וועלדל וועט אוממעגלעך זיין. דער קאָמאַנדיר פון צווייטן באַטאַליאָן – אַ פאַרעקשנטער לאַטיש – האָט נישט געהאָרכט די אָנווייזונגען פון ראָטע־קאָמאַנדיר, וואָס האָט נאָר־וואָס אַרויסגעקריגן זיין פערד פון דער בלאָטע, אַ קאָמאַנדעווע געטון: „פאָראויס”! – און דער ערשטער געניומען שפּאַנען איבערן ווייכן זומפּיקן יאָדן. די צעוואַקלטע רויטאַרמייער האָבן זיך אַ לאָז געטון נאָך אים, טראָגנדיק אויף די הענט די קוילנוואַרפער. זיי זענען דורכגעגאַנגען אַ פופציק קלאַפטער, זינקענדיק איבער די קניען אין שלאַם, און דאָ האָט פון רעכטן פלאַנג איבער דער ליניע זיך אַ קייקל געטון: „זיי פאַרנעמען זיך אין די פלאַנגען!” „די קאָזאַקן!” „זיי האָבן אַרומגערינגלט!”

צוויי אויפשטענדערישע סאָטניעס האָבן טאַקע אַרומגערינגלט דעם באַטאַליאָן, גענומען אָנגרייפן פון הינטן.

אין אָלכע־וועלדל האָבן דער 1־טער און 2־טער באַטאַליאָן פאַרלוירן כמעט אַ דריטל פון קאָמפּלעט און אָפּגעטרעטן.

אין דערדאָזיקער שלאַכט איז דורך אַן אויפשטענדערישער קויל פון היימישער אויסאַרבעטונג פאַרוונדעט געוואָרן אין פוס איוואַן

אַלעקסעיעוויטש. אים האָט אַרויסגעטראָגן אויף די הענט מישקאַ קאָשעוואָי און, שיער נישט דערשטעכנדיק אַ רויטאַרמייער, וואָס איז שנעל געפאָרן איבערן וואַל, האָט ער אים געגייט אויפצונעמען דעם פאַרוווּנדעטן אויפן צוויי־רעדערדיקן אַמוניציע־וועגעלע.

דאָס פולק איז צעשלאָגן און אָפּגעוואָרפן געוואָרן ביז יעלאַנער כוטאָר. די מפּלה האָט שעדלעך זיך אָפּגערופן אויפן אויסגאַנג פון אָנגריף פון אַלע רויטאַרמייאישע טיילן, וואָס האָבן זיך גערוקט איבער דער לינקער זייט דאָן. מאַלקין איז געגייט געווען אַוועקצוגיין פון בוקאַנאָוו אויף צוואָנציק וויאָרסט צפונדיקער, צו דער סלאַשטשעווער סטאַניצע; און דערנאָך, אָנגעגריפן דורך די אויפשטענדערישע כוחות, וואָס האָבן אַנטוויקלט אַ ווילדע אַטאַקע און צעלייך איבערגעשטיגן מאַלקינס דרוזשינע, איז ער, אַ טאָג פאַרן אויפברעכן פון אייז, אַריבער דעם כאָפּער, דערטרינקענדיק עטלעכע פערד, און זיך אַוועקגעלאָזט צו דער קומילזשינער סטאַניצע.

דאָס ערשטע מאָסקווער פולק, אָפּגעשניטן דורכן אייזגאַנג אין דער לעפצונג פון כאָפּער, איז אַריבער אויף דער רעכטער זייט דאָן; אָפּוואַרטנדיק פאַרשטאַרקונג, האָט עס זיך פאַרהאַלטן אין דער אוסט־כאָפּערער סטאַניצע. באַלד איז אַהין אָנגעקומען דאָס סערדאָבסקער פולק. זיינע קאַדרען האָבן לויטן קאָמפּלעט זיך שאַרף אונטערגעשיידט פון די קאַדרען פון ערשטן מאָסקווער פולק. די אַרבעטער — מאָסקווער, טולער, ניזשעגראָדער, וואָס האָבן צונויפגעשטעלט דעם מיליטערישן קערן פון מאָסקווער פולק, — האָבן זיך געשלאָגן העלדיש, עקשנותדיק, נישט איינמאָל זיך צונויפגייענדיק מיט די אויפשטענדער פנים־אל־פנים, טעגלעך פאַרלירנדיק צענדליקער קעמפער אין דערהרגעטע און פאַרוווּנדעטע. בלויז די פּאַסטקע אין אַנטאָנאָוו האָט צייטווייליק אַרויסגעפירט דאָס פולק פון דער ליניע, אָבער אָפּטרעטנדיק, האָט עס נישט איבערגעלאָזט דעם שונא קיין איין צוויי־רעדערדיק טאַבאַר־אָדער אַמוניציע־וועגעלע. און די ראָטע סערדאָבצעס האָט באַלד אין דער ערשטער שלאַכט הינטערן יאַגאָדינער כוטאָר נישט

אויסגעהאַלטן די אויפשטענדערישע רייטער־אַטאַקע ; דערזעענדיק די קאָזאַקישע לאַווע, האָט זי פאַרלאָזט די שוץ־גרובנס און וואָלט זיכער געווען ביז איינעם אויסגעהרגעט געוואָרן, ווען נישט די קאָמוניסטישע מאַשינגעווער־באַדינונג, וואָס האָט אָפּגעשלאָגן דעם אָנגריף מיט אַ העפטיק פייער פון די קוילנוואַרפער.

דאָס סערדאָבסקער פאָלק האָט איילציק זיך פאַרמירט אין דער שטאָט סערדאָבסק, צווישן די רויטאַרמער — בלויז סאַראַטאָווער פויערן פון די שפּעטערע יאָרן — האָבן דייטלעך זיך געלאָזט מערקן שטימונגען, וואָס האָבן לגמרי נישט משפּיע געווען אויף דער דערהייבונג פון קאַמפּס־גייסט. אין דער ראָטע איז געווען אַן איבערוועגנדע צאָל אַנאַלפאַבעטן און אָנטלאָפענע פון די פאַרמעגלעך קולאַקישע טיילן פון דאָרף. דער אָנפירנדיקער קאָמפּלעט פון פאָלק איז אויף אַ העלפט באַשטאַנען פון געוועזענע אָפיצירן. דער קאָמיסאַר — אַ מענטש אָן ווילן און פון שוואַכן כאַראַקטער — האָט נישט גענאָסן פון צוטרוי ביי די רויטאַרמייער ; און די פאַררעטער — דער פאָלק־קאָמאַנדיר, דער שעף פון שטאַב און די צוויי ראָטע־קאָמאַנדירן, באַשליסנדיק איבערצוגעבן דאָס פאָלק, האָבן אין די אויגן פון פּאַרטיי־קעמערל, וואָס האָט גאָרנישט באַמערקט, געפירט אַ פאַררעטערישע אַרבעט צו דעמאָראַליזירן די רויטאַרמייאישע מאַסע דורך די קאָנטררעוואָלוציאָנער־געשטימטע, אין פאָלק זיך אַריינגעקריגענע קולאַקעס, געפירט קעגן די קאָמוניסטן אַ קונציקע אַגיטאַציע, געזייעט אומגלויבן אין דערפאָלג פון קאַמף ביים אונטערדריקן דעם אויפשטאַנד, צוגרייטנדיק דאָס איבערגעבן דאָס פאָלק.

שטאָקמאַן, וועלכער איז געשטאַנען אויף איין קוואַרטיר מיט דריי סערדאָבצעס, האָט אומרויק זיך צוגעקוקט צו די רויטאַרמייער און נאָכדעם ווי ער האָט איינמאָל שאַרף זיך צונויפגעשטויסן מיט די סערדאָבצעס, האָט ער פולשטענדיק זיך איבערצייגט אין דער העכסט־ערנסטער דראָונג, וואָס איז געהאָנגען איבערן פאָלק.

דעם 14־טן, שוין בין־השמשות, זענען אויף דער קוואַרטיר

געקומען צוויי סערדאָבבצעס פון דער צווייטער ראָטע. איינער פון זיי, מיטן פאַמיליען-נאָמען גאָריגאַסאָוו, האָט געזאָגט, נישט באַגריסנדיק זיך און קוקנדיק מיט אַ מיאוס שמייכעלע אויף שטאָקמאַנען און איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, וואָס איז געלעגן אויפן בעט:

— מיר האָבן שוין דערפירט מיט דער מלחמה! אינדערהיים נעמט מען צו דאָס ברויט ביי די אייגענע, און דאָ קומט אויס צו קעמפן, נישט ווייסנדיק פאַרוואָס...

— דו ווייסט נישט פאַרוואָס דו קעמפסט? — האָט שטאָקמאַן אים שאַרף געפרעגט.

— אוודאי ווייס איך נישט! די קאָזאַקן — זענען די זעלבע ערד-אַרבעטער, וואָס מיר. מיר ווייסן קעגן וואָס זיי האָבן דעם אויפשטאַנד געמאַכט! מיר ווייסן...

— און דו, אויסוואורף, ווייסט מיט וועמענס לשון דו רעדסט? מיטן לשון פון די ווייסגוואַרדייער! — האָט דער געוויינלעך-איינגעהאַלטענער שטאָקמאַן זיך אויפגעקאָכט.

— און דו רוף נישט קיינעם אויסוואורף, וואָרים דו וועסט קריגן איבער די וואָנסעס!... איר הערט, חברה? אַ גאַנצער ווילער!

— שטילער, שטילער, בערדיקער! מיר האָבן שוין אַזעלכע געזען! — האָט זיך אַריינגעמישט אַ צווייטער, נידעריקער און קאָמפּאַקטער ווי אַ זאַק מעל. — דו מיינסט, אויב דו ביסט אַ קאָמוניסט, קאָנסטו אונז שוין אויפן האַלז טרעטן? היט דיך, וואָרים מיר וועלן דיר די גאווה אַרויסשלאָגן!

ער האָט פאַרשטעלט מיט זיך דעם שמאָלן גאָריגאַסאָוון, זיך אָנגעגרוקט אויף שטאָקמאַנען, די קורצע שטאַרקע הענט פאַרלייגט אויפן רוקן, שעלמיש פינקלענדיק מיט די אויגן.

— וואָס מיינט איר מיט זיך?... מיט ווייסגוואַרדייאישן גייסט אָטעמט איר אַלע? — האָט שטאָקמאַן געפרעגט, זיך שטיקנדיק און מיט קראַפט אָפּגעשטויסן דעם רויטאַרמייער, וואָס האָט זיך אָנגעגרוקט אויף אים.

יענער האָט זיך אַ וואַקל געטון, אויפגעקאָכט געוואָרן, גע-

וואָלט אָנכאַפּן שטאָקמאַנען בײַ דער האַנט, נאָר גאָריגאַסאָוו האָט אים אָפּגעהאַלטן:

— לאָז דיך נישט אַרײַן מיט אים!

— דאָס — זענען קאָנטער־רעוואָלוציאָנערע טענות! מיר וועלן אײַך משפּטן, ווי פאַררעטער פון דער סאָוויעטישער מאַכט!

— דאָס גאַנצע פאָלק וועסטו צום טריבונאַל נישט אַוועקשיקן! — האָט געענטפערט אײנער פון די רויטאַרמייער, וואָס זענען געשטאַנען מיט שטאָקמאַנען אויף דער קוואַרטיר.

אים האָט מען אונטערגעהאַלטן:

— די קאָמוניסטן קריגן אי צוקער, אי פּאַפּיראָסן און מיר — נישט!

— זאָגסט ליגנט! — האָט איוואַן אַלעקסעיעוויטש אויסגעשריגן, זיך אונטערהייבנדיק אויפן געלעגער. — מיר קריגן דאָס זעלבע, וואָס איר!...

נישט רעדנדיק קיין וואָרט, האָט שטאָקמאַן זיך אָנגעטון און אַרויסגעגאַנגען. מען האָט אים נישט פאַרהאַלטן, נאָר באַגלייט מיט חוזק־אויסרופן.

שטאָקמאַן האָט געטראָפן דעם קאָמיסאַר פון פּולק אין שטאַב. ער האָט אים אַרויסגערופן אין צווייטן צימער אַרײַן, אויפגערעגט איבערגעגעבן וועגן צוזאַמענשטויס מיט די רויטאַרמייער, פאָרגעלייגט זיי צו אַרעסטירן. דער קאָמיסאַר האָט אים אויסגעהערט, זיך גלעטנדיק דאָס פייערדיק־געלע בערדעל, און פאַרלעגנהייט זיך גלייך מאַכנדיק די ברילן אין די שוואַרצע האָרן־רעמלעך.

— מאָרגן וועט מען רופן אַ פאַרזאַמלונג פון פּאַרטיי־קעמערל, באַהאַנדלען די לאַגע. און אַרעסטירן דידאָזיקע חברהלייט האַלט איך נישט פאַר מעגלעך אין דידאָזיקע אומשטענדן...

— פאַרוואָס? — האָט שטאָקמאַן שאַרף געפרעגט.

— ווייסט איר, חבר שטאָקמאַן... איך אַליין באַמערק, אַז בײַ אונז אין פּולק איז נישט אין אָרדענונג, מסתמא עקזיסטירט עפּעס אַ קאָנטער־רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציע, נאָר עס געלינגט

נישט זי אָנצוטאַפּן. און אין דער ספערע פון איר ווירקונג — געפינט זיך די מערהייט פון פולק. פויערישע סטיכיע, וואָס קאָן מען טון! איך האָב מיטגעטיילט וועגן די שטימונגען פון די רויטאַרמייער און פאָרגעלייגט אַוועקצופירן דאָס פולק און עס אויפלעזן.

— פאַרוואָס האָלט איר נישט פאַר מעגלעך גלייך צו אַרעסטירן דידאָזיקע אַגענטן פון דער ווייסגוואַרדיישטשינע און זיי אַוועקשיקן אין רעוואָלוציאָנער־טריבונאַל פון דער דיוויזיע? אַזאַ רעדן — איז דאָך אָפענער פאַרראַט!

— יאָ, נאָר דאָס קאָן אַרויסרופן אומגעווונטשענע עקסצעסן און אפילו אַ בונט.

— אַזוי? פאַרוואָס־זשע האָט איר, זעענדיק אַזעלכע שטימונגען ביי דער מערהייט, שוין לאַנג נישט מיטגעטיילט וועגן דעם אין דער פּאָליטישער אָפּטיילונג.

איך האָב דאָך אייך געזאָגט, אַז איך האָב מיטגעטיילט. פון אוסט־מיעדוויעדיצאַ איילט מען זיך עפּעס נישט צו ענטפערן. ווי נאָר מען וועט אָפּרופן דאָס פולק, וועלן מיר שטרענג באַשטראָפן אַלע שטערער פון דער דיסציפּלין און באַזונדערס די רויטאַרמייער, וואָס האָבן גערעדט דאָס, וואָס איר האָט נאָר־וואָס מיטגעטיילט... — דער קאָמיסאַר האָט זיך אָנגעכמורעט און שעפּטשענדיק צוגעגעבן: — איך האָב אַ חשד אויף וואָראָנאָווסקין און... דעם שעף פון שטאַב וואָלקאָוון. באַלד מאָרגן נאָך דער פאַרזאַמלונג פון פּאַרטיי־קעמערל וועל איך אַרויספאָרן קיין אוסט־מיעדוויעדיצאַ. מען דאַרף אָננעמען שנעלע מיטלען צו לאָקאַליזירן דידאָזיקע געפאַר. איך בעט אייך צו האַלטן בסוד אונזער שמועס.

— אָבער פאַרוואָס קאָן מען נישט צונויפרופן אַ פאַרזאַמלונג פון די קאָמוניסטן? מיר קאָנען דאָך פאַרשפּעטיקן, חבר!

— איך פאַרשטיי. נאָר שוין — איז אוממעגלעך. די מערהייט קאָמוניסטן געפינען זיך אויף וואַך און אין אויסשפּירונג. איך בין באַשטאַנען אויף דעם, ווייל אָנטרויען אומפּאַרטייאישע אין אַזאַ לאַגע — וואָלט געווען נישט פאָרזיכטיק. אויך די באַטאַרייע, און איר באַדינונג באַשטייט מערסטנטיילס פון קאָמוניסטן, קומט ערשט

הײנט בײנאַכט אָן פון קרוטאָוו. איך האָב זי אַרויסגערופן טאָקע אין צוזאַמענהאַנג מיט דערדאָזיקער אויפרודערונג אין פולק.

שטאָקמאַן האָט זיך אומגעקערט פון שטאַב, אין קורצע שטריכן איבערגעגעבן איוואַן אַלעקסעיעוויטשן און מישקאַ קאָשעוואָיען זײן שמועס מיטן קאָמיסאַר פון פולק.

— גײן קאָנסטו נאָך נישט? — האָט ער געפרעגט איוואַן אַלעקסעיעוויטשן.

— איך לאָם. פריער האָב איך מורא געהאַט אויפצורײצן די װונד, און אַצינד — צי דו װילסט יאָ, צי נישט, װעט מען שוין מוזן גײן.

בײנאַכט האָט שטאָקמאַן אָנגעשריבן אַן אויספירלעכע מיטטײלונג װעגן באַשטאַנד פון פולק און האַלבע נאַכט אויפגעוועקט קאָשעוואָיען. אַרײנרוקנדיק אים דעם פּאַקעט אין בוזעם, האָט ער געזאָגט:

— שאַף דיר שוין אַ פערד און רײט אַוועק קײן אוסט־מיעדוויעדיצאַ. שטאַרבן זאָלסטו, און דעם בריװ איבערגעבן אין דער פּאָליטישער אָפּטײלונג פון דער פערצענטער דיוויזיע... אין וויפיל שעה אַרום וועסטו זײן דאָרט? ווו רעכנסטו צו קריגן אַ פערד?

מישקאַ האָט קרעכצנדיק אַרויפגעצויגן די געלע פּאַרטרוקנטע שטיװל אויף די פיס, מיט הפסקות געענטפערט:

— אַ פערד װעל איך צוגנבענען... בײ די רײטער־אויסשפּירער, און אָנקומען קײן אוסט־מיעדוויעדיצאַ... וועל איך העכסטנס... אין צוויי שעה אַרום. די פערד אין דער אויסשפּירונג זענען געמײנע — אַז נישט... װאָלט איך געװען... אין אַנדערטהאַלבן שעה! איך האָב געדינט אַלס אַטאַרשטשיק... איך װײס ווי אַזוי פון אַ פערד... די העכסטע פלינקײט אַרויסצושלאָגן.

מישקאַ האָט איבערגעלײגט דעם פּאַקעט, אַרײנרוקנדיק אים אין דער קעשענע פון שינעל.

— נאָכוואָס טוסטו דאָס? — האָט שטאָקמאַן געפרעגט.

— כ'זאָל אים גיכער קאָנען אַרויסקריגן, אויב די סעראַבעצעס װעלן מיך כאַפּן.

— נו ? — האָט שטאָקמאַן נאָך אַלץ נישט פאַרשטאַנען.

— נאַדיר אַ „נו״ ! אויב זיי וועלן מיך כאַפּן — וועל איך אים אַרויסנעמען און אַראָפּשלינגען.

— ביסט אַ כוואַט ! — שטאָקמאַן האָט קאַרג אַ שמייכל געטון, צוגעגאַנגען צו מישקען און, ווי געמאַטערט פון שווערן פאַרגעפיל, פעסט אים אַרומגענומען און שטאַרק געקושט מיט קאַלטע, ציטערדיקע ליפּן. — פאָר !

מישקאַ איז אַרויסגעגאַנגען, בשלום אָפּגעבונדן פון באַריער איינס פון די בעסטע פערד פון דער רייטער-אויסשפּירונג, טריט-ביי-טריט געמיטן די וואַך, האַלטנדיק די גאַנצע צייט דעם וויינפינגער אויפן צינגל פון דער נייער קאַוואַלערישער ביקס, — זייטיק זיך אַרויסגעקריגן אויפן שליאַך. ערשט דאָרט האָט ער פאַרוואָרפן דעם רעמעט פון דער ביקס איבערן אַקסל, אָנגעהויבן מיטן גאַנצן פוח „אַרויסשלאָגן״ די העכסטע פלינקייט פון סאַראַטאָווער פערדל מיטן קורצן וויידל.

XLIX

פאַרטאָג האָט אָנגעהויבן טריפן אַ דראָבנער רעגן. ס׳האָט זיך צערוישט אַ ווינט. פון מזרח האָט אָנגערוקט אַ שוואַרצער שטורעם-וואָלקן. די סערדאָבצעס, וואָס זענען געשטאַנען אויף איין קוואַרטיר מיט שטאָקמאַנען און איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, זענען אויפגעשטאַנען, אַוועקגעגאַנגען, ווי נאָר ס׳האָט אָנגעהויבן טאָגן. אַ האַלבע שעה שפּעטער איז געקומען צו לויפן דער יעלאַנער קאָמוניסט טאָלקאַטשאָוו, — וועלכער האָט אויך, ווי שטאָקמאַן, מיט זיינע יאַטן זיך אָנגעשלאָסן אָן סערדאָבסקער פּולק. ער האָט געעפנט די טיר און אַ געשריי געטון מיט אַ פאַרשטיקט קול:

— שטאָקמאַן, קאָשעוואָי, איר זענט דאָ ? קומט אַרויס !

— וואָס איז ? קום אַריין ! — שטאָקמאַן איז אַרויסגעגאַנגען אין פעדערשטן צימער, אָנטוענדיק אויפן וועג דעם שינעל. — קום אַריין !

— אַן אומגליק! — האָט טאָלקאַטשאָוו געשעפּטשעט, נאָכ־גייענדיק שטאָקמאַנען אין צווייטן צימער אַריין. — די אינפאַנטע־ריע האָט נאָר־וואָס געוואָלט ביי דער סטאַניצע... ביי דער סטאַ־ניצע אַנטוואָפּענען די באַטאַרייע, וואָס איז אַנגעפאָרן פון קרוטאָוו. עס איז פאָרגעקומען אַן איבערראַשונג... די באַטאַרייצעס האָבן אָפּ־געשלאָגן דעם אָנגריף, אַרויסגענומען די שלעסער פון די קוילן־וואַרפער און אין באַרקעס זיך אַריבערגעשיפט אויף דער צווייטער זייט...

— נו, נו? — האָט איוואַן אַלעקסעיעוויטש אונטערגעשריגן, מיט אַ קרעכץ אַרויפציִענדיק דעם שטיוול אויפן פאַרוואונדעטן פוס.

— און אַצינד קומט פאָר ביי דער צערקווע — אַ מיטינג... דאָס גאַנצע פאָלק...

— קום שנעלער! — האָט שטאָקמאַן באַפוילן איוואַן אַלעק־סעיעוויטשן און אָנגעכאַפּט טאָלקאַטשאָוון ביים אַרבל פון דער וואַרעמער קורטקע. — ווו איז דער קאָמיסאַר? ווו זענען די אי־בעריקע קאָמוניסטן?...

— איך ווייס נישט... טייל זענען אַנטלאָפן, און איך בין אַוועק — צו דיר. דער טעלעגראַף איז פאַרנומען, מען לאָזט קיי־נעם נישט צו... מען דאַרף אַנטלויפן! אָבער ווי אַזוי אַנטלויפן? — טאָלקאַטשאָוו האָט פאַרלוירן זיך אַ זעץ געטון אויפן קופערט, אַראָפּלאָזנדיק די הענט צווישן די קניִען.

אין דעם מאָמענט האָבן אויפן גאַנעק זיך דערהערט טריט, אין דער כאַטע האָבן זיך אַריינגעשטופּט אַ מאַן זעקס רויטאַרמייער־סערדאָבצעס, זייערע פּנימער זענען געווען אָנגעצונדן, האָבן אויס־געדריקט בייזע אַנטשלאָסנקייט.

— קאָמוניסטן, אויפן מיטינג! שנעלער!

שטאָקמאַן האָט זיך געביטן מיט איוואַן אַלעקסעיעוויטשן מיטן בליק, שטרענג פאַרפרעסט די ליפּן:

— קום!

— דאָס געווער לאָזט איבער. איר גייט נישט אויף קיין

מלחמה ! – האָט איינער פון די סערדאָבצעס פאָרגעלייגט, נאָר שטאָקמאַן האָט זיך געמאַכט נישט הערנדיק, אויפגעהאָנגען די ביקס אויפן אַקסל, אַרויסגעגאַנגען דער ערשטער.

עלף הונדערט העלזער האָבן מיט פאַרשידענע קולות געליאַרעמט אויפן פּלאַץ. די איינוווינער פון דער אוסט-כאָפּערער סטאַניצע האָט מען נישט געזען. זיי האָבן זיך באַהאַלטן אין די הייזער, מורא האָבנדיק פאַר געשעענישן (מיט אַ טאָג פריער האָבן זיך פאַרשפּרייט עקשנותדיקע קלאַנגען איבער דער סטאַניצע, אַז דאָס פאָלק פאַראייניקט זיך מיט די אויפשטענדער און אין דער סטאַניצע קאָן פאָרקומען אַ שלאַכט מיט די קאָמוניסטן). שטאָקמאַן איז דער ערשטער צוגעגאַנגען צו דער טויב-רוישנדיקער מחנה רויטאַרמייער, אַ נישטער געטון מיט די אויגן, זוכנדיק עמעצן פון אָנפירער-קאָמפּלעט פון פאָלק. פאַרביי אים האָט מען דורכגעפירט דעם קאָמיסאַר פון פאָלק. צוויי רויטאַרמייער האָבן אים געהאַלטן ביי די הענט. דער בלייכער קאָמיסאַר, אונטערגעשטופּט פון הינטן, איז אַריין אין דער געדיכטעניש פון די נישט-פאָרמירטע רויטאַרמייאישע רייען. אויף עטלעכע מינוט האָט שטאָקמאַן אים פאַרלוירן פון בליק און דערנאָך אים דערזען שוין אינמיטן דער מחנה שטיין אויף אַ קאַרטן-טיש, וואָס איז אַרויסגעשלעפּט געוואָרן פון עמעצנס אַ הויז. שטאָקמאַן האָט זיך אומגעקוקט. הינטער אים, אָנגעלענט אויף דער ביקס, איז געשטאַנען דער לאָם-געוואָרענער איוואַן אַלעקסעיעוויטש; און לעבן אים – יענע רויטאַרמייער, וואָס זענען געקומען נאָך אים.

– חברים רויטאַרמייער ! – האָט שוואַך אָפּגעקלונגען דאָס קול פון קאָמיסאַר – אָפּהאַלטן מיטינגען אין אַזאַ מאָמענט, ווען דער שונא געפינט זיך פון אונז – אין אוממיטלבאַרער נאָענטקייט... חברים !...

ווייטער האָט מען אים נישט געלאָזט רעדן. אַרום טיש, ווי אויפגעטרייסלט דורכן ווינט, האָבן זיך צעוויגט די גרויע רויטאַרמייאישע פּאַפּאַכעס, האָבן זיך אַ וואַקל געטון די בלוילעכע שפּיצן פון די באַגנעטן, צום טישל האָבן זיך אויסגעשטרעקט הענט

מיט געבײַלטע פויסטן, איבערן פּלײַץ האָבן, ווי שאָסן, אָפּגעקלונגען בײַזע, קורצע אויסרופן:

— אַצינד זענען מיר פּאַר זיי חברים!

— דאָס לעדערנע קורטקעלע טו אויס!

— האָסט אָפּגענאַרט!

— אויף וועמען פירט איר אונז?!

— בײַ די פיס שלעפּ אים אַראָפּ!

— שלאָג אים!

— מיטן באַגנעט דערלאַנג אים!

— גענוג שוין קאָמיסאַר געווען!

שטאָקמאַן האָט געזען, ווי אַ הויכער, נישט יונגער רויטאַרמייער איז אַרויפגעקראָכן אויפן טישל, אָנגעכאַפּט מיט דער לינקער האַנט דאָס קורצע, געלע לאַפּעטקעלע פון קאָמיסאַרס בערדל. דאָס טישל האָט זיך אַ וואַקל געטון און דער רויטאַרמייער צוזאַמען מיטן קאָמיסאַר זענען אַראָפּגעפאַלן אויף די אויסגעשטרעקטע הענט פון די, וואָס זענען געשטאַנען אַרום טיש. אויף דעם אָרט, וווּ ס'איז ערשט געשטאַנען דער קאָרטן-טיש, האָט גענומען קאָכן אַ גרויער מישמאַש פון שינעלן; דער איינזאַמער, פאַרצווייפלטער אויסגעשריי פון קאָמיסאַר איז דערטרונקען געוואָרן אין צוזויפגעגאָסענעם דונערן פון די קולות.

באַלד האָט שטאָקמאַן זיך אַ ריס געטון אַהין. האַסטיק צעשטופנדיק, זעצנדיק מיט די פויסטן איבער די שטייפע רוקנס אין די גרויע שינעלן, האָט ער כמעט לויפנדיק זיך דורכגעשלאָגן צום אָרט, וווּ דער קאָמיסאַר האָט גערעדט. מען האָט אים נישט פאַרהאַלטן, נאָר מיט די פויסטן און קאָלבעס געשטופּט, געשלאָגן איבערן רוקן, איבערן נאַקן, אַראָפּגעריסן פון אַקסל די ביקס, פון קאָפּ — דאָס רויטאַרמייאישע קאָזאַקישע היטל.

— וווהין שטופּסטו דיך, טיי-ווי-ל!? — האָט אין פאַרדרוס אויסגעשריגן איינער פון די רויטאַרמייער, וועלכן שטאָקמאַן האָט שטאַרק אָפּגעטרעטן דעם פוס.

בײַם טיש, דעם איבערגעקערטן מיט די פיס אַרויף,

האָט שטאָקמאַנען פאַרצוימט דעם וועג אַ קרעמפּער אונ־טעראָפיציר. זיין גרויע שעפּסענע פּאַפּאַכע איז געווען פאַררוקט אויפן נאַקן, דער שינעל ברייט צעשפּיליעט, איבערן ציגל־רויטן פּנים איז גערונען שוויס, די צעהיצטע, מיט צאָרן בוימלדיק־פאַר־גאָסענע אויגן האָבן געשיקלט.

— וווהין פּאַקסטו דיך?

— אַ וואָרט! אַ וואָרט פאַר אַ געוויינלעכן פראָנט־קעמ־פער!... — האָט שטאָקמאַן הייזעריק אויסגעשריגן, קוים כאַפּנדיק דעם אָטעם, און פלינק אויפגעשטעלט דאָס טישל אויף די פיס. מען האָט אים אפילו אונטערגעהאָלפן אַרויפקריכן אויפן טיש. אָבער אויפן פּלאַץ איז נאָך מיט הפסקות אָנגעגאַנגען דער העפטיקער ליאַרעם. שטאָקמאַן האָט מיט דער גאַנצער קראַפט פון זיינע האַלז־בענדער אויסגעשריגן: — שוויי־ג־ן!... — און אין אַ האַלבער מי־נוט אַרום, ווען דער ליאַרעם האָט זיך איינגעשטילט, מיט אַן איבערגעריסן קול, פאַרשטיקנדיק דעם הוסט, אָנגעהויבן רעדן: — רויטאַרמייער! שעמט אייך! איר פאַרראַט די מאַכט פון פאָלק אין דער שווערסטער מינוט! איר וואַקלט אייך, ווען מען דאַרף מיט אַ פעסטער האַנט דערלאַנגען דעם שונא גלייך אין האַרץ אַריין! איר האַלט אָפּ מיטינגען, ווען דאָס סאָוויעטישע לאַנד שטיקט זיך אין רינג פון די שונאים! איר געפינט זיך אויף דער גרענעץ פון פּשוטן פאַרראַט! פאַר־וואָס? אייך האָבן פאַרקויפט צו די קאָזאַקישע גענעראַלן אייערע פאַררעטער־קאָמאַנדירן! זיי — די געוועזענע אָפיצירן — האָבן אָפּגענאַרט דעם צוטרוי פון דער סאָ־וויעטישער מאַכט און, אויסנוצנדיק אייער אומוויסנהייט, ווילן זיי איבערגעבן דאָס פולק די קאָזאַקן. באַזינט אייך! מיט אייער האַנט ווילן זיי צוהעלפן שטיקן די מאַכט פון די אַרבעטער און פויערן!

דער קאָמאַנדיר פון דער צווייטער ראָטע, דער געוועזענער פענריך ווייסטמינסטער, וואָס איז געשטאַנען נישט ווייט פון טיש, האָט שוין פאַרוואָרפן די ביקס צום אַקסל, נאָר באַמערקנדיק די־דאָזיקע באַוועגונג, האָט שטאָקמאַן אויסגעשריגן:

— וואַג נישט! דערהרגענען וועסטו תמיד באַוויזן! אַ

וואָרט — פּאָר אַ קעמפּער־קאָמוניסט! מיר — קאָמוניסטן — האָבן דאָס גאַנצע לעבן... דאָס גאַנצע בלוט אונזערס... טראָפּנווייז... — שטאָקמאַנס קול, אָנגעשטרענגט אויף דער העכסטער מדרגה, איז איבערגעגאַנגען אין אַ דיסקאַנט, זיין פּנים איז געוואָרן טויט־בלייך און צעקרימט, — ...אַוועקגעגעבן דער זאַך פון דינען דעם אַרבעטער־קלאַס... דעם אונטערדריקטן פּויערטום. מיר זענען גע־ווינט געוואָרן אָן פּחד צו קוקן דעם טויט אין די אויגן אַריין! איר קאָנט מיך דערהרגענען...

— איר האָט געהערט!

— גענוג שוין גערעדט!

— לאָזט אים רעדן!

— אַנו, שווייגן דאָרט!

— ...מיך דערהרגענען, נאָר איך חזר איבער: באַזינט אייך! נישט אָפּהאַלטן מיטינגען דאַרף מען, נאָר גיין אויף די ווייסע! — שטאָקמאַן האָט דורכגעפירט די שמאָל־צונויפגעלענטע אויגן איבער דער איינגעשטילטער רויטאַרמייאישער מחנה און באַמערקט נישט ווייט פון זיך דעם קאָמאַנדיר פון פּולק וואָראָנאָווס־סקין. יענער איז געשטאַנען אַקסל־ביי־אַקסל מיט עפּעס אַ רויט־אַרמייער; אָנגעשטרענגט שמייכלענדיק, האָט ער אים עפּעס איינ־גערוימט. — אייער פּולק־קאָמאַנדיר...

שטאָקמאַן האָט אויסגעשטרעקט די האַנט, אָנווייזנדיק אויף וואָראָנאָווסקין, נאָר צולייגנדיק די האַנט צום מויל, האָט יענער עפּעס אַריינגעשעפּטשעט דעם רויטאַרמייער, וואָס איז געשטאַנען לעבן אים, און שטאָקמאַן האָט נישט באַוויזן צו פאַרענדיקן די פראַזע, ווי אין דער לופט, וואָס איז אָנגעזאַפּט געווען מיט דער אַפּריל־פייכטקייט פון יונגן רעגן, האָט פּאַרטויבט אַ קנאַל געטון אַ שאָס. דער קלאַנג פון ביקסן־שאָס איז געווען נישט פול, שטיל, ווי מען וואָלט אַ קנאַק געטון מיט אַ בייטשל, אָבער אָנכאַפּנדיק זיך מיט די הענט ביי דער ברוסט, איז שטאָקמאַן געפאַלן אויף די קניען און זיין אַנטבלויזטער גרוילעכער קאָפּ איז אַראָפּגעזונ־

קען... דאָך האָט ער זיך באַלד אַ וואַקל געטון און ווידער אויפֿגעשפּרונגען.

— אָסיפּ דאַווידאָוויטש! — האָט איוואַן אַלעקסעיעוויטש אַרויסגעקרעכצט, דערזעענדיק דעם אויפֿגעשפּרונגענעם שטאָקמאַנען, און זיך גענומען רייסן צו אים, נאָר אים האָט מען אָנגעכאַפּט ביי די אָרעמס און אַ זאָג געטון:

— שווייג! רייס דיך נישט! די ביקס גיב אַהער, אויס־וואָרף!

איוואַן אַלעקסעיעוויטשן האָט מען אַנטוואָפנט, דורכגענישטערט זיינע קעשענעס, אַוועקגעפירט פון פּלאַץ. אין פאַרשידענע עקן האָט מען אַנטוואָפנט געכאַפּטע קאָמוניסטן. אין געסל, לעבן גרויסן סוחרישן הויז, האָבן איילעך אָפּגעקנאַלט אַ פינף אָדער זעקס שאָסן, — מען האָט דערהרגעט אַ קאָמוניסט פון דער מאַשינגעווער־באַדינונג, וואָס האָט נישט געוואָלט אָפּגעבן זיין קוילנוואַרפער.

און אין דעם מאָמענט האָט שטאָקמאַן מיט בלעזלדיקן ראָזן בלוט אויף די ליפּן, מיט אַ קאָנוולסיוו שלוקערצן, איינגאַנצן אַ טויט־בלייכער זיך נאָך אַ ווײַלע געוואַקלט, שטייענדיק אויפן קאָרטן־טיש, און באַוויזן אויסצושרייען, אָנשטרענגענדיק די לעצטע אויסגייענדיקע כוחות, דאָס לעצטע ביסל ווילן:

— אייך האָט מען אַריינגעפירט אין אַ טעות!... פאַררעטער... זיי וועלן זיך דערדינען פאַרגעבונג, נייע אָפיצירישע ראַנגען... אָבער דער קאָמוניזם וועט לעבן... חברים!... באַזינט אייך!...

און ווידער האָט דער רויטאַרמייער, וואָס איז געשטאַנען לעבן וואָראָנאָווסקין, פאַרוואָרפן די ביקס צום אַקסל. אַ צווייטער שאָס האָט איבערגעקערט שטאָקמאַנען אויפן רוקן, אים אַראָפּגעוואָרפן פון טיש צו די פיס פון די רויטאַרמייער. אויפן טיש איז פלינק אַרויפגעשפּרונגען אייגער פון די סערדאָבצעס, אַ מענטש מיט אַ ברייט מויל און פלאַכע ציין, מיט אַ געשטופּלט פנים פון פּאָקן, ער האָט אויסגעשריגן:

— מיר האָבן דאָ געהערט אַ סך פאַרשידענע צוזאָגן, נאָר דאָס אַלץ, טייערע חברים, איז בלויז פּלוידעריי און דראָונגען. ער

האָט זיך איבערגעקערט, ער ליגט, דער בערדיקער אָראַטאָר, — אַ הונט אין ווערט אַ הינטישן טויט! אַ טויט די קאָמוניסטן — די שונאים פון אַרבעטנדיקן פויערטום! איך וויל אייך זאָגן, חברים, טייערע קעמפער, אַז מיר האָבן אַצינד אָפענע אויגן. מיר ווייסן קעגן וועמען מען דאַרף גיין! וואָס איז, למשל, ביי אונז אין וואָלסקער קרייז געזאָגט געוואָרן? גלייכהייט, ברידערלעכקייט פון די פעלקער! אָט וואָס ס׳איז געזאָגט געוואָרן דורך די אָפּנאַרער־קאָמוניסטן... און וואָס איז אין אמתן אַרויסגעקומען! מענטשנ־פרעסעריי, טייערע ברידערלעך! נעמט כאָטש מיין טאַטן — ער האָט אונז געשיקט אַ ידיעה דורך אַ בריוו, וואָס איז אויסגעווייקט אין טרערן, ער שרייבט: אַז עס ווערט אָפן גערויבט אינמיטן העלן טאָג! ביים זעלבן טאַטן מיינעם האָט מען די גאַנצע תבואה אָפּגעמאָלן און די מיל צוגענומען, און דער דעקרעט פּראָקלאַמירט בסדר פאַרן אַרבעטנדיקן פויערטום! אויב די דאָזיקע מיל איז מיט אַרבעט און שוויס דורך מיינע עלטערן דערוואָרבן געוואָרן, פרעג איך אייך — צי איז דאָס נישט קיין רויב און מענטשנפרעסעריי פון די קאָמוניסטן? שלאָגן זיי, אַז ס׳זאָל פון זיי קיין שריד ופליט נישט בלייבן!

דעם אָראַטאָר איז נישט באַשערט געווען צו פאַרענדיקן זיין רעדע. פון מערב זענען אין דער אוסט־כאָפּערער סטאַניצע איילִיק אָנגעקומען צוויי אויפשטענדערישע רייטער־סאָטניעס, פון דער דרומדיקער שפּיץ פון די דאָנער בערג האָט זיך אַראָפּגעלאָזט די קאָזאַקישע אינפאַנטעריע, אונטער דער באַשיצונג פון אַ האַלבער סאָטניע איז אָנגעפאָרן מיטן שטאַב דער קאָמאַנדיר פון דער זעקסטער אויפשטענדערישער באַזונדערער בריגאַדע, דער פענריך באָגאַטיריעוו.

און באַלד האָט פון וואָלקן, וואָס האָט זיך אָנגערוקט פון מזרח, אַ גאָס געטון אַ רעגן, ערגעץ אויף יענער זייט דאָן האָט אָפּגעקלונגען דער טויבער געקנאַל פון אַ דונער.

דאָס סערדאָבסקער פּולק האָט אָנגעהויבן איילִיק זיך פאַרמירן, האָט געטאָפּלט די רייען. און ווי נאָר אויפן באַרג האָט זיך

באַוויזן באַגאַטיריעווס רייטער־גרופּע פון שטאַב, האָט דער געוועזענער שטאַבס־קאַפּיטאַן וואָראָנאָווסקי אַ רעווע געטון מיט אַ ברילנדיק קאָמענדע־קול, וואָס די רויטאַרמייער האָבן נאָך ביז איצט אַזוינס נישט געהערט:

— פּו־ו־ו־לק! אַכככ־טונגגג!...

L

גריגאָרי מעלעכאָוו האָט פאַרבראַכט פינף מעת־לעת אין טאָטערישן כוטאָר, איבער דער צייט פאַרזייעט פאַר זיך און דער שוויגער עטלעכע דיעסיאַטין קאָרן, און דערנאָך, ווי נאָר דער אויסגעדאַרטער פון בענקשאַפט נאָך דער באַלעבאַטישקייט און פאַרליייזיקטער פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש איז צוריקגעקומען פון דער סאָטניע, — האָט ער אָנגעהויבן זיך גרייטן צום אַוועקפאָרן אין זיין אָפּטיילונג אַריין, וואָס איז, ווי פריִער, געשטאַנען ביים טשיר. קודינאָוו האָט דורך אַ געהיימען בריוו אים מיטגעטיילט וועגן די פאַרהאַנדלונגען, וואָס האָבן זיך אָנגעהויבן מיט דער אָנפירונג פון סערדאָבסקער פּולק, געבעטן צו קומען, איבערצונעמען די אָנפירונג איבער דער דיוויזיע.

דעם טאָג האָט גריגאָרי זיך געקליבן צו פאָרן קיין קאַרגין. מיטאָגצייט האָט ער אַראָפּגעפירט צום דאָן אָנטרינקען דאָס פערד פאַרן אַוועקפאָרן און, אַראָפּלאָזנדיק זיך צום וואַסער, וואָס האָט דערגרייכט ביז די סאַמע פאַרצוימונגען פון די גערטענער, האָט ער דערזען אַקסיניען. צי גריגאָריען האָט זיך געדאַכט, צי זי האָט אויף אַן אמת בכיוון פאַרזוימט, פויל שעפּנדיק דאָס וואַסער, צוואַרטנדיק אויף אים, אָבער גריגאָרי האָט נישט־ווילנדיק פאַרגיכערט דעם כריט, און אין משך פון אַ קורצער ווײַלע, ביז ער איז צוגעקומען נאָענט צו אַקסיניען, האָט אַ העלע סטאַדע טרויעריקע זכרונות זיך דורכגעטראָגן פאַרביי אים...

אַקסיניאַ האָט זיך אויסגעדרייט אויפן קלאַנג פון די טריט,

איר פּנים האָט כּלומרשט אויסגעדריקט פאַרוווּנדערונג, אָבער די פרייד פון דער באַגעגעניש, דער אַמאָליקער שמערץ האָבן זי פאַרראַטן. זי האָט אַ שמייכל געטאָן מיט אַזאַ נעבעכדיקן פאַרלוירענעם שמייכל, וואָס האָט אַזוי נישט האַרמאָנירט מיט איר שטאָלץ פּנים, אַז גריגאָריעס האַרץ האָט אַ ציטער געטאָן מיט ליבשאַפט און רחמנות. דורכגעשטאָכן מיטן גיפט פון בענקשאַפט, אונטערטעניק צוליב די זכרונות, וואָס זענען אָנגעשוווּמען, האָט ער פאַרהאַלטן דאָס פערד און געזאָגט:

— וואָס מאַכסטו, טייערע אַקסיניאַ?

— און וואָס מאַכסטו.

אין אַקסיניעס שטילן קול האָבן אָפּגעקלונגען שאַטירונגען פון די פאַרשידנסטע געפילן — אי פון פאַרוווּנדערונג, אי פון צערטלעכקייט, אי פון ביטערקייט...

— מיר האָבן שוין לאַנג נישט געשמועסט.

— שוין זייער לאַנג.

— איך האָב שוין אפילו דיין קול פאַרגעסן...

— צו שנעל!

— טאַקע צו שנעל?

גריגאָרי האָט געהאַלטן דאָס פערד, וואָס האָט זיך כּסדר אָנגערוקט אויף אים, ביי דער צוים; אַקסיניאַ האָט מיט אַ געבויגענעם קאָפּ, מיטן האָקן פון דער קאַראַמיסלע זיך באַמיט אָנצוכאַפּן די דראָט פון עמער און אַלץ נישט געקאָנט. אַ ווײַלע זענען זיי אַזוי געשטאַנען שווייגנדיק. איבער זייערע קעפּ, ווי אָפּגעוואָרפן דורך אַ בויגן, האָט מיט אַ פייפעריי זיך דורכגעטראָגן אַ ווילדע קאַטשקע. אומזעטיק אָפּלעקנדיק די בלויע קריידפליטן, האָט אָן ברעג זיך אָנגעשלאָגן אַ כוואַליע. איבערן אויסגוס, וואָס האָט פאַרטרונקען דעם וואַלד, האָבן ווי טאַבונען זיך געקייקלט די ווייס־שעפּסענע כוואַליעס. דער ווינט האָט געאָטעמט מיט דינעם וואַסער־שטויב, מיט זיסלעכן ריח פון דאָן, וואָס האָט מיט זיין מעכטיקן שטראָם זיך אַוועקגעטראָגן אַראָפּ.

גריגאָרי האָט איבערגעפירט דעם בליק פון אַקסיניעס פּנים

אויפֿן דאָן. די אין וואַסער פֿאַרטרונקענע, ווייס-שטאַמיקע טאָפּאָלן האָבן געוויגט די נאַקעטע צווייגן, און די ווערבעס, באַדעקטע מיט בלימעלעך — מיידלשע אויערינגלעך, האָבן פּרעכטיק זיך אויסגעשפּרייט איבערן וואַסער, ווי לייכטע, וווּנדערלעכע גרינע וואָלקנס. מיט ליכטן פֿאַרדרוס און פֿאַרביטערונג אין קול האָט גריגאָרי געפֿרעגט:

— וואָס-זשע?... צי האָבן מיר אפֿילו נישט וועגן וואָס צו רעדן? וואָס-זשע שווייגסטו?

אָבער אַקסיניאַ האָט באַוויזן זיך צו באַהערשן; אויף איר קאַלט-געוואָרן פּנים האָט שוין נישט קיין ציטער געטון אפֿילו איין מוסקול, ווען זי האָט געענטפֿערט:

— מיר, אַפּנים, האָבן שוין אונזערס אָפּגערעדט...

— אַזוי מיינסטו?

— אַזוי, מסתמא, מוז זיין! אַ ביימל — בליט אויך איין מאָל אין יאָר...

— מיינסטו, אַז מיר האָבן שוין אויך אָפּגעבליט?

— און דו מיינסט נישט אַזוי?

— דאָס אַלץ איז עפּעס אַזוי וווּנדערלעך... — גריגאָרי האָט צוגעלאָזט דאָס פֿערד צום וואַסער און, קוקנדיק אויף אַקסיניען, טרויעריק אַ שמייכל געטון. — און איך, קסיושאַ, קאָן דיך נאָך אַלץ פֿון האַרץ נישט אַרויסרייסן. די קינדער זענען שוין ביי מיר אויפֿגעוואַקסן, איך אַליין בין שוין האַלב-גרוי, וויפֿיל יאָרן האָבן זיך שוין אַוועקגעלייגט ווי אַן אָפּגרונט צווישן אונז... און איך טראַכט נאָך אַלץ וועגן דיר. אין חלום זע איך דיך און ליב דיך ביז היינט. ווען איך פֿאַרטראַכט מיך אַמאָל וועגן דיר, הייב איך אָן זיך דערמאָנען, ווי אַזוי מיר האָבן געלעבט ביי די ליסטניצקיס... ווי מיר האָבן זיך ליב געהאַט... ווערט פֿון דידאָזיקע זכרונות... טיילמאָל, דורכטראַכטנדיק מיין גאַנץ לעבן, זעט עס מיר אויס, ווי אַ פּוסטע, איבערגעקערטע קעשענע...

— איך אויך... איך דאַרף שוין אויך גיין... מיר האָבן זיך פֿאַררעדט...

אַקסיניאַ האָט אַנטשלאָסן אונטערגעהויבן די עמערס, אַרויס־געלייגט מיט די פֿריליגנדיק־אָפּגעבריענטע הענט די קאַראָמיסלע אויפֿן אויסגעבויגענעם רוקן. זי האָט זיך פֿאַרנומען באַרג־אַרויף, נאָר פּלוצלינג אויסגעדרייט זיך מיטן פּנים צו גריגאָריען. אירע באַקן האָבן קוים־באַמערקבאַר זיך באַדעקט מיט אַ צאַרטער, יונגער רויטקייט.

— אונזער ליבע האָט זיך דאָך דאָ טאַקע ביי דעם ברעג אָנגעהויבן, גריגאָרי. געדענקסט? די קאָזאַקן האָט מען אין יענעם טאָג אין לאַגער אַרײַן באַגלייט, — האָט זי געזאָגט, שמייכלענדיק, און אין איר קול, וואָס איז קרעפּטיקער געוואָרן, האָבן אָפּגעקלונגען פֿרײַלעכע טענער.

— אַלץ געדענק איך!

גריגאָרי האָט אַרײַנגעפֿירט דאָס פֿערד אין הויף, עס אַוועק־געשטעלט ביים זשלויב. פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש, וואָס איז צוליב גריגאָריעס באַגלייטן נישט געפֿאָרן בראָנעווען אינדערפֿרי, איז אַפּערגעקומען פֿון אונטער דער שאָפּע און געפֿרעגט:

— וואָס־זשע, וועסט שוין באַלד פֿאָרן? געבן קערנער דעם פֿערד?

— וווהין פֿאָרן? — גריגאָרי האָט צעשטרייט אַ קוק געטון אויפֿן פֿאָטער.

— גאַדיר ווייטער! קיין קאַרגין.

— איך וועל הײַנט נישט פֿאָרן.

— וואָס איז געשען?

— גאָרנישט... כ׳האָב מיך מיישב געווען... — גריגאָרי האָט אָפּגעלעקט זײַנע ליפּן, וואָס זענען אים פֿאַרטרוקנט געוואָרן פֿון דער אינערלעכער היץ, אַ פּיר געטון מיט די אויגן איבערן הימל. — וואָלקנס זאַמלען זיך, עס וועט מסתמא זײַן אַ רעגן, און ווער טרײַבט מיך זיך צו ווייקן אונטערן רעגן?

— קיינער טרײַבט דיך טאַקע נישט, — האָט דער אַלטער מסכים געווען, אָבער נישט געגלייבט גריגאָריען, ווײַל ער האָט מיט עטלעכע מינוט פֿרייער פֿון בהמות־הויף געזען אים שמועסן

מיט אַקסיניען בײַם ברעג. „ווידער האָבן זיך אָנגעהויבן די באַ-
געגענישן, — האָט דער אַלטער געטראַכט מיט אומרו. — עס זאָלן
אַמאָל ווידער נישט אויסברעכן קיין סיכסוכים צווישן אים מיט
נאַטאַליען... אַך, כאַפּט אים דער טײַוול, דעם גאַנצן גרישקען! אין
וועמען איז ער אַרײַנגעראָטן, דער הונט? צי טאַקע אין מיר?"
פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש האָט אויפגעהערט אַרומטעסען מיט
דער האַק דאָס בעריאָזאָווע פּיעניעקל, אַ קוק געטון אויף דער
געהאָרבעטער פּלײצע פון אַוועקגײענדיקן זון, שנעל אַ ניש-
טער געטון אין זכּרון, זיך דערמאַנט, ווי ער האָט זיך אויפ-
געפירט אין דער יוגנט, און באַשלאָסן: „אין מיר אַרײַן, דעם
טײַוול! נאָר ער האָט נאָך איבערגעשטיגן דעם פאָטער, דער
צויגן-ווײַנדל! מען וואָלט אים געדאַרפט אָנבויקערן, ער זאָל ווי-
דער נישט פאַרדרייען אַקסיניען דעם קאָפּ, נישט אַרויסרופן קיין
צעמישונג אין דער פאַמיליע. אָבער ווי אַזוי בויקערט מען אים אָן?"
אַ צווייט מאָל, באַמערקנדיק, אַז גריגאָרי שמועסט מיט אַק-
סיניען אין צווייען, אָפּגעזונדערט פון מענטשן, וואָלט פּאַנטעלעי
פּראָקאָפּיעוויטש זיך נישט אָפּגעהאַלטן צו דערלאַנגען אים איבערן
רוקן מיט וואָס עס וואָלט אונטער דער האַנט געקומען, אָבער
אַצינד, — האָט ער זיך פאַרלוירן, גאָרנישט געזאָגט און אפילו
נישט געגעבן אָנצוהערן, אַז ער איז זיך משער וועגן די אמתע
סיבות, וואָס האָבן גענייט גריגאָריען פּלוצלינג אָפּצולייגן דאָס
פאָרן. און דאָס איז אַלץ געווען דערפאַר — ווײַל אַצינד איז
גריגאָרי שוין נישט געווען „גרישקאַ" — דער צעהוליעטער יונגער
קאָזאַק, נאָר אַ קאָמאַנדיר פון אַ דיוויזיע, כאָטש אָן שליפּעס, אָבער
פאָרט אַ „גענעראַל", וועלכן עס זענען אונטערטעניק געווען
טויזנטער קאָזאַקן און וועלכן אַלע האָבן גערופן נישט אַנדערש ווי
גריגאָרי פּאַנטעלעיעוויטש. ווי אַזוי-זשע האָט געקאָנט ער, פּאַנטע-
לעי פּראָקאָפּיעוויטש, וועלכער איז געווען סך-הכּל אַן „אוריאַדניק",
אויפהייבן די האַנט אויף אַ גענעראַל, כאָטש אַן אייגענעם זון. די
סובאָרדינאַציע האָט נישט דערלויבט פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטשן
אפילו אַ טראַכט צו טון וועגן דעם, און דערפאַר האָט ער זיך גע-

פילט אין דער באַציִונג צו גריגאָריען געבונדן, אַזוי ווי אָפּגע־פרעמדט. אין אַלעם איז שולדיק געווען גריגאָריעס אומגעוויינלע־כע דערהייבונג! אפילו ביים אַקערן, ווען גריגאָרי האָט מיט דריי טעג צוריק אַ געשריי געטון צו אים: „העי, וואָס האָסטו די יאַ־פּע צעעפנט! דריי אויס דעם אַקער...״ — האָט אויך פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש פאַרשוויגן, מיט קיין וואָרט נישט געענטפערט... די לעצטע צייט האָבן זיי זיך אַזוי ווי געביטן מיט די ראָלן: גריגאָרי פלעגט שרייען אויפן געעלטערטן פאָטער, און יענער, הערנדיק אין זיין קול אַ טאָן פון הייזעריקן קאָמאַנדעווען, האָט זיך געאיילט, אונטערגעהינקען אויפן קאַליעדיקן פוס, זיך באַמיט אים געווגן צו טון...

„פאַרן רעגן האָט ער זיך דערשראָקן! און דער רעגן וועט גאָרנישט זיין. פונוואַנען זאָל ער זיין, ווען דער ווינט בלאָזט פון מזרח און אין הימל בלאָנזשעט קוים אַן איינציק וואָלקנדל. אפשר אויסזאָגן נאַטאַליען?״

אויפגעהייטערט פון דעם איינפאַל, האָט פּאַנטעלעי פּראָקאָ־פּיעוויטש שוין געוואָלט זיך אַריינרוקן אין דער כאַטע, נאָר זיך מיישב געווען; מורא האָבנדיק פאַר אַ סקאַנדאַל, האָט ער זיך אומגעקערט צום נישט צוגעטעסעטן פּיעניקל...

און אַקסיניאַ, ווי נאָר זי איז אַהיימגעקומען און אויסגע־ליידיקט די עמערס, איז זי גלייך צוגעגאַנגען צום שפּיגעלע, וואָס איז איינגעמויערט געווען אין אויוון, און לאַנג מיט אומרויִקייט באַטראַכט איר געעלטערט פּנים, וואָס איז נאָך אַלץ שיין געווען. עס האָט נאָך פאַרמאָגט די זעלבע זינדיקע און רייצפולע שיינ־קייט, נאָר דער האַרבסט פון לעבן האָט שוין געוואָרפן פאַרוועלק־טע פאַרבן אויף די באַקן, געל־געמאַכט די אויגן־לעדלעך, אַריינ־געוועבט גרויע פעדעם אין די שוואַרצע האָר, מאַט געמאַכט די אויגן. פון זיי האָט שוין אַרויסגעקוקט אַ טרויעריקע מידעקייט.

איז זי געשטאַנען אַ ווײַלע, אַקסיניאַ, און דערנאָך צו־געגאַנגען צום בעט, אַ פאַל געטון מיטן פּנים אַראָפּ און זיך

צעוויינט מיט אַזעלכע בשפעדיקע דערלייכטערנדיקע און זיסע טרערן, ווי זי האָט שוין זייער לאַנג נישט געוויינט...

איבער דער שיפּוע פון דאָנער באַרג, ערגעץ איבערן בולטן האָרב פון אַראָפּהאַנג, וואָס ווערט אָנגערופן אין פּראָסטן פאָלקס-לשון „טיבער", ווירבלען און וואָיען ווינטער-צייט קאָלטע, שאַר-פע ווינטן. זיי טראָגן אָן פון נאַקעטן באַרג ווייסן שניי-שטויב, קערן אים צונויף אין אַ קופּע און זאַמלען אים אין שיכטן. פינק-לענדיק ווי צוקער אויף דער זון, בלוי אין די בין-השמשותן, פּיאָ-לעט אין די פרימאָרגנס און ראָז ביים זון-אויפגאַנג — בלייבט הענגען איבערן אָפּהאַנג די שניי-קופּע. זי הענגט אַזוי, דראָענדיק מיט איר שווייגן, ביז דאָס לינדע וועטער שוועכט זי אונ-טער, אָדער אַ זייטיקער ווינט גיט זי נישט אַ שטויס מיט זיין אימפּעט. דעמאָלט פאַלט זי אַראָפּ מיט אַ טויב און ווייך גערויש, צעקוועטשנדיק אויף איר וועג די נידעריק-געוואַקסענע דערנער-קוסטעס, צעברעכנדיק די עפּל-ביימלעך, וואָס טוליען זיך פאַרשעמט איבער דער שיפּוע, האַסטיק מיטשלעפּנדיק נאָך זיך דעם אויפגע-קאָכטן זילבערנעם פאָדל פון שניי-שטויב, וואָס דערהייבט זיך צום הימל...

אַקסיניעס פּיליעריקן געפיל, וואָס האָט זיך אָנגעזאַמלט ענ-לעך צו יענער שניי-קופּע, איז נייטיק געווען בלויז אַ קליינער שטויס. און אַלס ; דעמדאָזיקן שטויס האָט געדינט די באַגעגעניש מיט גריגאָריען, זיין צערטלעכע ווענדונג : „וואָס מאַכסטו, טייערע אַק-סיניע ? !" און ער ? צי איז ער איר נישט טייער געווען ? צי האָט זי אים נישט דערמאָנט די אַלע יאָרן יעדן טאָג, יעדע שעה, זיך אומקערנדיק צו איט אין אירע צודרינגלעכע געדאַנקען ? און וועגן וואָס זי זאָל נישט געווען טראַכטן, וואָס זי זאָל נישט געווען טון, תמיד איז זי אומפאַרענדערלעך, אומאויפהערלעך געווען אין אירע מחשבות לעבן גריגאָריען. אַזוי גייט אַרום אין קרייז פון קעראַט אַ בלינד פערד, דרייענדיק אַרום דער אַקס דאָס ראָד פון פּלומפּ...

אַקסיניע איז ביז אָוונט צעפלעגן אין בעט, דערנאָך אויפ-

געשטאַנען, אַן אָנגעדראָלענע פון די טרערן, זיך אָפּגעוואַשן, פאַרקעמט און מיט פיבערהאַפטער שנעלקייט, ווי אַ מיידל פאַר אַ זעאונג, אָנגעהויבן זיך אָנטון. זי האָט אָנגעטון אַ קלאָר העמד, דאָס וואָלענע באָרדאָ־קליידל, געגומען עפּעס אויפן קאָפּ, געוואָרפן אַ בליק אין שפּיגעלע אַריין און אַרויסגעגאַנגען.

איבערן טאָטערישן כוטאָר איז געשטאַנען אַ גרויער בין־השמשות. ערגעץ איבערן אויסגוס פון די פרילינגס־וואַסערן האָבן געשענגעט ווילדע גענז. די מאַט־בלייכע לבנה האָט זיך אָפּגערוקט פון הינטער די טאָפּאָלן ביים דאָן. איבערן וואַסער איז געלעגן אַ גערינגצלטער גרינער שטעג פון לבנה־ליכט. פון סטעפּ האָט זיך באַצייטנס אומגעקערט דער טאַבון. אין די הויפן האָבן געמרוטשעט די בהמות, וואָס האָבן זיך נישט גענוג אָנגעזעטיקט מיטן יונגן גראָז. אַקסיניאַ איז נישט געגאַנגען מעלקן איר קו. זי האָט אַרויסגעטריבן איר קעלבל מיט די ווייסע נאָזנדרעס פון שטעלעכל, עס צוגעלאָזט צו דער מוטער, און דאָס קעלבל איז גיריק צוגעוואַקסן מיט די ליפּן צום מאָגערן אייטער, דרייענדיק מיטן וויינדל, אָנגעשטרענגט זיך שטיצנדיק אויף די הינטערשטע פיס.

דאַריאַ מעליעכאָווא האָט נאָר־וואָס אויסגעמאָלקן די קו און מיטן זייער און עמער אין דער האַנט זיך אַוועקגעלאָזט צו דער כאַטע, ווי מען האָט זי אַ רוף געטון פון הינטערן פאַרקן:

— דאַשאַ!

— ווער איז דאָס?

— דאָס בין איך, אַקסיניאַ... קום שוין אַריין צו מיר אויף אַ רגע.

— וואָס דאַרפסטו מיך עפּעס?

— איך דאַרף דיך זייער! קום אַריין! ווי גאָט איז דיר ליב!

— כ׳וועל נאָר דורכזייען די מילך, קום איך אַריין.

— נו, וועל איך אויף דיר צוּוואַרטן פאַרן הויף.

— גוט!

אין אַ ווײַלע אַרום איז דאַריאַ אַרויסגעקומען. אַקסיניאַ האָט זי אָפּגעוואַרט פאַר איר טירל. פון דאַריען האָט זיך גע־

טראָגן אַ וואַרעמער ריח פון פריש געמאָלקענער מילך, אַ ריח פון בהמות-הויף. זי האָט זיך געוווּנדערט, זעענדיק אַקסיניען נישט מיט קיין פאַרשטעקט פאַרטוך, נאָר אַן אויסגעפּוצטע, אַ ריינע.

— פּרי, שכנטע, האָסטו דיך אָפּגעפּאַרטיקט.

— איך האָב זייער ווייניק צו טון אַן סטיעפּאַנען. איין קו, און איך קאָך כמעט נישט... איך כאַפּ אַזוי עפּעס טרוקנס — און פּטור...

— וואָס האָסטו מיך גערופן?

— קום אַריין צו מיר אין דער כאַטע אויף אַ רגע. איך דאַרף דיך עפּעס...

אַקסיניעס קול האָט געציטערט. דאַריאַ האָט זיך אַ ביסל משער געווען, וואָס זי וויל, און שווייגנדיק איר נאָכגעגאַנגען.

אַקסיניאַ האָט נישט געמאַכט ליכטיק, ווי נאָר זי איז אַריינגעקומען אין שטוב, געעפנט דעם קופערט, אַ זוך געטון אין אים. און אָנכאַפּנדיק דאַריעס האַנט מיט אירע טרוקענע און הייסע הענט, אָנגעהויבן איילִיק אָנטון איר אַ רינגל אויפן פינגער.

— וואָס טוסטו? דאָס איז דאָך אַ רינגל! דאָס איז פאַר מיר?..

— פאַר דיר! פאַר דיר. פון מיר... צום אָנדענק...

— אַ גילדענס? — האָט דאַריאַ זאַכלעך זיך אינפאָרמירט, צוגייענדיק צום פענסטער און ביים מאַטן ליכט פון דער לבנה באַטראַכטנדיק דאָס רינגל אויף איר פינגער.

— אַ גילדענס. טראָג עס!

— נו, זאָל דיר גאָט באַצאָלן!... וואָס דאַרפסטו, פאַרוואָס שענקסטו עס מיר?

— רוף מיר אַרויס... רוף אַרויס גריגאָריען אייערן.

— ווידעראַמאָל, וואָס? — דאַריאַ האָט כיטרע אַ שמייכל געטון.

— ניין, ניין! אוי, וואָס דיר פאַלט איין! — האָט אַקסיניאַ זיך דערשראָקן, רויט ווערנדיק ביז טרערן. — איך דאַרף מיט אים זיך דורכשמועסן וועגן סטיעפּאַנען... אפשר וועט ער זיך משתדל זיין וועגן אורלויב פאַר אים...

— פאַרוואָס־זשע ביסטו נישט אַריינגעקומען צו אונז ? וואָלסט דיך דאָרט מיט אים דורכגעשמועסט, אויב דו האָסט אַן עסק צו אים, — האָט דאַריאַ געזאָגט מיט אַ חוזק־שמייכעלע.

— ניין, ניין... נאַטאַליע קאָן נאָך מיינען... ס'איז נישט באַקוועם...

— נו, גוט, גוט, כ'וועל אים אַרויסרופן. ער גייט מיך נישט אָן.

גריגאָרי האָט פאַרענדיקט דאָס אָוונט־ברויט. ער האָט נאָר־וואָס אַוועקגעלייגט דעם לעפל, אָפּגענאָגט און זיך אָפּגעווישט מיט דער האַנט די וואָנסעס, וואָס זענען נאַס געווען פון באָרשטש. ער האָט דערפילט, אַז אונטערן טיש באַרירט עמעצנס פרעמדער פוס זיין פוס, אויסגעדרייט די אויגן און באַמערקט, ווי דאַריאַ האָט קוים־באַמערקבאַר צו אים אַ ווונק געטון.

„אויב זי וויל מיט מיר פאַרבייטן דעם פאַרשטאָרבענעם פּיאָטערן און וועט באַלד וועגן דעם מיר עפּעס זאָגן — וועל איך זי אָנהרגענען! איך וועל זי אַריינפירן אין שייער, איר פאַרבונדן דאָס קלייד איבערן קאָפּ און איר אַריינצייילן, ווי אַ צויג!" — האָט ביין אַ טראַכט געטון גריגאָרי, וועלכער האָט די גאַנצע צייט במורנע איפגענומען דער שוועגערינס פוצן זיך צו אים. ער איז אָפּערגעגאַנגען פון הינטערן טיש, פאַרדרייכערט און נישט אייליק זיך געלאָזט גיין צום אַרויסגאַנג. אויך דאַריאַ איז כמעט באַלד אַרויס־געקומען.

דורכגייענדיק אין הויז פאַרביי גריגאָריען, האָט זי זיך אַ רייב געטון אָן אים מיט דער ברוסט און שעפּטשענדיק אַ זאָג געטון:

— או, אויסוווּרף! גיי־שוין־גיי... זי האָט דיך גערופן.

— ווער? — האָט גריגאָרי שנעל אַ פרעג געטון:

— זי.

אין אַ שעה אַרום, נאָכדעם ווי נאַטאַליאַ מיט די קינדער זענען איינגעשלאָפן, איז גריגאָרי אין פאַרקנעפּלטן שינעל אַרויס־געגאַנגען מיט אַקסיניען פון טויער פון אַסטאַכאָווס הויף. זיי זע־נען שווייגנדיק געשטאַנען אַ ווײַלע אין פינסטערן געסל און אויך

אַזוי שווייגנדיק אַוועקגעגאַנגען אין סטעפּ, וואָס האָט געלאָקט מיט שטילקייט, פינסטערניש, שיכּורע ריחות פון יונגן גראָז. פאַרשאַרצנ־דיק די פּאָלע פון שינעל, האָט גריגאָרי צוגעדריקט צו זיך אַקסי־ניען און געפילט, ווי זי ציטערט, ווי איר האַרץ קלאַפּט מיט שטאַרקע זעלטענע קלעפּ אונטערן קאָפטנדל.

LI

צומאָרגנס, פאַרן אָפּפאָרן, האָט גריגאָרי קורץ זיך דורכגע־שמועסט מיט נאַטאַליען. זי האָט אים אַוועקגערופן אין אַ זייט און שעפּטשענדיק געפרעגט:

— וווהין ביסטו געגאַנגען בייַנאַכט? פונוואַנען ביסטו אַזוי שפּעט צוריקגעקומען?

— ס'איז גאָרנישט געווען אַזוי שפּעט!

— נישט שפּעט, זאָגסטו? איך האָב מיך אויפגעכאַפּט — די הענער האָבן שוין געקרייעט, און דו ביסט נאָך אַלץ נישט געווען...

— קודינאָוו איז געקומען. איך בין געגאַנגען צו אים זיך באַראַטן וועגן מיינע מיליטערישע ענינים. דאָס — איז נישט דיין ווייבעריש עסק.

— פאַרוואָס איז ער נישט פאַרפאָרן צו אונז נעכטיקן?

— ער האָט זיך געאײַלט קיין וויעשקי.

— ביי וועמען־זשע האָט ער זיך אָפּגעשטעלט?

— ביי די אַבאַשטשענקאָווס. זיי זענען זיינס עפּעס ווייטע קרובים, דאַכט זיך.

נאַטאַליע האָט שוין מער גאָרנישט געפרעגט. ס'איז קענ־טיק געווען אין איר אַ געוויסע וואַקלעניש, נאָר פון די אויגן האָט אַרויסגעלויכטן אַ פאַרבאָרגנקייט, און גריגאָרי האָט זיך נישט גע־קאָנט משער זיין — צי זי האָט אים געגלייבט, צי נישט.

ער האָט שנעל אָפּגעגעסן פרישטיק. פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיע־וויטש איז געגאַנגען אָנזאָטלען דאָס פערד און איליניטשנאַ האָט

אים געצערטלט, געקושט און שנעל פליסטערנדיק געזאָגט:

— די, זון מיינער, פאַרגעס נישט אָן גאָט... אָן גאָט פאַרגעס נישט! מיר האָבן געהערט, אַז דו האָסט עפּעס מאַטראָסן דערהרגעט... גאָט מיינער! די, גרישענקאַ, באַזין דיך! זע נאָר, וואָס פאַר אַ דערוואַקסענע קינדער דו האָסט שוין, און נאָך יענע, וואָס דו האָסט אומגעבראַכט, זענען דאָך אויך מסתמא קינדער געבליבן... נו, ווי אַזוי־זשע קאָן מען דאָס? ווען דו ביסט קליין געווען, ביסטו געווען אַזאַ צערטלעכער און מילדער, און אַצינד לעבסטו כסדר מיט צונויפגעצויגענע ברעמען. דאָס האַרץ איז שוין ביי דיר באַלד ווי ביי אַ וואָלף געוואָרן. האָרך די מאַמע, גרישענקאַ! דו ביסט דאָך אויך נישט קיין פאַרכישופטער, און פאַר דיין האַלז קאָן זיך אויך אַ שווערד פון אַ שלעכטן מענטש געפינען...

גריגאָרי האָט אומעטיק אַ שמייכל געטון, געקושט דער מוטערס דאַרע האַנט און צוגעגאַנגען צו נאַטאַליען. זי האָט קאַלט אים אַרומגענומען, זיך אַוועקגעדרייט, און נישט קיין טרערן האָט גריגאָרי דערזען אין אירע טרוקענע אויגן, נאָר ביטערקייט און פאַרבאָרגענעם כעס... ער האָט זיך געזעגנט מיט די קינדער און אַרויסגעגאַנגען.

צוהאַלטנדיק דאָס רייט־אייזן מיטן פוס, זיך אָנהאַלטנדיק אָן דער האָרטער גריווע פון פערד, האָט ער צוליב עפּעס אַ טראַכט געטון: „און אָט האָט ווידער אַנדערש זיך גענומען דרייען דאָס לעבן, און אויפן האַרץ איז נאָך אַלץ אַזוי קילבלעך און פוסט... אפנים, אַז אויך אַקסיוטאַ וועט שוין אַצינד נישט קאָנען פאַרשטעלן דיזאָזיקע פוסטקייט..."

זיך נישט אומקוקנדיק אויף די אייגענע, וואָס האָבן זיך פאַרזאַמלט פאַרן טויער, איז ער טריט ביי טריט געריטן איבער דער גאַס, און פאַרביירייטנדיק אַסטאַכאָווס כאַטע, וואַרפנדיק אַ זייטיקן בליק אויף די פענסטער, דערזען אין לעצטן פענסטער פון דער שטוב אַקסיניען. זי האָט שמייכלענדיק אַ פאָכע געטון צו אים מיט אַ געהאָפטן טיכעלע און באַלד עס צונויפ־

513

געקנייטשט, צוגעדריקט צום מויל, צו די אויגן, וואָס זענען מאַט געווען פון דער שלאָפלאָזער נאַכט...

גריגאָרי האָט זיך אָוועקגעלאָזט מיט אַ שנעלן פעלד־גאַלאָפּ, זיך פאַרקליבן אויפן באַרג אַרויף און דאָ דערזען אויפן זומערדיקן שליאַך צוויי רייטער און אַ וואָגן, וואָס האָבן זיך פּאַמעלעך באַוועגט אַקעגן אים. אין די רייטער האָט ער דערקענט אַנטיפּ ברעכאָוויטשן און סטרעמיאַניקאָוון — דאָס יונגע, שוואַרצינקע און ווילדערישע קאָזאַקל פון אייבערשטן עק כוטאָר. „דערהרגעטע פירן זיי", — האָט גריגאָרי זיך משער געווען, קוקנדיק אויפן וואָגן מיטן אָקסן־געשפּאַן. ער האָט געפרעגט איידער ער איז נאָך צוגעקומען צו די קאָזאַקן:

— וועמען פירט איר?

— אַליאָשקאַ שאַמילן, טאָמילין איוואַנען און יאַקאָוו פּאָדקאָווען.

— דערהרגעטע?

— אויף טויט!

— ווען?

— נעכטן, פאַר זון־אונטערגאַנג.

— די באַטאַרייע איז גאַנץ?

— גאַנץ. דאָס האָבן זיי, די רויטע, פאַרכאַפּט די באַטאַרייצעס אונזערע אויף דער קוואַרטיר אין קאַלינאָוו־ווינקל. און שאַמילן האָבן זיי דערהרגעט... צוליב זיין נאַרישקייט!

גריגאָרי האָט אַראָפּגענומען די פּאַפּאַכע און אַראָפּגעשטיגן פון פערד. די אָנטרייבערין, אַ נישט־יונגע קאָזאַטשקע פון טשיר, האָט פאַרהאַלטן די אָקסן. אויפן וואָגן זענען איינער לעבן צווייטן געלעגן די דערהרגעטע קאָזאַקן. גריגאָרי האָט נישט באַוויזן צוצוגיין, ווי דער ווינט האָט שוין דערטראָגן צו אים אַ זיסלעך־איבלדיקן ריח. אַליאָשקאַ שאַמיל איז געלעגן אינמיטן. זיין בלויער אַלטער טשעקמען איז געווען צעכראַסטעט, דער ליידיקער אַרבל אונטערגעלייגט אונטערן צעהאַקטן קאָפּ, דאָס רעשטל פון דער שוין לאַנג אָפּגעריסענער האַנט, אַרומגעוויקלט מיט אַ ברודיק

טיכל, תמיד אַזוי באַוועגלעך, איז געווען קראַמפּהאַפּט צוגעדריקט צו דער בולטער ברוסט, וואָס האָט שוין נישט געאָטעמט. אין די טויטע אויסגעשטשירעטע ציין פון אַליאָשקעס מויל איז אויף אייביק פאַרגליווערט געווען אַ פאַרביסענער צאָרן, אָבער די פאַרשטאַרטע אויגן האָבן געקוקט אויפן בלויען הימל, אויפן וואָלקנדל, וואָס איז דורכגעשווומען איבערן סטעפּ מיט אַ רויִקער און, דאַכט זיך, אומעטיקער פאַרטראַכטקייט...

טאָמילינס פנים איז געווען נישט צו דערקענען; אייגנטלעך איז דאָס שוין נישט געווען קיין פנים, נאָר עפּעס רויטס און אָנפאָרמיקס, קרימלעך אָפּגעטעכעטע דורכן קלאַפּ פון אַ שווערד. יאַקאָוו פאָדקאָווע, וועלכער איז געלעגן אויף אַ זייט, איז געווען שאַפראַן-געל, מיט אַ קרומען האַלז, ווייל אים האָט מען כמעט אינגאַנצן אָפּגעהאַקט דעם קאָפּ. פון צעשפּיליעטן קאָלנער פון דער גרינלעכער בלוזע האָט אַרויסגעשטאַרט דער ווייסער איבערגעהאַקטער שליסל-ביין, און איבערן אויג האָט געבלוטיקט אין דער פאָרם פון אַ שוואַרצן צעשטראַלטן שטערן דער שניט פון אַ קויל. עמעצער פון די רויטאַרמייער האָט קענטיק זיך מרחם געווען אויפן שווער-שטאַרבנדיקן קאָזאַק און אויסגעשאָסן אין אים פון דער נאָענט, אַזוי, אַז אפילו דער ברי און די שוואַרצע פינטעלעך פון פולווער זענען געבליבן אויף יאַקאָוו פאָדקאָוועס טויט פנים.

— נו, וואָס-זשע, ברידער, לאָמיר דערמאָנען צום גוטן אונזערע כוטאָר-לייט, לאָמיר אויסרייכערן פאַר דער רו פון זייערע נשמות, — האָט גריגאָרי פאָרגעלייגט און, אוועקגייענדיק אין אַ זייט, לויז געמאַכט די רימענס פון זאָטל, אַרויסגענומען דעם פערד די צוים פון פיסק, אָנגעבונדן די לייץ אָן לינקן פעדערשטן פוס און עס אָפּגעלאָזט ציפּן דאָס זייד-ווייכע גראָז, וואָס האָט שפּיציק זיך אַרויסגעשלאָגן פון דער ערד.

אַנטיפּ און סטרעמיאָניקאָוו זענען גערן אַראָפּגעשטיגן פון די פערד, זיי געפּענטעט, אָפּגעלאָזט אויף דער פּאַשע. זיי האָבן זיך אַנידערגעלייגט. פאַררייכערט. קוקנדיק אויף דער צויטיקער,

צום פרילינג נאָך נישט אויסגעקראָכענער שערשטש פון אָקס, וואָס האָט זיך געצויגן צום שיטערן גראָז ביים וועג, האָט גריגאָרי געפרעגט :

— און שאַמיל ווי אַזוי איז אומגעקומען ?

— וועסט גלייבן, פאַנטעלעיעוויטש, — צוליב זיין נאַרישקייט !

— ווי אַזוי ?

— אָט ווי אַזוי דאָס איז געשען, — האָט סטרעמיאַניקאָוו אָנגעהויבן. — נעכטן, די זון איז נאָך געשטאַנען אינמיטן הימל, זענען מיר אַרויסגעריטן אויף אַן אויסשפּירונג. פּלאַטאָן ריאַבטשיקאָוו אַליין האָט אונז געשיקט אונטער דער אָנפירונג פון אַ וואַכמייסטער... ווער איז ער דער אַנטיפּ, דער וואַכמייסטער אונזערער, מיט וועלכן מיר זענען נעכטן אַרויסגעריטן ?

— אַ, די טשומע ווייסט אים !

— נו, כאַפּט אים דער טייוול ! ער איז אונז אומבאַקאַנט, פון אַ פרעמדער סאָטניע. יאָ־אָ־אָ... רייטן מיר אַזוי, פערצן קאָזאַקן זענען מיר, און שאַמיל איז מיט אונז. ער איז נעכטן דעם גאַנצן טאָג געווען אַזאַ פריילעכער, דאָס האַרץ, הייסט עס, האָט אים גאָרנישט פאָרגעזאָגט ! רייטן מיר אַזוי, און ער וואַרפט מיטן אָפּגעהאַקטן שטיקל האַנט, די לייץ האָט ער אויפן האָרן פון זאָטל גאָבגעלאָזט און זאָגט : „עך, ווען וועט שוין אונזער גריגאָר פאַנטעלעיעוו קומען ! מען זאָל כאָטש נאָכאַמאָל מיט אים אויסטרינקען און אַ לידל אויפזינגען !" אַזוי האָט ער, ביז מיר זענען אָנגעקומען צום לאַטישעווער בערגל, כסדר אונטערגעזונגען :

וויִ דער היישעריק געפלויגן
איבער זיין געבערגלט לאַנד —
זענען מיר, קאָזאַקן־העלדן,
פון דעם וייטן דאָנער קאַנט.

און אויף אַזאַ אופן — שוין אַזש לעבן טאָפּקער באַרג־דורכגאַנג — אַראָפּגעריטן אין טאָל, און דער וואַכמייסטער זאָגט : „די רויטע, יאַטן, זעט מען אין ערגעץ נישט. זיי האָבן

זיך נאָך, מסתמא, פון אַסטאַכאָווער דאַרף נישט אַרויסגערירט
ווערן — זיי זענען פויל אויפצושטיין, זיי עסן ערשט אַצינד מי·
טאָג, קאָכן און בראָטן די כאַכלישע הינער. לאָמיר אויך אַ ביסל
זיך אָפּרוען, וואָרים די פערד אונזערע זענען שוין נאַס געוואָרן". —
„נו, מילא, זאָגן מיר, גוט". און אַזוי זענען מיר אַראָפּגעשטיגן פון
די פערד, זיך געלייגט אויפן גראָז, איינעם אַלס וואַכמאַן אויפן
בערגל אַרויסגעשיקט. ליגן מיר אַזוי, זע איך — אַליאָשקאַ. דער
פאַרשטאָרבענער, פּאָרעט זיך ביי זיין פערד, לאָזט נאָך דעם רי·
מען פון זיין זאָטל·קישן. זאָג איך אים: „אַלעקסעי, דו וואָלסט
דעם רימען נישט נאָכגעלאָזט, וואָרים טאָמער קומט אויס פלוצלינג,
די שעה זאָל נישט זיין, צוריסצוטרעטן, ווי אַזוי·זשע וועסטו דע·
מאָלט דעם רימען מיט דיין קאַליקעוואַטער האַנט פאַרציִען?"
אָבער ער שטשירעט די ציין: „איך וועל מיך נאָך פריער פון דיר
אָפּפּאַרטיקן! וואָס לערנסטו מיך, גרינער ראָר·שטעקן דו?" און
אַזוי האָט ער לויז געמאַכט דאָס געשפּאַן, דעם פערד די צוים פון
פּיסק אַרויסגענומען. ליגן מיר אַזוי, — ווער עס רייכערט, ווער עס
דערציילט מעשהלעך און ווער עס דרימלט. און דער וואַכמאַן אונ·
זערער האָט דערווייל אויך איינגעדרימלט. ער האָט זיך געלייגט —
דער טייוול זאָל אים נעמען! — אונטערן בערגל, און זעט חלומות.
דאָ דערהער איך — ווי עס וואָלט אַ פערד אינדערווייטנס אַ פאָר·
סקע געטון. פויל איך מיך זיך אויפצוהייבן, אָבער שטיי פאָרט
אויף, קריך אַרויס פון טאָל אויפן בערגל. איך קוק מיך אַרום, און
אויף אַ הונדערט קלאַפטער פון אונז, אין דער נידער פון באַרג·
דורכגאַנג, רייטן שוין די רויטע. פאָרויס זיי דער קאָמאַנדיר אויף
אַ קאַשטענעוואַטע פערד. דאָס פערד אונטער אים איז ווי אַ לייב.
און אַ קוילנוואַרפער פירן זיי מיט. בין איך גלייך אין טאָל אַראָפּ·
געלאָפן, און שריי: „די רויטע! צו די פערד!" און זיי האָבן מיך
געקאָנט דערזען. באַלד הערן מיר, ווי מען גיט ביי זיי אַרויס אַ
קאָמענדע. זענען מיר אַרויף אויף די פערד. דער וואַכמייסטער
אַנטבלויזט שוין די שווערד, וויל זיך וואַרפן אין אַטאַקע. אָבער
ווי אַזוי קאָן מען טראַכטן וועגן אַטאַקע, אַז מיר זענען פערצן און

זיי — אַ האַלבע סאָטניע, און האָבן נאָך אַ קוילנוואָרפער דערצו! האָבן מיר אָנגעהויבן אַנטלויפן, זיי האָבן שוין אָנגעשטעלט דעם קוילנוואָרפער אויף אונז, אָבער זיך מיישב געווען, אַז מיטן קוילנוואָרפער וועלן זיי אונז גאָרנישט טון, ווייל דער באַרג-דורכגאַנג באַשיצט אונז. דעמאָלט האָבן זיי אונז אָנגעהויבן נאָכיאָגן, אָבער אונזערע פערד זענען געווען פלינקערע, זענען מיר אַוועק אויף אַ היפשן מהלך, אַראָפּ פון די פערד און זיך אָנגעהויבן אָפּשיסן. און ערשט דאָ זען מיר, אַז אַליאָשקאַ שאַמיל איז נישטאָ מיט אונז. ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן די צעמישונג — איז ער, מסתמא, צו צום פערד, זיך אָנגעכאַפּט מיט דער האַנט ביים זאָטל-האָרן, געפּרוווט אַריינשטעקן דעם פוס אין רייט-אייזן, אָבער דאָ איז דאָס זאָטל באַלד דעם פערד אונטערן בויך פאַרפאָרן. נישט באַוויזנדיק אַרויפצושפּרינגען אויפן פערד, איז שאַמיל געבליבן אויג-אויף-אויג מיט די רויטע, און דאָס פערד איז צוריקגעקומען צו אונז, — די נאָזלעכער שפּריצן מיט פייער, דאָס זאָטל וואַרפט זיך אונטערן בויך. אַזוי ווילד איז עס געווען, אַז עס לאָזט קיין מענטש נישט צו, שנאָרכט ווי אַ טייוול! אָט ווי אַזוי אַלעקסעי האָט זיך באַנאַרישט! ווען ער וואָלט נישט געווען נאָכגעלאָזט דעם רימען פון זאָטל-קישן — וואָלט ער נאָך אַצינד געלעבט, און אַזוי... — סטרעמיאַניקאָוו האָט אַ שמייכל געטון אין די שוואַרצע וואָנסעלעך אַריין און פאַרענדיקט: — ער האָט די לעצטע טעג כסדר זיך אונטערגעזונגען:

העי, זיידעשי-בערעלע,
פאַרציק מיר מיין קיעלע,
און שוין מיר מיין קעפּעלע...

האָט מען עס אים טאַקע געשוינט, דאָס קעפּעלע... דאָס פּנים נישט צו דערקענען! אַזוי פיל בלוט איז פון אים דאָרט אָפּגעגאַנגען, ווי פון אַ געשאָכטענעם אָקס... דערנאָך, ווען מען האָט די רויטע אָפּגעשלאָגן, זענען מיר אין טאָל אַראָפּגעריטן, זען מיר — ער ליגט. און בלוט אונטער אים — איז אַ גרויסע קאַלוזשע, ער שווימט ממש. — נו, ווען וועלן מיר שוין פאָרן? — האָט אומגעדולדיק

גערעגט די אַנטרייבערין, פאַרהייבנדיק פון די ליפּן דאָס קאָפּ־טיכל, וואָס האָט איר פאַרשטעלט דאָס פּנים פאַר דער היץ.

— אייל דיך נישט, מומע, מיר וועלן באַלד פאָרן.

— ווי אַזוי זאָל איך מיך נישט איילן? פון די דערהרגעטע טראָגט זיך אַזאַ שווערער ריח, אַז מען קאָן אַזש חלשות פאַלן!

— און פונוואַנען זאָל ער גרינג זיין, דער ריח? אַי פליישׁ האָבן זיי געפרעסן, די פאַרשטאָרבענע, אַי ווייבער געטאַפּט. און ווער עס פאַרנעמט זיך מיט אַזעלכע זאַכן, דער הייבט שוין אָן צו שטינקען, איידער ער באַוויזט נאָך צו שטאַרבן. מען שמועסט, אַז בלויז פון הייליקע טראָגט זיך נאָכן טויט אַן אָנגענעמער ריח. לויט מיין מיינונג — איז דאָס אויך פּלוידעריי. ווי הייליק איינער זאָל נישט זיין, מוז אויך, לויט די געזעצן פון דער נאַטור, נאָכן טויט פון אים שטינקען, ווי פון אַ קהליש אָפּטריט. זיי, די הייליקע, נעמען דאָך אויך אַריין די שפּייז אין אינגעווייד און פאַרמאָגן אויך די דרייסיק אַרשין קישקעס, ווי גאָט האָט פאַר יעדן מענטש באַשטימט... — האָט אַנטיפּ פאַרטראַכט געזאָגט:

אָבער סטרעמיאַניקאָוו האָט צוליב עפּעס זיך אויפגעקאָכט און אויסגעשריגן:

— צו וועלכן טייוול דאַרפסטו זיי? ער האָט זיך אָנגעטשעפּעט אין די הייליקע, לאָמיר פאָרן!

גריגאָרי האָט זיך געזעגנט מיט די קאָזאַקן, צוגעגאַנגען צום וואָגן זיך געזעגענען מיט די טויטע כוטאָר־לייט און ערשט דאָ באַמערקט, אַז אַלע דריי זענען אויסגעטון באָרוועס און דריי פּאָר שטיוול זענען אונטערגעבעט מיט די כאָליעוועס אונטער זייערע פיס.

— פאַרוואָס האָט מען די טויטע אויסגעטון?

— דאָס, גריגאָר פּאַנטעלעוויטש, האָבן אונזערע קאָזאַקן געטון... זיי, די פאַרשטאָרבענע, זענען געווען אָנגעטון אין גוטע שטיוול, נו, האָט מען אין דער סאָטניע געצהט: די גוטע שטיוול אַראָפּצונעמען פאַר יענע, וואָס האָבן געמיינע אויף די פיס, און די געמיינע אַוועקצופירן אין כוטאָר אַריין. די פאַרשטאָרבענע האָבן דאָך פאַמיליעס. נו, וועלן זייערע קינדער אויף די געמיינע אָפּטראָגן...

פּאַניקושקאַ האָט טאַקע אַזוי געזאָגט: „די טויטע וועט שוין נישט אויסקומען צו גיין, און איך רייטן — וועלן זיי שוין נישט. גיט מיר אַליאָשקעס שטיוול, די פּאָדעשוועס זענען נאָך גוט אונטער זיי, וואָרים איידער איך וועל מיר איינשאַפן שטיוול פון אַ רויטן, קאָן איך דערוויילּ פון אַ פאַרקילונג די פיס אויסציִען".

גריגאָרי איז אָוועקגעריטן און הינטער זיך געהערט, ווי עס האָט אויסגעבראָכן אַ קריג צווישן די קאָזאַקן. סטרעמיאַניקאָוו האָט מיט אַ קלינגענדיק טענאָרל געשריגן:

— זאָגסט ליגנט דו, ברעכאָוויטש! דערפאַר טאַקע האָט דיין טאַטע געהייסן ברעך! עס איז נישט געווען צווישן די קאָזאַקן קיין הייליקע! זיי אַלע שטאַמען פון פויערישן שטאַנד.

— ניין, עס איז יאָ געווען!

— זאָגסט ליגנט, ווי אַ הונט!

— ניין, עס איז יאָ געווען!

— ווער?

— און יעגאָרי — דער זיגער?

— טיו-ו-ו-ו! כאַפּט דיך די טשומע! ער איז דען געווען אַ קאָזאַק?

— אַן אמתער דאָנער, לויטן אָפּשטאַם פון דער ניזאָווער סטאַניצע, דאַכט זיך אַ סעמיקאַראַקאָרסקער.

— אָך, האַקסט שוין איינמאָל אויף וואָס די וועלט שטייט! וואָלסט דיך כאָטש פריער צעבריקעוועט. נישט קיין קאָזאַק איז ער געווען!

— נישט קיין קאָזאַק? און פאַרוואָס שטעלט מען אים פאַר מיט אַ פּיקע?

מער האָט גריגאָרי נישט געהערט. ער איז אָוועקגעריטן שנעל, זיך אַראָפּגעלאָזט אין באַרג-דורכגאַנג און, דורכשניידנדיק דעם העטמאַנישן שליאַך, דערזען, ווי דער וואָגן מיט די רייטער לאָזן זיך פאַמעלעך אַראָפּ פון באַרג אין כוטאָר אַריין.

כמעט ביז קאַרגין איז גריגאָרי געריטן שנעל. דאָס לייכטע ווינטל האָט זיך געשפּילט מיט דער גריווע פון זיין פערד, וואָס

איז קיין איין מאָל נישט דערשוויצט געוואָרן. גרויע לאַנגע טוסליקעס זענען אַריבערגעלאָפן דעם וועג, אומרויִק פּייפנדיק. זייער שאַרף וואָרנענדיק פּייפן האָט אויף אַ מאָמענט אופן האַרמאָנירט מיט דער טיפער שטילקייט, וואָס האָט געהערשט אין סטעפּ. פון די בערגלעך לענגאויס דעם וועג האָבן זיך אויפגעהויבן ערן פון סטעפּ־פייגל. שניי־ווייסע, פינקלענדיק אין דער זון, האָבן זיי דראָבנע און שנעל געפּאָכעט מיט די פליגל, זיך דערהויבן אַלץ העכער און דערגרייכנדיק דעם זעניט, ווי געשווימען אין בלוילעכן חלל, אויסשטרעקנדיק אין האַסטיקן פליען די העלזער, וואָס זענען באַצירט געווען מיט סאַמעט־שוואַרצע האַלז־בענדער ווי צו אַ חתונה, זיך דערווייטערנדיק מיט יעדער רגע. און אָפּפליענדיק אַ הונדערט קלאַפטער, האָבן זיי זיך אַראָפּגעלאָזט, נאָך אָפּטער פלאַטערנדיק מיט די פליגל, ווי אָפּשטעלנדיק זיך אויפן אָרט. האַרט ביי דער ערד, אויפן גרינעם פאָן פון די פאַרשידענע גרעזער, האָט צום לעצטן מאָל ווי אַ ווייסער בליץ אויפגעפלאַקערט די העלע־בלענדיקע באַפעדערונג פון די פליגל און פאַרלאָשן געוואָרן: דער פויגל איז פאַרשווּנדן, פאַרשלונגען דורכן גראָז.

דאָס רופנדיקע, אומגעצוימט־ליידנשאַפטלעכע טרילערן פון די ערן האָט זיך געהערט פון אַלע זייטן. אויפן סאַמע שפּיץ פון אַ בערגל ביים טשיר, עטלעכע טריט פון וועג, האָט גריגאָרי פון זאָטל דערזען דאָס אָרט, ווּ די סטעפּ־פייגל פּאָרן זיך: אַ גלאַטער קרייז ערד, אַן אַנדערטהאַלבן אַרשין אין דורכשניט, איז געווען האַרט אויסגעפּלאַסטערט דורך די פיס פון די סטעפּ־פייגל, וואָס האָבן געקעמפט פאַר דער זי. קיין גרעזל איז נישט געווען צו באַמערקן אינמיטן דעם רעדל; בלויז אַ גרויער שטויב, דורכגעקרייצט פון שפּורן, איז ווי אַ גלאַטער שיכט דערויף געלעגן, און אין די זייטן, אויף די טרוקענע שטענגלעך פון די גרעזער און ביאָלון־געוויקסן, זענען אויסגעריסענע פון די רוקנס און ווידלען, ציטערנדיק אין ווינט, געהאָנגען מיט אַ רויזלעכן אונטערשלאַק בליי־פאַרביקע פעדערן פון די סטעפּ־פייגל, וואָס האָבן געקעמפט

אויף דער ערדנע. נישט ווייט איז אַרויסגעשפּרונגען פון איר נעסט אַ גרוילעכע קליינע זי, זיך האָרבענדיק, ווי אַ זקנהלע, פאַרזיכ־טיק באַוועגנדיק מיט די פיסלעך.

דאָס פאַרבאָרגענע לעבן, באַפרוכפּערט דורכן פרילינג, האָט מעכטיק און פולסירנדיק זיך אויסגעשפּרייט איבערן סטעפּ: בשפע־דיק זענען געוואַקסן די גראָזן; באַהאַלטן פון רויב־גיריקן מענטש־לעכן אויג, אין די געהיימע סטעפּישע באַהעלטענישן האָבן זיך פאַראייניקט די חתונה־פּאָרן פון די פייגל, חיות און ברואימלעך, די פעלדער זענען באַדעקט געווען מיט די אומצייליקע ציינגלעך פון די אויפגעגאַנגענע תבואות. בלויז דאָס פאַריעריקע סטעפּ־גראָז, וואָס האָט שוין אָפּגעלעבט זיין צייט, האָט מרה־שחורהדיק זיך גע־הויקערט איבער די שיפּועים פון די בערגלעך, וואָס זענען צעשיט געווען איבערן סטעפּ, זיך געטוליעט צו דער ערד, זוכנדיק רע־טונג, אָבער דאָס קרעפטיקע, פרישע ווינטל האָט עס אָפּגעבראָכן פון פאַרטרוקנטן וואָרצל, געטריבן, געקייקלט אַהין און אַהער אי־בערן סטעפּ, וואָס איז פאַרגאָסן געווען מיט זון און אויפגעשטאַנען צו אַ ניי לעבן.

גריגאָרי מעליעכאָוו איז אָנגעקומען קיין קאַרגין פאַרנאַכט. איבערן טשיר איז ער אַריבער רייטנדיק; אויף דער לאָנקע, לעבן קאָזאַקישן דערפל האָט ער אָפּגעזוכט ריאַבטשיקאָוון. אינדערפרי האָט ער איבערגענומען פון אים די אָנפירונג איבער די טיילן פון דער ערשטער דיוויזיע, וואָס זענען צעוואָרפן געווען איבער די כוטאָרן, און דורכלייענענדיק די לעצטע קאָמוניקאַטן פון שטאַב און זיך באַראַטנדיק מיט זיין שעף פון דיוויזיע־שטאַב מיכאַיל קאָפּי־לאָוון, האָט ער באַשלאָסן אָנצוגרייפן אויף דרום צום אַסטאַכאָווער דאָרף.

אין די אָפּטיילונגען האָט זיך געשפּירט אַ שאַרפער מאַנגל אין קוילן. עס איז נייטיק געווען מיט קאַמף זיי צו דעראָבערן. דאָס איז טאַקע געווען דער גרונד־ציל פון דעם אָנגריף, וועלכן גריגאָרי האָט באַשלאָסן אונטערצונעמען.

ביז פאַרנאַכט זענען קיין קאַרגין קאָנצענטרירט געוואָרן

דריי פּולקן רייטער און איין פּולק פוסגייער. פון די צוויאונצוואַנציק קוילנוואַרפער, וואָס האָבן זיך געפונען אין דער דיוויזיע, האָט מען באַשלאָסן מיטצונעמען בלויז זעקס; פאַר די איבעריקע זענען נישט געווען קיין קוילן־לענטעס.

דעם 22־סטן אַפּריל אינדערפרי איז די דיוויזיע אַרויסגעטרעטן אין אָנגריף. איבערלאָזנדיק ערגעץ אויפן וועג דעם שטאַב, האָט גריגאָרי גענומען אויף זיך די אָנפירונג איבער דעם 3־טן רייטער־פּולק, אַרויסגעשיקט פאָרויס רייטער־פּאַטראָלן, אין מאַרש־אָרדענונג זיך אַוועקגעלאָזט אויף דרום אין דער ריכטונג פון דאָרף פּאָנאָמאַרעוו, ווו עס האָבן, לויט די מיטטיילונגען פון די אויסשפּירער, זיך קאָנצענטרירט די רויטאַרמייאישע אינפאַנטעריע־פּולקן 101 און 103, וועלכע האָבן אויך זיך געגרייט אָנצוגרייפן קאַרגין.

אַ דריי וויאָרסט פון דער סטאַניצע האָט אים דעריאָגט אַ שליח און איבערגעגעבן אַ בריוו פון קודינאָוו.

„דאָס צווייטע סערדאָבסקער פּולק האָט זיך אונז אונטערגעגעבן! אַלע זעלנערלעך זענען אַנטוואָפנט, אַ מאָן צוואַנציק פון זיי, וועלכע האָבן געשטעלט אַ ווידערשטאַנד, האָט באַגאַטיריעוו משלח געווען אויף יענער וועלט אַרויף; געהייסן אויסהרגענען. זיי האָבן אונז איבערגעגעבן פיר האַרמאַטן (אָבער די שלעסער האָבן די פאַרשאָלטענע קאָמוניסטן־באַטאַרייער באַוויזן אַרויסצונעמען), מער פון 200 קוילן און ניין קוילנוואַרפער. ביי אונז איז אַ גרויסער יובל! די רויטאַרמייער צעטיילן מיר איבער אונזערע סאָטניעס; מיר וועלן זיי צווינגען צו שלאָגן די אייגענע. וואָס הערט זיך דאָרט ביי דיר? יאָ, איך האָב שיער נישט פאַרגעסן, עס זענען פאַרכאַפּט געוואָרן דיינע לאַנדסלייט־קאָמוניסטן: קאָטליאַראָוו, קאָשעוואָי און אַ סך יעלאַנער. זיי אַלע וועט מען פאַרטיק מאַכן אויפן וועג קיין ווישקי. אויב דו נייטיקסט דיך שטאַרק אין קוילן, טייל מיט דורך דעם איבערגעבער, וועלן מיר דיר אַרויסשיקן אַ 500 שטיק. קודינאָוו“.

— דעם אָרדינאַנס! — האָט גריגאָרי אויסגעשריגן.

פּראָכאָר זיקאָוו איז גלייך צוגעריטן, נאָר דערזעענדיק, אַז

גריגאָרי האָט זיך אינגאַנצן געענדערט, האָט ער אפילו אַ כאַפּ געטאָן די האַנט צום דאַשעק:

— וואָס באַפעלסטו?

— ריאַבטשיקאָוון! ווו איז ריאַבטשיקאָוו?

— אין עק פון דער קאָלאָנע.

— געשווינד נאָך אים! זאָל ער שוין זיין דאָ!

פּלאַטאָן ריאַבטשיקאָוו, אין גאַלאָפּ מיידנדיק די מאַרשירנ־דיקע קאָלאָנע, האָט זיך אויסגעגלייכט מיט גריגאָריען. אויף זיין פנים מיט די העלע וואָנסעס האָט די הויט זיך געשיילט פון די ווינטן, די וואָנסעס און ברעמען, אָפּבליאַקירטע פון דער פרילינגס־זון, האָבן אָפּגעשלאָגן מיט־ פוקסן־געלקייט. ער האָט געשמייכלט, רייטנדיק געררייכערט אַ פּאַפּיראָסל. דאָס טונקל־קאַשטענעוואַטע, זאַט־געפיטערטע פערד, וואָס איז גאָרנישט אָפּגעפאַלן איבער די זומער־חדשים, איז געגאַנגען אונטער אים מיט אַ פריילעך טענצל, פינקלענדיק מיטן ברוסט־געשפאַן.

— אַ בריוו פון וויעשקי? — האָט ריאַבטשיקאָוו אויסגע־שריגן, דערזעענדיק לעבן גריגאָריען דעם שליח.

— אַ בריוו, — האָט גריגאָרי געענטפערט איינגעהאַלטן. — נעם איבער דאָס פולק מיט דער דיוויזיע. איך פאָר אַוועק.

— נו מילא, פאָר. אָבער וואָס איז דאָס איילעניש? וואָס שרייבט מען? ווער? קודינאָוו?

— דאָס סערדאָבסקער פולק האָט זיך אונטערגעגעבן אין אוסט־כאָפּער.

— נו־ו־ו? לעבן מיר דאָך נאָך? פאָרסט שוין?

— שוין.

— נו, אין אַ מזלדיקער שעה. איידער דו וועסט צוריקקו־מען, וועלן מיר שוין זיין אין אַסטאַכאָוו!

„פאַרכאַפּן אַ לעבעדיקן מישקען, איוואַן אַלעקסעיעוון... געוויר ווערן ווער עס האָט פּיאָטרן דערהרגעט... און מציל זיין איוואַנען, מישקען פון טויט! מציל זיין!... אַ חוב פון בלוט איז צווישן אונז אָנגעוואַקסן, אָבער מיר זענען דאָך נישט קיין פרעמ

דע!?״ — האָט גריגאָרי געטראַכט, ווילד שמייסנדיק דאָס פערד מיטן ראַפּניק, און גאַלאָפּ זיך אַראָפּלאָזנדיק פון באַרג.

LII

ווי נאָר די אויפשטענדערישע סאָטניעס זענען אַריינגעגאַנגען קיין אוסט-כאָפּער און אַרומגערינגלט די סערדאָבצעס, וואָס האָבן אָפּגעהאַלטן דעם מיטינג, איז דער קאָמאַנדיר פון דער זעקסטער בריגאַדע מיט וואָראָנאָווסקין און וואָלקאָוון אַוועקגעגאַנגען אויף אַ באַראַטונג. זי איז פאָרגעקומען דאָ טאַקע, לעבן פּלאַץ, אין איינעם פון די סוחרישע הייזער, און האָט געדויערט נישט לאַנג. נישט אַראָפּנעמענדיק דעם ראַפּניק פון דער האַנט, האָט באָגאַטירעוו זיך באַגריסט מיט וואָראָנאָווסקין און געזאָגט:

— אַלץ איז אין אָרדענונג. דאָס וועט אייך פאַררעכנט ווערן. אָבער ווי אַזוי האָט איר עס נישט באַוויזן די האַרמאַטן אָפּצוהיטן?

— אַ צופאַל! אַ פּשוטער צופאַל, הער פּעגריך! די אַרטילעריסטן זענען כמעט אַלע געווען קאָמוניסטן, זיי האָבן געשטעלט אונזערע אַ פאַרצווייפלטן ווידערשטאַנד, ווען מען האָט זיי אָנגעהויבן אַנטוואָפענען; דערהרגעט צוויי רויטאַרמייער און, אַרויסנעמענדיק די שלעסער, אַנטלאָפן.

— אַ שאָד! — באָגאַטירעוו האָט אַ וואָרף געטון אויפן טיש זיין היטל פון האַקי-קאָליר מיטן פרישן צייכן פון דער נישט לאַנג אַראָפּגעריסענער אָפיצירן-קאָקאַרדע אויף דער דענקע און, אָפּווישנדיק זיך מיטן ברודיקן נאָז-טיכל דעם נידעריק-געשווירענעם קאָפּ און דעם שווייס פון גרוי-געוואָרענעם פּנים, האָט ער קאַרגלעך אַ שמייכל געטון: — נו, דאָס איז אויך גוט. גייט שוין אַרויס און זאָגט אייערע זעלנער... שמועסט זיך דורך מיט זיי, ווי עס געהער צו זיין — זיי זאָלן נישט... זיי ז״ אָפּגעבן דאָס גאַנצע געווער.

וואָראָנאָווסקי, באַליידיקט פון באַפעלערישן טאָן פון קאָזאַק-אָפיציר, האָט, פאַרהיקענדיק זיך, איבערגעפרעגט:

— דאָס גאַנצע געווער?

— נו, איך וועל אייך נאָכאַמאָל נישט איבערחזרן! געזאָגט איינמאָל — דאָס גאַנצע, איז דאָס גאַנצע.

— דורך אייך, הער פענריך, און אייער אָנפירונג, איז דאָך אָבער אָנגענומען געוואָרן אַ באַדינג דאָס פֿולק נישט צו אַנטוואָפֿענען? ווי־זשע קאָן מען אַזוי?... נו, איך פֿאַרשטיי, אַז די קוילנוואַרפֿער, האַרמאַטן, האַנט־גראַנאַטן — דאָס אַלץ זענען מיר מחויב אָפּצוגעבן, אָבער וואָס שייך דער באַוואָפֿענונג פֿון די רויטאַרמייער...

— קיין רויטאַרמייער זענען אַצינד נישטאָ! — האָט באָגאַטיריעוו מיט אַ געהעכערט קול בייז פֿאַרהויבן זיין געגאָלטע ליפּ און זיך אַ שמיץ געגעבן מיטן געפֿלאָכטענעם ראַפּניק איבער דער פֿאַרשפּריצטער כאָליעווע. — ס׳איז נישטאָ אַצינד קיין רויטאַרמייער, נאָר עס זענען דאָ זעלנער, וואָס וועלן פֿאַרטיידיקן די דאָנער ערד. פֿאַר־שטאַ־נען?... און אויב זיי וועלן נישט וועלן, וועלן מיר האָבן די מעגלעכקייט זיי צו נייטן! נישטאָ וואָס איר באַהעלטערלעך זיך צו שפּילן! איר האָט דאָ אָנגעמאַכט שאָדן אויף אונזער ערד, און דו טראַכסט אַצינד נאָך אויס עפּעס באַדינגונגען. נישטאָ צווישן אונז קיין שום באַדינגונגען! פֿאַר־שטאַ־נען?...

דער שטאַב־אָנפֿירער פֿון סערדאָבסקער פֿולק, דער יונגער אונטעראָפֿיציר וואָלקאָוו, האָט זיך באַליידיקט. אויפֿגערעגט לויפֿנדיק מיט די פֿינגער איבער די קנעפּלעך פֿון שטייענדיקן קאָלנער פֿון זיין שוואַרצער טוכענער בלוזע, שויבערנדיק די קאַראַקולענע קריינדלעך פֿון זיין געלאָקטן שוואַרצן טשוב, האָט ער שאַרף געפֿרעגט:

— הייסט עס, האַלט איר אונז פֿאַר געפֿאַנגענע? יאָ, צי ניין?

— איך האָב דיר דאָס נישט געזאָגט, און דו, פֿאַרשטייט זיך, דאַרפֿסט דיך נישט אָנוואַרפֿן מיט דיינע השערות! — האָט אים גראָב איבערגעריסן דער קאָזאַקישער בריגאַדע־קאָמאַנדיר, איבערגייענדיק אויף „דו“ און שוין אָפֿן אַרויסווייזנדיק, אַז זיינע מיט־

שמועסער זענען פון אים אין דירעקטער און פולשטענדיקער אָפּהענגיקייט.

אויף אַ מינוט איז אין צימער געוואָרן שטיל. פון פלאַץ האָט זיך דערטראָגן אַ טויבער ליאַרם. וואָראָנאָווסקי איז עטלעכע מאָל זיך דורכגעגאַנגען איבערן צימער, גענומען קנאַקן מיט די ביינדלעך פון די פינגער, דערנאָך פאַרקנעפּלט זיין וואַרעמען פּ״ענטש פון האָקי-קאָליר אויף אַלע קנעפּלעך און, נערוועז ציקנדיק, זיך געווענדט צו באָגאַטיריעוון:

— אייער טאָן באַליידיקט אונז און איז נישט פּאַסיק פאַר אייך, ווי פאַר אַ רוסישן אָפיציר! איך זאָג דאָס אייך אָפן. מיר וועלן נאָך זען, אויב איר האָט אונז אויף דעם אַרויסגערופן... מיר וועלן נאָך זען, ווי אַזוי צו האַנדלען... אונטעראָפיציר וואָלקאָוו! איך באַפעל אייך: גייט אַרויס אויפן פּלאַץ און זאָגט די עלטסטע, זיי זאָלן אין קיין פאַל נישט אָפּגעבן דאָס געווער די קאָזאַקן! באַפעלט דעם פּולק זיך צו שטעלן אונטער דער ביקס. איך וועל באַלד פאַרענדיקן דעם שמועס מיט אָט דעם... מיט דעם הער באָגאַטיריעוון און אַרויסקומען אויפן פּלאַץ.

די שוואַרצע האַנט פון כעס האָט אַוועקגעלייגט אַ פלעק אויף באָגאַטיריעווס פּנים. דער בריגאַדע-קאָמאַנדיר האָט געוואָלט עפּעס זאָגן, אָבער שוין אָנערקענענדיק, אַז ער האָט איבערגעכאַפּט די מאָס, האָט ער זיך אָפּגעהאַלטן און גלייך געענדערט די באַנעמונג. מיט אַ האַסטיקער באַוועגונג אַרויפּזעצנדיק דאָס היטל אויפן קאָפּ, האָט ער נאָך אַלץ ווילעריש זיך געשפּילט מיטן ברוינעם ראַפּניק, גענומען רעדן, און אין זיין קול האָט זיך פּלוצלינג דערהערט אַ טאָן פון איינגעהאַלטענער ווייכקייט און העפלעכקייט:

— מיינע הערן, איר האָט באַוויליקט מיך נישט ריכטיק צו פאַרשטיין. איך האָב, פאַרשטייט זיך, נישט באַקומען די ספּעציעלע דערציִונג... אין די יונקער-שולן די וויסנשאַפטן נישט דורכגעגאַנגען און אפשר נישט אַזוי ריכטיק זיך אויסגעדריקט. נו, אַלץ קאָן דאָך נישט זיין מיטן פּינטל. מיר זענען דאָך פאָרט אייגענע מענטשן! מיר דאַרפן זיך נישט באַליידיקן. וואָס האָב איך דען

געזאָגט? איך האָב בלויז געזאָגט, אַז מען דאַרף גלייך אייערע רויטאַרמייער אַנטוואָפענען, באַזונדערס יענע, וועלכע זענען סיי פאַר אייך, סיי פאַר אונז נישט זיכער... וועגן דידאָזיקע האָב איך גערעדט!

— דערלויבט־זשע! האָט מען געדאַרפט זיך אויסדריקן קלאָר, הער פּענריך! און חוצדעם, זייט מסכּים, אַז אייער אַרויסרופנדי־קער טאָן, אייער גאַנצע אויפפירונג... — וואָראָנאָווסקי האָט אַ דריק געטון מיט די אַקסלען און שוין פרידלעכער, אָבער מיט אַ טאָן פון אומגעשטילטן פאַרדראָס ווייטער גערעדט: — מיר אַליין האָבן געטראַכט, אַז די וואַקלהאַפטע, נישט זיכערע דאַרף מען אַנטוואָפענען און איבערגעבן צו אייער דיספּאָזיציע...

— אָט־אָט! דאָס האָב איך דאָך געמיינט!

— ...זאָג איך דאָך, אַז מיר האָבן אַליין באַשלאָסן זיי צו אַנטוואָפענען. און וואָס שייך אונזער קאָמפּעריש קערן, וועלן מיר אים דערהאַלטן פאַר יעדן פּרייז! איך אַליין, אָדער אָט דער אונ־טעראָפיציר וואָלקאָוו, וועלכן איר האָט געהאַלטן פאַר מעגלעך צו זאָגן „דו", נישט זייענדיק נאָענט באַקאַנט מיט אים... מיר וועלן נעמען אויף זיך די אָנפירונג און באַווייזן מיט ווירדע אָפּצוואַשן פון זיך די שאַנד פון אונזער פאַרברעכן אין די רייען פון דער רויטער אַרמיי. איר דאַרפט אונז איבערלאָזן דידאָזיקע מעגלעכקייט.

— וויפיל באַגנעטן וועלן זיין אין דעמדאָזיקן קערן אייערן?

— אומגעפער צוויי־הונדערט.

— נו, מילא, גוט, — האָט באָגאַטירעוו אומגערן מסכּים געווען. ער איז אויפגעשטאַנען, געעפנט די טיר אין קאָרידאָר אַריין און הויך אַ רוף געטון: — באַלעבאָסטע! — און ווען אין דער טיר האָט זיך באַוויזן אַן עלטערע פרוי אין אַ וואַרעם טוך, האָט ער באַפוילן: — זיסע מילך פאַר מיר! אָבער אויף איין פוס!

— קיין מילך האָבן מיר נישט, מיר בעטן אונז אַנטשולדיקן.

— פאַר די רויטע האָט איר געהאַט און פאַר אונז — נישט? — האָט באָגאַטירעוו זויער אַ שמייכל געטון.

ווידער האָט אַ זשענירטע שטילקייט זיך איינגעשטעלט אין

צימער. דער אונטעראָפיציר וואָלקאָוו האָט זי איבערגעריסן:

— דאַרף איך גיין?

— יאָ, — האָט מיט אַ זיפץ געענטפערט וואָראָנאָווסקי. — גייט און באַפעלט, עס זאָלן אַנטלויפן ווערן יענע, וואָס זענען ביי אונז אָנגעמערקט אין די רשימות. די רשימות געפינען זיך ביי גאָריגאַסאָוון און וועיסטמינסטערן.

בלויז די באַליידיקטע אָפיצירישע איינגעבע האָט אים גע־נייט כלומרשט צו זאָגן: „מיר וועלן נאָך זען, ווי אַזוי צו האַנדלען". איבערראַשן אָבער האָט דער שטאַבס־קאַפּיטאַן וואָראָנאָווסקי אויס־געצייכנט פאַרשטאַנען, אַז זיין שפּיל איז געענדיקט און אָפּצו־טרעטן איז נישטאָ וווהין. לויט די ידיעות, וואָס ער האָט באַ־קומען, האָבן פון אוסט־מיעדוויעדיצאַ שוין מאַרשירט און גע־דאַרפט אַ ליאַדע רגע אָנקומען די כוחות, וואָס זענען אַריבער־געוואָרפן געוואָרן דורכן שטאַב פון דער אַרמיי אויף צו אַנטוואָ־פענען דאָס צעבונטעוועטע סערדאָבסקער פולק. אָבער אויך האַ־גאַטיריעוו האָט שוין באַוויזן זיך איבערצוציינגן, אַז וואָראָנאָווסקי איז אַ זיכערער און אַבסאָלוט־אומגעפערלעכער מענטש, וועלכער קאָן אַצינד זיך שוין נישט צוריקציען. דער בריגאַדע־קאָמאַנדיר האָט אויף זיין פאַראַנטוואָרטלעכקייט מסכים געווען צו פאָרמירן פון די זיכערע טיילן פון פולק אַ זעלבשטענדיקן קעמפערישן איינס. דערמיט האָט די באַראַטונג זיך פאַרענדיקט.

און דערווייל, זיך נישט דערוואַרטנדיק אויף די רעזולטאַטן פון דער באַראַטונג, זענען די אויפשטענדער שוין אַליין ענערגיש צוגעטרעטן אַנטוואָפענען די סערדאָבצעס. די גיריקע קאָזאַקישע אויגן און הענט האָבן געניששטערט אין די פורן, אין די צוויי־רע־דערדיקע וועגעלעך. די אויפשטענדער האָבן צעכאַפּט נישט בלויז די קוילן, נאָר אויך די געלע רויטאַרמייאישע שיך מיט די דיקע פּאָדעשוועס, די שפּולן וויקלערס, וואַרעמע לייבלעך, וואַטענע הויזן, פּראָדוקטן. אַ מאַן צוואַנציק סערדאָבצעס, קלאָר זיך איבער־ציינגנדיק, ווי עס זעט אויס דער קאָזאַקישער ווילקיר, האָבן גע־פּרוווט שטעלן אַ ווידערשטאַנד. איינער פון זיי האָט דערלאַנגט

מיט דער קאָלבע אַן אויפשטענדער, וואָס האָט אים באַזוכט און רויִק איבערגעלייגט דעם רויטאַרמייערס בייטעלע אין זיין קעשענע. ער האָט אויסגעשריגן:

— רויבער! וואָס נעמסטו?! גיב אָפּ, וואָרים איך דערשטעך דיך!

זיינע חברים האָבן זיך אָנגענומען פאַר אים. עס האָבן זיך דערהערט ווילדע אויסגעשרייען:

— חברים, צום געווער!

— מען האָט אונז אָפּגענאַרט!

— גיט נישט אָפּ די ביקסן!

עס האָט אויסגעבראָכן אַ קאַמף אויף באַגנעטן, און די צעבונטעוועטע רויטאַרמייער האָט מען צוגעשפּאַרט צום פּאַרקן; די אויפשטענדערישע רייטער, אונטערגעהעצט דורכן קאָמאַנדיר פון דער דריטער רייטער-סאָטניע, האָבן זיי אויסגעהרגעט אין צוויי מינוט.

מיטן אָנקומען פון אונטעראָפיציר וואָלקאָוון אויפן פּלאַץ, איז דאָס אַנטוואָפנען צוגעגאַנגען נאָך טיכטיקער. אונטערן גאַסרעגן האָט מען באַזוכט די אויסגעשטעלטע רויטאַרמייער. נישט ווייט פון דער רייע האָט מען צונויפגעלייגט אין קופּעס די ביקסן, גראַנאַטן, דאָס פאַרמעג פון דער טעלעפאָנישער קאָמאַנדע פון פּולק, די קעסטלעך ביקסן-קוילן און לענטעס פון די קוילנוואַרפער...

באָגאַטיריעוו איז אַרויסגעריטן אויפן פּלאַץ און זיך דרייענדיק אין אַלע זייטן פאַר דער ליניע פון די סערדאָבצעס אויף זיין צעהיצט פערד, וואָס האָט כסדר אונטערגעטאַנצט, האָט ער דראָענדיק אויפגעהויבן דעם דיקן געפלאָכטענעם ראַפּניק איבערן קאָפּ און אויסגעשריגן:

— הערן וואָס איך רעד דאָ! איר וועט פון היינטיקן טאָג אָן זיך שלאָגן מיט די רויבער-קאָמוניסטן, מיט זייערע חיילות. ווער עס וועט גיין מיט אונז — דעם וועלן מיר מוחל זיין, און ווער ס'וועט זיך אַקעגנשטעלן — דער וועט אויפן זעלבן אופן באַלוינט ווערן! — דאָ האָט ער אָנגעוויזן מיטן ראַפּניק אויף די דערהרגעטע רויט-

אַרמייער, וואָס זענען שוין געלעגן אויסגעטויענע דורך די קאָזאַקן ביז דער וועש און זיך געוויקט אין אַ ווייסער פּאַרמלאָזער קופּע אונטער׳ן רעגן.

איבער די רויטאַרמייאישע רייען איז, ווי אַ כוואַליע, דורכגעגאַנגען אַ שטילער געמירמל, נאָר קיינער האָט אויפן הויכן קול נישט געזאָגט קיין וואָרט פון פּראָטעסט, קיין איינער איז נישט אַרויסגעטרעטן פון דער רייע...

אומעטום האָבן אַרומגעשוויבלט קאָזאַקן אין גרופּעס און איינציקווייז, צופוס און רייטנדיק. זיי האָבן אַרומגענומען מיט אַ פעסטן רינג דעם פּלאַץ. און לעבן פּאַרקן פון דער צערקווע, אויסגעדרייט צו די רויטאַרמייאישע רייען, זענען געשטאַנען אויפן בערגל די גרין־געפּאַרבטע קוילנוואַרפער פון די סערדאָבצעס און לעבן זיי, הינטער די שוצטעלערס, גרייט צום שיסן, זענען געזעסן, נאַסע פון רעגן, די קאָזאַקן פון דער נייער באַדינונג...

אין אַ שעה אַרום האָבן וואָראָנאָווסקי און וואָלקאָוו אָפּגעקליבן די „זיכערע" לויט דער רשימה. זיי זענען געווען הונדערט פיראונניינציק מאַן. די ניי־פאָרמירטע אָפּטיילונג האָט באַקומען דעם נאָמען „איינס פון באַזונדערן אויפשטענדערישן באַטאַליאָן" און איז באַלד דעם זעלבן טאָג אַוועקגעגאַנגען אויף דער פּאָזיציע צום בעלאָווינער כוטאָר, פונוואַנען עס האָבן אָנגעגריפן די פּולקן פון דער דרייאונצוואַנציקסטער מיראָנאָווער דיוויזיע, וואָס זענען אַריבערגעוואָרפן געוואָרן פון דאָניעץ. ווי מען האָט איבערגעגעבן, זענען געגאַנגען די מיראָנאָווער פּולקן: דאָס 15־טע אונטער דער אָנפירונג פון ביקאַדאָראָוו, און מיטן 32־סטן האָט אָנגעפירט דער באַרימטער מישקאַ בלינאָוו. זיי זענען געגאַנגען, צעקלאַפּנדיק די אויפשטענדערישע סאָטניעס, וואָס האָבן זיך זיי אָקעגנגעשטעלט. איינע פון זיי, וואָס איז איילן אַרויסגעשטעלט געוואָרן דורך עפּעס אַ כוטאָר פון אוסט־כאָפּערער יורט, האָט געליטן אַ פולשטענדיקע מפּלה. קעגן בלינאָוון טאַקע האָט דאָס באַגאַטיריעוו באַשלאָסן אַרויסצושטעלן וואָראָנאָווסקיס באַטאַליאָן, אויסצופּרוּוון זיין שטאַנדהאַפטיקייט אין דער טויפונג פון דער ערשטער שלאַכט...

די איבעריקע סערדאָבצעס, אין דער צאָל פון העכער אַכ־
ציק מאַן, זענען אַוועקגעשיקט געוואָרן צופוס לענגאויס דעם ברעג
פון דאָן קיין ווישענסק, — ווי עס האָט אין זיין צייט באַפוילן
דער קאָמאַנדיר פון די אויפשטענדערישע כוחות קודינאָוו אין זיין
בריוו אויפן נאָמען פון באָגאַטיריעוון. אַלס וואָך איבער זיי זענען
געגאַנגען מיטן דאָנער הויכלאַנד דריי רייטער־סאָטניעס, באַוואָפנטע
מיט די קוילנוואַרפער פון די סערדאָבצעס.

פאַרן אַוועקפאָרן פון אוסט־כאָפּער האָט באָגאַטיריעוו אָפּ־
געריכט אין צערקווע אַ תּפילה, און ווי נאָר עס האָבן זיך פאַרענ־
דיקט די לעצטע ווערטער פון פּאָפּ, וועלכער האָט מתפּלל געווען
פאַרן שענקען אַ נצחון דעם „קאָזאַקישן חייל, וואָס איז טריי צום
קריסטנטום", — איז ער אַרויסגעגאַנגען. מען האָט אים צוגעפירט
דאָס פערד. ער איז אויפגעזעסן, צוגערופן אַ קאָמאַנדיר פון איי־
נער פון די סאָטניעס, וואָס זענען איבערגעלאָזט געוואָרן אַלס דע־
קונג אין אוסט־כאָפּער, — זיך אָנגעבויגן פון זאָטל און אים איינ־
געררוימט:

— די קאָמוניסטן היטן שטאַרקער, ווי דעם פּולווער־סקלאַד!
מאָרגן אינדערפרי זיי אַוועקטרייבן אונטער אַ זיכערן קאָנוואָי. און
היינט נאָך אַרויסשיקן שלוחים איבער די כוטאָרן, כדי באַקאַנט צו
מאַכן, וואָס פאַר אַ פאַרשוינען מיר טרייבן. זיי וועט דאָס פאָלק
משפּטן מיט זיין אייגענעם משפּט!

דערמיט איז ער אַוועקגעפאָרן.

LIII

איבערן סינגינער כוטאָר פון דער ווישענסקער סטאַניצע
האָט דעם צוואָנציקסטן אַפּריל אינמיטן טאָג זיך באַוויזן אַן אַע־
ראָפּלאַן. די קינדער, ווייבער און אַלטע לייט, וואָס זענען אויפ־
מערקזאַם געוואָרן אויפן גערויש פון מאָטאָר, זענען אַרויסגעלאָפן
פון די כאַטעס; פאַררייסנדיק די קעפּ, פאַרהייבנדיק די הענט אי־

בער די אויגן, האָבן זיי לאַנג זיך צוגעקוקט, ווי דער אַעראָפּלאַן טראָגט זיך אָנגעבויגענערהייט אונטערן כמורנעם הימל און צייכנט קרייזן, ווי אַ רויב-פויגל. דאָס גערויש פון מאָטאָר איז געוואָרן שאַרפער, הילכיקער. דער אַעראָפּלאַן האָט אָנגעהויבן זיך אַראָפּלאָזן, אויסקלייבנדיק פאַרן לאַנדן אַ גלייך שטיקל פלאַץ נאָבן כוטאָר אויף דער פּאַשע.

— ער וועט באַלד אָנהייבן באָמבעס וואַרפן! היט אייך! — האָט דערשראָקן אויסגעשריגן עפּעס אַ באַהאַוונטער אַלטיטשקער.

און דער עולם, וואָס האָט זיך פאַרזאַמלט אין געסל, האָט אָנגעהויבן עוקר זיין. די באַבעס האָבן נאָכגעשלעפּט די וויינענדיקע קינדער די אַלטע לייט זענען געשפּרונגען מיט דער פלינקייט פון ציגן-בעק איבער פּלויטן, אַנטלאָפן אין די לעוואַדעס אַריין. אין געסל איז געבליבן בלויז איין אַלטיטשקע. זי האָט אויך געוואָלט אַנטלויפן, נאָר צי די פיס האָבן זיך איר אונטערגעבראָכן פון שרעק, צי זי האָט זיך געשטרויכלט אָן אַ בערגל, — סיי ווי, זי איז געפאַלן און אַזוי געבליבן ליגן, מיט אומפאַרשעמט-פאַרריסענע דאַרע פיס, שרייענדיק מיט אַ פאַרשמאַכט קול:

— אוי, ראַטעוועט מיך, מענטשן! אוי, דאָס איז שוין דער טויט מיינער!

ראַטעווען די אַלטע האָט קיינער זיך נישט אומגעקערט. און דער אַעראָפּלאַן האָט מיט אַ שרעקלעך רעווען און פייפן זיך דורגעטראָגן נידעריק איבערן שייער, אויף אַ רגע פאַרשטעלט מיטן שאָטן פון זיינע פליגל דאָס טאָג-ליכט פון דער אַלטערס אין טויט-אַנגסט אויסגעגלאָצטע אויגן, — זיך דורכגעטראָגן און, ווייך-באַרירנדיק מיט די רעדער די פייכטע ערד פון דער כוטאָר-פּאַשע, איז ער צוועקגעלאָפן אין סטעפּ. אין דעם מאָמענט איז מיט דער אַלטער געשען דאָס, וואָס עס געשעט מיט אַ קליין קינד: זי איז געלעגן אַ האַלב-טויטע, גאָרנישט פילנדיק, וואָס עס טוט זיך אונטער איר און אַרום איר. פאַרשטייט זיך, אַז זי האָט נישט געקאָנט זען, ווי אינדערוויטנס זענען פון דער שרעקלעכער מאַשין, וואָס האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער ערד, אַרויסגעגאַנגען

צוויי מענטשן אין שוואַרץ־לעדערן אָנטון און, שטעלנדיק עטלעכע אומזיכערע טריט, זיך אַרומגעקוקט און אַוועקגעגאַנגען צום הויף.

אָבער איר אַלטער, וואָס האָט זיך באַהאַלטן אין דער לעוואַדע אין די פּאַריעריקע, געדיכט־פֿאַרוואַקסענע מאַלינעס, איז געווען אַ מוטיקער אַלטער. כאָטש דאָס האַרץ האָט געקלאַפּט אין אים ווי אין אַ געפֿאַנגענעם שפּערל, איז ער דאָך דרייסט געווען צו קוקן. ער האָט טאַקע דערקענט אין איינעם פֿון די מענטשן, וואָס האָבן זיך דערנענטערט צו זיין הויף — דעם אָפּיציר פּיאָטער באָגאַטיריעוו, דעם זון פֿון זיין חבר, מיט וועלכן ער האָט צוזאַמען געדינט. פּיאָטער, וועלכער איז געווען גריגאָרי באָגאַטיריעווס — דעם קאָמאַנדירס פֿון דער זעקסטער אויפֿשטענדערישער באַזונדערער בריגאַדע — אַ קוזין, איז אַוועקגעגאַנגען מיט די ווייסע אויף יענער זייט דאָניעץ. אָבער דאָס איז זיכער געווען ער.

דער אַלטער האָט אַ ווײַלע פֿאָרשנדיק זיך איינגעקוקט, אַן אַראָפּגעזעצטער ווי אַ האָז, מיט אַראָפּגעהאָנגענע הענט. פֿולשטענדיק זיך איבערצייגנדיק, אַז עס גייט טאַקע פּאַמעלעך און וואַקלדיק דער אמתער פּיעטראָ באָגאַטיריעוו, דער זעלבער בלויאויגיקער, ווי מען האָט אים געזען פֿאַראַיאָרן, נאָר אַ ביסל פֿאַרוואַקסענער, צוליב דער האַרטער, נישט געגאָלטער באָרד, — האָט ער זיך אויפֿגעהויבן אויף די פֿיס, אַ פּרוּוו געטון, צי זיי קאָנען אים האַלטן. די פֿיס האָבן בלויז לײַכט געציטערט אין די קניִען, נאָר געהאַלטן אים פֿעסט, און דער אַלטער האָט מיט אַ טענצלדיק גענגל זיך געלאָזט גיין פֿון דער לעוואַדע.

ער איז נישט צוגעגאַנגען צו דער אַלטער, וואָס איז געלעגן אין שטויב, נאָר גלייך אַוועקגעגאַנגען צו פּיאָטערן און זיין באַגלייטער, פֿונווייטנס נאָך אַראָפּנעמענדיק דאָס אָפּגעבליאַקירטע קאָזאַקישע היטל פֿון זיין פּליכיקן קאָפּ. און פּיאָטער באָגאַטיריעוו האָט אים דערקענט, באַגריסט מיט אַ פֿאָכען פֿון דער האַנט, אַ שמייכל געטון. זיי זענען זיך צונויפֿגעקומען.

— דערלויבט מיר געוווּיר צו ווערן, צי איר זענט טאַקע פּיעטראָ גריגאָריטש ?

— דער זעלבער, זיידעשי !

— אָט האָט מיר גאָט באַשערט צו זען אויף די אַלטע יאָרן אַ פלי־מאַשין ! מיר האָבן זיך דאָס אַ ביסל דערשראָקן פאַר איר !

— די רויטע זענען דאָ נישטאָ נאָענט, זיידעשי ?

— נישטאָ, נישטאָ, ליבינקער ! מיר האָבן זיי פאַרטריבן אַזש דאָרט ערגעץ איבערן טשיר, צו די כאַכלעס.

— אונזערע קאָזאַקן זענען אויך אויפגעשטאַנען ?

— אויפגעשטאַנען — זענען זיי, נאָר מ׳האָט שוין אַ סך צוריק אַוועקגעלייגט.

— וואָס הייסט ?

— דערהרגעט.

— אַאַאַ... די פאַמיליע מיינע, דער טאַטע, — אַלע לעבן ?...

— אַלע. און איר קומט פון יענער זייט דאָניעץ ? מיין טיכאָנען האָט איר דאָרט נישט געזען ?

— פון יענער זייט דאָניעץ. אַ גרוס דיר פון טיכאָנען געבּרענגט. נו, דו זיידעשי, גיב אַכטונג אויף אונזער מאַשין, די קינדערלעך זאָלן זי נישט רירן, און איך, — וועל צוגיין אַהיים... קומט !

פּיאָטער באָגאַטיריעוו און זיין באַגלייטער זענען אַוועקגעגאַנגען. און פון די לעוואַדעס, פון די שאָפּעס, פון די קעלערס און אַנדערע לעכער האָט אָנגעהויבן אַרויסקריכן דאָס איבערגעשראָקענע פאָלק, וואָס האָט זיך דאָרט באַהאַלטן. אַ מחנה האָט אַרומגערינגלט דעם אַעראָפּלאַן, וואָס האָט נאָך געטאָטעמט מיט דער היץ פון אָנגעגליטן מאָטאָר, געשמעקט מיט טשאַד פון בענזין און בוימל. זיינע פליגל, איבערגעצויגן מיט טוך, זענען אין אַ סך ערטער געווען געלעכערט פון קוילן און שטיקלעך גראַנאַטן. די נאָך ביז איצט נישט געזעענע מאַשין איז געשטאַנען אַ שווייגנדיקע און הייסע, ווי אַן אָפּגעיאָגט פערד.

דער זיידע — וועלכער האָט דער ערשטער באַגעגנט פּיעט-

ראָ באָגאַטיריעוון — איז אַוועקגעלאָפן אין געסל אַריין, ווו ס׳איז געלעגן זיין פון שרעק געפאַלענע אַלטיטשקע, געוואָלט זי דערפרייען מיט דער ידיעה פון זון טיכאָנען, וועלכער איז אין דעצעמבער אַוועקגעגאַנגען מיט דער קרייז-פאַרוואַלטונג. די אַלטיטשקע איז אין געסל שוין נישט געווען. זי האָט באַוויזן צוצוגיין צו דער דער כאַטע און, פאַרמאַכנדיק זיך אין קעמערל, זיך איבערגעטון: געביטן אויף זיך דאָס העמד מיטן קלייד. דער אַלטער האָט זי קוים געפונען. ער האָט אויסגעשריגן:

— פיעטקאַ באָגאַטיריעוו איז געקומען צו פליִען! ער האָט געבּרענגט אַ גרוס פון טיכאָנען! — און זיך שטאַרק פאַרוווּנדערט, ווען ער האָט דערזען, אַז זיין אַלטע האָט זיך איבערגעטון. — וואָס, אַלטער ביין, איז דיר עפּעס איינגעפאַלן זיך אויסצושלייערן? אַך, אין דיין מאַמען אַריין! און ווער דאַרף דיך, טייוול אָפּגעקראָכענער? דו זעסט דאָך אויס ווי גאָר אַ יונגיטשקע!

...באַלד זענען אין דער כאַטע צו פיאָטער באָגאַטיריעווס פאָטער זיך צונויפגעקומען די אַלטע לייט. איטלעכער פון זיי איז אַריינגעגאַנגען, אַראָפּגענומען דאָס היטל אויף דער שוועל, זיך געצלמט פאַר די איקאָנעס און סאָליד אַוועקגעזעצט אויף דער באַנק, זיך אָנשפּאַרנדיק אויפן שטעקן. עס האָט זיך פאַרבונדן אַ שמועס. פיאָטער באָגאַטיריעוו, זופנדיק פון אַ גלאָז — קאַלטע זיסע מילך, האָט דערציילט, אַז ער איז געקומען צו פליִען לויטן אויפטראַג פון דער דאָנער רעגירונג, אַז זיין אויפגאַבע באַשטייט אין נקניפן באַציִונגען מיט די אויפשטענדער פון אייבערשטן דאָן און זיי העלפן אין קאַמף מיט די רויטע דורך צושטעלן אויף אַערָפלאַנען קוילן און אָפיצירן. ער האָט מיטגעטיילט, אַז בקרוב וועט די דאָנער אַרמיי איבערגיין אין אָנגריף אויפן גאַנצן פראָנט און זיך פאַראייניקן מיט דער אַרמיי פון די אויפשטענדער. ביי דער געלעגנהייט האָט באָגאַטיריעוו אויסגעמוסרט די אַלטע דערפאַר, וואָס זיי האָבן שלעכט געווירקט אויף די יונגע קאָזאַקן, וועלכע האָבן פאַרלאָזט דעם פראָנט און אַרויסגעלאָזט די רויטע אויף זייער ערד. ער האָט פאַרענדיקט זיין רעדע אַזוי:

— אָבער ווייל איר האָט אייך מיישב געווען און פאַרטריבן די סאָוויעטישע מאַכט פון די סטאַניצעס, איז אייך די דאָנער רעגירונג מוחל.

— ביי אונז, פּיעטראָ גריגאָריטש, איז דאָך אַצינד די מאַכט אויך אַ סאָוויעטישע, אָן די קאָמוניסטן. די פאָן אפילו איז ביי אונז נישט קיין דריי־פאַרביקע, נאָר אַ רויט־ווייסע, — האָט איינער פון די אַלטע אומדרייסט געמאָלדן.

— אפילו אין דער באַגעגעניש רופן דאָך די יונגע אונזערע, די הינטישע זין, די אומגעהאָרכזאַמע, איינער דעם אַנדערן „חבר”! — האָט אַ צווייטער זיך אָנגערופן.

פּיאָטער באַגאַטירעוו האָט אַ שמייכל געטון אין די אונטערגעשוירענע געלבלעכע וואָנסעס אַריין, מיט חוזק פאַרשמורעט די קיילעכיקע בלויע אויגן און געזאָגט:

— אייער סאָוויעטישע מאַכט — איז ווי אייז ערב־פריילינג. ווי נאָר די זון גיט אַ שיין — צעגייט עס. אָבער די ערשטע, וואָס האָבן הינטער קלאַטש דעם פראָנט פאַרלאָזט, — ווי נאָר מיר וועלן צוריקקומען פון יענער זייט דאָניעץ, — זיי וועלן מיר שמייסן!

— שמייסן די פאַרשאָלטענע ביז בלוט!

— עס קומט זיי!

— שמייסן! שמייסן!

— שמייסן ביז איינעם, ביז זיי וועלן זיך באַמאַכן! — האָבן פריידיק די אַלטע זיך איבערגעשריגן.

פאַרנאַכט־צו, אינפאָרמירט דורך אַ ספּעציעלן רייטער, זענען אויף פאַרשוימטע דריי פערד, געשפּאַנט אין אַ טאַראַנטאַס, געקומען קיין סינגין דער קאָמאַנדיר פון די אויפשטענדערישע חיילות קודינאָוו און דער אָנפירער פון שטאַב איליאַ סאַפּאָנאָוו.

נישט אָפּקלאַפּנדיק די בלאָטע פון די שטיוול און די ברעזענטענע פלאַשטשן, שטאַרק דערפרייט פון באָגאַטירעווס קומען, זענען זיי פּמעט אַריינגעלאָפן אין באָגאַטירעווס כאַטע.

LIV

די פינפאונצוואַנציק קאָמוניסטן, וואָס זענען אַרויסגעגעבן געוואָרן די אויפשטענדער דורכן סערדאָבסקער פּולק, זענען אונטער אַ פאַרשטאַרקטן קאָנוואָי אַרויסגעפירט געוואָרן פון אוסט-כאָפּער. וועגן אַנטלויפן איז נישט מעגלעך געווען אפילו צו טראַכטן. איוואַן אַלעקסעיעוויטש, וואָס האָט אונטערגעלאָמט אינמיטן דער מחנה געפאַנגענע, האָט מיט פּיין און פאַראַכטונג זיך צוגעקוקט צו די אין צאָרן פאַרשטיינערטע פּנימער פון די קאָזאַקן-קאָנוואָיערן און געטראַכט: „זיי וועלן אונז פּאַרטיק מאַכן! אויב עס וועט נישט זיין קיין משפּט — זענען מיר פאַרלוירן!”

די קאָנוואָיערן זענען באַשטאַנען צומייינסט פון בערדיקע. אָנגעפירט מיט זיי האָט אַ זקן, אַן אַלטגלויביקער, אַ וואַכמייסטער פון אַטאַמאַנישן פּולק. באַלד פון אָנהייב אָן, ווי נאָר זיי זענען אַרויסגעגאַנגען פון אוסט-כאָפּער, האָט ער באַפוילן די געפאַנגענע נישט צו שמועסן, נישט צו רייכערן, נישט צו ווענדן זיך מיט קיין פראַגן צו די קאָנוואָי-לייט.

— תּפילות זאָגט, דינער פון אַנטיקריסט! אויפן טויט גייט איר, נישטאָ וואָס צו זינדיקן אין די לעצטע שעהן! או-ו-ו! איר האָט פאַרגעסן אָן גאָט! זיך איבערגעגעבן דעם טייוול! זיך געשטעמפּלט פאַר שונאים! — און ער האָט כּסדר — דאָ געהויבן דעם ראַפּניק, דאָ זיך געצופּט ביי דער געפלאָכטענער שנור פון רעוואָלווער אויפן האַלז.

צווישן די געפאַנגענע האָבן זיך געפונען בלויז צוויי מאַן פון קאָמוניסטישן קאָמפּלעט פון סערדאָבסקער פּולק, — די איבעריקע, חוץ איוואַן אַלעקסיעוויטשן, זענען אַלע געווען פרעמדע, פון דער יעלאַנער סטאַניצע, הויכגעוווקסיקע און פעסטע חברה-לייט, וואָס זענען אַריינגעטרעטן אין דער פּאַרטיי מיטן מאָמענט, ווען די סאָוויעטישע חיילות זענען אָנגעקומען אין דער סטאַניצע. זיי האָבן געדינט אַלס מיליציאָנערן און פאָרזיצערס פון די רעוואָ-

לוציאַנערע קאָמיטעטן אין די כוטאָרן, וואָס זענען נאָכן אויפֿשטאַנד אַנטלאָפֿן קיין אוסט-כאָפּער און זיך פֿאַראייניקט מיטן סערדאָבסקער פּולק.

אין דער פֿאַרגאַנגענהייט זענען זיי געווען כמעט אַלע באַלמעלאָכעס: טשעשלערס, סטאָליערס, בעדנערס, שטיינער-קלאַפּערס, מויערערס, שוסטערס, שניידערס. דער עלטסטער פֿון זיי האָט אויסגעזען נישט מער ווי פֿון דרייסיק יאָר, דער ייִנגסטער — פֿון אַ יאָר צוואַנציק. פֿעסטע שיינע יונגען, מיט גרויסע הענט, צעשפּאַרטע פֿון שווערער פֿיזישער אַרבעט, ברייט-פּלייציקע און ברוסטיקע; אויסערלעך האָבן זיי זיך שטאַרק אונטערגעשיידט פֿון די געהאָרבעטע זקנים-קאָנוואָיערן.

— מען וועט אונז משפּטן, ווי מיינסטו? — האָט אַ שעפּטשע געטון איינער פֿון די יעלאַנער קאָמוניסטן, וואָס איז געגאַנגען לעבן איוואַן אַלעקסייעוויטשן.

— ווער ווייסט...

— דערהרגענען?

— מסתמא.

— ביי זיי דערשיסט מען דאָך נישט! אַזוי האָבן געזאָגט די קאָזאַקן, געדענקסט?

איוואַן אַלעקסייעוויטש האָט געשוויגן, אָבער אויך אין אים האָט די האָפֿענונג אויפֿגעלויכטן, ווי אַ פֿונק אויפֿן ווינט: „עס איז דאָך אַזוי! זיי וועלן אונז נישט טאָרן דערשיסן. זיי, די אויסוורפֿן, האָבן דאָך געוואָרפֿן דעם לאָזונג: „נידער מיט דער קאָמונע, מיט די רויבערייען און דערשיסונגען!“ לויט די ידיעות האָבן זיי פֿאַרמשפּט בלויז אויף קאַטאָרגע... זיי וועלן פֿאַראורטיילן אויף שמיץ, אויף קאַטאָרגע. נו, מילא, דאָס איז נישט שרעקלעך! אויף קאַטאָרגע וועלן מיר צוזיצן ביז ווינטער, און ווינטער, ווי נאָר דער דאָן וועט זיך שטעלן, וועלן אונזערע זיי ווידער צודריקן!...“

די האָפֿענונג האָט אויפֿגעפֿלאַמט און פֿאַרלאָשן געוואָרן, ווי אַ פֿונק אויפֿן ווינט: „ניין, זיי וועלן דערהרגענען! זיי זענען פֿול מיט כעס, ווי טייוולאָנים, זיי געזעגנט, לעבן!... עך, נישט אַזוי

האָט מען געדאַרפט! איך האָב מיט זיי מלחמה געהאַלטן און אין האַרץ אויף זיי רחמנות געהאַט... נישט רחמנות האָבן האָט מען געדאַרפט, נאָר שלאָגן, אַלע ביז איינעם אויסהרגענען!"

ער האָט צונויפגעדריקט די פויסטן, אַ דריי געטון מיט די פּלייצעס אין הילפלאָזן צאָרן און גלייך זיך אַ שטרויכל געטון, שיער ניט אומגעפאַלן פון אַ קלאַפּ הינטנאַרום אין קאָפּ אַריין.

— וויאַס ביילסטו די פויסטן, וועלפּישע זרע, די פויסטן וואָס ביילסטו, פרעג איך דיך?! — האָט אַ דונער געטון דער וואַכמייסטער, דער אָנפירער פון קאָנוואָי, אַרויפרייטנדיק מיטן פערד אויף אים.

ער האָט נאָכאַמאָל אַ זעץ געטון איוואַן אַלעקסעיעוויטשן מיטן ראַפּניק, צעשפּאָלטן אים דאָס פּנים אין דער קרום פון דער ברעם ביז דער שיפּער גאָמבע, מיטן גריבעלע אינמיטן.

— וועמען שלאָגסטו? מיך שלאָג, פּאַטערל! מיך! ער איז דאָך אַ פאַרוואונדעטער, פאַרוואָס שלאָגסטו אים? — האָט מיט אַ בעטנדיקן שמייכל, מיט אַ ציטערדיק קול אויסגעשריגן איינער פון די יעלאַנער און אַרויסטרעטנדיק פון דער מחנה, אויסגעשטעלט פאָראויס די ברייטע ברוסט פון אַ טשעשלער, פאַרשטעלנדיק איוואַן אַלעקסעיעוויטשן.

— ס'וועט פאַר דיר אויך קלעקן! שלאָגט זיי, סטאַניצע-לייט! שלאָגט די קאָמוניסטן!

דער ראַפּניק האָט מיט אַזאַ קראַפט דורכגעהאַקט די זומער-דיקע האַקי-בלוזע אויף דער פּלייצע פון יעלאַנער, אַז אירע צוויטן האָבן זיך פאַרוויקלט, ווי בלעטער, צוגעזונגטע אויפן פייער. באַנעצנדיק זיי, האָט פון דער וווּנד, פון האַסטיק-אויפגע-שוואָלענעם שניט אַ פּליוכע געטון בלוט, וואָס איז אַזוי שוואַרץ געווען, ווי אין אַ שעכט-הויז...

דער וואַכמייסטער, שטיקנדיק זיך פון כּעס, טרעטנדיק מיטן פערד די געפאַנגענע, האָט זיך אַריינגעשניטן אין דער געדיכטקייט פון דער מחנה, אָנגעהויבן אומרחמנותדיק אַרבעטן מיטן ראַפּניק...

נאָך איין קלאַפּ איז געפאַלן אויף איוואַן אַלעקסעיעוויטשן. פאַר זיינע אויגן זענען אַ פלי געטון רויטע בליצן, די ערד

האָט זיך אַ וויג געטון און דער גרינער וואַלד, וואָס האָט אַרומגעזוימט דעם קעגנאיבערדיקן זאַמדיקן לינקן ברעג, האָט זיך אַ בויג געטון.

איוואַן אַלעקסעיעוויטש האָט זיך אָנגעכאַפּט מיט זיין אָדערדיקער האַנט ביים רייט-אייזן, געוואָלט אַראָפּשלעפּן פון זאָטל דעם ווילד-געוואָרענעם וואַכמייסטער, נאָר אַ קלאַפּ מיט דער טעמפּער זייט פון אַ שווערד האָט אים אומגעוואָרפן אויף דער ערד, דאָס מויל איז אים פול געוואָרן מיט שטיקנדיקן, זיסלעכן שטויב; פון דער נאָז און די אויערן האָט זיך אַ גאָס געטון הייס בלוט...

די קאָנוואָי-לייט האָבן זיי געשלאָגן, צונויפטרייבנדיק אין אַ קופּע, ווי שעפּסן, געשלאָגן לאַנג און אכזריותדיק. איוואַן אַלעקסעיעוויטש, וועלכער איז געלעגן אויפן וועג מיטן פּנים אַראָפּ, האָט געהערט ווי אין חלום טויבע אויסגעשרייען, אַ הילכיק טופּעריי פון פיס אַרום זיך, אַ ווילד שנאָרכען פון פערד. אַ קנויל וואָרעמע שוים איז אים פון אַ פערד אַראָפּגעפאַלן אויפן אַנטבלויזטן קאָפּ, און כמעט באַלד האָט ערגעץ זייער נאָענט, האַרט איבער זיין קאָפּ, אָפּגעקלונגען קורץ און שרעקלעך אַ מעניש יאָמערן, אַ שרייען:

— אויסווורפן! אומבאַוואָפנטע שלאָגט איר!... או-ו-ו!...

אויף איוואַן אַלעקסעיעוויטשס פאַרוווּנדעקן פּוס האָט אַרויס. געטרעטן אַ פערד, די טעמפּע ציין פון דער פּאָדקאָווע האָבן זיך אַריינגעדריקט אין דיקן פליש פון דער ליטקע, אינדערהייך האָבן אָפּגעקלונגען הילכיקע קלעפּ, איינע נאָך די אַנדערע... דאָס האָט געדויערט אַ מינוט. דערנאָך איז אַ שווערער נאַסער קערפּער, פון וועלכן עס האָט זיך געשפּירט אַ שאַרפער ריח פון ביטערן שווייס און געזאַלצן בלוט, אַ פאַל געטון לעבן איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, און ער, וואָס האָט נאָך נישט אינגאַנצן געהאַט פאַרלוירן דאָס באַוווסטזיין, האָט דערהערט: פון האַלז פון געפאַלענעם מענטש האָט, ווי פון אַן איבערגעקערטער פלאַש, געגוסן בולבלען בלוט...

און דערנאָך האָט מען זיי אַלע אַריינגעטריבן אין דאָן, געגייט אָפּצוואַשן דאָס בלוט. שטייענדיק איבער די קני אין וואַסער,

האָט איוואַן אַלעקסעיעוויטש זיך באַנעצט די ווונדן און פאַרשוואָ-לענע ערטער פון די קלעפּ, וואָס האָבן הייס געברענט, צעשאַרט מיט די הענט דאָס וואַסער, וואָס איז אויסגעמישט געווען מיט זיין בלוט, גיריק עס געטרונקען, מורא האָבנדיק, אַז ער וועט נישט באַוויזן צו שטילן דעם אויפגעפלאַקערטן דורשט.

אויפן וועג האָט זיי איבערגעיאָגט אַ קאָזאַקישער רייטער. דאָס טונקל-קאַשטאַנעוואַטע פערד זיינס האָט פריליינגדיק העל גע-גלאַנצט פון זאַטקייט און שוויס, געגאַנגען מיט אַ שנעלן טענצל-דיקן טריט. דער רייטער איז פאַרשוווּנדן אין כוטאָר, און די גע-פאַנגענע האָבן נישט באַוויזן צוצוגיין ביז די ערשטע הויפן, ווי אַקעגן זיי האָט זיך אַרויסגעשיט אַ צונויפגעלאָפענע מחנה.

ביים ערשטן בליק אויף די קאָזאַקן און ווייבער, וואָס זע-נען זיי אַקעגנגעלאָפן, האָט איוואַן אַלעקסעיעוויטש פאַרשטאַנען, אַז — דאָס איז דער טויט. עס האָבן עס אויך פאַרשטאַנען אַלע איבעריקע.

— חברים! לאָמיר זיך געזעגענען! — האָט אַ זאָג געטון איינער פון די קאָמוניסטן-סערדאָבצעס.

די מחנה, באַוואָפנט מיט היי-גאָפּלען, מאָטיקעס, דרענגער אייזערנע ריפּן פון אַרבעס, האָט זיך דערנעענטערט...

ווייטער איז אַלץ פאַרגעקומען, ווי אין אַ שווערן חלום. דריי-סיק וויאָרסט זענען זיי געגאַנגען איבער די צעוואָרפענע כוטאָרן און אין יעדן כוטאָר באַגעגנט געוואָרן דורך מחנות פייניקער. אַל-טע לייט, ווייבער, אונטערגעוואַקסענע קינדער האָבן געשלאָגן, געשפּיגן אין די פאַרשוואָלענע, מיט בלוט-פאַרגאָסענע, בלוי-פאַר-לאָפענע פנימער פון די געפאַנגענע קאָמוניסטן, באַוואָרפן מיט שטיינער און שטיקער ערד, פאַרשיט מיט שטויב און מיסט די אויגן, וואָס זענען אונטערגעהאַקט געווען פון די קלעפּ. באַזונדערס זענען זיך ווילד באַגאַנגען די ווייבער. זיי האָבן אויסגעזוכט די אכזריותדיקסטע פּיין. די פינפאונצוואַנציק פאַראורטיילטע זענען געגאַנגען, ווי דורך אַ בראַנד. צום סוף זענען זיי שוין געווען נישט צום דערקענען, נישט ענלעך צו מענטשן, אַזוי אויסטערליש פאַר-

שענדט זענען געווען זייערע קערפּערס און פּנימער, ברוין-און-בלויע, פאַרשוואָלענע, צעמזיקטע, און אויסגעשמירטע אין בלאָטע, געמישט מיט בלוט.

אינאָנהייב האָט איטלעכער פון די פינפאונצוואָנציק זיך באַמיט צו גיין אַלץ ווייטער פון די קאָנוואָי-לייט, כדי צו קריגן ווינציקער קלעפּ; איטלעכער האָט געזוכט מיטלען זיך אַריינצוכאַפּן אינמיטן פון די צעמישטע רייען, — דערפאַר זענען זיי געגאַנגען אין אַ פעסט-צונויפגעדריקטער מחנה. אָבער מען האָט זיי כסדר צעטיילט, פונאַנדערגעשטופּט. און זיי האָבן פאַרלוירן די האָפענונג כאָטש וויפיל עס איז זיך אָפּצוהיטן פון די קלעפּ, זענען געגאַנגען צעוואָרפן, און איטלעכער האָט געהאַט בלויז איין פיינלעכן פאַרלאַנג: זיך גובר צו זיין, נישט אומצופאַלן; ווייל קיין געפאַלענער וואָלט זיך שוין נישט אויפגעהויבן. זיי זענען באַהערשט געוואָרן פון גלייכגילטיקייט. און אינאָנהייב האָט איטלעכער זיך פאַרשטעלט דאָס פּנים און דעם קאָפּ מיט די הענט, שוצלאָז אויפהייבנדיק די האַנטפלאַכן צו די אויגן, ווען פאַר די סאַמע אָפּלען האָבן בלוי אויפגעפלאַקערט די שפּיצן פון די דריי-צייניקע הייגאָפּלען אָדער עס האָט מאַט געפינקלט דער ווייסער עק פון אַ פלאָקן. אינאָנהייב האָבן פון דער צעשלאָגענער מחנה זיך געהערט אי ווערטער פון געבעט וועגן פאַרגעבונג, אי קרעכצן, אי זידלערייען, אי אַ חיהש רעווען פון אומדערטרעגלעכן ווייטיק, וואָס האָט זיך געטראָגן, ווי פון אינגעווייד, אָבער מיטאָג-צייט האָבן שוין אַלע געשוויגן. בלויז איינער פון די יעלאַנער, דער פריִערדיקער לץ און ליבלינג פון דער ראָטע, האָט אַלעמאָל אַרויסגעלאָזט אַ געשריי, ווען אויף זיין קאָפּ איז געפאַלן אַ קלאַפּ. ער איז אויך געגאַנגען ווי אויף הייסן, אונטערטאַנצנדיק, צוקנדיק מיטן גאַנצן קערפּער, נאָכשלעפּנדיק דעם פוס, וואָס מען האָט אים מיט אַ דראָנג איבערגעבראָכן...

נאָכדעם ווי איוואַן אַלעקסעיעוויטש האָט זיך אָפּגעוואַשן אין דאָן, איז ער גייסטיק געשטאַרקט געוואָרן. דערזעענדיק די קאָזאַקן און ווייבער, וואָס זענען זיי אַקעגנגעלאָפן, האָט ער איילִיק

זיך געזעגנט מיטן נאָענטסטן פון די חברים און מיט אַ האַלב קול געזאָגט:

— מילא, ברידערלעך, מיר האָבן געקאָנט מלחמה האַלטן, דאַרף מען אויך קאָנען מיט ווירדע שטאַרבן... איינס דאַרפן מיר געדענקען ביזן לעצטן אָטעם. וועגן איין טרייסט בלייבט אונז צו טראַכטן, — אַז כאָטש זיי וועלן אונז דערהרגענען, וועלן זיי אָבער די סאָוויעטישע מאַכט מיט קיין פלאָקן נישט דערהרגענען. קאָמוניסטן! ברידער! לאָמיר שטאַרבן מוטיק, אַז די שונאים זאָלן פון אונז נישט לאַכן!

איינער פון די יעלאַנער האָט נישט אויסגעהאַלטן, — ווען די אַלטע אין באַבראָווער כוטאָר האָבן אים אָנגעהויבן ראַפּינירט און אכזריותדיק שלאָגן, האָט ער זיך צעשריגן מיאוס, ווי אַ ייִנגל, אויפגעריסן דעם קאָלנער פון זיין בלוזע, גענומען ווייזן די קאָזאַקן, די ווייבער דאָס קליינע צלמל, וואָס איז געהאָנגען ביי אים אויפן האַלז אויף אַ שנור, אַ שוואַרצע פון שוויס און ברודיקייט.

— חברים! איך בין נישט לאַנג אַריינגעטרעטן אין דער פּאַרטיי!... האָט רחמנות! איך גלייב אין גאָט!... איך האָב צוויי קינדערלעך!... דערבאַרעמט אייך! איר האָט דאָך אויך קינדער!...

— וואָס פאַר אַ „חברים" זענען מיר דיר! שוויג!

— אַן די קינדער האָסטו דיך דערמאַנט, געצנדינערישע שלאַנג? דעם צלם אַרויסגענומען? און די אונזעריקע האָסטו נישט דערשאָסן, נישט אומגעבראַכט? אַן גאָט זיך דערמאַנט? — האָט סאָכענדיק געפרעגט אַן אַלטער מיט אַ פאַרריסענער נאָז און אויער רינגל אין אויער, וואָס האָט אים צוויי מאָל אַ קלאַפּ געטון. און נישט וואַרטנדיק אויף קיין ענטפער, ווידער זיך פאַרמאָסטן, צילנדיק אין קאָפּ אַריין.

די ברעקלעך פון דעם, וואָס עס האָבן אויפגענומען די אויגן, די אויערן, דאָס באַוווסטזיין, — דאָס אַלץ איז געגאַנגען פאַרביי איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, זיין אויפמערקזאַמקייט האָט אויף גאָרנישט זיך פאַרהאַלטן. דאָס האַרץ איז ווי פאַרשטיינערט געוואָרן און אַ ציטער געטון בלויז איין מאָל. אינמיטן טאָג זענען זיי אַריינגעגאַנגען אין

טיוקאָוונאָווער כוטאָר, געגאַנגען איבער דער גאַס דורך דער בראַנד פון די קללות און קלעפּ. און אָט דאָ, וואַרפנדיק אַ זייטיקן בליק, האָט איוואַן אַלעקסעיעוויטש דערזען, ווי אַ יינגעלע פון אַ יאָר זיבן האָט זיך אָנגעכאַפּט אָן דער מוטערס פּאָדל און מיט טרערן, וואָס האָבן גענומען רינען איבער זיינע צעקרימטע באַקן, זיך יעמערלעך צעשריגן:

— מאַמעשי! שלאָג אים נישט! אוי, שלאָג נישט!... מיר איז אַ רחמנות! איך האָב מורא! ער איז צעבלוטיקט!...

די באַבע, וואָס האָט זיך פאַרמאָסטן מיט אַ פלאָקן אויף איינעם פון די יעלאַנער, האָט פּלוצלינג אויסגעשריגן, אַוועקגעוואָרפן דעם פלאָקן, — אַ כאַפּ געטון דאָס יינגעלע אויף די הענט און אַנטלאָפן אין געסל אַריין. און ביי איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, וועלכער איז גערירט געוואָרן פון דעם קינדס געוויין, פון דעם קינדס רחמנות־געפיל, האָט זיך באַוויזן אַן אומגעבעטענע טרער, וואָס האָט זיך אַראָפּגעקייקלט און באַזאַלצן זיינע צעהאַקטע און פאַרטרוקנטע ליפּן. ער האָט קורץ אַ כליפּע געטון, זיך דערמאַנענדיק אָן זיין זינדל, אָן דעם ווייב, און פון דער דערינערונג, וואָס האָט אויפגעפלאַמט ווי אַ בליץ, איז געבוירן געוואָרן אַן אומגעדולדיקער פאַרלאַנג: „זאָל מען אים נאָר נישט דערהרגענען אין זייערע אויגן! און... וואָס שנעלער...”

זיי זענען געגאַנגען, קוים נאָכשלעפּנדיק די פיס, וואַקלענדיק זיך פון מידקייט און ווייטיק, וואָס האָט צעשפּאָרט די געלענקען. נאָכן כוטאָר, דערזעענדיק אַ ברונעם אין סטעפּ, האָבן זיי אָנגעהויבן בעטן דעם אָנפירער פון קאָנוואָי, ער זאָל דערלויבן זיך אָנצוטרינקען.

— וואָס פאַר אַ טרינקען ווידער! מיר האָבן זיך אַזוי אויך פאַרשפּעטיקט! געגאַנגען זאָל ווערן! — האָט דער וואַכמייסטער אויסגעשריגן.

נאָר פאַר די געפאַנגענע האָט זיך אָנגענומען איינער פון די אַלטע לייט פון קאָנוואָי:

— האָב גאָט אין האַרץ, צקים סאָזאָניטש! זיי זענען דאָך אויך מענטשן.

— וואָס פאַר אַ מענטשן? קאָמוניסטן — זענען נישט קיין מענטשן! און דו לערן מיך נישט! איך בין זייער אַנפירער, צי דו?

— שוין צופיל אַנפירער אַזעלכע האָבן זיך אָנגעקליבן! גייט, קינדערלעך, טרינקען!

דער אַלטער איז אַראָפּגעשטיגן פון פערד, אָנגעשעפּט אין ברונעם אַן עמער וואַסער. די געפאַנגענע האָבן איב אַרומגערינגלט, צום עמער האָבן מיטאַמאָל זיך אויסגעשטרעקט פינאונצוואַנציק פּאָר הענט, די פאַרקוילטע, שוואַרץ־אַרומגערעמטע אויגן האָבן זיך אָנגעצונדן, עס האָט זיך דערהערט אַ הייזעריק איבערגעריסן שעפּטשען:

— גיב מיר, זיידעשי!

— כאָטש אַ ביסעלע!...

— איין שלוק!...

— חברים, נישט אַלע מיטאַמאָל!

דער אַלטער האָט זיך געוואַקלט אַ ווײַלע: וועמען־זשע זאָל ער געבן דעם ערשטן. נאָך עטלעכע פינגלעכע רגעס האָט ער אויסגעגאָסן דאָס וואַסער אין דער אויסגעהוילטער קאָריטע פאַר בהמות, וואָס איז אײַנגעגראָבן געווען אין דער ערד, אַוועקגעגאַנגען, אויסגעשריגן:

— וואָס קריכט איר, ווי אָקסן! טרינקט מיט אַ סדר.

דאָס וואַסער איז זיך צעפלאָסן איבער דער גרינלעך־מאָכיקער פאַרשימלטער דנאָ פון דער קאָריטע און אַראָפּגעשטראָמט אין ווינקל אַרײַן, וואָס איז אָנגעוואַרעמט געווען פון דער זון און האָט געשמעקט מיט פייכט האָלץ. די געפאַנגענע האָבן מיט די לעצטע כוחות זיך אַ וואָרף געטון צו דער קאָריטע. דער אַלטער האָט איינעם נאָכן אַנדערן אָנגעשעפּט עלף עמערס, — כמורעדיק זיך פון רחמנות קוקנדיק אויף די געפאַנגענע, האָט ער אָנגעפילט די קאָריטע.

איוואַן אַלעקסעיעוויטש האָט זיך אָנגעטרונקען, שטייענדיק אויף די קניען און אויפהייבנדיק דעם דערפרישטן קאָפּ, מיט שאַר־

פער, כמעט אָנטאָפּנדיקער קלאָרקייט דערזען דעם ווייסן, ווי מיט טוי־געפּריר באַדעקטן, קאַלך־שטויביקן וועג לענגאויס דעם דאָן, די אָפּצווייגונגען פון די קרייד־בערג, וואָס זענען אינדערווייטנס אויפ־געשטאַנען ווי אַ בלויער מיראַזש, און איבער זיי, איבערן פליסיקן שטראָם פון צעפּאַטלטן דאָן, אין דער ענדלאָזער מאַיעסטעטישער בלויקייט פון די הימלען, אין דער אומדערגרייכבאַרער הייך — אַ וואָלקנדל. באַפליגלט דורכן ווינט, מיט אַ פינקלענדיקן, ווי אַ זעגל ווייסן רוקן, איז עס האַסטיק געשווומען אויף צפון און אין ווייטן אויסבויג פון דאָן האָט זיך אָפּגעשפּיגלט זיין אָפּאַל־פאַרביקער שאָטן.

LV

אויף דער געהיימער באַראַטונג פון דער הויפּט־אָנפירונג פון די אויפשטענדערישע כוחות איז באַשלאָסן געוואָרן צו בעטן די דאָנער רעגירונג, דעם אַטאַמאַן באָגאַיעווסקי, וועגן הילף.

קודינאָוו איז באַאויפטראַגט געוואָרן אָנצושרייבן אַ בריוו מיט אויסדריקן פון חרטה און באַדויערונג, וואָס די אייבערשטע דאָנער זענען אין סוף 1918 געגאַנגען אויף אונטערהאַנדלונגען מיט די רויטע און פאַרלאָזט דעם פראָנט. דעם בריוו האָט קודינאָוו אָנגעשריבן. אין נאָמען פון גאַנצן אויפשטענדערישן קאָזאַקנטום פון אייבערשטן דאָן האָט ער געגעבן אַ צוזאָג פון איצט אָן שטאַנדהאַפטיק צו קעמפן מיט די באָלשעוויקעס ביז אַ פולשטענדיקן נצחון, געבעטן צו העלפן די אויפשטענדער דורך אַריבערוואַרפן איבערן פראָנט מיט עראָ־פּלאַנען קאַדר־אָפיצירן פאַר דער אָנפירונג מיט די אָפּטיילונגען און ביקסן־קוילן.

פיאָטער באָגאַטירעוו איז געבליבן אין סינגין און אַריבער־געפאָרן קיין וויעשקי. דער פליער האָט מיט קודינאָווס בריוו זיך אומגעקערט קיין נאָוואָטשערקאַסק.

פון דעם טאָג אָן האָט צווישן דער דאָנער רעגירונג און דער אָנפירונג פון די אויפשטענדער זיך איינגעשטעלט אַן ענגער קאָנטאַקט. כמעט טעגלעך האָבן אָנגעהויבן קומען פון יענער זייט

דאָניעץ נייענקע, פון די פראַנצויזישע פאַבריקן אַרויסגעלאָזטע אעראָפּלאַנען, וואָס האָבן צוגעשטעלט אָפיצירן, ביקסן-קוילן און אַן אומבאַדייטנדע צאָל גראַנאַטן פאַר די דריי-צעליקע האַרמאַטן. פליער האָבן געבראַנגט בריוו פון די קאָזאַקן פון אייבערשטן דאָן, וואָס זענען צוזאַמענגעגאַנגען מיט דער דאָנער אַרמיי, און געפירט ענטפערס פון די קרובים אין ווישענסק פאַר די קאָזאַקן אויף יענער זייט דאָניעץ.

באַקענענדיק זיך מיט דער לאַגע אויפן פראָנט, מיט זיינע סטראַטעגישע פּלענער, האָט דער נייער קאָמאַנדיר פון דער דאָנער אַרמיי, גענעראַל סידאָרין, אָנגעהויבן שיקן קודינאָוון פּלענער פון אָפּעראַציעס, וואָס זענען אויסגעאַרבעט געוואָרן אין שטאַב, באַפעלן, קאָמוניקאַטן, אינפאָרמאַציעס וועגן טיילן פון דער רויטער אַרמיי, וואָס זענען אַריבערגעוואָרפן געוואָרן אויפן אויפשטענדערישן פראָנט.

קודינאָוו האָט בלויז עטלעכע אויסדערוויילטע אָנפאַרטרויט וועגן זיין קאָרעספּאָנדענץ מיט סידאָרינען, פאַר די איבעריקע איז אַלץ געהאַלטן געוואָרן שטרענג געהיים.

LVI

די געפאַנגענע האָט מען געבראַנגט צו טרייבן אין טאַטע. רישן כוטאָר אַריין אַ זייגער פינף פאַרנאַכט. דער פרילינגדיקער בין-השמשות, וואָס פאַלט צו שנעל, האָט זיך שוין דערנענטערט. די זון האָט זיך געזעצט, דערגרייכנדיק מיט איר צעפלאַקערטן דיסק דעם ראַנד פון צויטיקן גרויען וואָלקן, וואָס איז געלעגן אויסגעשפּרייט אויף מערב.

אויף דער גאַס, אין שאָטן פון גרויסן קהלישן שפּייכלער, זענען געזעסן און געשטאַנען די סאָטאַרצעס פון אַ סאָטניע אינפאַנטעריע. זיי האָט מען אַריבערגעוואָרפן אויף דער רעכטער זייט דאָן צו הילף די יעלאַנער סאָטניעס, וועלכע האָבן מיט אָנשטרענגונג אויפגעהאַלטן דעם דרוק פון די מיראָנאָווער רייטער, און די טאַ-

טאַרצעס האָבן אויפן וועג צו דער פּאָזיציע זיך אַריינגעכאַפּט אין כוטאָר צו באַזוכן די אייגענע און לייטיש זיך אונטערצוזעגענען.

זיי האָבן דעם טאָג שוין געדאַרפט אַוועקגיין, נאָר דערהערט, אַז מען טרייבט קיין וויעשענסק די געפאַנגענע קאָמוניסטן, צווישן וועלכע עס געפינען זיך אויך מישקאַ קאָשעוואָי און איוואַן אַלעקסעיעוויטש, אַז די געפאַנגענע דאַרפן אָט-אָט אָנקומען אין טאָטערישן כוטאָר אַריין, — האָבן זיי באַשלאָסן צוצוװאַרטן. באַזונדערס האָבן זיך געוואָלט טרעפן מיט קאָשעוואָיען און איוואַן אַלעקסעיעוויטשן די קרובים פון יענע, וואָס זענען דערהרגעט געוואָרן אין דער ערשטער שלאַכט צוזאַמען מיט פּיאָטער מעליעכאָוון.

די טאַטאַרצעס האָבן אָנגעשפּאַרט די ביקסן אָן דער וואַנט פון שפּייכלער און נאַכלעסיק געשמועסט צווישן זיך. זיי זענען געזעסן און געשטאַנען, האָבן געררייכערט און געקנאַקט ביר-העקעלעך; זיי זענען געווען אַרומגערינגלט מיט ווייבער, אַלטע לייט און קינדער. דער גאַנצער כוטאָר האָט זיך אַרויסגעשיט אויף דער גאַס, און פון די דעכער פון די כאַטעס האָבן קינדער אָן אויפהער אויסגעקוקט — צי מען טרייבט זיי שוין.

און אָט האָט אַ קינדעריש קול צו וויסן געטון:

— זיי האָבן זיך באַוויזן! מען טרייבט זיי!

אייליק זענען אויפגעשטאַנען די מיליטערלייט, דער עולם האָט זיך אַ וויג געטון, עס האָט אויסגעבראָכן אַ טויב גערויש פון באַלעבטע גערעדערייען, עס האָבן גענומען טופּען די פיס פון די קינדער, וואָס זענען אַקעגנגעלאָפן די געפאַנגענע. אונטערן פרישן איינדרוק פון נאָך נישט געשטילטן צער, האָט אַליאָשקאַ שאַמילס אלמנה אַרויסגעיאָמערט ווי אַ באַנומענע.

— מען טרייבט זיי, די שונאים! — האָט עפּעס אַן אַלטער געזאָגט מיט אַ באַס.

— דערהרגענען זיי, די טייוולאָנים! אויף וואָס וואַרט איר, קאָזאַקן?!

— אַ משפּט איבער זיי דורכפירן!

— די אונזעריקע — האָבן זיי אומגעברענגט!

— אויפן שטריקל קאַשעוואָיען מיט זיין חברל!

דאַריאַ מעליעכאָווא איז געשטאַנען לעבן אַניקושקעס ווייב. זי האָט די ערשטע דערקענט איוואַן אַלעקסעיעוויטשן אין דער מחנה צעשלאָגענע געפאַנגענע, וואָס האָט זיך דערנעענטערט.

— אייער כוטאָריעץ האָבן מיר געבראַכט צו טרייבן! קוקט זיך צו צו אים, דעם הינטישן זון, צעקוש זיך מיט אים! — האָט דער וואַכמייסטער, דער אָנפירער פון קאָנוואָי, הייזעריק איבערגעשריגן דעם ווילד-אויסגעבראָכענעם טומל פון קולות, ווייבערישע אויסגעשרייען און געוויינען און אויסגעשטרעקט די האַנט, אָנווייזנדיק פון פערד אויף איוואַן אַלעקסעיעוויטשן.

— און דער צווייטער ווו איז? קאָשעוואָי מישקאַ ווו איז?

אַנטיפּ ברעכאָוויטש האָט זיך דורכגעשטופּט דורכן עולם, אַראָפּנעמענדיק אויפן וועג די ביקס פון אַקסל, פאַרטשעפּענדיק מענטשן מיט דער קאָלבע און באַגנעט.

— בלויז איין כוטאָריעץ אייערער, מער איז נישט געווען. צו שטיקלעך אויף אַ מענטש פאַר אייך וועט דער איינער אויך קלעקן... — האָט דער וואַכמייסטער געזאָגט, אָפּווישנדיק מיט דער רויטער פאַטשיילע די טראָפּנס שווייס פון זיין שטערן, שווער אַריבערהייבנדיק דעם פוס איבערן זאָטל-האָרן.

די ווייבערישע קוויטשן און געשרייען, וואָס זענען כסדר געוואַקסן, האָבן דערגרייכט די העכסטע שפּאַנונג. דאַריאַ האָט זיך דורכגעשטופּט צו די קאָנוואָי-לייט און אויף עטלעכע טריט פון זיך, הינטערן נאַסן קערפּער פון אַ קאָנוואָי-פערד, דערזען איוואַן אַלעקסעיעוויטשס פּנים, וואָס איז ברוין-און-בלוי געווען פון די קלעפּ. דער אויסטערליש-פאַרשוואָלענער קאָפּ זיינער, מיט די צונויפגעקלעבטע האָר פון פאַרגליווערטן בלוט, איז אַזוי הויך געווען, ווי אַן אויפגעשטעלטער עמער. די הויט אויפן שטערן האָט זיך געבלאָזן און געפּלאַצט, די באַקן האָבן ברוין געגלאַנצט און אויפן סאַמע שפּיץ קאָפּ, וואָס איז באַדעקט געווען ווי מיט גאַלאַרעטע, זענען געלעגן וואָלענע הענטשקעס. ער האָט, אפשר, זיי אַרויפגעלייגט אויפן קאָפּ, באַמיִענדיק זיך צו פאַרדעקן די ברייטע וווּנד

פון די ברענענדיקע זון־שטראַלן, פון די פליגן און מחנות מוקן, וואָס האָבן זיך געדרייט אין דער לופט. די הענטשקעס האָבן זיך צוגעקלעבט צו דער וווּנד און זענען אַזוי געבליבן ליגן אויפן קאָפּ...

ער האָט פאַרפייניקט זיך אַרומגעקוקט, זוכנדיק און מורא האָבנדיק צו געפינען מיטן בליק דאָס ווייב אָדער דעם קליינעם זון זיינעם, געוואָלט זיך ווענדן צו עמעצן מיט דער בקשה, מען זאָל זיי אָוועקפירן פונדאַנען, אויב זיי געפינען זיך דאָ. ער האָט שוין פאַרשטאַנען, אַז ווייטער פון טאָטערישן כוטאָר וועט ער נישט גיין, אַז דאָ וועט ער שטאַרבן, און נישט געוואָלט, אַז די אייגענע זאָלן זען זיין טויט. און דעם טויט גופא האָט ער אָפּגעוואַרט מיט גיריקן אומגעדולד, וואָס איז כסדר געוואַקסן. זיך האָרבעניק, פאַמעלעך און שווער אויסדרייענדיק דעם קאָפּ, האָט ער אַרומגענומען מיטן בליק די באַקאַנטע פנימער פון די כוטאָר־לייט און אין קיין איין באַגעגנטן בליק נישט באַמערקט קיין רחמנות אָדער מיטגעפיל, — די בליקן פון די קאָזאַקן און ווייבער זענען געווען פאַרביסן און האָבן געקוקט פון אונטערן שטערן אַפּער.

זיין אָפּבליאַקירטע „האַקי“־בלוזע האָט אָפּגעשטאַרט און געשאָרכט ביי יעדער באַוועגונג. זי איז אינגאַנצן געווען טונקל־ברוין דורכגעשטרייפט פון אַראָפּגעפלאָסענעם בלוט, פאַרבלוטיקט זענען געווען אויך די וואַטענע געשטעפּטע רויטאַרמייאישע הויזן און באָרוועסע גרויסע פיס מיט די פלאַכע זוילן און צעקרימטע פינגער.

דאַריאַ איז געשטאַנען קעגן אים. זיך שטיקנדיק פון האַס, וואָס איז איר צוגעטרעטן צום האַלז, פון רחמנות און פיינלעכער דערוואַרטונג פון עפּעס שרעקלעכס, וואָס האָט אָט־אָט באַלד געדאַרפט געשען, האָט זי אים געקוקט אין פנים אַריין און בשום אופן נישט געקאָנט פאַרשטיין, צי זעט ער זי און דערקענט זי?

און איוואַן אַלעקסעיעוויטש האָט נאָך אַלץ אַזוי אומרויִק און אויפגערעגט געבלאָנזשעט מיטן איינציקן ווילד־פינקלענדיקן אויג איבער דער מחנה (דאָס צווייטע איז אים פאַרשוואָלן געווען) און פּלוצלינג, פאַרהאַלטנדיק דעם בליק אויף דאַריעס פנים, וואָס האָט זיך געפינען פון אים אויף עטלעכע טריט, האָט ער אומזיכער, ווי

אַ שטאַרק שיכורער, אַ טרעט געטון פאָראויס. דער קאָפּ האָט זיך אים געדרייט פון גרויסן בלוט־פאַרלוסט, דאָס באַוווסטזיין האָט אים פאַרלאָזט, אָבער דער איבערגאַנגס־צושטאַנד, ווען אַלץ אַרום זעט אויס נישט רעאַל, ווען אַ ביטערע איבלקייט צעמישט דעם קאָפּ און מאַכט טונקל דאָס ליכט פון די אויגן, האָט באַאומרויִקט, און ער האָט מיט גרויס אָנשטרענגונג נאָך אַלץ זיך געהאַלטן אויף די פיס.

דערזעענדיק און דערקענענדיק דאַריען, האָט ער געשטעלט אַ טריט פאָרויס און זיך אַ וואַקל געטון. עפּעס אַ ווייטע ענלעכקייט צו אַ שמייכל האָט באַרירט זיינע אַמאָל ענערגישע, אַצינד פאַרשענדטע ליפּן. און אָט דידאָזיקע, צו אַ שמייכל ענלעכע, גרימאַסע האָט דאָס גורם געווען, אַז דאַריעס האַרץ זאָל אָנהייבן הויך און אָפּט קלאַפּן; איר האָט זיך געדאַכט, אַז עס קלאַפּט ערגעץ ביים סאַמע האַלז.

זי איז צוגעגאַנגען צו איוואַן אַלעקסעיעוויטשן גאַר נאָענט, אָפּט און שטורמיש געאָטעמט, ווערנדיק מיט יעדער רגע אַלץ בלייכער.

— נו, וואָס מאַכסטו, קום!

דער קלינגענדיקער, ליידנשאַפטלעכער טעמבער פון איר קול, דאָס אומגעוויינלעכע טאָנירן די ווערטער האָבן ...ייט דעם עולם פאַרשוויגן צו ווערן.

און אין דער שטילקייט האָט טויב, נאָר אַנטשלאָסן אָפּגעקלונגען דער ענטפער:

— און וואָס מאַכסטו, קומע דאַריאַ?

— דערציילן, ליבינקער קום, ווי אַזוי דו האָסט דעם קום דיינעם... מיין מאַן...

דאַריען איז געבליבן שטעקן דאָס קול אין דער קעל. זי האָט זיך אָנגעכאַפּט מיט די הענט ביי דער ברוסט. עס האָט איר פאַרפעלט אָטעם.

עס איז געשטאַנען אַ טיפע, געשפּאַנטע שטילקייט, און אין דעם ביזן שווייגן האָט מען אפילו אין די ווייטסטע רייען דער־

הערט, ווי דאַריאַ האָט קוים־הערבאַר פאַרענדיקט די פראַגע:

— ...ווי אַזוי דו האָסט דעם מאַן מיינעם, פּיאָטער פּאַנטעלע־יעוויטשן, דערהרגעט?

— ניין, קומע, איך האָב אים נישט דערהרגעט?

— וואָס הייסט נישט דערהרגעט? — האָט נאָך העכער זיך צעיאָמערט דאַריעס יאָכצנדיק קול. — דו און מישקאַ קאָשעוואָי, — איר האָט דאָך די קאָזאַקן דערהרגעט? איר?

— ניין, קומע... מיר האָבן... איך האָב אים נישט דערהרגעט...

— ווער־זשע האָט אים פון דער וועלט אומגעבראַכט? נו, ווער? זאָג!

— דאָס זאַאַמורער פאָלק האָט דעמאָלט...

— דו! דו האָסט אים דערהרגעט!... די קאָזאַקן האָבן גע־זאָגט, אַז דיך האָבן זיי געזען אויפן בערגל! אויף אַ ווייס פערד ביסטו געווען? ווערסט לייקענען, פאַרשאָלטענער?

— איך בין אויך געווען אין דער שלאַכט... — איוואַן אַלעק־סעיעוויטשס לינקע האַנט האָט זיך שווער אויפגעהויבן צום קאָפּ, גלייך געמאַכט די העכטשקעס, וואָס האָבן זיך צוגעקלעבט צו דער וווּנד. אין זיין קול האָט זיך געהערט אַ בולטע אומזיכערקייט, ווען ער האָט אַ זאָג געטון: — איך בין אויך געווען אין יענער שלאַכט, נאָר דערהרגעט דיין מאַן האָב נישט איך, נאָר מיכאַיל קאָ־שעוואָי. ער האָט אים דערשאָסן. איך בין פאַרן טויט פון קום פּיאָטער נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

— און דו, רשע, — וועמען פון אונזערע כוטאָרצעס האָסט דו דערהרגעט? וועמענס קינדערלעך האָסט ד ו אַ ל ײ ן אַלס יתומים איבער דער וועלט צעלאָזט? — האָט שאַרף אויסגעשריגן פון דער מחנה יאַקאָוו פאָדקאָוועס אַלמנה.

און נאָך שטאַרקער אָנגלייענדיק די לופט, וואָס איז אַזוי אייך שטאַרק אָנגעגליט געווען, האָבן זיך ווידער דערהערט היסטערישע ווייבערישע שלוכצן, אויסגעשרייען און אַ יאָמערן ווי אויף אַ לוויה...

שפּעטער האָט דאַריאַ געזאָגט, אַז זי געדענקט נישט פונוואַ־נען און ווי אַזוי עס האָט זיך דערנומען אַ קאַוואַלערישע ביקס אין

אירע הענט אַריין, ווען עס האָט איר די ביקס אונטערגערוקט. נאָר ווען די ווייבער האָבן זיך צעיאָמערט, האָט זי דערשפּירט אין אירע הענט די אָנוועזנהייט פון אַ פרעמדער זאַך, נישט קוקנדיק, אָנטאַפּנדיק זיך משער געווען, אַז דאָס איז — אַ ביקס. זי האָט זי פריִער אָנגעכאַפּט ביי דער לופע, כדי אַ קלאַפּ צו געבן איוואַן אַלעקסעיעוויטשן מיט דער קאָלבע. נאָר דער צילעווער האָט זיך איר שמערצלעך אַריינגעדריקט אין דער האַנט-פלאַך, און זי האָט איבערגערוקט די פינגער, איבערגעדרייט, פאַרוואָרפן די ביקס און אַפילו גענומען אויפן ציל איוואַן אַלעקסעיעוויטשס לינקע זייט ברוסט.

זי האָט געזען, ווי די קאָזאַקן האָבן הינטער זיין רוקן זיך אָפּגערוקט אין דער זייט, אַנטבלויזנדיק די גרויע הילצערנע וואַנט פון שפּייכלער; זי האָט געהערט דערשראָקענע אויסגעשרייען: „טיו! ביסט משוגע געוואָרן! וועסט אייגענע דערהרגענען! וואַרט-צו, שיס נישט!" און אונטערגעשטופּט דורך דער חיהש-געשפּאַנטער דערוואַרטונג פון דער מחנה, דורך די בליקן, וואָס זענען קאָנצענטרירט געווען אויף איר, דורכן פאַרלאַנג זיך נוקם צו זיין פאַרן טויט פון מאַן און טיילווייז דורכן געפיל פון גאווה, וואָס איז פּלוצלינג אויפגעקומען אין איר צוליב דעם, וואָס זי איז אַצינד גאָרנישט די זעלבע, ווי די איבעריקע ווייבער, וואָס די קאָזאַקן קוקן אויף איר מיט פאַרוואונדערונג און אַפילו מיט פּחד, וואַרטנדיק אויף דער אַנטשיידונג, אַז זי דאַרף דעריבער טון עפּעס אומגעוויינלעכס, באַזונדערס, וואָס קאָן אַלע דערשרעקן, — באַוועגט איינצייטיק דורך די אַלע פאַרשידנאַרטיקע געפילן, מיט אַ מוראדיקער שנעלקייט זיך דערנענטערנדיק צו עפּעס אַזוינס, וואָס איז שוין פון פריִער באַשטימט געוואָרן אין דער טיף פון איר באַוווסטזיין, וועגן וואָס זי האָט נישט געוואָלט און אויך נישט געקאָנט אין דעם מאָמענט טראַכטן, האָט זי געצעגערט אַ ווייַלע, פאָרזיכטיק אָנטאַפּנדיק דאָס צינגל, און פּלוצלינג, אומדערוואַרט פאַר זיך אַליין, מיט קראַפט עס אַ דריק געטון.

דער צוריקשטויס האָט זי געניִיט שאַרף זיך אַ וואַקל צו טון, דער קלאַנג פון שאָס האָט זי פאַרטויבט, נאָר דורך די פאַר-

שמעלטע שפעלטלעך פון די אויגן האָט זי דערזען, ווי איוואַן אַלעקסעיעוויטשס פנים, וואָס האָט אַ ציטער געטון, האָט אויגנבליקלעך — שרעקלעך און נישט צום אויסבעסערן — זיך געביטן, ווי ער האָט צענומען און צונויפגעלייגט די הענט, ווי ער וואָלט זיך געגרייט אַראָפצושפרינגען פון אַ גרויסער הייך אין אַ וואַסער אַריין, און דערנאָך איז ער אַ פאַל געטון מיטן פנים אַרויף און מיט פיבערהאַפטער שנעלקייט האָט זיך גענומען וואַרפן זיין קאָפ, האָבן זיך גענומען באַוועגן, פלייסיק גראָבן די ערד די פינגער פון זיינע צעוואָרפענע הענט...

דאַריאַ האָט אַוועקגעוואָרפן די ביקס; נאָך אַלץ זיך נישט אָפגעבנדיק קיין קלאָרן חשבון פון דעם, וואָס זי האָט נאָר־וואָס געטון, האָט זי זיך אויסגעדרייט מיטן רוקן צום געפאַלענעם און מיט אַ באַוועגונג, וואָס האָט אויסגעזען אומנאַטירלעך צוליב איר וואָכעדיקער פשוטקייט, זיך גלייך געמאַכט דאָס טיכל אויפן קאָפ, אַרונטערמאַכנדיק די אָפגעפאַלענע האָר.

— און ער אָטעמט נאָך... — האָט געזאָגט איינער פון די קאָזאַקן, מיט איבערמעסיקער העפלעכקייט זיך אָפרוקנדיק און מאַכנדיק אַ וועג פאַר דאַריען, וואָס איז דורכגעגאַנגען.

זי האָט זיך אומגעקוקט, נישט פאַרשטייענדיק וועגן וועמען און וואָס אַזוינס מען רעדט, דערהערט אַ טיפן אויסגעצויגענעם קרעכץ אויף איין נאָטע, וואָס האָט זיך דערטראָגן נישט פון האַלז, נאָר פון ערגעץ, אַזוי ווי פון סאַמע אינגעווייד, און איבערגעריסן געוואָרן דורך אַ שלוקערץ פאַרן טויט. און ערשט דעמאָלט האָט זי באַגריפן, אַז דאָס קרעכצט איוואַן אַלעקסעיעוויטש, וואָס האָט באַקומען דעם טויט פון איר האַנט. שנעל און לייכט איז זי דורכגעגאַנגען פאַרביי דעם שפּייכלער, אַוועקלאָזנדיק זיך צום פלאַץ, באַגלייט פון זעלטענע בליקן. די אויפמערקזאַמקייט פון די מענטשן האָט זיך אַריבערגעוואָרפן אויף אַנטיפ ברעכאָוויטשן, שנעל, ווי אויף אַ מיליטערישער רעווי, איז ער אויף די שפּיץ־פינגער צוגעלאָפן צום ליגנדיקן איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, צוליב עפעס באַהאַלטנדיק אונטערן רוקן דעם אַנטבלויזטן

מעסער-באַגנעט פון אַ יאַפּאַנישער ביקס. זייַנע באַוועגונגען זענען געווען אויסגערעכנטע און זיכערע. ער האָט זיך אַראָפּגעזעצט כשיפקע, אָנגעשטעלט דעם שפּיץ פון באַגנעט קעגן דער ברוסט פון איוואַן אַלעקסעיעוויטש, נישט הויך אַ זאָג געטון:

— נו, פגר, קאָטלאַראָוו! — און זיך אָנגעשפּאַרט מיט דער גאַנצער קראַפט אויפן הענטל פון באַגנעט.

שווער און לאַנג איז איוואַן אַלעקסעיעוויטש געשטאָרבן. אַ חשק האָט דאָס לעבן פאַרלאָזט זיין געזונטן אָדערדיקן קערפּער. אפילו נאָכן דריטן קלאַפּ מיטן באַגנעט האָט ער נאָך אַלץ געעפנט דאָס מויל און פון אונטער די אויסגעשטשירעטע, מיט בלוט-פאַרגאָסענע ציין האָט זיך געטראָגן אַן אויסגעצויגן-כריפּענדיקער:

— אָ-אַ-אַ!

— עך, שוחט, אין דיין טייוולאָנישער מאַמען אַריין — האָט געזאָגט דער וואַכמייסטער, דער אָנפירער פון קאָנוואָי, אַוועקשטופּנדיק ברעכאָוויטשן, און אויפגעהויבן דעם נאַגאַן, פלייסיק פאַרזשמורענדיק דאָס לינקע אויג, צילנדיק זיך.

נאָכן שאָס, וועלכער האָט געדינט ווי אַ סיגנאַל, האָבן די קאָזאַקן, וואָס האָבן אויסגעפירט די געפאַנגענע, אָנגעהויבן זיי אויסהרגענען. יענע האָבן זיך אַ וואָרף געטון אַנטלויפן. ביקסן-שאָסן אויסגעמישט מיט געשרייען האָבן אָפּגעקלונגען טרוקן און קורץ.

...אין אַ שעה אַרום איז אין טאַטערישן כוטאָר אָנגעקומען גריגאָרי מעליכאָוו. ער האָט ביז טויט געטריבן זיין פערד און עס איז געפאַלן אויפן וועג פון אוסט-כאָפּער, צווישן צוויי כוטאָרן. צוטראָגנדיק אויף זיך דאָס זאָטל ביזן נאָענטן כוטאָר, האָט גריגאָרי דאָרט גענומען אַ געמיין פערדל, און ער האָט פאַרשפּעטיקט... די סאָטניע פוסגייער פון די טאַטאַרצעס איז אַוועקגעגאַנגען איבערן באַרג אין דער ריכטונג פון אוסט-כאָפּערער כוטאָר, צו דער גרענעץ פון אוסט-כאָפּערער יורט, ווו עס זענען פאָרגעקומען שלאַכטן מיט די טיילן פון דער מיראָנאָווער דיוויזיע. אין כוטאָר איז געווען שטיל, פוסט. די נאַכט האָט מיט אַ

פינסטערן פאָרהאַנג באַדעקט די אַרומיקע בערגלעך, יענע זייט דאָן, די רוישיקע טאָפּאָלן און יעשאָן־ביימער...

גריגאָרי איז אַרויסגעריטן אויפן הויף, אַריינגעגאַנגען אין דער כאַטע. קיין באַלייכטונג איז נישט געווען. אין דער געדיכטער פינסטערניש האָבן געקלונגען די מוקן, מיט מאַטן גאָלד האָבן גע־פינקלט די איקאָנעס אין קעגנאיבערדיקן ווינקל. איינעטעמענדיק דעם אויפרעגנדיקן ריח פון דער היימישער כאַטע, וואָס איז אים פון דער קינדהייט אָן באַקאַנט געווען, האָט גריגאָרי געפרעגט:

— איז ווער דאָ אינדערהיים? מאַמע! דוניאַשקע!

— גרישאַ! דו ביסט עס? — דוניאַשקעס קול פון אַלקער. אַ שאָרכענדיק טרעטן פון באָרוועסע פיס, אין דער רעם פון דער טיר דוניאַשקעס ווייסע פיגור, וואָס פאַרציט איילִיק דאָס פאַסעקל פון אונטערקליידל.

— וואָס האָט איר אייך עפּעס אַזוי פרי געלייגט? ווו איז די מאַמע?

— ביי אונז האָט מען דאָ...

דוניאַשקע איז פאַרשוויגן געוואָרן, און גריגאָרי האָט דער־הערט, ווי זי אָטעמט שנעל און אויפגערעגט.

— וואָס האָט מען דאָ ביי אייך? די געפאַנגענע האָט מען שוין לאַנג דורכגעטריבן?

— מען האָט זיי דערהרגעט.

— וואָ־אָ־אָס?...

— די קאָזאַקן האָבן זיי דערהרגעט... אַך, גרישאַ! אונזער דאַשקאַ, די פאַרשאָלטענע נבלה... אין דוניאַשקעס קול האָבן זיך דערהערט טרערן פון פאַרדרוס — ...זי אַליין האָט דערהרגעט אי־וואַן אַלעקסעיעוויטשן... געשאָסן אין אים...

— וואָס פּלאַפּלסטו? — האָט גריגאָרי אויסגעשריגן, דער־שראָקן אָנכאַפּנדיק די שוועסטער ביים קאָלנער פון דער געהאָפּ־טענער בלוזע.

די ווייסלעכצן פון דוניאַשקעס אויגן האָבן אַ פינקל געטון מיט טרערן, און לויט דער שרעק, וואָס איז פאַרגליווערט געבליבן

אין אירע אפלען, האט גריגאָרי פארשטאנען, אז ער האט נישט פארהערט.

— און מישקא קאשעוואָי ? און שטאָקמאן ?

— זיי זענען נישט געווען צווישן די געפאנגענע.

דוניאשקא האָט קורץ און כאַאָטיש דערציילט וועגן דעם, ווי אזוי מען האט דערהרגעט די געפאנגענע, וועגן דאריען.

— ...די מאמע האָט מורא געהאט צו נעכטיקן מיט איר אין איין כאטע, זי איז אוועקגעגאנגען צו די שכנים, און דאשקא איז פון ערגעץ געקומען א שיכורע... א שיכורע, ווי א חזיר. זי שלאָפט אצינד...

— ווו ?

— אין שפייכלער.

גריגאָרי איז אריינגעגאנגען אין שפייכלער, ברייט געעפנט די טיר. דאריא איז געלעגן, אומפארשעמט פארריסן דעם פאָדל, און געשלאָפן אויפן דיל. אירע דינע הענט זענען געווען פונאנ־דערגעוואָרפן, די רעכטע באק האט געגלאנצט, באנעצט מיט גאַ־ווער. פון געעפנטן מויל האָט געזעצט א שארפער ריח פון סאמאָ־גאָן. זי איז געלעגן, אומבאקוועם איינגעטוליעט דעם קאָפּ, די לינ־קע באק צוגעדריקט צום דיל און שווער און שנעל געאָטעמט.

נאָך קיינמאָל האָט גריגאָרי נישט איבערגעלעבט אזא ווילדן פארלאנג צו האקן מיט דער שווערד. עטלעכע רגעס איז ער גע־שטאנען איבער דאריען, קרעכצנדיק און וויגנדיק זיך, פעסט צו־נויפדריקנדיק די ציין, און מיט א געפיל פון אומבאזיגבארער פאר־אכטונג און עקל געקוקט אויף דעמדאָזיקן ליגנדיקן קערפער. דער־נאָך האָט ער א שפריין געטון, ארויפגעטרעטן מיטן געקאָוועטן אָפּצאס פון זיין שטיוול אויף דאריעס פנים, וואס האָט זיך גע־שווארצט מיט די האלב־קרייזן פון די הויכע ברעמען, זיך אָנגע־שפארט מיט זיין גאנצער שווערקייט אויפן אָפּצאס, און פילנדיק, ווי אונטערן פוס קנאקט דער נאָז־ביין, צעקריכט זיך ערגעץ די באק, האט ער ארויסגעכריפעט :

— ששש־לא־א־אנג !

דאַריאַ האָט הייזעריק אַ קרעכץ געטון, עפּעס שיכּור אַרויסגעבורשטעטע און אָנכאַפּנדיק זיך מיט די הענט ביים קאָפּ און קלאַפּנדיק איבער די טרעפּלעך מיט דער שייד פון דער שווערד, איז גריגאָרי אַרויסגעלאָפן אויפן הויף.

די זעלבע נאַכט, זיך נישט זעענדיק מיט דער מוטער, איז ער אָוועקגעפאָרן אויפן פראָנט.

LVII

די אַכטע און ניינטע רויטאַרמייען, וואָס האָבן נישט באַוויזן ביזן אָנהייב פון פרילינגדיקן אויסגוס צו צעברעכן דעם ווידערשטאַנד פון דער דאָנער אַרמיי און פאָרסירן דעם דאָניעץ, האָבן נאָך אַלץ געפּרוווט אויף באַזונדערע אָפּשניטן איבערגיין אין אָנגריף. דידאָזיקע פּרוון האָבן מערסטנטיילס זיך פאַרענדיקט מיט אַ דורכפאַל. די איניציאַטיוו איז איבערגעגאַנגען אין די הענט פון דער דאָנער אָנפירונג.

אינמיטן מאַי זענען אויפן דרום-פראָנט נאָך אַלץ נישט געווען קיין אָנזעעוודיקע ענדערונגען. אָבער זיי האָבן בקרוב געדאַרפט פאָרקומען. לויטן פּלאַן, וואָס איז נאָך אויסגעאַרבעט געוואָרן דורכן געוועזענעם קאָמאַנדיר פון דער דאָנער אַרמיי גענעראַל דעניסאָוו און זיין שטאַב-אָנפירער גענעראַל פּאָליאַקאָוו, האָט אין ראַיאָן פון דער קאַמיענסקער און אוסט-ביעלאָקאַליטוויענסקער סטאַניצע זיך שוין פאַרענדיקט דאָס קאָנצענטרירן די טיילן פון דער אַזוי-גערופענער שלאָגלערישער גרופּע. אויף דעם אָפּשניט פון פראָנט זענען קאָנצענטרירט געוואָרן די בעסטע כּוחות פון די אויסגעשולטע קאַדרען פון דער יונגער אַרמיי, די אויסגעפּרוווטע ניזאָווער פּולקן: דאָס גונדאָראָווער, געאָרגיעווסקער און אַנדערע. לויט אַן אויבנאויפיקן חשבון, זענען די כּוחות פון דערדאָזיקער שלאָגלערישער גרופּע באַשטאַנען פון זעכצן טויזנט באַגנעטן און שווערדן, ביי פּיראונצוואָנציק האַרמאַטן און הונדערט פופציק קוילנוואַרפער.

לויט דער מיינונג פון גענעראַל פּאָלאַקאָוו, האָט די גרופּע צוזאַמען מיט די טיילן פון גענעראַל פּיצסעלאַוראָוו געדאַרפט אָנגרייפן אין דער ריכטונג פון מאַקעעווער דאָרף, צעקלאַפּן די צוועלפטע רויטע דיוויזיע, און ווירקנדיק אין די פלאַנגען און אין רוקן פון דער דרייצנטער און אַכצנטער דיוויזיע, זיך דורכרייסן אויף דער טעריטאָריע פון אייבערשטן דאָנער קרייז, כדי זיך צו פאַראייניקן מיט דער אויפשטענדערישער אַרמיי און דערנאָך שוין גיין אין כאָפּערער קרייז „געזונט מאַכן” די קאָזאַקן, וואָס זענען קראַנק געוואָרן אויף באָלשעוויזם.

ביים דאָניעץ איז געפירט געוואָרן אַן אינטענסיווע צוגרייטונג צום אָנגריף, צום דורכריס. די אָנפירונג איבער דער שלאָגלערישער גרופּע איז איבערגעגעבן געוואָרן דעם גענעראַל סעקרעטיעוו. דער דערפאָלג האָט אָנגעהויבן דייטלעך זיך נייגן אין דער זייט פון דער דאָנער אַרמיי. דער נייער קאָמאַנדיר פון דער דאָזיקער אַרמיי, גענעראַל סידאָרין, וואָס האָט פאַרטרעטן קראַסנאָווס קאַנדידאַט — גענעראַל דעניסאָוון, וועלכער איז געגאַנגען אין אורלויב, און דער ניי־געוויילטער מיליטערישער אַטלעכער אַטאַמאַן, גענעראַל אַפריקאַן באָגאַיעווסקי, האָבן זיך אָריענטירט אויף די פאַרבינדעטע. בשותפות מיט די פאָרשטייער פון די ענגלישע און פראַנצויזישע מיליטערישע מיסיעס זענען שוין אויסגעאַרבעט געוואָרן ברייטע פּלענער פון אַ מאַרש אויף מאָסקווע, פון אָפּרייניקן די גאַנצע רוסישע טעריטאָריע פון די באָלשעוויקעס.

אין די פּאָרטן, לענגאויס די ברעגן פון שוואַרצן ים, זענען כסדר אָנגעקומען טראַנספּאָרטן באַוואָפענונג. די אָקעאַנישע שיפן האָבן געבראַכט נישט בלויז ענגלישע און פראַנצויזישע אַעראָפּלאַנען, טאַנקן, האַרמאַטן, קוילנוואַרפער, ביקסן, נאָר אויך אייזלען צום שפּאַנען, פּראָוויאַנט און מונדירונג, וואָס האָבן פאַרלוירן דעם ווערט צוליב דעם שלום מיט דייטשלאַנד. די פּעק ענגלישע טונקלגרינע ברידזשן און פרענטשן — מיטן אויסגעפּרעגטן בריטישן לייב אויף די מעשענע קנעפּ — האָבן אָנגעפילט די מיליטערישע מאַגאַזינען פון נאָוואָראָסייסק. די סקלאַדעס האָבן זיך געבראָכן פון אַמע־

ריקאַנער מעל, צוקער, שאָקאָלאַד, וויינען. דאָס קאַפּיטאַליסטישע אייראָפּע, אָנגעשראָקן דורך דער עקשנותדיקער לעבנסקראַפט פון די באָלשעוויקעס, האָט מיט אַ מילדער האַנט געשיקט קיין דרוב־רוסלאַנד גראַנאַטן און קוילן, די זעלביקע גראַנאַטן און קוילן, וועלכע די פאַרבינדעטע חיילות האָבן נישט באַוויזן אויסצושיסן אויף די דייטשן. די אינטערנאַציאָנאַלע רעאַקציע איז געגאַנגען שטיקן סאָוויעט־רוסלאַנד, וואָס איז אָפּגעגאַנגען מיט בלוט... די ענגלישע און פראַנצויזישע אָפיצירן־אינסטרוקטאָרן, וואָס זענען אָנגעקומען צום דאָן און קובאַן לערנען די קאָזאַקישע אָפיצירן און אָפיצירן פון דער פרייוויליקער אַרמיי, ווי אַזוי זיך צו באַגיין מיט טאַנקן, שיסן פון ענגלישע האַרמאַטן, האָבן שוין פאָראויס איבערגעלעבט דעם טריאומף פון אַריינמאַרש קיין מאָסקווע.

און אין דער צייט האָבן ביים דאָניעץ זיך אָפּגעשפּילט געשעענישן, וואָס האָבן אַנטשידן וועגן אָנגריף פון דער רויטער אַרמיי אין 1919 יאָר, אַז ער זאָל זיך פאַרענדיקן מיט דערפאָלג.

עס איז נישט קיין ספק, אַז די הויפּט־סיבה פון אומגעלונגענעם אָנגריף פון דער רויטער אַרמיי, איז געווען דער אויפשטאַנד פון די אייבערשטע דאָנער. אין משך פון דריי חדשים האָט דערדאָזיקער אויפשטאַנד ווי אַ מכּה צעפרעסן דעם רוקן פון רויטאַרמייאישן פראָנט, געפאָדערט כּסדרדיקע איבערגרופּירונגען פון די טיילן, געשטערט דער פּינקטלעכער באַשפּייזונג פון פראָנט מיט קריגס־מאַטעריאַלן און פּראָוויאַנט, באַשווערט דאָס אָוועקשיקן אין הינטערלאַנד די פאַרוווּנדעטע און קראַנקע. בלויז פון דער אַכטער און נײַנטער רויטאַרמיי זענען צו דערשטיקן דעם אויפשטאַנד אַריבערגעוואָרפן געוואָרן אַן ערך צוואַנציק טויזנט באַגנעטן.

דער רעוואָלוציאָנערער קריגס־ראַט פון דער רעפּובליק, נישט ווייענדיק געניגנד אינפאָרמירט וועגן אמתן פאַרנעם פון אויפשטאַנד, האָט נישט אָנגענומען באַצייטנס קיין גענוג געהעריקע מיטלען אים צו דערשטיקן. קעגן אויפשטאַנד האָבן לכתחילה זיך געוואָרפן באַזונדערע אָפּטיילונגען און גרופּן (אַזוי, למשל, האָט די שול פון וו צ י ק אויסגעשטעלט אַן אָפּטיילונג פון צוויי הונדערט

מאַן), נישט צוקאָמפּלעטירטע טיילן, קליינע אָפּטיילונגען צו מאַכן פאַרצוימונגען. די גרויסע שרפה האָט מען געפּרוווט לעשן, צוטראָגנדיק וואַסער אין גלעזער. די צעוואָרפענע רויטאַרמייאישע טיילן האָבן אַרומגערינגלט די אויפשטענדערישע טעריטאָריע, וואָס האָט דערגרייכט ביז הונדערט ניינציק קילאָמעטער אין דיאַמעטער, געהאַנדלט זעלבשטענדיק, מחוץ פון אַלגעמיינעם אָפּעראַציע-פּלאַן, און נישט געקוקט דערויף, וואָס די צאָל פון די, וואָס האָבן געקעמפט מיט די אויפשטענדער, האָט דערגרייכט פינאונפוואַנציק טויזנט באַגנעטן, — זענען קיין עפעקטיווע רעזולטאַטן נישט געווען.

צו לאָקאַליזירן דעם אויפשטאַנד זענען איינע נאָך דער צווייטער אַרויסגערוקט געוואָרן פערצן ראָטעס אינפאַנטעריע, צענדליקער אָפּטיילונגען צו מאַכן פאַרצוימונגען. עס זענען אָנגעקומען אָפּטיילונגען קורסאַנטן פון טאַמבאָוו, וואָראָניעזש, ראַזאַן. און ערשט דעמאָלט, ווען דער אויפשטאַנד איז זיך צעוואַקסן, ווען די אויפשטענדער האָבן זיך באַוואָפנט מיט די קוילוואָרפער און האַרמאַטן, וואָס זענען אָפּגעשלאָגן געוואָרן בײַ די רויטאַרמייער, האָבן די אַכטע און ניינטע אַרמייען אויסגעטיילט פון זייער קאָמפּלעט צו איינציקע עקספּעדיציע-דיוויזיעס, מיט קאָמאַנדעס פון אַרטילעריע און מאַשינגעווער. די אויפשטענדער האָבן געליטן אַ שטאַרקע מפּלה, נאָר צעבראָכן געוואָרן זענען זיי נישט.

די פונקען פון דער אייבערשטער דאָנער שרפה האָבן זיך אַריבערגעוואָרפן אויך אין שכנישן כאָפּערער קרייז. אונטער דער אָנפירונג פון אָפיצירן זענען דאָרט פאָרגעקומען עטלעכע אַרויסטרעטונגען פון אומבאַדייטנדע קאָזאַקישע גרופּן. אין דער אוריופּינער סטאַניצע האָט דער מיליטערישער עלטסטער אַלימאָוו צונויפגעקליבן אַרום זיך אַ היפּשע צאָל קאָזאַקן און אויסבאַהאַלטענע אָפיצירן. דער אויפשטאַנד האָט געדאַרפט פאָרקומען אין דער נאַכט פאַרן ערשטן מאַי, אָבער די פאַרשווערונג איז באַצייטנס אַנטדעקט געוואָרן. אַלימאָוו און אַ טייל פון זיינע מיטהעלפער, וואָס זענען פאַרהאַלטן געוואָרן אין איינעם פון די כוטאָרן פון דער פרעאָ־

בראָזשענסקער סטאַניצע, זענען דערשאָסן געוואָרן לויטן אורטייל פֿון רעוואָלוציאָנעלן טריבונאַל. דער אויפֿשטאַנד, וועלכן מען האָט באַצייטנס אָפּגעהאַקט דעם קאָפּ, איז נישט פֿאָרגעקומען, און אויף אַזאַ אופֿן איז די קאָנטר-רעוואָלוציאָנערע עלעמענטן פֿון כאָפּערער קרייז נישט געלונגען זיך צו פֿאַראייניקן מיט די אויפֿשטענדער פֿון אייבערשטן דאָנער קרייז.

אין די ערשטע טעג פֿון מײַ האָט אויף דער סטאַניצע טשאָרטקאָוואַ, וווּ עס זענען געשטאַנען עטלעכע פּאָרמירטע רויטאַרמייאישע פּאָלקן, זיך אויסגעלאָדנט די אָפּטיילונג פֿון דער שול פֿון ווציק. טשאָרטקאָוואַ איז געווען איינע פֿון די לעצטע סטאַציעס פֿון דער דרום-מזרחדיקער באַן-ליניע, וואָס האָבן אומגעמיטלבאַר זיך געגרענעצט מיטן דרומדיקן אָפּשניט פֿון אויפֿשטענדערישן פֿראָנט. די קאָזאַקן פֿון דער מיגולינער, מיעשקאָווער און קאַזאַנער סטאַניצע האָבן דעמאָלט אין גרויסע רייטער-מאַסן זיך קאָנצענטרירט אויף דער גרענעץ פֿון קאַזאַנער סטאַניצע-יורט, געפֿירט דרייסטע שלאַכטן מיט די רויטאַרמייאישע טיילן, וואָס זענען אַריבערגעגאַנגען אין אָנגריף.

אויף דער סטאַציע האָבן זיך פֿאַרשפּרייט קלאַנגען, אַז די קאָזאַקן האָבן אַרומגערינגלט טשאָרטקאָוואַ און הײַלן אָקאָרשט מען זעט נישט אָנהייבן אַן אָנגריף. און נישט געקוקט דערויף, וואָס צום פֿראָנט איז געווען נישט ווײַטיקער פֿון פֿופֿציק וויאָרסט, וואָס פֿאָראויס האָבן זיך געפֿונען רויטאַרמייאישע טיילן, וואָס וואָלטן זיכער מיטגעטיילט, ווען די קאָזאַקן זאָלן זיך האָבן דורכגעריסן, — האָט אויף דער סטאַציע זיך אָנגעהויבן אַ פּאַניק. די אויסגעשטעלטע רויטאַרמייאישע רייען האָבן אַ ציטער געטון. ערגעץ הינטער דער צערקווע האָט אַ הויך קאָמענדע-קול גערעוועט: „אונטער דער ביקסססס!” איבער די גאַסן האָט מען אָנגעהויבן איילנדיק לויפֿן.

די פּאַניק האָט זיך אַרויסגעוויזן אַלס אומזיסטע. פֿאַר די קאָזאַקן האָט מען אָנגענומען אַן עסקאַדראָן רויטאַרמייער, וואָס האָט זיך דערנענטערט צו דער סטאַציע פֿון דער זייט פֿון מענגאָווער

דאָרף. די קורסאַנטן און צוויי פאַרמירטע פולקן זענען אַרויסגע־ריטן אין דער ריכטונג פון דער קאַזאַנער סטאַניצע.

אין אַ טאָג אַרום איז דורך די קאָזאַקן כמעט אינגאַנצן פאַר־ניכטעט געוואָרן דאָס נאָר־וואָס אָנגעקומענע קראָנשטאַטער פולק.

באַלד נאָך דער ערשטער שלאַכט מיט די קראָנשטאַטער האָבן זיי ביינאַכט דורכגעפירט אַן אָנפאַל. אויסשטעלנדיק וואַך־פאָסטנס, האָט דאָס פולק גענעכטיקט אין סטעפּ, נישט ריזיקירנדיק צו פאַר־נעמען דעם כוטאָר, וואָס איז פאַרלאָזט געוואָרן דורך די אויפ־שטענדער. אינמיטן דער נאַכט האָבן עטלעכע קאָזאַקישע רייטער־סאָטניעס אַרומגערינגלט דאָס פולק, געעפנט אַ ווילד שיסעריי, ברייט אויסנוצנדיק דאָס מיטל פון אָפשרעקן, וואָס איז דורך עמעצן דערפינדן געוואָרן — די גרויסע הילצערנע קלאַפּערס. דידאָזיקע קלאַפּערס האָבן אין די נעכט פאַרטרעטן די אויפשטענדער: קוילנ־וואַרפער. אַלנפאַלס האָבן די קלאַנגען, וואָס זענען אַרויסגערופן געוואָרן דורך זיי, כמעט מיט גאָרנישט זיך אונטערגעשיידט פון אַ כסדרדיקער שיסעריי פון קוילנוואַרפער...

און אָט, ווען די אַרומגערינגלטע קראָנשטאַטער האָבן דער־הערט אין דער ביינאַכטיקער געדיכטער פינסטערניש דאָס קלאַפּן פון די פיל־צאָליקע „קוילנוואַרפער", די בהלהדיקע שאָסן פון זייערע וואַך־פאָסטנס, דעם ווילדן ליאַרעם פון די קאָזאַקן, דעם געוואַי און הילכיקן טומל פון די זיך דערנענטערנדיקע רייטער־לאַוועס, האָבן זיי אָנגעהויבן אַנטלויפן צום דאָן, זיך דורכגעי־שלאָגן, אָבער אומגעוואָרפן געוואָרן דורך דער רייטער־אַטאַקע. פון גאַנצן קאָמפּלעט פון פולק זענען ניצול געוואָרן בלויז עטלעכע מאַן, די, וואָס האָבן געקאָנט אַריבערשווימען דעם דאָן, וואָס האָט זיך ברייט צעכראַסטעט אין זיין פרילינגדיקן פונאַנדערגוס.

אין מאַי האָבן פון דאָניעץ אויפן אויפשטענדערישן פראָנט אָנגעהויבן אָנקומען אַלץ נייערע פאַרשטאַרקונגען. עס איז אָנגעקו־מען די דרייאונדרייסיקסטע קובאַנער דיוויזיע און גריגאָרי מעליע־כאָוו האָט צום ערשטן מאָל דערפילט די גאַנצע קראַפט פון אַן אמתן אָנגריף. די קובאַנער האָבן געטריבן זיין ערשטע דיוויזיע

אָן אָפּרו. גריגאָרי האָט אָפּגעגעבן איין כוטאָר נאָכן צווייטן, אָפּטרעטנדיק אויף צפון, צום דאָן. אויף דער גרענעץ פון טשיר לעבן קאַרגין האָט ער זיך פאַרהאַלטן אויף אַ טאָג, און דערנאָך אונטערן דרוק פון די איבערוועגנדע כּוחות פון שונא געבייט געוועזן נישט בלויז אָפּצוגעבן קאַרגין, נאָר אויך איילעק צו בעטן פאַרשטאַרקונג.

קאָנדראַט מעדוועדיעוו האָט אים געשיקט אַכט רייטער-סאָטניעס פון זיין דיוויזיע. זיינע קאָזאַקן זענען געווען וווּנדערלעך אויסגעשטאַט. איטלעכער האָט געהאַט גענוג קוילן און איז געווען גוט אָנגעטון, — דאָס אַלץ איז צוגענומען געוואָרן ביי די געפאַנגענע רויטאַרמייער. נישט קוקנדיק אויף דער היץ, האָבן אַ סך קאָזאַקן-קאַזאַנער קאָקעטירט מיט די לעדערנע קורטקעס. כּמעט איטלעכער האָט געהאַט אָדער אַ נאַגאַן, אָדער אַ בינאָקל... די קאַזאַנער האָבן אויף אַ געוויסער צייט פאַרהאַלטן דעם אָנגריף פון דער דריי-און-דרייסיקסטער קובאַנער-דיוויזיע, וואָס איז געגאַנגען דורכברעכן דעם פראָנט. דאָס אויסנוצנדיק, האָט גריגאָרי באַשלאָסן אויף אַ טאָג זיך אַריינצוכאַפּן קיין ווישענסק, ווייל קודינאָוו האָט אים פּסדר געבעטן צו קומען אויף אַ באַראַטונג.

LVIII

קיין ווישענסק איז ער אָנגעקומען באַגינען.

דאָס צוגענומענע וואַסער אין דאָן האָט אָנגעהויבן אָפּפאַלן. מיטן איבלדיק-זיסן קלעפּיקן ריח פון די טאָפּאָלן איז אָנגעזאַפּט געווען די לופט. ביים דאָן האָבן די זאַפטיקע טונקל-גרינע בלעטער פון די דעמבעס דרימלדיק געשאָרכט. די אָנטבלויזטע ביימער אין די גערטענער האָבן געדוכערט מיט דאַמף. אויף זיי האָבן זיך שוין דורכגעשלאָגן שאַרף-שפּיזלדיקע גרעזעלעך, און אין די פלאַכע ערטער האָט נאָך געגלאַנצט דאָס געבליבענע וואַסער. מיט אַ באַס האָבן געהודזשעט די קאַרפּ-אָקסן און אין דער פייכטער לופט, וואָס איז דורכגענומען געווען מיטן ריח פון שלאַם און בלאָטע,

נישט געקוקט דערויף, וואָס די זון איז שוין אויפגעגאַנגען, האָבן געדיכט זיך געדרייט מחנות פליגעלעך.

אין שטאַב האָט געקלאַפּט אַן אַלטע שרייב-מאַשין, עס איז געווען טומלדיק און אָנגערייכערט.

קודינאָוו האָט גריגאָרי געטראָפן ביי אַ מאָדנער באַשעפטיקונג: נישט אומקוקנדיק זיך אויף גריגאָריען, וואָס איז שטיל אַריינגעקומען, האָט ער מיט אַן ערנסטער און פאַרטראַכטער מינע אָפּגעריסן די פיסלעך ביי אַ געכאַפּטער גרויסער, שמאַראַגד-גרינער פליג. ער האָט זי פאַרקוועטשט אין דער דאַרער פויסט, אויפגעהויבן צום אויער, קאָנצענטרירט אָנגעבויגן דעם קאָפּ און זיך איינגעהערט, ווי די פליג זשומעט — דאָ באַסאָרטיק, דאָ דין. דערזעענדיק גריגאָריען, האָט ער מיט פאַראַכטונג און פאַרדרוס אָוועקגעוואָרפן די פליג אונטערן טיש, אָפּגעריבן די האַנט אין די הויזן, מיד אַ פּאָל געטון אויפן אָנלען פון פאָטעל, וואָס האָט געגלאַנצט פון אָפּגעריבנקייט.

— זעץ דיך, גריגאָרי פּאַנטעלעיעוויטש.

— וואָס מאַכסטו, אָנפירער!

— עך, מען מאַכט שוין איינמאָל. נו, און וואָס הערט זיך ביי דיר? זיי שפּאַרן?

— מיטן גאַנצן כּוח.

— האָסט דיך פאַרהאַלטן ביים טשיר?

— אויף לאַנג דען? די קאָזאַנער האָבן אַרויסגעהאָלפן.

— אָט וואָס, מעליעכאָוו, — קודינאָוו האָט אַרומגעדרייט דאָס קאַווקאַזער פּאַסעקל אַרום זיין פינגער, אויפמערקזאַם באַטראַכט דאָס מאַט-געוואָרענע זילבער און אַ זיפץ געטון: — אפנים, מיט אונזערע ענינים וועט נאָך ערגער ווערן. עפּעס קומט דאָרט פאָר ביים דאָניעץ. אָדער אונזערע גרייכן שטאַרק אָן די רויטע און רייסן זיי דורך דעם פראָנט, אָדער די רויטע האָבן באַגריפן, אַז — מיר זענען די הויפּט-סיבה פון זייער שלעכטס און באַמיען זיך אונז צו נעמען אין קלעם.

— און וואָס הערט זיך מיט די קאַדעטן? וואָס האָבן זיי מיטן לעצטן אַעראָפּלאַן מיטגעשיקט?

— קיין שום באַזונדערס. זיי, ברידערל, ווילן אונדז זייערע סטראַטעגיע־פּלענער נישט אויסזאָגן. סידאָרין — ער, ברודער, איז פיפיק! פון אים וועסטו אַזוי שנעל נישט אַרויסקריגן. זיי האָבן אַזאַ פּלאַן — דורכרייסן דעם פראָנט פון די רויטע און געבן אונדז שטיצע. זיי האָבן צוגעזאָגט צו העלפן, אָבער נישט אַלע צוזאָגן ווערן מקוים. און דורכרייסן דעם פראָנט איז נישט קיין לייכטע זאַך, איך ווייס דאָס, איך אַליין האָב געפּרוּווט מיטן גענעראַל ברוסילאָוו רייסן. פונוואַנען ווייסן מיר, וואָס פאַר אַ כּוחות די רויטע האָבן ביים דאָניעץ? אפשר האָבן זיי פון קאָלטשאַקן אַראָפּגענומען עטלעכע קאָרפּוסן און אַריבערגעוואָרפן צו אונדז, הא? מיר לעבן אין דער פינצטערניש! און ווייטער פון אונדזער נאָז קאָנען מיר גאָרנישט זען!

— ווען וואָס האָסטו געוואָלט רעדן? זיך באַראַטן? — האָט גריגאָרי געפרעגט און לאַנגווייליק אַ גענעץ געטון.

ער האָט זיך נישט גענומען צום האַרץ דעם אויסגאַנג פון אויפשטאַנד. אים האָט דאָס עפּעס נישט באַאומרויִקט. ווי אַ פערד, וואָס שלעפּט אַרום דעם וואָלן צום דרעשן איבערן דיל פון שייער, אַזוי האָט ער טאָג־איין, טאָג־אויס זיך געדרייט אַלץ אַרום דער זעלבער פראַגע, און צום סוף אין געדאַנק אַ מאַך געטון אויף איר מיט דער האַנט: „מיט דער סאָוויעטישער מאַכט איז נישט מעגלעך איינער שלום צו שליסן, צופיל בלוט האָט זי אונדז און מיר איר אָפּגעצאַפּט, און די קאַדעטישע מאַכט גלעט אונדז איצטער און דערנאָך וועט זי קעגן די האָר קעמען. כאַפּט עס דער טייוול! ווי עס וועט זיך ענדיקן, אַזוי וועט גוט זיין!"

קודינאָוו האָט אויסגעשפּרייט די מאַפּע; נאָך אַלץ נישט קוקנדיק גריגאָריען אין די אויגן אַריין, האָט ער געזאָגט:

— מיר האָבן דאָ אָן דיר אָפּגעהאַלטן אַ באַראַטונג און באַשלאָסן...

— מיט וועמען האָסטו דאָ אָפּגעהאַלטן די באַראַטונג, מיטן פירשט? — האָט גריגאָרי אים איבערגעשלאָגן, דערמאָנענדיק זיך די באַראַטונג, וואָס איז פאָרגעקומען אין זעלבן צימער ווינטער־צייט, און דעם קאָוקאַזער פּאָדפּאָלקאָווניק.

קודינאָוו האָט זיך אָנגעכמורעט, פינסטער געוואָרן.

— ער לעבט שוין ניט.

— וואָס רעדסטו ? — האָט גריגאָרי זיך אַ כאַפּ געטון.

— איך האָב דיר דען נישט געזאָגט ? מען האָט דערהרגעט דעם חבר גאַרגידזע.

— נו, וואָס פאַר אַ חבר איז ער אונז געווען... כּל-זמן ער האָט געטראָגן דאָס געגאַרבטע פעלצל, איז ער געווען אַ חבר. און וואָלטן מיר, גאָט באַהיט, זיך פאַראייניקט מיט די קאַדעטן און ער וואָלט לעבן געבליבן, וואָלט ער באַלד צוזאַמענגעזאַמלט זיך אָנגעשמירט די וואָנסעס מיט פּאָמאַדע, זיך אויסגעצערטלט און נישט די האַנט דיר דערלאַנגט, נאָר אָט אַזוי, מיטן קליינעם פינגערל, — גריגאָרי האָט אָפּגעבויגן זיין ברוינעם ברודיקן פינגער און זיך צעלאַכט, פינקלענדיק מיט די ציין.

קודינאָוו האָט נאָך מער זיך אָנגעכמורעט. בולטע אומצופרידנקייט, פאַרדרוס, איינגעהאַלטענער כּעס האָבן אַרויסגעקוקט פון זיין בליק און זיך געהערט אין זיין קול.

— צו לאַכן איז דאָ נישטאָ פון וואָס. פון אַ צווייטנס טויט לאַכט מען נישט. דו ווערסט שוין ענלעך צו וואַניושקאַ תּם. מען האָט אַ מענטש דערהרגעט, און דו ווייצלסט דיך.

דער לייכט-באַליידיקטער גריגאָרי האָט נישט אַרויסגעוויזן, אַז קודינאָווס פאַרגלייך האָט אים אָנגערירט; ער האָט אַ שמייכל געטון און געענטפערט :

— איך האָב נישט קיין רחמנות אויף די לייט מיט די געקעכלטע פּנימלעך און איידעלע הענטלעך.

— נו, האָט מען אים דערהרגעט...

— אין אַ שלאַכט ?

— ווי אַזוי זאָל איך דיר זאָגן... דאָס איז אַ טונקעלע געשיכטע, און דעם אמת איז נישט אַזוי לייכט געוויר צו ווערן. ער האָט דאָך אויף מיין באַפעל זיך געפונען אין טאַבאָר. נו, און איז עפּעס נישט דורכגעקומען מיט די קאָזאַקן. אין דודאַראָווקע האָט זיך פאַרוויקלט אַ שלאַכט, דער טאַבאָר, מיט וועלכן ער איז

געפֿאָרן, האָט זיך געפֿונען פֿון דער פֿייער־ליניע אויף אַ צוויי וויאָרסט. ער, געאָרגידזע, איז געזעסן אויפֿן דישל פֿון אַ בריטשקע (אַזוי האָבן מיר די קאָזאַקן דערציילט), אַ פֿאַרבלאָנזשעטע קויל האָט אים כּלומרשט אַ טשמאָקן געטון אין דער שלייף, און ער האָט אפֿילו קיין דריגע נישט געטון... די קאָזאַקן, די אויסוואורפֿן, האָבן אים מסתּמא דערהרגעט...

— און זיי האָבן גוט געטון, וואָס זיי האָבן אים דערהרגעט!

— די הער שוין אויף! האָסט שוין גענוג אָנגעפּלוידערט.

— זיי נישט בייז. דאָס שפּאַס איך דאָך אַזוי.

— טיילמאָל שפּאַסטו אויף גאָר אַ נאַרישן אופֿן... דו ביסט ווי אַן אָקס: דאָרט ווו דו פּרעסט — דאָ מאַכסטו אָן. וואָס־זשע, לויט דיין מיינונג, דאַרף מען אָפּיצירן — דערהרגענען? ווידער „נידער מיט די שליפּעס"? און איז שוין נישט צייט, זאָלסט צום שכל קומען, גריגאָרי? הינקסטו שוין אונטער, זאָל כאָטש זיין אויף איין פֿוס!

— פֿאַררעד מיר נישט די ציין, דערצייל!

— עס איז נישטאָ וואָס צו דערציילן! איך האָב פֿאַרשטאַנען, אַז דערהרגעט האָבן אים די קאָזאַקן, בין איך צוהינגעפֿאָרן און זיך דורכגעשמועסט מיט זיי אינטים. איך האָב טאַקע אַזוי געזאָגט: „איר, הינטישע זין, האָט זיך ווידער גענומען צו די אַלטע שטיפֿערייען? און האָט איר נישט אַמאָל צופֿרי אָנגעהויבן די אָפֿיצירן דערשיסן? אין הערבסט האָט איר דאָך זיי אויך אונטערגעשאָסן, און דערנאָך, ווען מען האָט אייך פֿאַררוקט אַ מעסער אין בויך, האָט איר זיך אין זיי געבייטיקט. איר אַליין, זאָג איך, זענט דאָך געקומען און אויף די קני געקראָכן: „נעם אויף דיר די קאָמענדע, פֿיר אָן!" און אַצינד האָט איר זיך ווידער גענומען צום אַלטן". נו, איך האָב זיי פֿאַרשעמט, אויסגעזידלט. זיי האָבן געלייקנט: „גאָט באַהיט, זאָגן זיי, מיר האָבן אים נישט דערהרגעט!" און לויט די אויגן זייערע זע איך... אַז דאָס האָבן זיי אים טאַקע צורעכטגעמאַכט! אָבער וואָס וועסטו מיט זיי מאַכן? שפּילסט זיי אין פּ אַריין, זאָגן זיי — עס רעגנט. — קודינאָוו

האָט דענערווירט צונויפגעקנייטשט דאָס פּאַסעקל, רויט געוואָרן. — זיי האָבן דערהרגעט אַ געבילדעטן מענטש, און איך בין אַצינד אָן אַ ים, ווי אָן הענט. ווער וועט אַ פּלאַן אָנווארפן? ווער וועט אַן עצה געבן? מיט דיר קאָן מען זיך סתם אַזוי דורכשמועסן, אָבער ווען עס קומט צו סטראַטעגיע און טאַקטיק, טויגן מיר ביידע צו גאָרנישט. נאָך גוט, וואָס פּיעטראָ באַגאַטיריעוו איז געקומען צו פליִען, ווארים עס איז נישטאָ מיט וועמען אַ וואָרט אויסצורעדן... עך, נו, כאַפּט עס דער טייוול! אָט ווי די זאַך זעט אויס: אויב אונזערע וועלן ביים דאָניעץ דעם פראָנט נישט דורכרייסן, וועלן מיר זיך דאָ נישט דערהאַלטן. עס איז באַשלאָסן געוואָרן, ווי מען האָט שוין פריער אָפּגערעדט, מיט דער גאַנצער דרייסיק-טויזנטיקער אַרמיי צו גיין זיך דורכרייסן. אויב מען וועט זיך אָפּשטויסן — טרעט אָפּ ביז צום סאַמע דאָניעץ. פון אוסט-כאָפּער ביז דער קאַזאַנער סטאַניצע וועלן מיר זיי אָפּרייניקן די רעכטע זייט, אויסגראָבן טראַנשייען ביים דאָן און זיך פאַרטיידיקן...

אין דער טיר האָט מען הויך אָנגעקלאַפּט.

— אַריין, ווער איז דאָרט? — האָט קודינאָוו אויסגעשריגן.

עס איז אַרייַנגעקומען דער קאָמאַנדיר פון דער זעקסטער בריגאַדע, באָגאַטיריעוו גריגאָרי. זיין פעסט רויט פּנים האָט געגלאַנצט פון שווייס, די אָפּבליאַקירטע בלאָנדע ברעמען זענען געווען ביז צונויפגערוקט. נישט אויסטוענדיק דאָס היטל מיט דער נאַסער דענקע פון שווייס, האָט ער זיך אָוועקגעזעצט ביים טיש.

— וואָס ביסטו געקומען? — האָט קודינאָוו געפרעגט, קוקנדיק אויף באָגאַטיריעוון מיט אַן איינגעהאַלטענעם שמייכל.

— קוילן גיב.

— מען האָט שוין געגעבן. וויפיל-זשע דאַרפסטו? וואָס איז ביי מיר דאָ, אַ פאַבריק פון קוילן, צי וואָס?

— וואָס האָט מען געגעבן? צו איין קויל אויף אַ מענטש? אויף מיר האָגלט מען מיט קוילנוואַרפער, און איך בייג כסדר דעם רוקן און באַהאַלט מיך. דאָס איז אַ מלחמה? דאָס איז בלויז... אַ יאָמער-געשריי! אָט וואָס דאָס איז!...

— די וואָרט-צו, בּאָגאַטירעוו, מיר שמועסן דאָ וועגן זייער אַ וויכטיקן ענין, — אָבער זעענדיק, אַז באָגאַטיריעוו הייבּט זיך אויף אַוועקצוגיין, האָט ער צוגעגעבּן: — וואָרט-צו, גיי נישט אַוועק, מיר האָבּן נישט פאַר דיר קיין סודות... איז אָט-וואָס, מעליעכאָוו, אויב מיר וועלן אויף דער זייט זיך שוין נישט דערהאַלטן, גייען מיר דעמאָלט זיך דורכרייסן. מיר לאָזן איבּער אַלע, וואָס געהערן נישט צו דער אַרמיי, לאָזן איבּער די טאַבּאָרן, די אינפאַנטעריע זעצן מיר-אויף אויף בּריטשקעס, נעמען מיט זיך דריי בּאַטארייעס און שלאָגן זיך דורך צום דאָן. דיך וועלן מיר מאַכן פאַרן אָנפי-רער. האָסט נישט דאַקעגן?

— מיר איז אַלץ איינס. און וואָס וועט זיין מיט אונזערע פאַמיליעס? עס וועלן אומקומען די מיידלעך, די ווייבּער, די אַל-טע לייט.

— אַזוי מוז שוין זיין. בּעסער זיי אַליין זאָלן אומקו-מען, איידער מיר אַלע.

בּאָגאַטיריעוו האָט אַ שמייכל געטון, גענומען דרייען מיטן קאָפּ.

— דאָס יאָר וועלן די ווייבּער בּיי אונז געבּוירן אַזוי פיל יינגלעך, — אַז מען וועט זיי נישט קאָנען איבּערציילן! די רויטע זענען אַצינד הונגעריק אויף ווייבּער. אַנומלט זענען מיר אָפּגע-טרעטן פון ביעלאָווין, די איינוווינער זענען אויך מיט אונז מיט-געגאַנגען, עס איז געבּליבּן בּלויז איין יונג ווייבּעלע. אינדערפרי, מיר קוקן זיך אום — זי קריכט אויף אַלע פיר, די חברים האָבּן זי אַזוי צורעכט געמאַכט, אַז זי האָט נישט געקאָנט אויף די פיס גיין...

קודינאָוו האָט אַראָפּגעלאָזט די ווינקלען פון די ליפּן, לאַנג געשוויגן און דערנאָך אַרויסגענומען אַ צייטונג פון טיש.

— יאָ, נאָך אַ נייעס: דער הויפּט-קאָמאַנדיר איז געקומען אָנפירן מיטן מיליטער. עס איז דערגאַנגען צו אונז אַ ידיעה, אַז ער געפינט זיך אין מילעראָוואָ אָדער קאַנטעמיראָווקע. אָט ווי זיי פאַרנעמען זיך אויף אונז.

— טאַקע? — איז גריגאָרי מעליעכאָוו נישט זיכער געווען.

— יאָ, יאָ! נאַדיר, לייען. די קאַזאַנער האָבּן מיר געשיקט.

נעכטן אינדערפרי האָט אונזערס אַ פּאַטראָל באַגעגנט נאָך שומו־לין צוויי רייטערס. ביידע רויטע קורסאַנטן. נו, האָבן זיי די קאָ־זאַקן דערהרגעט, און ביי איינעם — שוין נישט קיין יונגן לויטן אויסזען, ווי זיי האָבן געזאָגט, אפשר גאָר עפּעס אַ קאָמיסאַר — האָבן זיי געפונען אין פּלאַנשעט אָט די צייטונג מיטן נאָמען „אין וועג" פון צוועלפטן היינטיקן חודש. זיי באַשרייבן אונז אויסגעצייכנט. — קודינאָוו האָט דערלאַנגט מעליעכאָוון די צייטונג מיטן קרימלעך־אָפּגעריסענעם ברעג.

גריגאָרי האָט געוואָרפן אַ בליק אויפן איבערשריפט פון אַרטיקל, וואָס איז אונטערגעשטראָכן געווען מיט אַ כעמישער בליישפעדער, און אָנגעהויבן לייענען:

„דער אויפשטאַנד אין רוקן

דער אויפשטאַנד פון אַ טייל פון דאָנער קאָזאַקנטום ציט זיך שוין אַ רייע וואָכן. דער אויפשטאַנד איז אַרויסגערופן געוואָרן דורך די אַגענטן פון דעניקינען — די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערע אָפיצירן. זיי האָבן געפונען אַ שטיצע אין דער ספערע פון קאָזאַ־קישן קולאַקנטום. די קולאַקעס האָבן צוגעצויגן אַ באַדייטנדע טייל פון די קאָזאַקן, וואָס געהערן צום מיטלשטאַנד. עס איז גאַנץ מעג־לעך, אַז אין דעם אָדער יענעם פאַל האָבן די קאָזאַקן גע־ליטן געוויסע אומגערעכטיקייטן דורך די באַזונדערע פאָרשטייער פון דער כאָוויעטישער מאַכט. דאָס האָבן פלינק אויסגענוצט דעני־קינס אַגענטן, כדי אויפצובלאָזן אַ פייער פון בונט. די ווייסגוואַר־דייאישע אויסוואורפן גיבן זיך אָן אין ראַיאָן פון אויפשטאַנד אַלס אָנהענגער פון דער סאָוויעטישער מאַכט, כדי לייכטער צו געווי־נען דעם צוטרוי פון די קאָזאַקן, וואָס געהערן צום מיטלשטאַנד. אויף אַזאַ אופן האָבן די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערן, די קולאַקעס און די אומהאַוווסטזיניקע מאַסע פון קאָזאַקנטום זיך צייטווייליק פאַר־אייניקט אין דעם זינלאָזן און פאַרברעכערישן בונט אין רוקן פון אונזערע אַרמייען אויפן דרום־פראָנט. אַ בונט אין רוקן פון אַ קעמפער איז דאָס זעלבע, וואָס אַ מכה אויפן רוקן פון אַן אַרבע־טער. כדי מלחמה צו האַלטן, כדי צו פאַרטיידיקן און באַשיצן דאָס

סאָוויעטישע לאַנד, כּדי אויסצוראָטן די גוטבאַזיצערישע דעניקין־באַנדעס, איז נייטיק צו האָבן אַ זיכערע, רויִקע, פריינטלעכע באַפעלקערונג פון אַרבעטער און פויערן אין רוקן. די הויפּט־אויפגאַבע באַשטייט דעריבער איצט אין אָפּרייניקן דעם דאָן פון דעם בונט און זיינע אונטערהעצער.

די צענטראַלע סאָוויעטישע מאַכט האָט באַפוילן דידאָזיקע אויפגאַבע צו לעזן וואָס שנעלער. צוהילף די עקספּעדיציע־חיילות, וואָס אָפּערירן קעגן דעם נידערטרעכטיקן קאָנטער־רעוואָלוציאָנערן בונט, זענען אָנגעקומען און קומען כּסדר אָן אויסגעצייכנטע פאַרשטאַרקונגען. די בעסטע אָרגאַניזאַטאָרישע אַרבעטער ווערן איבערגעשיקט אַהער, כּדי צו לעזן די אויפגאַבע, וואָס לאָזט זיך שוין מער נישט אָפּלייגן.

מען דאַרף אַ סוף מאַכן צו דעם בונט. אונזערע רויטאַרמייער מוזן זיך דורכדרינגען מיטן קלאָרן באַוווסטזיין, אַז די אויפשטענדער פון דער ווישענסקער, יעלאַנער אָדער בוקאַנאָווער סטאַניצע זענען דירעקטע מיטהעלפער פון די ווייסגוואַרדייאישע גענעראַלן דעניקין און קאָלטשאַק. וואָס לענגער דער אויפשטאַנד וועט געדויערן, אַלץ מער קרבנות וועלן זיין פון ביידע זייטן. פאַרקלענערן די בלוט־פאַרגיסונג קאָן מען נאָר דורך איין וועג: דורך דערלאַנגען אַ האַסטיקן, שטרענגן, צעשמעטערנדיקן קלאַפּ.

מען דאַרף אַ סוף מאַכן צו דעם בונט. מען דאַרף עפענען די מכּה אויף דער פּלייצע און זי אויסברִיען מיט אַ גליִענדיק אייזן. דעמאָלט וועט די האַנט פון דרום־פראָנט זיך באַפרייען, כּדי צו דערלאַנגען אַ קלאַפּ דעם שונא".

גריגאָרי האָט פאַרענדיקט דאָס לייענען, אומעטיק אַ שמייכל געטון. דאָס אַרטיקל האָט אים אָנגעפילט מיט פאַרדרוס און האַרץ־ווייטיק. „זיי האָבן געמאַכט אַ שטריך מיט דער פעדער און אויף איינמאָל צונויפגעפּאָרט מיט דעניקינען, פאַררעכנט אַלס זיין מיטהעלפער"...

— נו, ווי געפעלט דיר? זיי זענען גוט פאַרפאָרן. מיט אָנגעגליט אייזן פאַרנעמען זיי זיך אויסצוברענען. נו, מיר וועלן

נאָך זען, ווער ווֶעמען! אמת, מעליעכאָוו? — קודינאָוו האָט צו־געוואַרט אויף אַן ענטפער און זיך געווענדט צו באָגאַטיריעוון: — קוילן דאַרף מען? מיר ווֶעלן געבן! צו דרייסיק שטיק אויף אַ רייטער פאַר דער גאַנצער בריגאַדע. ס׳וועט קלעקן?... גיי אין סקלאַד אַריין און נעם. אַן אָרדער וועט דיר אויסשרייבן דער שעף פון דער פאַרזאָרגונגס־אָפּטיילונג, גיי אַריין צו אים. אָבער דו, באָגאַטיריעוו, לייג דאָרט מער געוויכט אויף דער שווערד, אויף כיטרעקייט, דאָס איז אַ פיינע זאַך!

— פון אַ חזיר אַ האָר! — האָט דער דערפרייטער באָגאַ־טיריעוו אַ שמייכל געטון, זיך געזעגנט און אַרויסגעגאַנגען.

נאָכדעם ווי גריגאָרי מעליעכאָוו האָט זיך דורכגעשמועסט מיט קודינאָוון וועגן פאָרגעזעענעם ריקצוג צום דאָן, איז ער אַוועקגעגאַנגען. פאַרן אַוועקגיין געפרעגט:

— אויב איך ווֶעל די גאַנצע דיוויזיע ברענגען קיין באַזקי, וועט זיין אויף וואָס זיך אַריבערצושיפן?

— אַ שיינער איינפאַל! די גאַנצע קאַוואַלעריע וועט איבערן דאָן אַריבערשווימען. ווו איז דאָס געזען געוואָרן, מען זאָל קאַ־וואַלעריע אַריבערשיפן?

— איך האָב דאָך אָבער ווייניק דאָנער, נעם דאָס אין אַכט. און די קאָזאַקן פון טשיר — זענען נישט קיין שווימערס. זיי פאַר־ברענגען דאָס גאַנצע לעבן אין סטעפּ. ווי קומען זיי צו שווימען?

— לעבן די פערד וועלן זיי אַריבערשווימען. זיי פלעגן שווי־מען אויף די מאַנעוורעס, און אין דער דייטשישער מלחמה איז אויך אויסגעקומען.

— איך רעד וועגן דער אינפאַנטעריע.

— אַ פּאַראָם איז דאָ, שיפלעך ווֶעלן מיר צוגרייטן, באַאומ־רויִק דיך נישט.

— די אייגוווינער ווֶעלן אויך מיטפאָרן.

— איך ווייס.

— דו זע, אַז אַלע זאָלן זיך קאָנען אַריבערשיפן, — אַז נישט, ווֶעל איך דיר די נשמה אַרויסנעמען! דאָס איז דאָך

נישט קיין שפּאַס, אויב דעם פּאָלק וועט אויסקומען צו בלײַבן.

— איך וועל שוין זען!

— און וואָס וועלן מיר טון מיט די האַרמאַטן?

— די גרויסע רײַס אויף, און די דרײַצעליקע נעם מיט. מיר וועלן די גרויסע שיפּלעך צונויפּבינדן און די באַטאַרײַעס אויף דער צווייטער זײַט אַריבערפירן.

גריגאָרי איז אַרויסגעגאַנגען פון שטאַב אונטערן אײַנדרוק פון איבערגעלייענטן אַרטיקל.

„מיטהעלפער פון דעניקינען — רופט מען אונז! ווערזשע דען זענען מיר? עס קומט דאָך אויס, אַז מיר זענען טאַקע זײַנע מיטהעלפער, און ס'איז נישטאָ וואָס זיך צו באַליידיקן. דער אמת שטעכט די אויגן...״ ער האָט זיך דערמאַנט אָן די ווערטער פון יצקאָוו פּאָדקאָווע. אײנמאָל אין קאַרגין, זיך אומקערנדיק שפּעט אין אָוונט אויף דער קוואַרטיר, איז גריגאָרי אַרײַנגעגאַנגען צו די אַרטילעריסטן, וואָס האָבן זיך אײַנגעאָרדנט אין איינעם פון די הײַזער אויפן פּלאַץ. אָפּרײַבנדיק זיך אין הויז די פיס אָן בעזעם, האָט ער געהערט, ווי יאַקאָוו פּאָדקאָווע האָט געזאָגט, דיסקוטירנדיק מיט עמעצן: „מיר האָבן זיך אָפּגעטיילט, זאָגסטו? ווען אונטער קײנעמס מאַכט נישט גיין? האָ! אויף דײַנע פּלײצעס זיצט נישט קיין קאָפּ, נאָר אַ קירביס, וואָס טויג אפילו נישט צום עסן! אויב דו ווילסט וויסן, זענען מיר אַצינד, ווי אַ היימלאָזער הונט: אַ הונט טוט אַמאָל נישט געפֿעלן זײַן באַלעבאָס, מאַכט אָן אַ שאָדן, גייט אַוועק פון הויז — וווּזשע זאָל ער זיך אַהינטון? צו די וועלף צושטיין וועט ער נישט — עס איז אַ ביסל אַ מורא, און ער פילט אויך, אַז זיי זענען פון אַ חיהשער ראַסע; צום באַלעבאָס צוריקגיין — קאָן ער נישט: ער וועט מיט קלעפּ דעם שאָדן זיך פאַרגיטיקן. מיר זענען אויך אַזוי. און דו געדענק מײַנע ריד: מיר וועלן פאַרבעמען דעם ווײדל אונטערן בויך און צו די קאַדעטן אַוועקקריכן. „נעמט אונז צו, ברידערלעך, האָט רחמנות!״ אַט ווי אַזוי עס וועט זיך פאַרענדיקן!״

נאָך דער שלאַכט הינטער קלימאָוו, אין וועלכער גריגאָרי האָט דערהרגעט די מאַטראָסן, האָט ער כסדר געלעבט אין אַ צושטאַנד פון קאַלטער טעמפּער גלייכגילטיקייט, וואָס האָט אים מעכטיק באַהערשט. ער האָט געלעבט מיט אַן אומעטיק געבויגענעם קאָפּ, אָן אַ שמייכל, אָן פרייד. אויף איין טאָג איז ער עפּעס יאָ אויפגערודערט געוואָרן פון ווייטיק און רחמנות צום דערהרגעטן איוואַן אַלעקסעיעוויטשן, אָבער באַלד איז דאָס אויך איבערגעגאַנגען. דאָס איינציקע, וואָס אים איז געבליבן אין לעבן (אַזוי על כל פנים האָט זיך אים געדאַכט) איז געווען — די נייע ליידנשאַפט צו אַקסיניען, וואָס האָט אויפגעפלאַקערט מיט אַ נישט געמינערטער קראַפט. בלויז זי אַליין האָט אים געלאָקט, ווי עס לאָקט אַמאָל אַ וואַנדערער אין אַ קאַלטער פינסטערער נאַכט אַ ווייט ציטערדיק פייערל פון אַ שייטער אין סטעפּ.

אויף אַצינד, זיך אומקערנדיק פון שטאַב, האָט ער זיך דערמאָנט אָן איר, אַ טראַכט געטון: „מיר וועלן גיין זיך דורכרייסן, און וואָס וועט זיין מיט איר? — און אָן וואַקלעניש און לאַנגע נאָכטראַכטענישן באַשלאָסן: — נאַטאַליאַ וועט בלייבן מיט די קינדער און מיט דער מאַמען, און אַקסיוטקען וועל איך מיטנעמען. איך וועל איר געבן אַ פערד, און זאָל זי מיטרייטן מיט מיין שטאַב“.

ער האָט זיך אַריבערגעשיפט איבערן דאָן קיין באַזקי, אַריינגעגאַנגען אין זיין קוואַרטיר, אויסגעריסן אַ בלעטל פון נאָטיצביכל און אָנגעשריבן:

„קסיושאַ! מעגלעך, אַז אונז וועט אויסקומען אָפּצוטרעטן אויף דער לינקער זייט דאָן, — לאָז דעמאָלט איבער אַלץ און פאָר אַוועק קיין וויעשקי. דאָרט וועסטו מיך געפינען, דו וועסט זיין לעבן מיר“.

דאָס בריוועלע האָט ער פאַרקלעבט מיט שיטערן קאַרשן־קליי, איבערגעגעבן עס פּראָכאָר זיקאָוון און, רויט־ווערנדיק, כמורעדיק זיך, באַהאַלטנדיק אונטער דער געמאַכטער שטרענגקייט זיין פאַרלעגנהייט פאַר פּראָכאָרן, האָט ער געזאָגט:

— וועסט אַוועקרייטן אין טאַטערישן כוטאָר, איבערגעבן

דאָסדאָזיקע בריוועלע דער אַסטאַכאָווע – אַקסיניען. אָבער אַזוי איבערגעבן, אַז... נו, קיינער, למשל, פון אונזערע זאָל נישט באַמערקן, פון מיין פאַמיליע. פאַרשטאַנען? בעסער טראָג אַריין און גיב עס איר אָפּ ביינאַכט, קיין ענטפער דאַרף מען נישט. און דערנאָך אָט־וואָס: איך גיב דיר צוויי מעת־לעת אורלויב. נו, פאָר!

פּראָכאָר איז אַוועקגעגאַנגען צום פערד, נאָר גריגאָרי האָט זיך אָן עפּעס דערמאָנט און אים צוריקגערופן:

– גיי אַריין צו אונזערע און זאָג דער מאַמען אָדער נאַטאַליען, אַז זיי זאָלן באַצייטנס אַריבערפיראַוועןן אויף דער צווייטער זייט די מלבושים און אַנדערע ווערטפולע זאַכן. דאָס קאָרן זיי פאַרגראָבן און די בהמות שווימענדיק אַריבערטרייבן איבערן דאָן.

LIX

דעם 22־סטן מאַי האָט זיך אָנגעהויבן דער ריקצוג פון די אויפשטענדערישע חיילות איבערן גאַנצן רעכטן ברעג. דאָס מיליטער האָט אָפּגעטרעטן מיט קאַמף, פאַרהאַלטנדיק זיך אויף יעדער גרענעץ. די באַפעלקערונג פון די כוטאָרן, וואָס האָבן זיך געפונען אויפן שטח פון סטעפּ, האָט אין פּאַניק געשטראָמט צום דאָן. די אַלטע לייט און ווייבער האָבן איינגעשפּאַנט אַלע אָקסן און פערד, וואָס האָבן זיך נאָך געפונען אין דער באַלעבאַטישקייט, אַרויפגעלייגט אויף די אַרבעס די קופערטס, די הויז־חפצים, דאָס קאָרן, די קינדערלעך. פון די טאַבונען און סטאַדעס צונויפגענומען די קי און שעפּסן, געטריבן זיי אין דער זייט פון וועג. ריזיקע טאַבאָרן, גייענדיק פאָראויס דער אַרמיי, האָבן זיך געצויגן צו די כוטאָרן ביים דאָן.

די אינפאַנטעריע האָט אויפן באַפעל פון שטאַב אָנגעהויבן דעם ריקצוג מיט אַ טאָג פריער. די טאָטערישע פוסגייער און פרעמדע ווישענסקער אָפּטיילונג זענען דעם 21־סטן מאַי אַרויסגעגאַנגען פון טשעבאָטאַרעווער כוטאָר פון דער אוסט־כאָפּערער

סטאַניצע, דורכגעמאַכט אַ מאַרש פון העכער פערציק ווערסט און געבליבן נעכטיקן אין ריבנער כוטאָר פון דער וויעשענסקער סטאַניצע.

דעם 22־סטן פאַרטאָג האָט אַ טריבע בלייכקייט פאַרצויגן דעם הימל, קיין איין וואָלקנדל איז נישט געווען צו זען אין זיין נעפּלהאַפטן חלל. בלויז אויף דרום, איבערן שטיקל ברעג, פונוואַנען מען שיפט זיך אַריבער אויף דער צווייטער זייט דאָן, האָט פאַר זון־אויפגאַנג זיך באַוויזן אַ קליין בלענדנדיק־רויז וואָלקנדל. די זייט פון וואָלקנדל, וואָס איז געווענדט געווען צו מזרח, האָט ווי געטריפט מיט בלוט, אויסשטראַלנדיק אַ פורפורנע ליכטיקייט. די זון איז אויפגעגאַנגען פון הינטער די זאַמדיקע אינזלען בײם לינקן ברעג, וואָס זענען נאָך פייכט געווען פון טוי, און דאָס וואָלקנדל איז פאַרשוווּנדן, צעגאַנגען געוואָרן. אויף דער לאַנקע האָבן שאַרפער זיך צעשריגן די וואַכטלען, די שמאָל־פליגלדיקע פיש־פאַנגער האָבן ווי בלויע טיכלעך זיך אַראָפּגעלאָזט צום געטאַלבטן פלוס פון דאָן, זיך אונטערגעטויקט און צוריק אויפגעהויבן אינדערהייך מיט זילבערדיק־פינקלענדיקע פישלעך אין די שאַרפע שנאָבלען.

מיטאָג־צייט האָט זיך געשטעלט אַ היץ, ווי עס טרעפט גאָרנישט אין מאַי. עס האָט געדאַמפט, ווי פאַר אַ רעגן. נאָך פאַר זון־אויפגאַנג האָבן פון מזרח איבער דער רעכטער זייט דאָן זיך גענומען ציִען קיין וויעשענסק טאַבאָרן פון פליטים. איבערן העטמאַנישן שליאַך האָבן אָן אויפהער געגרילצט די רעדער פון די בריטשקעס. דאָס הירזשען פון די פערד, דאָס ריטשען פון די אָקסן, דאָס גערעדערײ פון די מענטשן האָט זיך דערטראָגן פון באַרג אַראָפּ ביזן טאָל.

די וויעשענסקער פרעמדע אָפּטיילונג, וואָס האָט געציילט אַן ערך צווייהונדערט קעמפער, האָט זיך נאָך אַלץ געפונען אין ריבנער כוטאָר. אַרום צען אַ זייגער איז דערהאַלטן געוואָרן אַ באַפעל פון וויעשענסק: די אָפּטיילונג זאָל אַריבערגיין אין כוטאָר ב אָ ל ־ ש אָ י ג ר אָ מ אָ ק, אויסשטעלן אויפן העטמאַנישן שליאַך און אויף די גאַסן וואַך־פאָסטנס, פאַרהאַלטן אַלע קאָזאַקן פון מיליטערישן עלטער, וואָס וועלן פאָרן קיין וויעשענסק.

צו גראָמאַק האָט זיך צוגעקייקלט די כוואַליע וואָגנס פֿון די פּליטים, וואָס זענען געפֿאָרן קיין וויעשענסק. פֿאַרשטויבטע, פֿון דער זון־פֿאַרברענטע ווײַבער האָבן געטריבן בהמות, אין דער זײַט פֿון וועג זענען געריטן רײַטער. דאָס סקריפּען פֿון די רעדער, דאָס פֿאָרסקען פֿון די פֿערד און שעפּסן, דאָס ריטשען פֿון די קי, דאָס געוויינערײַ פֿון די קינדער, דאָס קרעכצן פֿון די טיפֿוס־קראַנקע, וועלכע מען האָט אויך מיטגענומען, האָבן צעשטערט די רויִקע שטילקייט פֿון כוטאָר, וואָס איז געלעגן באַהאַלטן אין זײַנע קערשן־סעדער. אַזוי אומגעווייגלעך איז געווען דער פֿאַרשידנאַרטיקער צונויפֿגעגאָסענער ליאַרם, אַז די הינט פֿון די כוטאָרן זענען פֿולשטענדיק הייזעריק געוואָרן פֿון בילן און האָבן זיך שוין נישט געוואָרפֿן, ווי פֿריִער, אויף יעדן פּוסגייער, נישט באַגלייט די פֿורן איבער די געסלעך, נאָר פֿון לאַנגווײַליקייט זיך צוגעטשעפּעט צו זיי אויף אַ גוטער וויאָרסט.

פֿראָכאָר זיקאָוו האָט צוויי מעת־לעת פֿאַרברענגט אינדערהיים, איבערגעגעבן גריגאָריעס ברייוועלע אַקסיניען, דעם מינדלעכן באַפֿעל איליניטשנען מיט נאַטאַליען און דעם 24־סטן אַרויסגעפֿאָרן קיין וויעשענסק.

ער האָט אויסגערעכנט צו טרעפֿן זײַן סאָטניע אין באַזקי, נאָר דאָס האַרמאַטן־שיסערײַ, וואָס האָט טויב זיך דערטראָגן צו דער געגנט פֿון דאָן, האָט נאָך אָפּגעקלונגען ווי ערגעץ ביים טשיר. פֿראָכאָרן האָט עפּעס נישט געצויגן צו פֿאָרן אַהין, ווו עס איז פֿאָרגעקומען די שלאַכט, און ער האָט באַשלאָסן צוצופֿאָרן קיין באַזקי, דאָרט צוווּאַרטן ביז גריגאָרי מיט זײַן ערשטער דיוויזיע וועלן אָנקומען צום דאָן.

דעם גאַנצן וועג ביז גראָמאַק איז פֿראָכאָר כּסדר איבערגעיאָגט געוואָרן דורך די פֿורן פֿון פּליטים. ער איז געפֿאָרן נישט געאײַלט, כּמעט דעם גאַנצן וועג טריט־בײַ־טריט. ער האָט נישט געהאַט וווהין זיך צו אײַלן. אין רובעזשין איז ער צוגעשטאַנען צום שטאַב פֿון נישט־לאַנג פֿאָרמירטן אוסט־כאָפּערער פּולק.

דער שטאַב האָט זיך איבערגעטראָגן אויף אַ לאַנגן וואָגן

מיט רעסאָרן און צווײ בריטשקעס. די שטאַב־לײַט האָבן געהאַט אָנגעבונדן פונהינטן זעקס געזאָטלטע פערד. אויף אײנער פון די בריטשקעס האָט מען געפירט עפּעס פּאַפּירן און טעלעפאָן־אַפּאַראַטן און אויפן וואָגן — אַ פאַרוווּנדעטן באַיאָרטן קאָזאַק און נאָך אײנעם, אַ שרעקלעך אָפּגעמאָגערטן, מיט אַ געהאָרבעטער נאָז, וועלכער האָט נישט אויפגעהויבן פון געזעס־קישן דעם קאָפּ, וואָס איז אָנגעטון געווען אין אַ גרויער קאַראַקולענער אָפיצירישער פּאַפּאַכע. ער איז, משמעות, נאָר־וואָס איבערגעקומען אַ טיפוס. ער איז געלעגן אין שינעל, פאַרקנעפּלט ביז דער גאָמבע. אויף זײַן בולטן בלײַכן שטערן, אויף דער דינער, בײניקער, פאַרשוויצטער נאָז האָט זיך אָפּגעזעצט שטויב. נאָר ער האָט די גאַנצע צײַט געבעטן מען זאָל אים אַרומדעקן די פיס מיט עפּעס אַ וואַרעמער זאַך און, ווישנדיק זיך דעם שווייס פון שטערן מיט דער דאַרער אָדערדיקער האַנט, האָט ער כסדר געזידלט:

— אויסוואורפן! נבלות! אונטער די פיס בלאָזט מיר, איר הערט? פּאָליקאַרפּ, דו הערסט? דעקט מיך אַרום! איך בין געזונט געווען — בין איך נײטיק געווען, אַצינד... — ער האָט זיך אַרומגעקוקט אין אַלע זײַטן מיט זײַן שטרענגן בליק, ווי בײַ אַלע, וואָס קומען דורך אַ שווערע קראַנקהײט.

דער, וועלכן ער האָט אָנגערופן פּאָליקאַרפּ — אַ הויכער, פלינקער אַלטגלויביקער, איז אין רײַטן אַראָפּגעשפּרונגען פון פערד און צוגעגאַנגען צום וואָגן.

— איר קאָנט זיך אַזוי אַרום נאָך שטאַרקער פאַרקילן, סאַמאָילאָ איוואַנאָוויטש.

— דעק אַרום, זאָגט מען דיר!

פּאָליקאַרפּ האָט געהאָרכזאַם אויסגעפירט דעם באַפעל און אַוועקגעגאַנגען.

— ווער איז ער דאָס אַזעלכער? — האָט אים געפרעגט פּראָכאָר, אָנווײַזנדיק מיט די אויגן אויפן קראַנקן.

— אַן אוסט־מיעדוויעדיצער אָפיציר. ער האָט געדינט בײַ אונז אין שטאַב.

מיטן שטאָב זענען אויך געפאָרן פּליטים פון אוסט־כאָפּערער, טיוקאָווער, באָבראָווער, קרוטאָווער, זימאָווער כוטאָר און אַנדע־רע כוטאָרן.

— נו, און אייך וווּהין טראָגט דער טײַוול? — האָט פּראָכאָר געפרעגט איינעם אַן אַלטן פון די פּליטים, וואָס האָט זיך אַרויפ־געכאַפּט אויף אַ וואָגן, הויך־אָנגעלאָדנט מיט פאַרשידענע הויז־חפצים.

— מיר ווילן קיין וויעשקי דורכפאָרן.

— מען האָט געשיקט נאָך אייך, איר זאָלט קיין וויעשקי פאָרן?

— געשיקט, ליבינקער, האָט מען נישט, נאָר ווען מען איז דאָס ניחא דער טויט? נישקשה, מען פאָרט שוין, ווען מען זעט די שרעק פאַר די אויגן.

— צוליב דעם פרעג איך דאָך טאַקע, צוליבוואָס איר שלעפּט זיך קיין וויעשקי? איר וואָלט אין יעלאַן אויף דער צווייטער זייט זיך אַריבערגעשיפט — און פּטור.

— אויף וואָס? דאָרט, האָט דער עולם געשמועסט, איז קיין פּאַראָם נישטאָ.

— און אין וויעשקי וועט מען דעם פּאַראָם פאַר דײַן אַלט־וואַרג אָוועקגעבן? דאָס מיליטער אויפן ברעג איבערלאָזן און אייך מיט די אַרבעס אָנהייבן אַריבערשיפן? איר, זיידעשי, זענט שוין איינמאָל נאַרישע מענטשן! פאָרן, דער טײַוול ווייסט וווּהין און נאָכוואָס. נו, וואָס האָסטו עס אויף דער אַרבע אַרויפגעפּאַקט? — האָט פּראָכאָר מיט פאַרדרוס געפרעגט, זיך אויסגלייכנדיק מיט דער אַרבע, אָנווייזנדיק אויף די פּעק מיטן ראַפּניק.

— וואָס דאָ געפינט זיך אַלץ! אי מלבושים, אי כאָמוטן, אי קאָרן און פאַרשידענע אַנדערע זאַכן, וואָס זענען נייטיק אין דער באַלעבאַטישקייט... איבערלאָזן האָט מען נישט געקאָנט, מען וואָלט צו אַ ליידיקער כאַטע צוריקגעקומען. האָב איך געשפּאַנט אַ פּאָר פערד מיט דריי פּאָר אָקסן, אַלץ אַרויפגעלייגט, וואָס ס'איז נאָר מעגלעך געווען, די ווײַבער אויפגעזעצט און אָוועקגעפאָרן. אַלץ, ליבינקער, איז דאָך דערוואָרבן געוואָרן דורך שווערער מי, דורך

טרערן און שווייס, — האָט נישט געוואָלט אַ שאָד זײַן עפּעס אי־בערצולאָזן? ווען איך וואָלט געקאָנט, וואָלט איך אויך די כאַטע מיטגענומען, זי זאָל פאַר די רויטע נישט בלײַבן, אַ כאָליערע זיי אין די זײַטן אַרײַן!

— נו, און נאָך וואָס, אַ שטייגער, פירסטו מיט די זיפּ מיט דיר? אָדער די בענקלעך — וואָס שלעפּסטו מיט? די רויטע דאַרפן זיי נישט אײַנגאַנצן.

— מען האָט דאָך זיי נישט געקאָנט איבערלאָזן! עך, שוטה דו... גיי לאָז איבער, וועלן זיי אָדער צעברעכן, אָדער פאַרברע־נען. ניין, בײַ מיר וועלן זיי גאָרנישט דערלעבן. אַ מכּה זיי אין האַרץ אַרײַן! אַלץ האָב איך פאַרנומען!

דער אַלטער האָט אַ פאָכע געטון מיט דער בײַטש אויף די זאַטע אָקסן, וואָס האָבן פויל באַוועגט מיט די פיס, זיך אויסגע־דרייט און, אָנווײַזנדיק מיט דער בײַטש אויפן דריטן וואָגן מיט די אָקסן פון הינטן, האָט ער געזאָגט:

— אָט דאָס מיידל מיטן טיכל אויפן קאָפּ, וואָס טרײַבט אָן די אָקסן, איז מײַן טאָכטער. בײַ איר אויף דער אַרבע געפינט זיך אַ מאַטשאָרע מיט חזירימלעך. זי איז געווען אויף דער צייט. מיר האָבן איר, אפנים, אַ קוועטש געטון, ווען מיר האָבן זי גע־בונדן און אויף דער אַרבע אַרויפגעלייגט. האָט זי גענומען און געהאַט די חזירימלעך בײַנאַכט, פּשוט אויף דער אַרבע. הערסט, ווי די חזירימלעך קוויטשען? ניין, פון מיר וועלן די רויטע ווײַ־ניק געניסן, אַ נכפּה אויף זיי!

— זאָלסט מיר, זיידע, נישט קומען פאַר די אויגן בײַם פּאַ־ראָם, — האָט פּראָכאָר געזאָגט, בייז אָנשטעלנדיק דעם בליק אויפן פאַרשוויצטן ברייטן פּרצוף פון אַלטן, — זאָלסט מיר פאַר די אויגן נישט קומען, — אַז נישט וועט דײַן מאַטשאָרע מיט די חזירימלעך און אַלעם איבעריקן אין דאָן אַרײַן פליען!

— פאַרוואָס איז דאָס אַזוינס? — האָט דער אַלטער שטאַרק זיך געוווּנדערט.

— דערפאַר, וואָס מענטשן קומען אום, פאַרלירן אַלץ, און

דו, אַלטער טייוול, שלעפּסט אַלץ ווי אַ שפּין מיט זיך! — האָט דער געווײַנלעך־רויִקער און שטילער פּראָכאָר זיך צעשריגן. — איך האָב אַזעלכע דרעק־פּרעסערס פּײַנט ווי דעם טויט! זיי זענען מיר — אַ מעסער אין האַרץ!

— פּאָר דורך! פּאָר דורך! — האָט דער אַלטער בייז זיך צעשריגן, סאָפּענדיק, זיך אוועקדרייענדיק. — נאָדיר אַן אָנפירער, פּרעמד האָב־און־גוטס וואָלט ער אין דאָן אַרײַן געוואָרפן... איך רעד מיט אים, ווי מיט אַ גוטן מענטש... איך האָב אַליין אַ זון אַ וואַכמייסטער, וואָס פאַרהאַלט אַצינד מיט אַ סאָטניע די רויטע... פּאָר דורך, בעט איך דיך! פּרעמד גוטס איז נישטאָ וואָס מקנא צו זײַן! וואָלסט אייגנס דערוואָרבן, וואָלטן דיר די אויגן אויף יענעמס נישט אַרויסגעקראָכן!

פּראָכאָר איז שנעל אַוועקגעריטן. הינטער אים האָט שאַרף זיך צעקוויטשעט אַ חזירל, די מאַטשאַרע האָט אומרויִק זיך צע־קרעכצט. דאָס קוויטשען פון חזירל האָט ווי אַן אָל זיך אַרײַנגע־שטאָכן אין די אויערן.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ טייוול? פונוואַנען קומט דאָ אַהער אַ חזירל? פאַליקאַרפּ!... — האָט זיך צעשריגן דער אָפיציר, וואָס איז געלעגן אויפן וואָגן, קרענקלעך זיך פאַרקרימט און שיִער נישט אַרויסגעוויינט.

— דאָס איז אַ חזירל אַראָפּגעפאַלן פון אַן אַרבע און אַ ראָד איז עס איבער אַ פיסל אַריבער, — האָט פּראָכאָר געענטפערט צו־רייטנדיק.

— זאָג זיי... רייט צו, זאָג דעם באַלעבאָס פון חזירל, ער זאָל עס איינשניידן. זאָג, אַז דאָ געפינען זיך קראַנקע... עס איז אַזוי אויך שווער, און דאָ נאָדיר נאָך דאָס קוויטשען. שנעלער! רייט צו!

פּראָכאָר, זיך אויסגלײַכנדיק מיטן וואָגן, האָט געזען, ווי דאָס אָפיצירל מיט דער געהאָרבעטער נאָז קרימט זיך, ווי ער הערט זיך אײַן מיט אַ שטאַרן בליק אין קוויטשען פון חזירל, ווי

ער באַמיט זיך בחינם צו פאַרשטעלן די אויערן מיט זיין גרויער קאַראַקולענער פאַפאַכע... פאָליקאַרפּ איז צוגעריטן.

— ער וויל עס נישט איינשניידן, סאַמאָילאָ איוואַניטש. ער זאָגט, עס וועט זיך איינשטילן, און אויב נישט — וועט ער עס פאַרנאַכט איינשניידן.

דער אָפיציר איז בלייך געוואָרן, מיט אָנשטרענגונג זיך אונטערגעהויבן, אָוועקגעזעצט אויפן וואָגן, אַראָפּהענגענדיק די פיס.

— ווו איז מיין בראַונינג? פאַרהאַלט די פערד! ווו איז דער באַלעבאָס פון חזירל? איך וועל אים באַלד ווייזן... אויף וועלכן וואָגן?

דעם באַלעבאַטישן אַלטן האָט מען דאָך געגייט איינצושניידן דאָס חזירל.

פראָכאָר איז, שמייכלענדיק, אָוועקגעריטן שנעלער, איבעריאָגנדיק דעם צוג פון די אויסט-כאָפּערער פורן. פאָראויס, אויף אַ מהלך פון אַ וויאָרסט, זענען אויפן וועג געפאָרן נייע פורן און רייטער. פורן איז געווען נישט ווינציקער ווי צוויי הונדערט, רייטער, וואָס זענען געריטן צעוואָרפן — אַ מאַן פערציק. „עס וועט דאָרט זיין עק וועלט ביים פאַראָם”, — האָט פראָכאָר אַ טראַכט געטון.

ער האָט דעריאָגט די פורן. קעגן אים, פון אָנהייב טאַבאָר, איז אויף אַ פרעכטיק טונקל-קאַשטענעוואַטע פערד אין גאַלאָפּ געריטן אַ פרוי. זיך אויסגלייכנדיק מיט פראָכאָרן, האָט זי פאַרצויגן די לייצן. דאָס פערד אונטער איר איז געווען אָנגעזאָטלט מיט אַ רייך זאָטל, די רימענס אויף דער ברוסט און דאָס ציימל האָבן געפינקלט מיט זילבער, אַפילו די פליגל פון זאָטל זענען גאַרנישט געווען אָפּגעריבן און דער גורט און דאָס קישן האָבן געהאַט דעם גלאַנץ פון דער בעסטער לעדער. די פרוי איז געשיקט און פלינק געזעסן אין זאָטל, אין דער שטאַרקער ברוינער האַנט פעסט געהאַלטן די פינקטלעך-צעגומענע לייצן. נאָר דאָס געוווקסיקע מיליטערישע פערד האָט, אפנים, זיך באַצויגן מיט ביטול צון זיין באַלעבאָסטע: אויסגלאָצנדיק דעם מיט בלוט-אָנגעגאָסענעם אַפּל פון

אויג, האָט עס אויסגעפּויגן דעם האַלז, און אַנטפּלויזנדיק די געלע צייןּפּלאַטן, זיך בּאַמיט אָנצוכאַפּן די פרוי בּיי דער קיילעכיקער קני, וואָס האָט זיך איר אַפּערגערוקט פון אונטערן קלייד.

די פרוי איז געווען אַרומגעהילט בּיז די אויגן מיט אַ פרישגעוואַשן קאָפּ-טיכל, וואָס איז נאָך בּלוי געווען פון דער וועש. אַוועקמאַכנדיק עס פון די ליפּן, האָט זי געפרעגט:

— דו האָסט נישט געמיטן, טעטערל, קיין וואָגנס מיט פאַרווונדעטע?

— איך האָב געמיטן אַ סך וואָגנס. וואָס איז דען?

— אָט אַן אומגליק, — האָט די פרוי זיך בּרייט צערעדט, — כ'קאָן דעם מאַן נישט געפינען. ער פאָרט פון אוסט-כאָפּער מיטן לאַזאַרעט. ער איז פאַרווונדעט געווען אין אַ פוס. אַצינד זאָל די ווונד זיך שוין האָבּן פאַרהיילט, און ער האָט מיר בּאַפוילן דורך די כוטאָר-לייט, איך זאָל אים בּרענגען דאָס פערד. דאָס איז זיין פערד, — די פרוי האָט אַ שמיץ געטון איבּערן פערדס האַלז, וואָס איז בּאַדעקט געווען מיט טראָפּעלעך שווייס, — האָב איך אָנגעזאָטלט דאָס פערד, אַוועקגעריטן קיין אוסט-כאָפּער און דעם לאַזאַרעט שוין דאָרט נישט געטראָפן, ער איז אַוועקגעפאָרן. און אָט וויפיל איך האָב מיך נישט אַרומגעשלעפּט, קאָן איך אים אַלץ נישט געפינען.

זיך קוויקנדיק מיטן קיילעכיקן שיינעם פּנים פון דער קאָזאַטשקע, מיט פאַרגעניגן זיך איינהערנדיק אין ווייכן טעמבּר פון איר נידעריקן קאָנטר-אַלט, האָט פּראָכאָר אַ קוואַקע געטון:

— עך, מאַמעשי! צו וועלכן טייוול דאַרפסטו זוכן דעם מאַן! זאָל ער זיך דאָרט פאָרן מיטן לאַזאַרעט — און דיך — אַזאַ שיינהייט, דערצו נאָך מיט אַזאַ פערד אין גדן — וועט יעדער ערשטער פאַר אַ ווייבּ נעמען! איך אַליין וואָלט ריזיקירט.

די פרוי האָט אומגערן אַ שמייכל געטון, — זיך אָנבּייגנדיק מיט דער פולער פיגור, האָט זי אַראָפּגעצויגן דאָס קלייד איבּער די נאַקעטע קני.

— דו זאָג אָן חכמות, האָסט נישט געזען דעם לאַזאַרעט?

— אָט אין דעם צוג זענען דאָ אי קראַנקע, אי פֿאַרווונדעטע, — האָט פּראָכאָר געענטפֿערט מיט אַ זיפֿץ.

די פֿרוי האָט אַ פּאָכע געטון מיטן ראַפּניק, איר פֿערד האָט זיך פֿלינק אויסגעדרייט בלויז אויף די הינטערשטע פֿיס, ווייס אַ פֿינקל געטון מיט דער געדיכטער שוים צווישן די פֿיס, שנעל זיך אַוועקגעלאָזט, ענדערנדיק דעם טריט און איבערגייענדיק אין גאַלאָפּ.

די וואָגנס האָבן זיך גערוקט פּאַמעלעך. די אָקסן האָבן פֿויל געפּאָכעט מיט די ווייַדלען, אָפּיאָגנדיק די הודזשענדיקע פֿליגן. עס איז געשטאַנען אַזאַ היץ, אַזוי ענג און געפּרעסט איז געווען די לופֿט, ווי פֿאַר אַ שטורעם, אַז אין דער זייַט פֿון וועג האָבן די יונגע בלעטלעך פֿון די נישט הויכע זון־רויזן זיך איינגעשרומפּן און פֿאַרוועלקט געוואָרן.

פּראָכאָר איז ווידער געפֿאָרן צוזאַמען מיטן טאַבאָר. אים האָט איבערראַשט די גרויסע צאָל יונגע קאָזאַקן. זיי האָבן אָדער פֿאַרלוירן זייערע סאָטניעס, אָדער פּשוט דעזערטירט, צוגעשטאַנען צו זייערע פֿאַמיליעס, צוזאַמען מיט זיי געפֿאָרן זיך אַריבערשיפֿן. טייל, אָנבינדנדיק די מיליטערישע פֿערד אָן די וואָגנס, זענען געלעגן אויף די אַרבעס, זיך דורכגעשמועסט מיט די ווייַבער, געניאַנטשעט די קינדער, אַנדערע זענען געפֿאָרן רייַטנדיק, נישט אויסטוענדיק נישט די ביקסן, נישט די שווערדן. „זיי האָבן איבערגעלאָזט זייערע אָפּטיילונגען און אַנטלויפֿן״ — האָט פּראָכאָר באַשלאָסן, קוקנדיק אויף די קאָזאַקן.

עס האָט געשמעקט מיטן שווייס פֿון די פֿערד און אָקסן, מיטן אָנגעוואַרעמטן האָלץ פֿון די בריטשקעס, מיט די היימישע כּלים, מיטן פֿעך פֿון די רעדער. די אָקסן זענען געגאַנגען מרה־שחורהדיק, שווער באַוועגנדיק מיט די זייַטן. פֿון זייערע אַרויסגערוקטע צונגען זענען ביזן שטויב אויפֿן וועג אַראָפּגעהאָנגען פֿאַרביקע פּעדעם גאַווער. דער טאַבאָר האָט זיך באַוועגט מיט דער שנעלקייט פֿון פֿיר, פֿינף וויאָרסט אין אַ שעה. די וואָגנס, געשפּאַנט מיט פֿערד, האָבן נישט איבערגעיאָגט די אָקסן. ווי נאָר אָבער ס'האָט ערגעץ וויַט אויף דרום ווייך אָפּגעקלונגען דער ערשטער

שאָס פון אַ האַרמאַט, איז אַלץ געקומען אין באַוועגונג: צעמישנדיק דעם סדר, זענען פון דער לאַנגער קייט וואָגנס אַראָפּגעפאָרן אין די זייטן אַריין די, וואָס זענען געשפאַנט געווען מיט טאָפּלטע אָדער איינציקע פערד. די פערד האָבן אָנגעהויבן גיין שנעלער, עס האָבן געקנאַלט די בייטשן, עס האָט זיך געהערט אַ פאַרשידנאַרטיק אָנטרייבן: „נאָ, גיי!" „נאָ־אָ־אָ, טיוולאָנישע זין!" „ריר דיך!" איבער די רוקנס פון די אָקסן האָט הילכיק אָפּגעקלונגען דאָס שמייסן פון די בייטשן און ראַפּניקעס, הייטער האָבן גענומען גרילצן די רעדער. פון שרעק האָט אַלץ פאַרגיכערט די באַוועגונג. אין שווערע גרויע קנוילן האָט זיך אויפגעהויבן פון וועג דער הייסער שטויב און גענומען שווימען צוריק, זיך אָפּזעצנדיק אויף די שטענגלעך פון די זאַנגען און אַנדערע געוויקסן.

פראָכאָרס קליינע פערדל האָט גייענדיק זיך געצויגן צום גראָז, אָפּרייסנדיק מיט די ליפּן דאָ אַ האָניק־בלימל, דאָ אַ געל בעזעמל ווילד־קרויט, דאָ אַ צווייגל גאָרטשיצע; אָפּגעריסן און געקייעט, האָט עס לאַנג נישט אויסגעבראַכן פון מויל, נאָר באַוועגנדיק מיט די אָנגעשפּיצטע אויערן, באַמיִענדיק זיך אַרויסצוואַרפן מיט דער צונג די קלינגענדיקע צוים, וואָס האָט געריבן די יאַסלעס. אָבער נאָכן האַרמאַטן־שאָס האָט פּראָכאָר עס אַ שטויס געטון מיט די קנאַפּלעס, און ווי פאַרשטייענדיק, אַז איצטער איז נישט קיין צייט זיך צו פּאַשען, האָט דאָס פערדל גערן מיט אַ וויגנדיקן טריט אָנגעהויבן גיין שנעלער.

דאָס האַרמאַטן־שיסעריי איז זיך צעוואַקסן. די זיך קייקלענדיקע ווייכע קלאַנגען פון די שאָסן האָבן זיך צונויפגעגאָסן, און דער שטיקנדיקער לופט איז געשטאַנען אַ צעוויגטער עכאָ פון אַ ווייט דונערן.

— האַר יעזוס! — האָט אַ יונגע פרוי זיך געצלמט אויף אַן אַרבע, אַרויסרייסנדיק פון קינדס מיילעכל די ברוינלעך־ראָזע וואָרצל, וואָס האָט געגלאַנצט מיט מילך, צערייבשטופנדיק אין העמד די מיט מילך אָנגעקוואָלענע געלבלעכע ברוסט.

— אונזערע שיסן אַזוי אָדער עמעצער אַנדערש? הער, מי־

ליטערמאַן! — האָט אַ געשריי געטון צו פּראָכאָרן אַן אַלטער, וואָס האָט געשפּרייזט לעבן זיינע אָקסן.

— די רויטע, זיידע! אונזערע האָבן נישט קיין גראַנאַטן.

— נו, זאָל זיי די הימלישע קעניגין מציל זיין.

דער אַלטער האָט אַרויסגעלאָזט פון די הענט דעם שטריק, מיט וועלכן ער האָט אָנגעפירט די אָקסן, אַראָפּגענומען דאָס אַלטע קאָזאַקישע היטל גייענדיק זיך געצלמט, אויסגעדרייט מיטן פּנים צו מזרח.

פון הינטערן וואַל, וואָס איז באַוואַקסן געווען מיט שפּעטער קוקורוזע, האָט אויף דרום זיך באַוויזן אַ שיטערער שוואַרצער וואָלקן, ער האָט פאַרנומען אַ האַלבן האָריזאָנט, מיט אַ נעפּל פאַרצויגן דעם הימל.

— אַ גרויסע שרפה, זעט נאָר! — האָט עמעצער אויסגעשריגן פון אַ וואָגן.

— וואָס קאָן דאָס זיין?

— ווו ברענט? — האָבן זיך דערהערט קולות, וואָס האָבן איבערגעשריגן דאָס גרילצן פון די רעדער.

— ביים טשיר.

— די רויטע פאַרברענען די כוטאָרן ביים טשיר!

— אַ טרוקעניש, אַז גאָט זאָל מציל זיין...

— זע, וואָס פאַר אַ שוואַרצער וואָלקן עס האָט זיך פאַרנומען!

— דאָס ברענט מסתמא נישט איין כוטאָר!

— פון קאַרגין ביז אַראָפּ צום טשיר ברענט, דאָרט קומט דאָך אַצינד פאַר אַ שלאַכט.

— און אפשר ביים שוואַרצן טייכל? טרייבט אונטער, איוואַן!

— אַך, עס ברענט שוין איינמאָל!...

דער שוואַרצער נעפּל האָט זיך אויסגעשפּרייט אין דער ברייט, פאַרנומען אַלץ אַ גרעסערן שטח. אַלץ העכער איז געוואָרן דאָס רעווען פון די האַרמאַטן. און אין אַ האַלבער שעה אַרום האָט דאָס דרום-ווינטל אויפן העטמאַנישן שליאַך צוגעברענגט דעם ביטערלעכן ריח פון דער שרפה, וואָס האָט אויף פינפאונדרייסיק וויאָרסט פון שליאַך געבושעוועט אין די כוטאָרן ביים טשיר.

LX

דער וועג איבער באָלשאָי גראָמאָק האָט אויף איין אָרט זיך געצויגן פאַרביי אַ פאַרצוימונג, וואָס איז געמאַכט געווען פון גרויע שטיין־פּליטעס, דערנאָך זיך פאַרקירעוועט צום דאָן און אַראָפּגענידערט צו אַ נישט טיפן טרוקענעם ראָוו, איבער וועלכן ס'איז אַריבערגעוואָרפן געווען אַ הילצערנע בריק.

אין טרוקן וועטער האָט די דנאָ פון דעם ראָוו געלויכטן מיט זאַמד, מיט קאָלירטע קיזל־שטיינדלעך, און נאָך אַ זומערדיקן גאָס־רעגן האָבן פון באַרג צום ראָוו האַסטיק אַראָפּגעשטראָמט טריבע רעגן־שטראָמען, זיך צונויפגעגאָסן, אַראָפּגעפאַלן איבער דער שיפּוע, אונטערשווענקענדיק און מיטקייקלענדיק שטיינער, זיך אַוועקטראָגנדיק מיט גערויש צום דאָן.

אין אַזעלכע טעג איז די בריק פאַרטרונקען געוואָרן, אָבער נישט אויף לאַנג; אין אַ שעה צוויי אַרום זענען די צעבושעוועטע וואַסערן, וואָס האָבן ערשט חרוב געמאַכט גערטענער און אויסגעריסן פלויטן צוזאַמען מיט די סלופּעס, אָפּגעפאַלן, און אויפן אַנטבלויזטן גרונט פון ראָוו האָבן פריש געלויכטן די אָפּגעוואַשענע קיזלשטיינדלעך, וואָס האָבן געשמעקט מיט קרייד און פייכטקייט, און אין די זייטן האָט מיט אַ ברוינעם גלאַנץ געבלישטשעט דער אָנגעטראָגענער שלאַם.

לענגאויס דעם ראָוו זענען געדיכט געוואַקסן טאָפּאָלן און ווערבעס. אין זייער שאָטן האָט זומער זיך אויפגעהאַלטן אַ קילקייט אפילו אין די הייסטע שעהן פון טאָג.

זיך קווייקנדיק מיט דער קילקייט, האָט ביי דער בריק זיך אָפּגעשטעלט אַ וואַך־פּאָסטן פון דער ווישענסקער פרעמדער אָפּטיילונג. דער וואַך־פּאָסטן איז באַשטאַנען פון עלף מאַן. כל־זמן די פורן פון די פּליטים האָבן זיך נישט געוויזן אין כוטאָר, זענען די וואַך־לייט געלעגן אונטער דער בריק, געשפּילט אין קאָרטן, גערייכערט, טייל האָבן זיך אויסגעטון נאַקעט און אויסגערייניקט די

נענט פון די העמדער און הויזן פון די אומזעטיקע זעלנערישע לייז, צוויי האָבן זיך אָפּגעבעטן ביים אונטעראָפיציר און אַוועקגעגאַנגען זיך באָדן צום דאָן.

אָבער דער אָפּרו האָט געדויערט נישט לאַנג. באַלד האָבן צו דער בריק אָנגעהויבן אָנקומען וואָגנס. זיי האָבן זיך באַוועגט אין אַ ברייטן שטראָם, און גלייך איז אין דרימלדיק-שטאָטנדיקן געסל געוואָרן טומלדיק און ענג, ווי צוזאַמען מיט די פורן וואָלט פון די דאָנער בערג אין כוטאָר אַראָפּגעפאַלן אַ שאַרפע דושנעקייט פון סטעפּ.

דער אָנפירער פון וואַך-פּאָסטן, דער קאָמאַנדיר פון דער דריטער גרופּע פון דער אָפּטיילונג — אַ הויכער, דאַרער אונטעראָפיציר מיט אַן אונטערגעשוירן גרוילעך בערדל און גרויסע אָפּשטאַרנדיקע אויערן, ווי ביי אַ יינגל, — איז געשטאַנען ביי דער בריק מיט דער האַנט אויף דער אָפּגעריבענער שייד פון רעוואָלווער. ער האָט אָן שטערונג דורכגעלאָזט אַ צוויי צענטליק פורן, נאָר באַמערקנדיק אויף איינער פון די אַרבעס אַ יונגן קאָזאַק פון אַ יאָר פינפאונצוואָנציק, האָט ער קורץ באַפוילן:

— שטיי!

דער קאָזאַק האָט פאַרצויגן די לייצן, זיך אָנגעכמורעט.

— פון וועלכער אָפּטיילונג? — האָט דער אונטעראָפיציר שטרענג געפרעגט, נאָענט צוגייענדיק צו דער אַרבע.

— וואָס גייט עס אייך אָן?

— פון וועלכער אָפּטיילונג, פרעג איך? נו?

— פון דער רובעזשינער סאָטניע. און ווער זענט איר דאָס אַזעלכער?

— קריך אַראָפּ!

— און ווער זענט איר אַזעלכער?

— קריך אַראָפּ, זאָגט מען דיר!

די קיילעכיקע מושלעס פון אונטעראָפיצירס אויערן האָבן רויט אויפגעפלאַמט. ער האָט אויפגעקנעפּלט די שייד, אַרויסגענומען און איבערגעלייגט אין דער לינקער האַנט אַריין

דעם רעוואָלווער. דער קאָזאַק האָט איבערגעגעבן די לייצן דעם ווייב, אַראָפּגעשפּרונגען פון דער אַרבע.

— פאַרוואָס ביסטו נישט אין דער אָפּטיילונג, וווהין פאָר-סטו? — האָט דער אונטעראָפיציר אים געפאָרשט.

— איך בין קראַנק געווען. איך פאָר אַצינד קיין באָזקי... מיט דער פאַמיליע אונזערער פאָר איך.

— אַ דאָקומענט וועגן דער קראַנקהייט האָסטו?

— פונוואַנען קאָן איך האָבן? עס איז נישט געווען קיין פעלדשער אין דער סטאַניצע...

— אַ, נישט געווען?... נו, קאַרפּענקאָ, פיר אים אַוועק אין דער שולע אַריין!

— ווער-זשע זענט איר אַזעלכע?

— דאָרטן וועלן מיר דיר שוין ווייזן, ווער מיר זענען אַזעלכע!

— איך דאַרף מיך צושטעלן אין מיין אָפּטיילונג אַריין! האָסט נישט קיין רעכט מיך צו פאַרהאַלטן!

— מ י ר וועלן דיך שוין צושטעלן! דאָס געווער האָסטו?

— בלויז די ביקס.

— נעם זי, און שנעלער ריר דיך, וואָרים איך וועל דיר באַלד פאַרפאָרן! אַזאַ יונגער, הונטישער זון, און קריכסט דעם ווייב אונטערן פאַרטוך, באַהאַלטסט דיך! וואָס-זשע, מ י ר דאַרפן דיך באַ-שיצן? — און ער האָט מיט פאַראַכטונג אים נאָכגעשריגן: — שששלאַ-אַ-אַנג!

דער קאָזאַק האָט אַפּערגענומען די ביקס, אָנגענומען דאָס ווייב ביי דער האַנט, געקושט זיך מיט איר פאַר מענטשן האָט ער נישט, בלויז געהאַלטן דעם ווייבס שאָרסטקע האַנט אין זיינער אַ מינוט, עפּעס אַ שעפּטשע געטון און נאָכגעגאַנגען דעם וואַך-מאַן צו דער שול פון כוטאָר.

די וואָגנס, וואָס זענען זיך צונויפגעפאָרן אין געסל, זענען מיט גערויש אַוועק צו דער בריק.

דער וואַך-פּאָסטן האָט אין משך פון אַ שעה פאַרהאַלטן אַ מאַן פופציק דעזערטירן. טייל פון זיי האָבן ביים פאַרהאַלטן גע-

שטעלט אַ ווידערשטאַנד, באַזונדערס – איין נישט יונג, לויטן אויסזען, בראַוו קאָזאַקל, מיט לאַנגע וואָנסעס פון גיזשניע־קריוועער כוטאָר פון דער יעלאַנער סטאַניצע. אויפן באַפעל פון אָנפירער פון וואַך־פּאָסטן אַראָפּצוגיין פון דער בריטשקע, האָט ער אַ שמיץ געטון די פערד מיט דער בייטש. צוויי פון די וואַך־לייט האָבן אָנגעכאַפּט די פערד ביי די צוימען, זיי אָפּגעשטעלט ערשט אויף דער צווייטער זייט בריק. דעמאָלט האָט דאָס קאָזאַקל נישט לאַנג געטראַכט, אַפּער־געכאַפּט פון אונטער דער פּאָלע אַן אַמעריקאַנער ווינטשעסטער, אים פאַרוואָרפן צום אַקסל.

– לאָז דורך!... איך וועל דערהרגענען, גבלה!

– קריך אַראָפּ, קריך אַראָפּ! מיר האָבן אַ באַפעל צו שיסן, ווער עס וועט זיך נישט אונטערגעבן. מיר וועלן ד י ך גיכער גע־מען אויפן ציל!

– פּויעררן!... נעכטן זענט איר ערשט רויטע געווען, און היינט קאָמאַנדעוועט איר שוין מיט קאָזאַקן?... פּעל פּאַר־עיפּושטע!... טרעט אָפּ, וואָרים איך וועל אויסשיסן!...

איינער פון די וואַך־לייט אין נייאינקע ווינטערדיקע וויק־לערס איז אַרויפגעשפּרונגען אויפן פעדערשטן ראָד פון דער בריטש־קע און נאָך אַ קורצן גערנגל אויסגעריסן דעם ווינטשעסטער פון קאָזאַקס הענט. יענער האָט ווי אַ קאָץ זיך אויסגעבויגן, אַ פּאָר געטון מיט דער האַנט אונטער דער פּלאַכטע, צרויסגעכאַפּט אַ שווערד פון אַ שייד; שטייענדיק אויף די קניען, האָט ער זיך אַ שטרעק געטון איבער זיין געפּארבטע וויגל און שיער־שיער נישט דערגרייכט מיטן שפּיץ פון דער קלינג דעם קאָפּ פון וואַך־מאַן, וואָס איז באַצייטנס אָפּגעשפּרונגען.

– טימאָשאַ, הער אויף! טימאָניושקאַ! אַך, טימאָשאַ!... מען דאַרף נישט!... לאָז דיך נישט אַריין מיט זיי!... זיי וועלן דיך דערהרגענען!... – האָט דאָס מיאוסע, דאַרע ווייבעלע פון צעבושעוועטן קאָזאַק געוויינט, זיך ברעכנדיק די הענט.

אָבער ער, זיך אויפשטעלנדיק אין דער בריטשקע אין זיין גאַנצער גרייס, האָט נאָך לאַנג געפּאַכעט מיט דער בלוי־פינקלענ־

דיקער קלינג, נישט צוגעלאָזט צו דער בריטשקע די וואָך-לייט, הייזעריק געזידלט, ווילד געדרייט מיט די אויגן אַרום זיך. „טרעט אָאָאָפּ!... איך וועל דערהרגענען!‟ איבער זיין טונקל-ברוין פּנים איז אַלעמאָל דורכגעגאַנגען אַ קאָנוואָלסיוו ציטערן, אונטער די לאַנגע געלבלעכע וואָנסעס האָט זיך געבלעזלט אַ שוימיקער גאַזוער, די בלוילעכע ווייסלעכצן האָבן אַלץ מער זיך אָנגעגאָסן מיט בלוט...

אים האָט מען מיט אָנשטרענגונג אַנטוואָפנט, אומגעוואָרפן, געבונדן. די קעמפּערישקייט פון ווילדן קאָזאַק איז אויפגעקלערט געוואָרן אויף אַ פּשוטן אופן: מען האָט דורכגעזוכט די בריטשקע און געפונען אין איר אַן אָנגעהויבענע קריג פון אַן עמער מיטן שטאַרקסטן סאַמאָגאָן...

אין געסל האָט זיך געשאַפן אַ פאַרשטאָפּונג. די פורן האָבן אַזוי ענג זיך צונויפגעדרענגט, אַז מען האָט געמוזט אויסשפּאַנען די אָקסן און פערד און מיט די הענט צושלעפן די אַרבעס צו דער בריק. עס האָבן געפּלאַצט דישלעס און האָלאָביעס, די פערד האָבן בייז געהירזשעט, די אָקסן, באַקלעפּטע מיט פליגן, נישט פאָלגנדיק דאָס אָנטרייבן פון די באַלעבאַטים, ווילד ווערנדיק פון לאַנגווייליקייט, זענען געקראָכן אויף די פאַרקנס. זידלערייען, געשרייען, אַ געקנאַלערײַ פון בייטשן און ווייבערישע קללות האָבן נאָך לאַנג אָפּגעקלונגען אַרום דער בריק. דאָרט, ווו מען האָט געקאָנט זיך באַוועגן, האָבן די הינטערשטע וואָגנס אויסגעדרייט צוריק, ווידער אַרויף אויפן שליאַך, כּדי זיך אַראָפּצולאָזן צום דאָן דורך באַזקי.

די ערעסטירטע דעזערטירן האָט מען אַוועקגעשיקט מיט אַ קאָנוואָי קיין באַזקי, נאָר אַזיווי זיי אַלע זענען געווען באַוואָפנט, האָט דער קאָנוואָי נישט געקאָנט זיי איינהאַלטן. באַלד נאָך דער בריק איז צווישן די קאָנוואָי-לייט און די געפירטע אויסגעבראָכן אַ געשלעג. אין אַ ווײַלע אַרום האָבן די וואָך-לייט זיך אומגעקערט צוריק, און די דעזערטירן זענען אַליין אויף אַן אָרגאַניזירטן אופן אַוועקגעגאַנגען קיין וויעשקי.

591

פראָכאָר זיקאָוו האָט מען אויף פאַרהאַלטן אין גראַמאַק. ער האָט געוויזן זיין אורלויב־שיין, וואָס איז אים אַרויסגעגעבן געוואָרן דורך גריגאָרי מעליעכאָוו, און מען האָט אים אָפּגעלאָזט, נישט מאַכנדיק אים קיין שטערונגען.

ערשט פאַרנאַכט איז ער אָנגעקומען קיין באָזקי. טויזנטער פורן, וואָס זענען אָנגעפּאָרן פון די כוטאָרן ביים טשיר, האָבן פאַרצוימט אַלע גאַסן און געסלעך. ביים דאָן האָט זיך געשאַפן עפּעס אומבאַשרייבלעכס. די פּליטים האָבן פאַרשטעלט מיט די וואָגנס דעם גאַנצן ברעג אויף אַ שטח פון צוויי וויאָרסט. טויזנט פינפהונדערט מאַן, צעוואָרפן איבערן וואַלד, האָבן געוואַרט אויף זייער ריי זיך אַריבערצושיפן.

קעגנאיבער וויעשענסק האָט מען אויף אַ פּאַראָם אַריבערגעשיפט די באַטאַרייעס, די שטאַבן און דאָס גאַנצע מיליטערישע פאַרמעג. די אינפאַנטעריע האָט מען אַריבערגעפירט אויף קליינע שיפלעך. זיי האָבן אין צענטליקער געשווימלט איבערן דאָן, אַריבערפירנדיק צו דריי־פיר מאַן. ביים סאַמע וואַסער, לעבן בריקל, האָט זיך געמאַכט אַן ענגשאַפט, צום דערדריקט ווערן. און די קאַוואַלעריע, וואָס איז געבליבן אין אַריערגאַרד, האָט זיך נאָך אַלץ נישט געוויזן. פון טשיר האָט, ווי פריער, זיך דערטראָגן דאָס דונערן פון די האַרמאַטן־שאָסן און נאָך שאַרפער, נאָך דייטלעכער האָט זיך געשפּירט דער ביטערלעכער ריח פון דער שרפה.

דאָס אַריבערשיפן איז פאָרגעקומען ביז טאָג. אַרום צוועלף ביינאַכט זענען אָנגעקומען די ערשטע רייטער־סאָטניעס. באַגינען האָבן זיי געדאַרפט אָנהייבן אַריבערשווימען.

געוויר ווערנדיק, אַז די רייטער־אָפּטיילונגען פון דער ערשטער דיוויזיע זענען נאָך נישט אָנגעקומען, האָט פראָכאָר זיקאָוו באַשלאָסן צוצוואַרטן אויף זיין סאָטניע אין באָזקי. מיט אָנשטרענגונג האָט ער דורכגעפירט זיין פערד ביי דער צוים דורך די פורן, וואָס זענען ענג צונויפגעדרענגט געווען ביי דער פאַרצוימונג פון באָזקאָווער שפּיטאָל, נישט אויסגעזאָטלטערהייט עס צוגעבונדן צו עמעצנס אַן אַרבע און אַליין אַוועקגעגאַנגען צווישן די פורן זוכן באַקאַנטע.

לעבן וואַל האָט ער פונוויטנס דערזען אַקסיניאַ אַסטאַ־כאָווע. זי איז געגאַנגען צום דאָן, צודריקנדיק צו דער ברוסט אַ נישט גרויס פעקעלע, אָנגעהאָנגען אויף די אַקסל אַ וואַרעם קאַפּטנדל. איר העלע שיינקייט, וואָס האָט זיך געוואָרפן אין די אויגן אַריין, האָט צוגעצויגן די אויפמערקזאַמקייט פון די אינפאַנטעריסטן, וואָס האָבן זיך געזאַמלט ביים ברעג. זיי האָבן איר געזאָגט עפּעס אומפאַרשעמטס, זייערע דערשוויצטע, פאַרשטויבטע פּנימער האָבן זיך שמייכלענדיק צעלויכטן, אויפדעקנדיק ווייסע ציין, עס האָט זיך געהערט אַ געשמאַק לאַכן און הירזשען. אַ הויכגעוויקסיקער בלאָנד־האָריקער קאָזאַק, אין אַ צעכראַסטעטער בלוזע און פאַר־רוקטער פּאַפּאַכע אויפן נאַקן האָט זי הינטערווייַלעכטס אַרומגענו־מען און באַרירט מיט די ליפּן איר ברוינעם געטאָקטן האַלז. פּראָ־כאָר האָט געזען, ווי אַקסיניאַ האָט שאַרף אָפּגעשטויסן דעם קאָזאַק, עפּעס נישט הויך אים געזאָגט, ווילד אויסשטשירענדיק דאָס מויל. אַרום האָט מען זיך צעלאַכט, און דער קאָזאַק האָט אַראָפּגענומען די פּאַפּאַכע און מיט אַ באַס הייזעריק אַ זאָג געטון: „עך, מומעשי! כאַטש איינמאָל!"

אַקסיניאַ האָט פאַרשנעלערט דעם טריט, דורכגעגאַנגען פאַר פּראָכאָרן. אויף אירע פולע ליפּן האָט געציטערט אַ פאַראַכטנ־דיקער שמייכל. פּראָכאָר האָט זי נישט גערופן, ער האָט געגנישטערט מיט די אויגן אין דער מחנה, זוכנדיק באַקאַנטע פון כוטאָר.

פּאַמעלעך זיך באַוועגנדיק צווישן די פורן מיט די אויס־געשטרעקטע האָלאָביעס און דישלעס צום הימל, האָט ער דער־הערט שיכורע קולות, געלעכטער. אונטער אַן אַרבע, אויף אַן אויסגעשפּרייטער דערע, זענען געזעסן דריי אַלטע לייט. ביי איי־נעם פון זיי איז צווישן די פיס געשטאַנען אַן עמער סאַמאָ־גאָן. די צעהוליעטע אַלטיטשקעס האָבן איינער נאָכן צווייטן גע־שעפּט דעם סאַמאָגאָן מיט אַ קופּערן קווערטל, וואָס איז געמאַכט געווען פון אַ האַרמאַטן־גילז און געטרונקען, פאַרבייסנדיק מיט געטרוקנטע פיש. דער שאַרפער ריח פון דעם סאַמאָגאָן און די גע־

זאַלצענע פיש האָבן געגייט דעם אויסגעהונגערטן פּראָכאָרן זיך אָפּצושטעלן.

— מיליטערמאַן! טרינק אויס מיט אונז אויף הצלחה! — האָט איינער פון די אַלטע זיך געווענדט צו אים.

פּראָכאָר האָט זיך נישט געלאָזט לאַנג בעטן. ער האָט זיך געזעצט, איבערגעצלמט, מיט אַ שמייכל איבערגענומען פון גאַסטפריינטלעכן אַלטנס האַנט דאָס קווערטל מיטן זיס־שמעקענדיקן סאַמאַגאָן.

— טרינק, כּל־זמן דו לעבסט! און פאַרבייס מיט לעשטש. מיט אַלטע, בחורל, דאַרף מען זיך נישט ברעקלען. די אַלטע זענען חכמים! איר, יונגע, דאַרפט נאָך זיך לערנען ביי אונז, ווי אַזוי צו לעבן און... נו, ווי אַזוי בראָנפן צו טרינקען, — האָט פאַרדומפּן געזאָגט דער צווייטער זיידעשי, מיט אַן איינגעפאַלענער נאָז און פאַרשאַרצטער אייבערשטער ליפּ ביז איבער דער יאָסלע.

פּראָכאָר האָט אויסגעטרונקען, פאָרזיכטיק אַ וואָרף געטון אַ זייטיקן בליק אויפן אַלטן אָן דער נאָז. צווישן צווייטן און דריטן קווערטל האָט ער נישט אויסגעהאַלטן, געפרעגט:

— האָסט פאַרהוליעט די נאָז, זיידעשי?

— ניי־יי־יין, ליבינקער! דאָס איז פון אַ פאַרקילונג. ווען איך בין נאָך אַ קינד געווען, האָב איך שטאַרק געקרענקט פון אַ פאַרקילונג, — דערפאַר איז זי מיר קאַליע געוואָרן.

— און איך האָב דיך שוין חושד געווען, איך טראַכט: נישט פון עפּעס אַ מיאוסער קראַנקהייט איז די נאָז אים איינגעפאַלן? איך זאָל מיך נאָר נישט אַמאָל אָנשטעקן! — האָט פּראָכאָר אָפנהאַרציק מודה געווען.

באַרויִקט פון אַלטנס פאַרזיכערונג, איז ער גיריק צוגעפאַלן צום קווערטל און שוין אָן מורא אין איין אָטעם עס אויסגעליידיקט ביז דער דנאָ.

— אַלץ גייט אונטער! ווי אַזוי־זשע זאָל מען נישט די צרות פאַרטרינקען? — האָט דער באַלעבאָס פון סאַמאַגאָן, דער פעטער אַלטישקער געזאָגט. — אָט האָב איך געבראַנגט צו פירן צוויי הונדערט פוד ווייץ און אפשר טויזנט איבערגעלאָזט אין

רער הייט. פינף פּאָר אָקסן געפּרענגט צו טרייבן, און ס׳וועט אויס־קומען דאָס אַלץ דאָ איבערצולאָזן, איבערן דאָן וועט מען דאָך מיט זיך נישט מיטפירן! מיין פאַרמעג גייט צו גרונט. איך וויל אַ ליד זינגען! הוליעט, סטאַניצע־לייט! — דעם אַלטנס פּנים האָט זיך באַ־דעקט מיט אַ פּורפּור־רויטקייט, זיינע אויגן זענען פייכט געוואָרן פון טרערן.

— שריי נישט, טראָפים איוואַניטש. מאָסקווע — גלייבט נישט אין טרערן. אויב מיר וועלן לעבן — וועלן מיר נאָך האָבן! — האָט דער צווייטער אַלטיטשקער איינגענומען זיין חבר.

— ווי אַזוי זאָל איך נישט שרייען?! — האָט דער אַלטער מיט אַ צעקרומט פּנים געהעכערט זיין קול. — די תּבואה גייט פאַרלוירן! די אָקסן וועלן אויספּגרן! די כאַטע וועלן די רויטע אונטערצינדן! דעם זון האָט מען אין האַרבסט דערהרגעט! ווי אַזוי קאָן איך נישט שרייען? פאַר וועמען האָב איך געהאָרעוועט? איבערן זומער פלעגן מיר צעקראַכן ווערן אויף די פּלייצעס צען העמדער פון שוויס, און אַצינד בלייב איך אַ נאַקעטער און באָרוועסער... טרינק!

פּראָכאָר האָט שמועסנדיק אויפגעגעסן אַ לעשטש, וואָס איז אַזוי ברייט געווען, ווי אַ ברעטל צום פאַרשטעלן אַ באַק־אויוון, אויס־געטרונקען אַ זיבן קווערטלעך סאַמאָגאָן, זיך דערפילט אַזוי שווער, אַז ס׳איז אים קוים מעגלעך געווען אויף די פיס אויפצושטיין.

— מיליטערמאַן! באַשיצער אונזערער! ווילסט, וועל איך דיין פערד קערנער געבן? וויפיל ווילסטו?

— אַ זאַק! — האָט פּראָכאָר אַ בורטשע געטון, גלייכגילטיק צו אַלעם אַרום.

דער אַלטער האָט אים אָנגעשיט אַ טאָרבע פון בעסטן האָ־בער, צוגעהאָלפן פאַרנעמען אויף די פּלייצעס.

— די טאָרבע ברענג צוריק! פאַרגעס נישט, למען השם! — האָט ער געבעטן, אַרומנעמענדיק פּראָכאָרן און וויינענדיק מיט שיכורע טרערן.

— ניין, איך וועל נישט צוריקברענגען. איך זאָג — איך

וועל נישט צוריקברענגען, וועל איך נישט צוריקברענגען... — האָט פּראָכאָר אָן אַ פּאַרוואָס זיך איינגעעקשנט.

ער האָט זיך אַ וויג געטון און אָוועקגעגאַנגען פון דער אַרבע. די טאָרבע האָט אים אַראָפּגעדריקט, וואַקלענדיק אין ביידע זייטן. פּראָכאָרן האָט זיך געדאַכט, אַז ער גייט איבער אַ גליטשיקן וועג, זיינע פיס זענען זיך צעפּאָרן און האָבן געציטערט, ווי ביי אַ נישט געקאָוועט מיליטערייש פערד, וואָס גייט איבער אייז. ער האָט געמאַכט נאָך עטלעכע נישט זיכערע טריט און זיך אָפּגעשטעלט. ער האָט בשום אופן נישט געקאָנט זיך דערמאַנען: צי ער האָט געהאַט אויף זיך אַ היטל, צי נישט? אַ קאַשטענעוואַטע מערין מיט אַ ווייסן שטערן, וואָס איז געווען אָנגעבונדן אָן אַ בריטשקע, האָט דערשמעקט דעם האָבער, אויסגעשטרעקט דעם האַלז צו דער טאָרבע און אַ ביס געטון אין אַ שפּיץ. דורכן ריס האָט ווייך שאָרכענדיק זיך גענומען שיטן דער האָבער. פּראָכאָרן איז געוואָרן לייכטער, און ער האָט ווידער אָנגעהויבן גיין.

ער וואָלט אפשר דערטראָגן די רעשט האָבער צו זיין פערד, אָבער אַ גרויסער אָקס, פאַר וועלכן ער איז דורכגעגאַנגען, האָט פּלוצלינג זייטיק, ווי דער שטייגער איז פון אַן אָקס, אים אַ בריקע געטון מיט אַ פוס. דעם אָקס האָבן פאַרפּייניקט די פליגן און מוקן, ער איז ווילד געוואָרן פון היץ און לאַנגווייליקייט, נישט צוגעלאָזט צו זיך קיין מענטשן. פּראָכאָר, וועלכער איז דעם טאָג געווען נישט דער ערשטער קרבן פון אָקס, איז אָוועקגעפלויגן אין אַ זייט, זיך אַ זעץ געטון מיטן קאָפּ אין אַ ספּריכע פון אַ ראָדבאָלד איינגעשלאָפן.

ער האָט אויפגעוואַכט אין מיטן דער נאַכט. איבער אים, אין דער בלויער הייך, האָבן האַסטיק זיך געטראָגן אויף מערב בליי-גרויע וואָלקנס. דורך זייערע בלייזן האָט אַלע ווײַלע דורכגעקוקט דער יונגער סערפּ פון דער לבנה, און ווידער האָט דער הימל זיך גרוי פאַרצויגן און דער שאַרפער קאַלטער ווינט האָט זיך געשטאַרקט אין דער פינסטערניש.

גאָר נאָענט פון דער אַרבע, ביי וועלכער פּראָכאָר איז גע-

לעגן, איז דורכגעגאַנגען די קאַוואַלעריע. אונטער די פּילצאַליקע קאַפּיטעס, באַשיכטע מיט אייזערנע פּאָדקאָווע, האָט די ערד גע־קרעכצט. עס האָבן געפּאָרסקעט די פערד, פאַרפילנדיק אַ רעגן. עס האָבן געקלונגען אָן די רייט־אייזנס די שווערדן, עס האָבן רויט געגליט די פייערלעך פון די פּאַפּיראָסן. פון די דורכגייענדי־קע סאָטניעס האָט זיך געטראָגן אַ ריח פון פערדישן שווייס און אַ האַרבע זויערקייט פון לעדערוואַרג.

ווי יעדער קאָזאַק אין דינסט — האָט אויך פּראָכאָר אין משך פון די מלחמה־יאָרן זיך צוגעוווינט צו דעם געמישטן ריח, וואָס איז אייגן געווען נאָר דער קאַוואַלעריע. די קאָזאַקן האָבן אים דורכגעטראָגן איבער אַלע וועגן פון פּרייסן און בוקאָווינע ביז די דאָנער סטעפּעס, און ער, דער דאָזיקער ריח פון דער קאַוואַלעריע, איז אַזוי נאָענט און באַקאַנט געווען, ווי דער ריח פון דער היי־מישער כאַטע. גיריק אַ זופּ טוענדיק מיט די צעשפּרייטע נאָזלע־כער, האָט פּראָכאָר אונטערגעהויבן דעם שווערן קאָפּ.

— וואָס פאַר אַן אָפּטיילונג איז דאָס, ברידער?

— אַ פערדישע... — האָט וויציק געענטפערט אַ באַס פון דער פינסטערניש.

— ווער עס, פרעג איך, אָפּטיילונג?

— פעטליורעס... — האָט געענטפערט דער זעלבער באַס.

— אָך, סאַראַ אויסוווּרף! — ער האָט צוגעוואַרט אַ ווײַלע, איבערגעחזרט די פראַגע: — וועלכעס פּולק, חברים?

— דאָס בוקאָווער.

פּראָכאָר האָט געוואָלט אויפשטיין, נאָר אין קאָפּ האָט האַס־טיק אַ שלאָג געטון דאָס בלוט און ביים האַלז איז געוואָרן איבל־דיק. ער האָט זיך געלייגט, ווידער איינגעשלאָפן. פאַרטאָג האָט גענומען ציִען פון דאָן מיט פייכטקייט און קעלט.

— ער איז נישט געשטאָרבן? — האָט ער פון שלאָף דער־הערט אַ קול איבער זיך.

— ער איז וואַרעם... און אונטערן גלעזל! — האָט עמעצער געענטפערט נאָענט איבער פּראָכאָרס אויער.

— שלעפּ אים אַוועק צום טייוול! זיך צעלייגט ווי אַ נבלה! אַ־נו, דערלאַנג אים אונטערן גאָרגל!

מיטן שמעקן פון דער פּיקע האָט אַ רייטער ווייטיקלעך אַ שטורכע געטון דעם נישט אויסגעטשוכעטן פּראָכאָרן אין אַ זייט. עמעצנס הענט האָבן אים אָנגעכאַפּט ביי די פיס און אַוועקגעשלעפּט.

— ציט זיך אויס אין אַ רייע מיט די וואָגנס! זיי זענען אויסגעפּגרט! געפונען אַ צייט צו פּאָפן. די רויטע טרעטן אָן אויפן ווײַנדל אָקאָרשט מען זעט נישט און זיי שלאָפן, ווי אינדערהיים! פּאָרט אַראָפּ מיט די וואָגנס אין דער זייט צריין, אַ באַטאַרייע וועט באַלד דורכגיין! שנעלער!... זיי האָבן פאַרצוימט דעם וועג... נו, אַ פּאַ־אָ־אָלק! — האָט זיך צעשריגן אַ באַפעלעריש קול.

די פּליטים, וואָס זענען געשלאָפן אויף די וואָגנס און אונטער די וואָגנס, האָבן אָנגעהויבן זיך באַוועגן. פּראָכאָר איז אויפגעשפּרונגען אויף די פיס. ער האָט נישט געהאַט אויף זיך נישט די ביקס, נישט די שווערד, עס האָט אים אויך געפעלט דער שטיוול אויפן רעכטן פוס, — דאָס אַלץ האָט ער באַוויזן צו פאַרלירן נאָכן נעכטיקן קערמישל. ער האָט פאַרוואונדערט זיך אַרומגעקוקט און שוין געוואָלט אָנהייבן זוכן אונטער דער אַרבע, נאָר די אַנטרייבער און קאַנאָניערן פון דער צוגעפּאָרענער באַטאַרייע זענען אַראָפּגעשפּרונגען פון די פערד, אומרחמנותדיק איבערגעקערט די אַרבע צוזאַמען מיט די קופערטס, וואָס זענען געשטאַנען אויף איר, און אויגנבליקלעך אָפּגערייניקט דעם וועג פאַר די האַרמאַטן.

— ריי־ר!...

די אַנטרייבער זענען צרויפגעשפּרונגען אויף די פערד. שטייף האָבן אַ ציטער געטון און זיך אָנגעשפּאַנט די צונויפגענייטע שטריק. די הויכע רעדער פון האַרמאַט, וואָס איז איבערגעצויגן געווען מיט אַ פּוטעראַל, האָבן זיך צעגרילצט איבערן גריביקן וועג. דער אַמוניציע־קאַסטן האָט זיך פאַרטשעפּעט מיט דער אַקס אָן דישעל פון אַ בריטשקע און אים אָפּגעבראָכן.

— איר פאַרלאָזט דעם פראָנט? מלחמה־פירער, אין אייער

מאַמען אַריין! — האָט אַ געשריי געטון פון אַ ברישקע אַראָפּ דער אַלטער, מיט וועלכן פראָכאָר האָט איצטאָונט געשיכורט.

די אַרטילעריסטן זענען דורכגעפאָרן שווייגנדיק, אַראָפּגעשטיגן פון די פערד ביים וואַסער. פראָכאָר האָט אין פּאַרטאָגיקן בין-השמשות לאַנג געזויפט די ביקס מיטן פערד. ער האָט זיי טאָקע נישט געפוינען. לעבן די שיפלעך האָט ער אויסגעטון אויף דעם אַנדערן שטיוול, אים אַ וואָרף געטון אין וואַסער אַריין און לאַנג געבעצט דעם קאָפּ, וואָס איז אַרומגענומען געווען מיט רייפן פון אומדערטרעגלעכער ווייטיק.

די קאַוואַלעריע האָט אָנגעהויבן אַריבערגיין מיטן זונאויפגאַנג. די הונדערט און פופציק אויסגעזאָטלטע פערד פון דער ערשטער סאָטניע האָבן די אַראָפּגעשטיגענע קאָזאַקן צוגעטריבן צום דאָן נאָכן אויספויג, פונוואַנען דער דאָן פאַרקירעוועט זיך האַסטיק אויף מזרח. דער קאָמאַנדיר פון דער סאָטניע, ביז די אויגן פאַרוואַקסן מיט אַ געל האָרט בערדל, מיט אַ געהאָרבעטער נאָז, און אַ כעטן, לויטן אויסזען, איז שטאַרק ענלעך געווען צו אַ ווילד חזיר. זיין לינקע האַנט איז געהאָנגען אויף אַ שמוציקער, פאַרבלוטיקטער באַנד, די רעכטע — האָט אָן אויפהער געפאָכעט מיטן ראַפּניק.

— לאָז נישט די פערד טרינקען! טרייב! טרייב זיי! וואָסזשע, אין דיין מאַמען אַריין... מאַמען אַריין... האָסט פאַרן וואַסער מורא, צי וואָס?... גיי אַריין!... ער איז ביי דיר נישט פון צוקער, וועט נישט צעווייקט ווערן!... — האָט ער געשריגן אויף די קאָזאַקן, וואָס האָבן אַריינגעטריבן די פערד אין וואַסער, און אונטער זייערע געלע וואָנסעס האָבן זיך געשטשירעט די ווייסע רייס-ציין.

די פערד האָבן זיך צונויפגעדרענגט, אומגערן געגאַנגען אין קאַלטן וואַסער אַריין, די קאָזאַקן האָבן געליאַרעמט, זיי געשמיסן מיט די ראַפּניקעס. דאָס ערשטע האָט זיך אַ לאָז געטון שווימען אַ שוואַרץ פערד מיט ווייסע נאָזדרעס און אַ ברייטער ראָזלעכער לאַטע אויפן שטערן. עס איז געשווומען, אפנים, נישט צום ערשטן מאָל. זיין קערפּער מיטן שיפן הינטן האָט געוואַשן די כוואַליע,

דער צעפּלאָשעטער ווײַנדל האָט זיך פאַרטראָגן אין אַ זײַט און דער האַלז און רוקן זײַנען געווען אײַנדרויסן. נאָך אים זײַנען געגאַנגען די איבעריקע פערד, צעשניידנדיק דעם שטראָם, מיט ליאַרעם און געפּאָרסקערײַ פאַרזינקענדיק אין אויפגעזאָטענעם וואַסער. קאָזאַקן זײַנען אויף זעקס באַרקעס נאָכגעשווומען פון הינטן. איינער פון די באַגלייטער, שטייענדיק אויפן שפּיץ פון זײַן באַרקע, האָט אויף יעדן פאַל צוגעגרייט אַן אַרקאַן פון אַ שטריק.

— פאַרויס שיף דיך נישט! דריי זיי אָן קעגן שטראָם, לאָז נישט, עס זאָל זיי אַראָפּטראָגן!

דער ראָטניק אין דער האַנט פון סאָטניע־קאָמאַנדיר האָט אויפגעפלאַטערט, אָנגעצייכנט אַ קרייז און מיט אַ זעץ אַראָפּגעפאַלן אויף דער כאַליעווע פון שטיוול, וואָס איז אויסגעשמירט געווען מיט קאַלך.

דער האַסטיקער שטראָם האָט אַראָפּגעטראָגן די פערד. דאָס שוואַרצע איז לייכט געשווומען פאַרויס, אַרויסרוקנדיק זיך אויף צוויי פערדישע קערפּערס. עס איז צום ערשט אַרויס אויפן זאַמד פון לינקן ברעג. אין דעם מאָמענט האָט פון הינטער די טאָפּאָל־צווייגן זיך באַוויזן די זון, אַ ראָזער שטראַל איז געפאַלן אויפן שוואַרצן פערד, און זײַן גלאַנציקע נאַסע פעל האָט אויפגעבליקלען אויפגעפלאַקערט ווי אַ שוואַרץ אומפאַרלעשלעך פײַער.

— אויף מריכעס קאָבילע גיב אַכטונג! העלף איר צו!...

זי האָט אויף זיך אַ ציימל. רודער־זשע! רודער!.. — האָט הייזעריק געשריגן דער סאָטניע־קאָמאַנדיר, וואָס איז ענלעך געווען צו אַ ווילד חזיר.

די פערד זײַנען בשלום אַריבערגעשווומען. אויף דער צווייטער זײַט האָבן געוואַרט אויף זיי די קאָזאַקן. זיי האָבן צענומען די פערד, זיי אָנגעטון די ציימלעך. פון דער זײַט האָט מען אָנגעהויבן אַריבערפירן די זאָטלען.

— ווו האָט נעכטן געברענט? — האָט פּראָכאָר געפרעגט בײַ אַ קאָזאַק, וואָס האָט צוגעטראָגן די זאָטלען צום שיפל.

— ביים טשיר.

— אַ גראַנאַט האָט אונטערגעצונדן?

— וואָס פאַר אַ גראַנאַט! — האָט דער קאָזאַק שטרענג גע־ענטפערט. — די רויטע זיצן אונטער...

— אַליין, אַן אויסנאַם? — האָט פּראָכאָר זיך געוווּנדערט.

— אָבער ניי־יין... די רייכע כאַטעס זיצן זיי אונטער, די, וואָס האָבן בלעכערנע דעכער אָדער אַ רייכן הויף.

— וועלכע־זשע כוטאָרן זענען אָפּגעברענט געוואָרן?

— פון ווישלאָגוזאָוו ביז גאַטשעוו.

— און דער שטאַב פון דער ערשטער דיוויזיע — ווייסטו ניט ווו ער געפינט זיך אַצינד?

— אין טשוקאַרין.

פּראָכאָר האָט זיך אומגעקערט צו די וואָגנס פון די פּליטים. אומעטום, איבער דער גאַנצער "לענג" פון טאַבאָר, וואָס האָט זיך געצויגן אָן אַ סוף, האָט דאָס ווינטל צעטראָגן דעם ביטערלעכן ריח פון די שייטערס, אין וועלכע עס האָבן געטליִעט צווייגן, גע־הילצן פון צעבומענע פּלויטן און טרוקן מיסט פון בהמות: די ווייבער האָבן געקאָכט פרישטיק.

איבער נאַכט זענען צוגעקומען נאָך עטלעכע טויזנט פּליטים פון דער סטעפּישער געגנט אויפן רעכטן ברעג.

ביי די שייטערס, אויף די צאַרבעס און וואָגנס האָט געזשו־מעט, ווי אין אַ בינשטאָק:

— ווען וועט זי שוין אָנקומען, אונזער רייע, — זיך אַריבער־צושיפן?

— אַך, מיר וועלן זיך שוין ניט דערוואַרטן!

— זאָל מיך גאָט שטראָפן — איך וועל אַריינשיטן דאָס קאָרן אין דאָן, עס זאָל די רויטע ניט אָנקומען!

— ביים כּראָם איז אַן עולם — ווי אַ וואָלקן וואָלט זיך אַוועקגעשטעלט.

— קראַנקע מיינע, ווי אַזוי־זשע וועלן מיר די קופערטס אי־בערלאָזן אויפן ברעג.

— מיר האָבן אָנגעהאָרעוועט... אָנגעהאָרעוועט, האַר יעזוס, שפּייזער אונזערער!

— מען האָט געדאַרפט אין אונזער כוטאָר אַריבערפאָרן... האָט דער טייוול דאָ אַהער קיין וויעשקי פאַרטראָגן, עך!

— קאַלינאָוו, שמועסט מען, האָבן זיי אינגאַנצן פאַרברענט.

— מען האָט זיך פאַרנומען צום פאַראָם אָנצוקומען...

— וואָרים זיי וועלן דען רחמנות האָבן, צי וואָס!

— זיי האָבן אַ באַפעל: אַלע קאָזאַקן פון זעקס יאָר אָן ביז די עלטסטע יאָרן — אויסצוהרגענען.

— זיי וועלן אונז טרעפן אויף דער זייט... וואָס וועט דעמאָלט זיין?

— אַ ביסל פלייש וועלן זיי דאָס אָנשאַטקעווען!...

ביי אַ געפאַרבטער טאַווריטשאַנער ברישקע האָט גערעדט אַ שלאַנקער גרוי-בערעמיקער אַלטער, לויטן אויסזען און די זיכערע באַוועגונגען — אַן אַטאַמאַן פון אַ כוטאָר, וואָס האָט נישט איין יאָר געטראָגן דעם אַטאַמאַנישן שטעקן מיט דער זילבערנער גאַלקע.

— ...איך פרעג:

„דאַרף, הייסט עס, דער עולם אומקומען אויפן ברעג? ווענזשע וועלן מיר שוין קאָנען מיט אונזערע זאַכן אויף דער צווייטער זייט זיך אַריבערקריגן? די רויטע וועלן דאָך אונז אויסהרגענען ביז איינעם!" און זייער ווילגעבוירנהייט זאָגט מיר: „זאָרג דיך נישט, פאָטערל! מיר וועלן אַזוי לאַנג האַלטן די פאָזיציעס און זיך פאַרטיידיקן, ביז דאָס גאַנצע פאָלק וועט אַריבערפאָרן. אומקומען וועלן מיר, און אונזערע ווייבער, קינדער און אַלטע לייט פאַרלאָזן!"

דעם גרוי-בערעמיקן אַטאַמאַן רינגלען אַרום זקנים און ווייבער. זיי הערן אויס מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט זיין רעדן, דערנאָך הייבט זיך אויף אַן אַלגעמיין בהלהדיק שרייען:

— און פאַרוואָס האָט די באַטאַרייע זיך פאַרפלאָנטערט, זיי האָבן שיער מענטשן נישט איבערגעפאָרן?

— געאיילט זיך צום אַריבערגיין!...

— און די קאַוואַלעריע איז אויך שוין אַנגעקומען...

— גריגאָרי מעליעכאָוו, שמועסט מען, האָט פאַרלאָזט דעם פראָנט.

— וואָס פֿאַר אַן אָרדענונג איז דאָס ? די איינוווינער האָבן זיי איבערגעלאָזט, און אַליין...

— און דאָס מיליטער לויפֿט פֿאָראויס !...

— ווער וועט אונז באַשיצן ?

— אָט האָט די קאַוואַלעריע שוין אָנגעהויבן אַריבערשווימען.

— יעדן איז זיין אייגן העמד נענטער...

— אַזוי איז עס טאַקע !

— מען האָט אונז אינגאַנצן פֿאַרראַטן !

— דער טויט דערנענטערט זיך, אָט־וואָס !

— מען דאַרף אַרויסשיקן צו די רויטע זקנים מיט ברויט און זאַלץ. אפֿשר וועלן זיי זיך דערבאַרעמען און אונז נישט באַשטראָפֿן...

אין ראָג פֿון געסל, ביים גרויסן געמויערטן בנין פֿון שפּיטאָל, באַווייזט זיך אַ פֿערדל. די ביקס הענגט אויפֿן פֿעדערשטן האָרן פֿון זאָטל, אין דער זייט וויגט זיך דער גרין־געפֿאַרבטער שטעקן פֿון דער פּיקע.

— דאָס איז דאָך מיין מיקישקאַ ! — שרייט דערפֿרייט אויס אַ באַיאָרטע באָבע.

זי לאָזט זיך לויפֿן צום רייטער, אַריבערשפּרינגענדיק דעם דישעל, שפּאַרט זיך דורך צווישן די וואָגנס און פֿערד. דעם רייטער כאַפּט מען אָן ביים רייט־אייזן. מען פֿאַרהאַלט אים. ער הייבט אויף איבערן קאָפּ אַ גרויען פּאַקעט מיט אַ לאַק־חתימה און שרייט :

— מיט אַ ראַפּאָרט אין הויפּט־שטאַב ! לאָזט דורך !

— מיקישענקאַ ! זינדל מיינס ! — שרייט אויפֿגערעגט די באַיאָרטע באָבע. די צעשויבערטע, שוואַרץ־גרויליכע פּאַסמעס האָר פֿאַלן אויף איר צעלויכטן פּנים. זי דריקט זיך צו מיט אַ פֿלאַטערנדיקן שמייכל מיטן גאַנצן קערפּער צום רייט־אייזן, צו דער פֿאַרשוויצטער זייט פֿון פֿערד און פֿרעגט :

— אין אונזער כוטאָר ביסטו געווען ?

— געווען. אַצינד זענען דאָרט די רויטע...

— די כאַטע אונזערע ?...

— די כאַטע איז גאַנץ, און פּיעדאָטס האָבן זיי פֿאַרברענט.

אונזער שאפע האט זיך אנגעצונדן, נאר זיי האבן זי אליין פאר־לאשן. פעטיסקא איז פון דארט געקומען צו לויפן, האט זי דער־ציילט, אז דער עלטסטער פון די רויטע האט געזאגט: „קיין איין ארימע כאטע זאל נישט פארברענט ווערן, אבער די בורזשויען צינדט אונטער!"

— נו, א דאנק דיר גאט! באשירעם זיי, קריסטוס! — צלמט זיך די באבע.

א שטרענגער אלטער זאגט מיט א געבייזער:

— וואס מיינסטו עס מיט דיר, ליבינקע מיינע! מ'האט דעם שכן פארברענט — זאגסטו „א דאנק דיר גאט?"

— דער טייוול וועט אים נישט צונעמען! — ווארטשעט די באבע מיט ירגזון. — ער וועט זיך נאך אויפבויען, אבער איך פון וועלכן קניפל וואלט מיך אויפגעבויט, ווען זיי וואלטן פארברענט? פיעדאט — האט א באהאלטן פעסל גאלד, און איך... דאס גאנ־צע לעבן ביי פרעמדע מענטשן, אין דער נויט געשפאנט!

— לאזט מיך, מאמענקע! איך מוז מיטן פאקעט איילן, — בעט דער רייטער, זיך אנבייגנדיק פון זאטל.

די מוטער גייט לעבן פערד, קושט אין גאנג דעם זונס האנט, וואס איז שווארץ אפגעברענט פון דער זון, לויפט צו איר וואגן, און דער רייטער שרייט מיט א יוגנטלעך טענארל:

— לאזט דורך! מיט א פאקעט צום קאמאנדיר! לאזט דורך!

זיין פערד היצט זיך, דרייט מיטן הינטן, גייט טענצלדיק. די מענטשן רוקן זיך אומגערן אפ, דער רייטער רייט כלומרשט פאמעלעך, נאר באלד פארשווינדט ער הינטער די וואגנס, הינטער די רוקנס פון די אקסן און פערד, און בלויז זיין פיקע וויגט זיך איבער דער פילצאליקער מחנה, זיך דערנענטערנדיק צום דאן.

LXI

אין משך פון טאג זענען אויף דער לינקער זייט דאן ארי־בערגעווארפן געווארן אלע אויפשטענדערישע אפטיילונגען און

פליטים. די לעצטע זענען אַריבער די רייטער־סאָטניעס פון וויעשענסקער פולק, פון גריגאָרי מעליעכאָווס ערשטער דיוויזיע.

ביז אָוונט האָט גריגאָרי מיט צוועלף אויסדערווײלטע סאָטניעס אויפגעהאַלטן דעם דרוק פון דער דרייאונדרייסיקסטער רויטער קובאַנער דיוויזיע. אַ זייגער פינף האָט ער פון קודינאָוון באַקומען אַ ידיעה, אַז די מיליטערישע אָפּטיילונגען און פליטים זענען שוין אַריבער, און ערשט דעמאָלט האָט ער אַרויסגעגעבן אַ באַפעל אָפּצוטרעטן.

לויטן פריער אויסגעאַרבעטן פלאַן, האָבן די אויפשטענדערישע סאָטניעס פון דער דאָנער געגנט געדאַרפט אַריבערגיין און פאַרנעמען אַן אָרט יעדערע קעגנאיבער איר כוטאָר. מיטאָג־צייט האָבן אין שטאַב אָנגעהויבן אָנקומען ראַפּאָרטן פון די סאָטניעס. די מערהייט פון זיי האָט שוין געהאַט פאַרנומען ערטער אויפן לינקן ברעג, קעגנאיבער זייערע כוטאָרן.

אַהין, וווּ צווישן די כוטאָרן האָבן זיך געפונען אָפענע ערטער, האָט דער שטאַב אַריבערגעוואָרפן די קאָזאַקן־סאָטניעס פון דער סטעפּישער געגנט ביים ברעג. די סאָטניעס פון קרוזשילין, מאַקסאַיעוואָ־סינגין, קאַרגין, לאַטישעוו, ליכאָווידאָוו און גראַטשעוו האָבן פאַרנומען די אָפענע ערטער צווישן די כוטאָרן פּיגאַרעוו, וויעשענסק, לעביאַזשין און קראַסנאָיאַרסק; די איבעריקע זענען אַוועקגעגאַנגען אין רוקן, אין דער ריכטונג פון די כוטאָרן ביים דאָן — דובראָווקע, טשאָרני, גאָראָכאָווקע און האָבן געדאַרפט, לויט סאַפּאָנאָווס אָנווייזונג, שאַפן יענעם רעזערוו, וועלכער וואָלט צונויץ געקומען דער אָנפירונג אין פאַל פון אַ דורכריס.

איבער דער לינקער זייט דאָן, פון די לעצטע כוטאָרן פון דער קאַזאַנער סטאַניצע אויף מערב ביז אוסט־כאָפּער האָט אויף הונדערט פופציק ווייאָרסט זיך אויסגעצויגן דער אויפשטענדערישער פראָנט.

די אַריבערגעגאַנגענע קאָזאַקן האָבן זיך געגרייט צו פּאָזיציע־קאַמפן: זיי האָבן אייליק געגראָבן טראַנשייען, אונטערגעהאַקט און צעזעגט טאָפּאָל־ביימער, ווערבעס, דעמבעס, איינגעאָרדנט

בלינדאַזשן און נעסטן פון קוילנוואַרפער. אַלע לײדיקע זעק, וואָס האָבן זיך געפונען ביי די פּליטים, האָבן זיי אָנגעשיט מיט זאַמד, אויסגעלייגט איינעם אויפן צווייטן אין דער סאָרם פון אַ ברוסטווער פאַר דער לאַנגער ליניע טראַנשייען.

פאַרנאַכט-צו איז דאָס גראָבן טראַנשייען אומעטום געווען פאַרענדיקט. נאָך וויעשענסק, אין יונגן סאָסנע-וועלד האָבן זיך פאַרמאַסקירט די ערשטע און דריטע אויפשטענדערישע באַטארייעס. אויף אַכט האַרמאַטן איז געווען סך-הכל פינף גראַנאַטן. עס האָבן געהאַלטן אין אויסגיין אויך די ביקסן-קוילן. קודינאָוו האָט מיט אַ ספּעציעלן רייטער צעשיקט אַ באַפעל, וואָס האָט שטרענג פאַרבאָטן זיך אָפּצושיסן. אין באַפעל איז פּראָפּאָנירט געוואָרן אויסצוטיילן פון די סאָטניעס צו איינעם אָדער צוויי בעסטע שיסערס, באַזאָרגן זיי מיט אַ גענוגנדער צאָל קוילן, כדי די דאָזיקע אויסגעצייכנטע שיסערס זאָלן פאַרניכטן די רויטע באַדינונג פון די קוילנוואַרפערס און די רויטאַרמייער, וועלכע וועלן זיך ווייזן אויף די גאַסן פון די כוטאָרן אויפן רעכטן ברעג. די איבעריקע איז דערלויבט געווען צו שיסן בלויז אין דעם פאַל, ווען די רויטע וועט איינפאַלן צו פּרוּוון אַריבערגיין דעם טייך.

גריגאָרי מעליעכאָוו האָט שוין אין בין-השמשות באַזוכט די צעוואָרפענע טיילן פון זיין ערשטער דיוויזיע ביים דאָן, נעכטיקן האָט ער זיך אומגעקערט קיין וויעשענסק.

אַנלייגן פייערן איז פאַרבאָטן געווען. מען האָט אויך נישט געזען קיין פייער אין וויעשענסק. די גאַנצע געגנט פון דאָן איז געזונקען אין אַ לילאַ-נעפּל.

פאַרטאָג האָבן אויפן באַזקער ברעג זיך באַוויזן די ערשטע רויטע פּאַטראָלן. באַלד האָבן זיי זיך גענומען וויגן איבער אַלע בערגלעך פון רעכטן ברעג פון אוסט-כאָפּער ביז קאַזאַן. דער רויטער פראָנט האָט ווי אַ מעכטיקע לאַווינע זיך צוגעקאָלערט צום דאָן. דערנאָך זענען די פּאַטראָלן פאַרשוווּנדן און ביזן מיטן-טאָג האָבן די בערגלעך געפּוסטעוועט אין אַ שווערער שטילקייט.

אויפן העטמאַנישן שליאַך האָט דער ווינט אויפגעהויבן וויי-

סע זיילן שטויב. אויף דרום איז נאָך אַלץ געהאָנגען דער פּורפּור-שוואַרצער נעפּל פֿון דער שׂרפֿה. די פֿון ווינט-צעטריבענע וואָלקנס האָבן זיך ווידער באַהאָפטן. איבערן בערגל האָט זיך אויסגעלייגט אַ געפֿליגלטער שאָטן פֿון די וואָלקנס. עס האָט אַ בלענד געטון אַ בליץ, אַ ווייסער אין טאָג-ליכט. ער האָט מיט זילבערדיקן זיגזאַגישן האַפּט אויף אַן אויגנבליק אַרומגעצוימט דעם בלויען וואָלקן, ווי אַ פֿינקלענדיקע פֿייל זיך אַ שלײדער געטון אַראָפּ און אַריינגעשלאָגן אין דער שטיפּער, בולטער ברוסט פֿון בערגל, וואָס איז געזעסן ווי אויף דער וואַך. דער דונער האָט ווי צעשפּאָלטן דעם שווערן וואָלקן, וואָס איז נידעריק געהאָנגען: פֿון זיין איינגעווייד האָט אַ פֿלייץ געטון אַ רעגן. דער ווינט האָט אים קרום אויסגעבויגן, געטראָגן אין ווייסע טאַנצנדיקע כוואַליעס איבער די שיפּועים פֿון די דאָנער קרייד-בערג, איבער די פֿון דער היץ פֿאַרוועלקטע זון-רויזן, איבער די געבויגענע זאַנגען-קעפּ.

דער רעגן האָט באַניייט דאָס יונגע, נאָר פֿון שטויב זקניש-גרויע בלעטערוואַרג. זאַפֿטיק האָט זיך צעגלאַנצט די זומער-תּבֿואה, אויפֿגעהויבן די קיילעכיקע קערנדיקע קעפּ האָבן די געל-פּנימדיקע זון-רויזן, פֿון די גערטענער האָט אַ ווייע געטון מיט אַ האָניק-ריח פֿון די צעבליטע קירבעסן, די ערד, וואָס האָט געשטילט איר דורשט, האָט געאָטעמט מיט דאַמף...

אויף די וואַך-בערגלעך, וואָס זענען ווי אַ שיטערע קייט געלעגן אויפֿן רוקן פֿון דער דאָנער בערג-קאַם און זיך אַוועקגעצויגן לענגאויס דעם דאָן ביזן אַזאָווישן ים, האָבן נאָך האַלבן טאָג ווידער זיך באַוויזן די פּאַטראָלן פֿון די רויטאַרמייער.

פֿון די בערגלעך האָט די געל-גרויע פֿלאַכע דאָנער געגנט, צעשניטן דורך די גרינע פֿאַרוואַקסענע, זומפּיקע אינזלען, זיך געזען אויף צענדליקער ווייאָרסט. די רויטאַרמייאישע פּאַטראָלן האָבן פֿאַרזיכטיק אָנגעהויבן אַראָפּרייטן אין די כוטאָרן. פֿון באַרג האָט אין טיראַליערן אָנגעהויבן צו אַראָפּשטראָמען די אינפֿאַנטעריע. הינטער די וואַך-בערגלעך, אויף וועלכע די וואַך-לייט פֿון די עלטע פּעלקער — פֿון די פּאָלקאָווצעס און קעמפּערישע בראָדניקן — האָבן

אַמאָל אויסגעשפּירט דאָס אָנקומען פון שונא, זענען אַצינד גע־שטאַנען די רויטע באַטאַרייעס.

די באַטאַריי, וואָס איז אַוועקגעשטעלט געוואָרן אויפן ביעלאָגאָרער באַרג, האָט אָנגעהויבן באַשיסן וויעשענסק. דער ער־שטער גראַנאַט האָט אויפגעריסן אויפן פּלאַץ, און דערנאָך האָבן די גרויע רויכלעך פון די גראַנאַטן־עקספּלאָזיעס און מילך־ווייסע היטלען פון די שראַפּנעלן, וואָס זענען צעגאַנגען אויפן ווינט, באַ־דעקט די סטאַניצע. נאָך דריי באַטאַרייעס האָבן אָנגעהויבן באַ־שיסן וויעשענסק און די קאָזאַקישע טראַנשייען ביים דאָן.

אויף באָלשאָי גראָמאָק האָבן העפטיק זיך אָנגערופן די קוילנוואַרפער. צוויי „קאָטשקיסן" האָבן געקנאַלט מיט קורצע הפסקות און אַ „מאַקסים" האָט מיט אַ באַריטאָן אָן אויפהער פּו־נאַנדערגעשיט אַ דראָבנע געקלאַפּערײ, ווי פון אײַזערנע פּייק־לעך, באַשיסנדיק די גרופּן פון דער אויפשטענדערישער אינפאַנ־טעריע, וואָס זענען איבערגעלאָפן אויף דער צווייטער זייט דאָן. צו די בערגלעך האָבן זיך צוגערוקט די טאַבאָרן. אויף די שיפּועים פון די בערג, וואָס זענען באַוואַקסן געווען מיט נאָדל־ביימלעך, זענען געגראָבן געוואָרן אָקאָפּעס. אויפן העטמאַנישן שליאַך האָבן געגרילצט די רעדער פון די צוויי־רעדערדיקע וועגעלעך און פורן, נאָך זיי האָט ווי אַ לאַנגער זיך קנוילנדיקער פּאָרל נאָכגעטראָגן דער שטויב.

די הארמאַטן־שיסעריי איז פאָרגעקומען אויפן גאַנצן פראָנט, פון די דאָנער בערג, וואָס האָבן זיך דערהויבן איבער דער געגנט, האָבן די רויטע באַטאַרייעס באַשאָסן די צווייטע זייט דאָן ביז שפּעט אין אָוונט. דאָס פעלד, וואָס איז צעשניטן געווען דורך די טראַנשייען פון די אויפשטענדער, האָט געשוויגן אויפן גאַנצן שטח פון קאַזאַן ביז אוסט־כאָפּער. די אָנטרייבער האָבן זיך באַהאַלטן מיט די פערד אין די זומפּיקע ערטער, וואָס זענען געדיכט פאַר־וואַקסן געווען מיט ראָר־שטעקנס און קראָפּיווע. דאָרט זענען די פערד בּישט באַאומרויִקט געוואָרן דורך די מזיקן. אין וועלדל, וואָס איז אַרומגעפלאָכטן געווען מיט ווילדע האָפּן, איז געווען קיל. די

הויכע ווערבעס האָבן גוט פֿאַרשטעלט פֿאַר די רויטאַרמייאישע באַאָבאַכטער.

קיין לעבעדיק נפֿש איז נישט געווען צו באַמערקן אויף דער גרינער זומפּיקער ערד. בלויז פֿון צייט־צו־צייט האָבן אויף דער לאָנקע זיך באַוויזן די פֿיגורלעך פֿון די פּליטים, געטריבענע פֿון שרעק, וואָס האָבן זיך אַריבערגעפּעקלט ווייטער פֿון דאָן. אַ רויטאַרמייאישער קוילנוואַרפֿער האָט אויסגעשאָסן אויף זיי עטלעכע רייען. דאָס שאַרפֿע פּייפֿן פֿון די קוילן האָט די איבערגעשראָקענע פּליטים געוואָרפֿן צו דער ערד. זיי זענען געלעגן אין געדיכטן גראָז ביז פֿאַרנאַכט און ערשט דעמאָלט שנעל אַריבערגעלאָפֿן אין וואַלד אַריין, זיך נישט אומקוקנדיק געאײַלט אויף צפֿון, צו די זומפּן, וואָס האָבן גאַסטפֿריינטלעך געלאָקט מיט זייער געדיכטער פֿאַרוואַקסנקייט פֿון די אַלטע־ביימלעך און בערעזעס.

צוויי טעג האָט וויעשענסק זיך געפֿונען אונטער אַ שטאַרקער אַרטילערישער באַשיסונג. די איינוווינערס האָבן זיך נישט געוויזן פֿון די קעלערס אַרויס. בלויז בײַנאַכט האָבן אויפֿגעלעבט די גאַסן פֿון דער סטאַניצע, וואָס זענען צעגראָבן געווען דורך די גראַנאַטן פֿון די קוילנוואַרפֿער.

אין שטאַב זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרן השערות, אַז אַזאַ אינטענסיווע באַשיסונג איז נישט עפּעס אַנדערש, ווי אַ צוגרייטונג צו אַן אָנגריף, צום אַריבערגיין דעם טײַך. מען האָט מורא געהאַט, אַז די רויטע וועלן אָנהייבן דעם אַריבערגאַנג טאַקע קעגנאיבער וויעשענסק, מיטן ציל צו פֿאַרנעמען דעם כוטאָר, און אַרײַנדרינגענדיק ווי אַ קלין אין פֿראָנט, וואָס האָט זיך אויסגעצויגן אין אַ גלײַכער ליניע, צעטיילן אים אויף צוויי, און דערנאָך שוין פֿון קאַלאַטש און אוסט־מיעדוויעדיצאַ מיט אַן אָנגריף אין די פֿלאַנגען פֿולשטענדיק אים פֿאַרניכטן.

אויפֿן באַפֿעל פֿון קודינאָוו זענען אין וויעשענסק בײַם דאָן קאָנצענטרירט געוואָרן מער ווי צוואַנציק קוילנוואַרפֿער, וואָס זענען פֿאַרזען געווען מיט אַ גענוגנדער צאָל קוילן־לענטעס. די קאָ־

מאַנדירן פון די באַטאַרייעס האָבן באַקומען אַ באַפעל אויסצושיסן די געבליבענע גראַנאַטן בלויז אין פאַל, ווען די רויטע וועלן מאַכן אַ פרווו אַריבערצוגיין. דער פּאַראָם און די שיפלעך זענען אַוועקגעפירט געוואָרן אין דער בוכטע נאָך ווישעשענסק און האָבן דאָרט זיך געפונען אונטער אַ שטאַרקער באַוואַכונג.

גריגאָרי מעליעכאָוו האָט די מורא פון די שטאַב־לייט אויסגעזען נישט באַגרינדעט. אויף דער באַראַטונג, וואָס איז פאָרגעקומען דעם 24־סטן מאַי, האָט ער אויסגעלאַכט די פאָרזאָרגונגען פון איליאַ סאַפאָנאָוו און זיינע אָנהענגער.

— אויף וואָס וועלן זיי אַריבערגיין קעגנאיבער ווישקי? — האָט ער געזאָגט. — צי איז דען דערלאָזבאַר דאָ אַריבערצוגיין? איר גיט נאָר אַ קוק: אויף דער צווייטער זייט איז דער ברעג גאָל, ווי די פעל פון אַ פויק, אַ זאַמדיקער גלייכער שטח, ביים דאָן גופא — קיין וועלדל, קיין קוסט אפילו. ווו־זשע וועט זיך געפינען אַ שוטה, וואָס וועט אים איינפאַלן אויף דעם אָרט אַריבערצוגיין? אייַן איליאַ סאַפאָנאָוו מיט זיינע פעיקייטן וואָלט געקאָנט קריכן אין אַזאַ אָפּגרונט... די קוילנוואַרפער וועלן אויף אַזאַ גאָלן ברעג אונטערשניידן אַלע ביז איינעם! און דו מיין נישט, קוּדינאָוו, אַז די רויטע קאָמאַנדירן זענען נאַרישער פון אונז. צווישן זיי געפינען זיך קליגערע קעפּ ווי ביי אונז! גלייך קעגנאיבער ווישקי וועלן זיי נישט גיין, און מיר דאַרפן זיך ריכטן אויף זיי נישט דאָ, נאָר אָדער דאָרט, ווו עס איז פלאַך, ווו עס געפינען זיך אַ סך אָנגעטראָגענע זאַמדן, אָדער דאָרט, ווו די געגנט איז אַ פאַרבאָרגענע, צווישן בערגלעך און וואַלד. אויף אַזעלכע באַדראָטע ערטער דאַרף מען שטאַרק אַכטונג געבן, באַזונדערס אין די נעכט; מען דאַרף די קאָזאַקן וואָרענען, זיי זאָלן זיך נישט פאַרגעסן, נישט פאַרזען און צו די געפערלעכע ערטער באַצייטנס צופירן רעזערוון, עס זאָל זיין וואָס אַרויסצורוקן אין אַ נויט־פאַל.

— דו זאָגסט, — זיי וועלן נישט גיין אויף ווישקי? און פאַרוואָס שיסן זיי ביז שפעט אויף דער סטאַניצע פון די האַרמאַטן? — האָט געפרעגט סאַפאָנאָוו געהילך.

— דאָס פֿרעג שוין בײַ זײ. בלויז אויף װיִעשקי שיסן זײ? זײ שיסן אי אויף קאַזאַן, אי אויף יערינסק, אַפֿילו פֿון סעמיאָנאָװער באַרג — דערלאַנגען זײ. זײ שיסן אָן אויפֿהער פֿון די האַרמאַטן. זײ האָבן, מסתּמא, אַ ביסל מער גראַנאַטן, װי מיר. דאָס האָט אונזער דרע... אַרטילעריע בלויז פֿינף גראַנאַטן...

קודינאָװ האָט זיך צעלאַכט:

— נו, מיט דעם האָסטו טאַקע געטראָפֿן אין פּינטל אַרײַן!

— דאָ איז נישטאָ װאָס צו קריטיקירן! — האָט זיך באַלײדיקט דער קאָמאַנדיר פֿון דער דריטער באַטאַרייע, װאָס איז אָנװעזנד געװען אויף דער באַראַטונג. — דאָ דאַרף מען רעדן צו דער זאַך.

— רעד, װער האַלט דיך בײַ דער צונג? — קודינאָװ האָט זיך אָנגעכמורעט, גענומען שפּילן מיטן פּאַסעק. — מען האָט אײַך געזאָגט, טײַװלאָנים, נישט איינמאָל: „ברענגט נישט אויס אומזיסט קיין גראַנאַטן, באַהאַלט זײ אויף װיכטיקע פֿאַלן!” האָבן זײ נישט געפֿאָלגט, געשאָסן אָן אַ סדר, אַפֿילו אויף טאַבאָרן, און אַצינד, װען מ'האַלט שוין די הויזן אין דער האַנט — איז נישטאָ מיט װאָס אויסצושיסן. פּאַרװאָס־זשע זיך באַלײדיקן פֿון קריטיק? גריגאָרי איז גערעכט, װאָס ער לאַכט אויס אײַער אַרטילעריע. זי איז טאַקע מער נישט װערט, װי אויסגעלאַכט צו װערן!

קודינאָװ איז געװען אויף דער זײַט פֿון גריגאָריען, אַנטשלאָסן שטיצנדיק זײַן פֿאָרשלאַג װעגן פֿאַרשטאַרקן די װאַך איבער די ערטער, װאָס זענען צומײנסט פּאַסיק פֿאַר אַריבערגײן, און קאָנצענטרירן אין אומגעפֿערלעכער נאָענטקייט פֿון די באַדראָאָטע אָפּשניטן רעזערװ־אָפּטײלונגען. עס איז באַשלאָסן געװאָרן פֿון די קוילנװאַרפֿער, װאָס האָבן זיך געפֿונען אין דער װיעשענסקער סאָטניע גופֿא, אויסצוטײלן עטלעכע שטיק און זײ איבערגעבן די סאָטניעס פֿון ביעלאָגאָרסק, מערקולאָװ, גראָמקאָװ, אויף װעמעס אָפּשניטן דאָס אַריבערגײן איז געװען צומײנסט מעגלעך.

גריגאָריעס השערות, אַז די רויטע װעלן נישט אונטערנעמען קיין פּרוּװ אַריבערצוגײן קעגנאיבער װיִעשקי, נאָר אויסקלײַבן אַ מער באַקװעם אָרט, האָבן זיך באַשטעטיקט באַלד צומאָרגנס. אינ־

דערפרי האָט דער קאָמאַנדיר פון דער גראָמאָווער סאָטניע מיטגע־
טיילט, אַז די רויטע גרייטן זיך אַריבערצוגיין. די גאַנצע נאַכט
האָט אויף דער צווייטער זייט דאָן זיך געהערט אַ טומל, אַ קלאַפּן
פון האַמערס, אַ סקריפּען פון רעדער. אויף אָן אַ שיִער פורן האָט
מען פון ערגעץ געבראַכט קיין גראָמאָק ברעטער, זיי אַראָפּגעוואָרפן,
און גלייך האָבן אָנגעהויבן גרילצן זעגן, און מען האָט געהערט,
ווי מען האָט געקלאַפּט מיט העק און האַמערס. לויט דעם אַלעם
האָט מען געקאָנט אורטיילן, אַז די רויטע גרייטן זיך צו עפּעס. די
קאָזאַקן האָבן לכתחילה זיך משער געווען, אַז מען מאַכט אַ פּאָנ־
טאָן־בריק. צוויי דרייסטע חברה־לייט זענען ביינאַכט אַרויפגעגאַנ־
גען אויף אַ האַלבער וויאָרסט העכער פון אָרט, פונוואַנען עס האָט
זיך דערטראָגן דאָס גערויש פון דער טשעשלאַרסקער אַרבעט, זיך
אויסגעטון און אונטער דער באַהעלטעניש פון אָנגעטויענע קוסטעס
אויף די קעפּ, מיטן שטראָם זיך אַראָפּגעלאָזט אונטן. זיי זענען
געווען ביים סאַמע ברעג, נישט ווייט פון זיי האָבן זיך דורכגעשמו־
עסט די רויטאַרמייער פון די קוילנוואַרפער, וואָס זענען אַוועקגע־
שטעלט געווען הינטער די ווערבעס, עס האָבן דייטלעך זיך געהערט
די קולות און דאָס קלאַפּן פון די העק אין כוטאָר, נאָר פון וואַ־
סער האָט מען גאָרנישט געזען. אויב די רויטע האָבן עפּעס גע־
בויט, איז אַלנפאַלס נישט קיין בריק.

דער גראָמקאָווער סאָטניע־קאָמאַנדיר האָט פאַרשטאַרקט די
באַאָבאַכטונג פון שוגאַס זייט. פאַרטאָג האָבן די באַאָבאַכטער, וואָס
האָבן געקוקט דורך דער לאָרנעטע, גאָרנישט געזען. נאָר באַלד
האָט איינער פון זיי, וואָס האָט זיך גערעכנט נאָך אין דער דײ־
טשישער מלחמה פאַרן בעסטן שיסער אין פולק, באַמערקט אין פאַר־
טאָגיקן בין־השמשות אַ רויטאַרמייער, וואָס האָט זיך אַראָפּגעלאָזט
צום דאָן מיט צוויי געזאָטלטע פערד.

— אַ רויטער לאָזט זיך אַראָפּ צום וואַסער, — האָט דער קאָ־
זאַק אַ שעפּטשע געטון צו זיין חבר און אַוועקגעלייגט די לאָרנעטע.

די פערד זענען אַריינגעגאַנגען ביז איבער די קניִען, אָנ־
געהויבן טרינקען.

דער קאָזאַק האָט פאַרוואָרפן אויפן עלנבויגן פון דער ליניקער האַנט דעם נאָכהענגענדיקן רעמעט פון דער ביקס, לאַנג און טיכטיק געצילט...

נאָכן שאָס האָט איינס פון די פערד ווייך זיך אַ לייג געטון אויף אַ זייט, דאָס צווייטע האָט אין גאַלאָפּ זיך אַוועקגעלאָזט באַרג־אַרויף. דער רויטאַרמייער האָט זיך אָנגעבויגן אַראָפּצונעמען פון דערהרגעטן פערד דאָס זאָטל. דער קאָזאַק האָט אויסגעשאָסן אַ צווייט מאָל, עטיל זיך צעלאַכט: דער רויטאַרמייער האָט שנעל זיך אויסגעגלייכט, אָנגעהויבן אַנטלויפן פון דאָן, נאָר פּלוצלינג געפאַלן. ער איז געפאַלן מיטן פּנים אַראָפּ און מער זיך נישט אויפגעהויבן...

ווי נאָר גריגאָרי מעליעכאָוו האָט באַקומען די ידיעה וועגן דער צוגרייטונג פון די רויטע אַריבערצוגיין — האָט ער אָנגעזאָטלט זיין פערד און אַוועקגעריטן צום אָפּשניט, וווּ עס האָט זיך געפונען די סאָטניע פון גראָמאַק. נאָך דער סטאַניצע איז ער אַריבערגעריטן די שמאָלע אָזיערע, וואָס האָט זיך אויסגעטיילט פון דאָן און אַוועקגעפלאָסן ביזן סוף פון דער סטאַניצע, און אַריינגעריטן אין וואַלד.

דער וועג האָט אייגנטלעך געפירט איבער דער לאָנקע, נאָר דאָ איז געפערלעך געווען צו רייטן, דערפאַר האָט גריגאָרי בעסער אויסגעקליבן אַ געדרייטן וועג: מיטן וואַלד איז ער דורכגעריטן ביזן סוף פון דער ראַסאָכאָוועץ אָזיערע, איבער די בערגלעך און דורך די ווערבעס זיך דערקליבן ביזן קאַלמיקישן טייכל (אַ שמאָלער דורכפלוס, געדיכט פאַרוואַקסן מיט קריגעלעך, פלאַקס און קאַמיש, וואָס האָט פאַראייניקט איינעם פון די פאַשע־זומפּן מיט דער פאָדסטאָילער אָזיערע) און ערשט נאָכדעם, ווי ער איז אַריבערגעריטן : אָס קאַלמיקישע טייכל, האָט ער פאַרהאַלטן דאָס פערד און געלאָזט עס עטלעכע מינוט אָפּרוען.

ביזן דאָן איז געווען מיטן גלייכן וועג אַן ערך צוויי ווערסט.

רייטן צו די טראַנשייען איבער דער לאָנקע — האָט געהייסן זיך אונטערוואַרפן דער געפאַר דערשאָסן צו ווערן. מ'האָט געקאָנט

צוואַרטן ביז פאַרנאַכט, כּדי דורכצושניידן דעם גלייכן שטח פון דער לאַנקע, אין דער טונקלקייט, נאָר גריגאָרי, וועלכער האָט נישט ליב געהאַט צו וואַרטן און פלעגט תּמיד זאָגן, אַז „דאָס ערגסטע אין דער וועלט איז — וואַרטן אָדער דעריאָגן", האָט באַשלאָסן שוין צו רייטן. „כ'וועל מיך אַ לאָז טון אין גאַלאָפּ מיטן גאַנצן אימפּעט, וועלן זיי זיכער נישט טרעפן!" — האָט ער אַ טראַכט געטון, אַרויסרייטנדיק פון די קוסטעס.

ער האָט אויסגעקליבן אַ גרינע קופּקע ווערבעס, וואָס איז אַרויסגערוקט געווען פון וואַלד ביים דאָן, אויפגעהויבן דעם רצפּניק. פון פייערדיקן שמיץ און ווילדן היקע האָט דאָס פערד אַ ציטער געטון מיטן גאַנצן קערפּער, פאַרלייגט די אויערן, און אָננעמענדיק אַלץ מער שנעלקייט, ווי אַ פויגל זיך אַוועקגעטראָגן צום דאָן. גריגאָרי האָט נישט באַוויזן דורכצוגאַלאָפּירן אַ האַלבן הונדערט קלאַפּטער, ווי פון באַרג ביים רעכטן ברעג האָט נאָך אים אין לאַנגע רייען זיך צעטרילערט אַ קוילנוואַרפער. „טיווט! טיווט! טיו! טיו!" — האָבן ווי אַ באָבאָק געפייפט די קוילן. „ער האָט באַמערקט, דער פּעטער!" — האָט גריגאָרי אַ טראַכט געטון, צונויפדריקנדיק דעם פערדס זייטן, נאָכלאָזנדיק די לייצן, באַרירנדיק מיט דער באַק דעם פערדס גריווע, וואָס האָט געפלאַטערט אין קעגנאיבערדיקן ווינט. און ווי פאַרשטייענדיק זיין געדאַנק, האָט דער רויטער שיסער, וואָס איז געלעגן הינטער דער גריגער וואָפנשילד פון קוילנוואַרפער ערגעץ אויף אַ ווייס זאַמד-בערגל, אָנגעהויבן צילן פאָראויס, אַ שנייד געטון מיט אַ שטראָם פייער פון קוילנוואַרפער נידעריקער, און אונטער די פעדערשטע קאָפּיטעס פון פערד האָבן שוין געשמאַק גענומען טשמאָקען, ווי שלאַנגען צישען די קוילן, וואָס זענען אָנגעגליט געוואָרן פון פליען. זיי האָבן זיך איינגעביסן אין פייכטן באָדן, וואָס איז נאָך נישט טרוקן געווען פון די פרילינגדיקע וואַסערן, געשפּריצט מיט הייסער בלאָטע... „צאָק! ששטיו! צאָק!" און ווידער איבערן קאָפּ און אין די זייטן פון פערד! „טיוו! טיוט! טייייווו!"

זיך אונטערהייבנדיק אויף די רייט-אייזנס, איז גריגאָרי

כמעט געלעגן אויפֿן אויסגעשטרעקטן האַלז פֿון פֿערד. מיט שרעקלעכער שנעלקייט האָט זיך געקייקלט אַקעגן די גרינע קופּקע ווערבעס. ווען ער האָט שוין דערגרייכט האַלב וועג, האָט פֿון סעמיאַנאָווער באַרג אַ זעץ געטון אַ האַרמאַט. דער אייזערנער גרילץ פֿון גראַנאַט האָט אויפֿגעטרייסלט די לופֿט. דער נאָענטער ליאַרם פֿון אויפֿרייס האָט געבייט גריגאָריען זיך אַ וואַקל צו טון אין זאָטל. עס איז נאָך נישט פֿאַרטייבט געוואָרן אין זיינע אויערן דאָס יאָכצנדיקע פּייפֿן און וואָיען פֿון די שפּליטערס, עס האָבן נאָך נישט באַוויזן זיך אויפֿצוהייבן אין נאָענטן זומפּ די ראָרשטעקנס, וואָס זענען אומגעוואָרפֿן געוואָרן פֿון שטורמישן לופֿטדרוק, — ווי אויפֿן באַרג האָט זיך דערהערט אַ דונער פֿון אַ האַרמאַטן־שאָס, און דאָס וואָיען פֿון זיך דערנענטערנדיקן גראַנאַט האָט ווידער אָנגעהויבן שטיקן גריגאָריען, אים צודריקן צום זאָטל.

אים האָט זיך געדאַכט, אַז דער שטיקנדיקער גרילץ, וואָס האָט דערגרייכט די העכסטע אָנשטרענגונג, האָט אפֿשר אויף אַ הונדערטסטל רגע זיך איבערגעריסן, און אָט אין דעמדאָזיקן הונדערטסטל רגע האָט פֿאַר זיינע אויגן זיך אַ שטעל געטון אַ שוואַרצער וואָלקן, פֿון צעשמעטערנדיקן קנאַל האָט די ערד גענומען ציטערן און די פֿעדערשטע פֿיס פֿון פֿערד זענען ערגעץ ווי איינגעזונקען...

גריגאָרי האָט אויפֿגעוואַכט אין מאָמענט פֿון פֿאַלן. ער האָט זיך אָנגעקלאַפּט אָן דער ערד אַזוי שטאַרק, אַז אויף זיינע קניען האָבן געפּלאַצט די טוכענע האַקי־הויזן און די רעמעטלעך האָבן זיך אָפּגעריסן. די מעכטיקע, פֿון אויפֿרייס אויפֿגעטרייסלטע לופֿט־כוואַליע האָט אים ווייט אַוועקגעשליידערט פֿון פֿערד און שוין פֿאַלנדיק — האָט ער נאָך עטלעכע קלאַפּטער זיך געגליטשט איבערן גראָז, אָפּרייבנדיק זיך די הענט און די באַק אָן דער ערד.

פֿאַרטייבט פֿון פֿאַלן, האָט גריגאָרי זיך אויפֿגעהויבן אויף די פֿיס. פֿונדערהייך האָבן ווי אַ שוואַרצער רעגן זיך געשיט שטיקער

ערד און שטויב, אויסגעריסן גראָז מיטן וואָרצל... דאָס פערד איז געלעגן אויף צוואָנציק טריט פון גרוב, וואָס דער גראַנאַט האָט אויסגעגראָבן. זיין קאָפּ איז געווען אומבאַוועגלעך, נאָר די הינ־טערשטע פיס, וואָס זענען פאַרשיט געווען מיט ערד, דער נאַסער קערפּער פון שוויס און דער שיפער שטייפער ווייגדל האָבן קאָנ־וולסיוו געציטערט.

דער קוילנוואַרפער אויף דער צווייטער זייט דאָן איז פאַר־שוויגן געוואָרן. אַ מינוט פינף האָט אָנגעהאַלטן אַ שטילקייט. אי־בערן זומפּ האָבן אומרויִק געשריגן בלויע מעווען. גריגאָרי האָט גובר געווען זיין חלשות־געפיל און אַוועקגעגאַנגען צום פערד. זיי־נע פיס האָבן זיך געטרייסלט, זענען מאָדנע שווער געווען. ער האָט זיך געפילט אַזוי, ווי מען פילט זיך געוויינלעך ביים גיין נאָך אַ לאַנג אומבאַקוועם זיצן, ווען פון דער צייטווייליק־געשטערטער בלוט־צירקולאַציע זענען די פאַרשטאַרטע פיס פרעמד און יע־דער טריט קלינגט אָפּ אין גאַנצן קערפּער...

גריגאָרי האָט אַראָפּגענומען פון דערהרגעטן פערד דאָס זאָטל, און ווי נאָר ער איז אַריינגעגאַנגען צווישן די ראָר־שטעקנס פון נאָענטן זומפּ, וואָס זענען צעבראָכן געווען פון די שפּליטערס, האָט ווידער מיט גלייכע הפסקות אָנגעהויבן קלאַפּן אַ קוילנוואַרפער. דאָס פליען פון די קוילן האָט מען נישט געהערט. אפנים, מען האָט פון באַרג געשאָסן שוין אין עפּעס אַ נייעם ציל.

אין אַ שעה אַרום איז ער אָנגעקומען צום ערד־שטיבל פון סאָטניע־קאָמאַנדיר.

— זיי האָבן ערשט אויפגעהערט די טשעשלער־אַרבעט, — און ביינאַכט וועלן זיי זיכער ווידער אָנהייבן אַרבעטן. איר וואָלט אונז צוגעשיקט אַ ביסל קוילן, וואָרים — כאָטש שריי — האָבן מיר נישט מער, ווי צו איין אָדער צוויי ביקסן־מאַגאַזינען אויף אַ מאַן.

— קוילן וועט מען צוברענגען פאַרנאַכט. לאָז די אויגן נישט אַראָפּ פון יענעם ברעג.

— אַזוי טוען מיר טאַקע. היינט ביינאַכט רעכן איך אַרויסצו־רופן פרייווילִיקע, זיי זאָלן אַריבערשווימען און זען, וואָס זיי מאַכן דאָרט.

— און פאַרוואָס האָסטו די נאַכט נישט געשיקט ?

— איך האָב געשיקט, גריגאָרי פּאַנטעלעיעוויטש, צוויי, נאָר זיי האָבן מורא געהאַט אין כוטאָר אַריינצוגיין. פאַרן ברעג זענען זיי דורכגעשווומען, און אין כוטאָר אַריין — מורא געהאַט... קאָן מען דען עמעצן צווינגען ביי אַזאַ לאַגע ? די זאַך איז אַ ריזיקאַלישע. אויף זייער וואַך־פּאָסטן זיך אָנגעשטויסן — וואָלטן זיי גלייך צורעכט געמאַכט. נאָענט פון זייערע היימען ווייזן די קאָזאַקלעך נישט אַרויס עפּעס אַזאַ גרויסע העלדישקייט... אין דער דייטשישער מלחמה האָבן נישט געפעלט קיין בעלנים־ריזיקאַנטן אויף אַ קרייץ, און דאָ, — נישט נאָר אויף אַ געפּערלעכער אויסשפּירונג, נאָר אפילו אויף אַ וואַך־פּאָסטן איז שווער עמעצן צו דערבעטן. דערצו נאָך די צרה מיט די ווייבער : זיי זענען זיך צונויפגעלאָפן צו די מענער, נעכטיקן דאָ אין די אָקאָפּעס, און אַרויסטרייבן זיי איז נישט מעגלעך. נעכטן האָב איך אָנגעהויבן זיי אַרויסטרייבן, האָבן די קאָזאַקן גענומען דראָען אויף מיין חשבון : „זאָל ער בעסער אָפּזיצן, וואָרים מיר וועלן זיך מיט אים גיך אָפּפּאַטיקן !”

פון סאָטניע־קאָמאַנדירס ערד־שטיבל איז גריגאָרי אַוועקגעגאַנגען אין די טראַנשייען אַריין. זיי האָבן זיגזאַגיש זיך געצויגן איבערן וואַלד אויף אַ צוואַנציק קלאַפטער פון דאָן. דעמבע־ביימלעך, אַקאַציע־קוסטעס און געדיכט־פאַרוואַקסענע יונגע טאָפּאָלן האָבן פאַרשטעלט דעם געלן אויפשיט פון ברוסטווער פאַר די אויגן פון די רויטאַרמייער. די קאָמוניקאַציע־וועגן האָבן פאַראייניקט די טראַנשייען מיט די בלינדאַזשן, ווו די קאָזאַקן האָבן אָפּגערוט. אַרום די ערד־שטיבלעך האָבן זיך געוואַלגערט בלויע שופּן פון געטרוקנטע פיש, ביינער פון שעפּסנס, שאָלן פון בירהעקעס, פּיטומס פון פּאַפּיראָסן, שמאַטעס ; אויף די צווייגן זענען געהאַנגען אויסגעוואַשענע זאָקן, ליוונטענע אונטער־הויזן, אָנוטשעס, ווייבערישע העמדער און קליידלעך...

באַלד פון ערשטן ערד־שטיבל האָט זיך אַרויסגערוקט אַ קאָפּ אָן אַ טיכל פון אַ יונג פאַרשלאָפן ווייבעלע. זי האָט זיך

אויסגעריבן די אויגן, גלייכגילטיק באַטראַכט גריגאָריען; ווי אַ באַבאַק אין זיין נאָרע פאַרשווונדן אין דער שוואַרצער עפענונג פון אַרויסגאַנג. אין שכנישן ערד-שטיבל האָט מען שטיל געזונגען. אין די מענערישע קולות האָט זיך אַריינגעפלאָכטן אַן איינגעהאַלטן, אָבער הויך און ריין קול פון אַ פרוי. ביים סאַמע אַריינגאַנג אין דריטן ערד-שטיבל איז געזעסן אַ נישט יונגע, זויבעראָנגעטועטע קאָזאַטשקע. אויף אירע קניען איז געלעגן אַ שוואַרץ-גרויער באַטשופּרינטער קאָפּ פון אַ קאָזאַק. ער האָט געדרימלט, באַקוועם ליגנדיק אויף אַ זייט, און דאָס ווייב האָט אים פלינק געלויזט, געקנאַקט אויף אַ הילצערנער געציינדלטער קאַם די לייז מיט די שוואַרצע רוקנס, אַראָפּגעטריבן די פליגן, וואָס האָבן זיך געשטעלט אויפן פנים פון איר באַיאָרט „פריינטל״. ווען נישט דאָס בייזע קנאַלן פון קוילנוואַרפער פון דער צווייטער זייט דאָן, דאָס הילכיקע זעצן פון די האַרמאַטן, וואָס האָט זיך דערטראָגן פון ערגעץ אינדערהייך, פון די מיגולינער אָדער קאַזאַנער יורטן, וואָלט מען געקאָנט מיינען, אַז ביים דאָן האָבן זיך אָפּגעשטעלט אויף לאַגער אַ חברה שניטערס, — אַזוי פרידלעך איז געווען דער אָנבליק פון דער גראָמקאָווער אויפשטענדערישער סאָטניע, וואָס האָט זיך געפונען אויף דער פייער-ליניע.

דאָס ערשטע מאָל אין משך פון די פינף יאָר מלחמה האָט גריגאָרי געזען אַזאַ אומגעוויינלעך פּאָזיציע-בילד. נישט זייענדיק בכוח זיך אָפּצוהאַלטן פון שמייכלען, איז ער געגאַנגען פאַרביי די ערד-שטיבלעך און אומעטום האָט זיין בליק אָנגעטראָפן אויף ווייבער, וואָס האָבן באַדינט זייערע מענער, געניייט, אויספאַרראָכטן דאָס קאָזאַקישע אָנטון, געוואַשן די מיליטערישע וועש, געקאָכט און ריין געמאַכט די כלים נאָכן נישט איבעריק-בשפעדיקן מיטאָג.

— איר לעבט דאָ נישקשה! מיט באַקוועמלעכקייטן... — האָט גריגאָרי געזאָגט דעם סאָטניע-קאָמאַנדיר, זיך אומקערנדיק אין זיין ערד-שטיבל.

דער סאָטניע-קאָמאַנדיר האָט זיך צעשמייכלט:

— מיר לעבן דאָ — ווי מען דאַרף שוין נישט בעסער.

— שוין טאַקע צו באַקוועם ! — גריגאָרי האָט זיך אָנגעכמורעט : — די ווייבער דאַרף מען גלייך פֿונדאַנען משלח זיין ! אין מלחמה — און אַזאַ אָרדענונג !... אַ מאַרק איז דאָ בײַ דיר אָדער אַ יריד ! וואָס איז דאָס אַזוינס !... אַזוי וועלן די רויטע דעם דאָן אַריבערגיין, און איר וועט אפילו נישט דערהערן, עס וועט קיין צייט נישט זיין צו הערן, איר וועט מיט די ווייבער פֿאַרנומען זיין... טרייב אַרויס אַלע, ווי נאָר עס וועט טונקל ווערן ! וואָרים איך וועל מאָרגן קומען, און אויב איך וועל נאָך דאָ טרעפֿן אַ קליידל, וועל איך דיר דעם ערשטן דעם קאָפּ אַראָפּדרייען !

— אַזוי דאַרף טאַקע זיין... — האָט דער סאָטניע-קאָמאַנדיר גערן מסכּים געווען. — איך אַליין בין קעגן די ווייבער, אָבער וואָס טוט מען מיט די קאָזאַקן ? די דיסציפּלין איז קאַליע געוואָרן... די ווייבער האָבן זיך פֿאַרבענקט נאָך די מענער, מיר פֿירן דאָך שוין מלחמה דעם דריטן חודש !...

און אַליין האָט ער, רויט-ווערנדיק, זיך געזעצט אויף דער נאַרע, צו פֿאַרשטעלן מיט זיך דאָס נאַכלעסיק-אַוועקגעוואָרפֿענע רויטע ווייבערישע פֿאַרטיכל און, אַוועקדרייענדיק זיך פֿון גריגאָריען, האָט ער דראָענדיק געוואָרפֿן זײַטיקע בליקן אויפֿן ווינקל פֿון ערד-שטיבל, וואָס איז אָפּגעצוימט געווען מיט אַ פּלאַכטע און פֿונוואַנען עס האָט אַרויסגעקוקט דאָס לאַכנדיקע שוואַרצע אויג פֿון זיין אייגן ווייבעלע...

LXII

אַקסיניאַ אַסטאַכאָוואַ האָט זיך באַזעצט אין וויעשענסק בײַ איר מומע, וואָס האָט געוווינט אין עק פֿון דער סטאַניצע, נישט ווייט פֿון דער נייער צערקווע. דעם ערשטן טאָג האָט זי אַרומגעזוכט גריגאָריען, נאָר ער איז נאָך נישט געווען אין וויעשענסק, און אויפֿן צווייטן טאָג האָבן ביז שפּעט איבער די גאַסן און געסלעך געפּייַפֿט קוילן, זיך אויפֿגעריסן גראַנאַטן, און אַקסיניאַ האָט זיך נישט אַנטשלאָסן אַרויסצוגיין פֿון דער כאַטע.

„ער האָט מיך אַרויסגערופן קיין ווישקי, צוגעזאָגט — מיר וועלן זיין צוזאַמען, און אַליין פליט ער אַרום, דער טייוול ווייסט ווו!” — האָט זי בייז געטראַכט, ליגנדיק אין אַלקער אויפן קופערט, בייסנדיק די העלע ליפן, וואָס האָבן שוין אָנגעהויבן אָפּבליאַקירט ווערן. די זקנה, די מומע, איז געזעסן ביים פענסטער, געשטריקט אַ זאָק, נאָך יעדן האַרמאַטן-שאָס זיך געצלמט.

— אָך, האַר יעזוס! אַ חשק דאָס איז! און צוואָס פירן זיי מלחמה? און צוואָס האָבן זיי זיך איינגעגעסן איינער אין צווייטן?

אויף דער גאַס, אויף אַ פופצן קלאַפטער פון דער כאַטע, האָט אויפגעריסן אַ גראַנאַט. אין דער כאַטע האָבן מיט אַ יעמערלעך קלינגען זיך גענומען שיטן די שויבן פון די פענסטער.

— מומע! גיי אַוועק פון פענסטער, מ'קאָן דאָך נאָך טרעפן אין דיר — האָט אַקסיניאַ זיך געבעטן.

די אַלטע האָט זי מיט חוזק באַטראַכט פון אונטער די ברילן צפער, פאַרדראָסיק געענטפערט:

— אָך, אַקסיוטקאַ! נו, דו ביסט שוין איינמאָל אַ נאַר, ווי איך זע. וואָס בין איך — זייער שונא, צי וואָס? פאַרוואָס זאָלן זיי שיסן אין מיר?

— זיי וועלן דיך אומגערן דערהרגענען! זיי ווייסן דאָך נישט ווו די קוילן פליען.

— זיי וועלן דיר שוין דערהרגענען! זיי זען דיר שוין נישט! זיי שיסן אין די קאָזאַקן, די קאָזאַקן זענען זייערע שונאים, אָבער איך — אַ זקנה, אַן אַלמנה, צוואָס דאַרפן זיי מיך? נישקשה, זיי ווייסן אין וועמען צו צילן פון די ביקסן, פון די האַרמאַטן!

אינמיטן טאָג האָט איבער דער גאַס, אין דער ריכטונג פון נאָענטן אויסבויג זיך דורכגעטראָגן גריגאָרי, אָנגעבויגן צום האַלז פון זיין פערד. אַקסיניאַ האָט אים דערזען דורכן פענסטער, אַרויסגעשפרונגען אויפן גאַנעקל, וואָס איז אַרומגעפלאָכטן געווען מיט ווילדע וויינטרויבן, און אַ געשריי געטון: „גרישאַ!”... — נאָר גריגאָרי איז שוין פאַרשוווּנדן הינטערן ראָג, בלויז דער שטויב, וואָס

איז אויפגעהויבן געוואָרן דורך די קאָפּיטעס פון זיין פערד, האָט פּאַמעלעך זיך אַראָפּגעזעצט אויפן וועג. לויפן אים נאָכיאָגן האָט נישט געהאַט קיין זין. אַקסיניאַ איז געשטאַנען אַ ווײַלע אויפן גאַנעק, זיך צעוויינט מיט ביטערע טרערן.

— דאָס האָט נישט סטיעפּאַ זיך דורכגעטראָגן? וואָס ביסטו עפּעס אַרויסגעלאָפן, ווי אַ משוגענע? — האָט די מומע געפרעגט.

— ניין... דאָס איז איינער פון אונזער כוטאָר... — האָט אַקסיניאַ מיט טרערן געענטפערט.

— פאַרוואָס־זשע גיסן זיך טרערן ביי דיר? — האָט די נייגיריקע אַלטיטשקע זיך נאָכגעפרעגט.

— און צוווּאָס, מומענקע, דאַרפט איר דאָס וויסן? דאָס איז נישט פאַר אייער שכל...

— שיין נישט פאַר מיין שכל... נו, מסתמא, דער געליבטער זיך דורכגעטראָגן... וואָס דען־זשע! בחינם וואָלסטו נישט אַרויסגעשריגן... כ'האָב אַליין אַ לעבן דורכגעלעבט, ווייס איך!

פאַרנאַכט איז אין דער כאַטע אַריינגעקומען פּראָכאָר זיקאָוו.

— וואָס מאַכט איר! איז נישטאָ ביי אייך, באַלעבאָסטעשי, עמעצער פון טאַטערישן כוטאָר?

— פּראָכאָר!! — האָט אַקסיניאַ דערפרייט אויסגעשריגן און אַרויסגעלאָפן פון אַלקער.

— נו, מויד, האָסט מיר אַ גוט שטיקל אַרבעט פאַרגעבן, איך האָב שוין קיין פּיס נישט, דיך זוכנדיק! דו קענסט דאָך אים? ער איז דאָך אין פּאָטער אַריין געראָטן. אינדרויסן גייט אַ שיסעריי, אַז ס'איז חושך, קיין לעבעדיק נפש זעט מען נישט, און ער — אין איין אָטעם: „געפין זי מיר! אַז נישט וועל איך דיך לעבעדיקערהייט אין קבר אַריינטרייבן!"

אַקסיניאַ האָט אָנגעכאַפּט פּראָכאָרן ביים אַרבל פון דער בלוזע, אים אַריינגעשלעפּט אין פּעדערהויז.

— וווּ־זשע איז ער, דער פאַרשאָלטענער?

— הם... וווּ זאָל ער זיין? פון דער פּאָזיציע צופוס געקומען. דאָס פערד האָט מען היינט אונטער אים דערהרגעט? אַ ביי-

זער געקומען, ווי אַ הונט, וואָס מען האָט אים נאָר־וואָס פון דער קייט אָפּגעלאָזט. „האָסט זי געפונען?" פרעגט ער. „ווי־זשע קאָן איך זי געפינען? — זאָג איך. — איך קאָן דאָך זי נישט באַשאַפן!" און ער: „אַ מענטש איז נישט קיין שפּילקע!" און ווי ער גיט דאָס אַ היקע אויף מיר... אַן אמתער וואָלף אין מענטשן־געשטאַלט!

— וואָס האָט ער געזאָגט?

— פאַרנעם דיך און קום, מער גאָרנישט!

אַקסיניאַ האָט אין איין מינוט צונויפגעבונדן איר פּעקעלע, איילִיק זיך געזעגנט מיט דער מומע.

— סטיעפּאַן האָט געשיקט?

— סטיעפּאַן, מומענקע!

— נו, גריס אים אין מיין נאָמען. פאַרוואָס־זשע איז ער אַליין נישט אַריינגעקומען? ער וואָלט אַ ביסל מילך געטרונקען, קרעפּלעך זענען ביי אונז געבליבן.

אַקסיניאַ האָט נישט אויסגעהערט ביזן סוף און אַרויסגעלאָפן פון דער כאַטע.

ביז זי איז צוגעקומען צו גריגאָריעס קוואַרטיר — האָט זי שוין שטאַרק געסאַפּעט און בלייך געוואָרן. שוין צו שנעל איז זי געגאַנגען, אַזוי אַז פּראָכאָר האָט צום סוף זי שוין אפילו אָנגעהויבן בעטן:

— הער מיך נאָר אויס! איך אַליין בין אין די יונגע יאָרן מיידן נאָכגעלאָפן, נאָר קיינמאָל זיך נישט אַזוי געאיילט ווי דו. צי דו האָסט קיין געדולד נישט? אָדער עס ברענט ערגעץ? איך האָב דאָך שוין קיין אָטעם נישט! נו, ווער לויפט עס אַזוי אַיבער זאַמד? אַלץ קומט ביי אייך אַרויס נישט אויף קיין מענטשלעכן שטייגער...

און פאַר זיך האָט ער געקלערט: „זיי האָבן זיך ווידער צונויפגעשפּאַנט... נו, אַצינד וועט זיי שוין אפילו דער טייוול אַליין נישט צעשיידן! זיי טוען זיך זייער זאַך, און איך האָב זי געדאַרפט, די צויג, אונטער די קוילן צו זוכן... באַהיט און באַשירמט זאָל מען ווערן — נאַטאַליאַ זאָל געוווּיר ווערן. זי וואָלט דאָך מיך

אַ לעבעדיקן אויפגעגעסן... קאָרשונאָוויס גזע קענען מיר אויך !
ניין, ווען איך וואָלט נישט פאַרלוירן דאָס פערד מיט דער ביקס
אין מיין שיכּורן צושטאַנד, וואָלט איך דיך שוין נישט געגאַנגען
זוכן איבער דער סטאַניצע ! איך וואָלט צו דעם קיין האַנט נישט
צוגעלייגט...״

אין דער שטוב מיט די פעסט־פאַרמאַכטע לאָדנס האָט רוי־
כיק געברענט אַ נאַפט־לעמפל, גריגאָרי איז געזעסן ביים טיש. ער
האָט נאָר־וואָס אייסגערייניקט די ביקס און נאָך נישט פאַרענדיקט
דאָס אויסווישן די לופע פון מאַוזער, ווי די טיר האָט אַ סקריפּע
געטון. אויף דער שוועל איז שטיין געבליבן אַקסיניאַ. איר שמאָ־
לער ווייסער שטערן איז געווען פייכט פון שווייס, און אויף איר
בלייך פּנים האָבן מיט אַזאַ עקשנותדיקער ליידנשאַפט געברענט די
אויסגעברייטערטע בייזע אויגן, אַז גריגאָריעס האַרץ האָט פריי־
דיק אַ ציטער געטון ביים דערזען זי.

— האָסט מיך אַהערגעגאַרט... און אַליין... וועסטו פאַר־
פאַלן !... — האָט זי אַרויסגערעדט, שווער סאַפּענדיק.

ווי אַמאָל, מיט אַ סך יאָרן צוריק, ווי אין די ערשטע טעג
פון זייער פאַרבינדונג, האָט שוין פאַר איר אַצינד גאָרנישט עקזיס־
טירט, חוץ גריגאָריען. ווידער איז פאַר איר די וועלט אָפּגעשטאָרבן,
ווען גריגאָרי איז נישט געווען און ווידער איז זי אויפסניי באַשאַפן
געוואָרן, ווען ער האָט זיך צוריק באַוויזן !... נישט שעמענדיק זיך
פאַר פּראָכאָרן, האָט זי זיך אַ וואָרף געטון צו גריגאָריען, אים
אַרומגעפלאָכטן, ווי ווילדע האָפּן און, וויינענדיק, קושנדיק די האַרט־
האָריקע באַקן פון געליבטן, באַדעקנדיק מיט קורצע קושן זיין
נאָז, זיין שטערן, זיינע אויגן, זיינע ליפּן, האָט זי שטיל און כליפּ־
עענדיק געשעפּטשעט :

— איך בין פאַר־פּיי־ניקט גע־וואָרן !... קראַנק געוואָרן !
גרישענקאַ ! לעבן מיינס !

— נו, אָט... נו, אָט זעסטו דאָך... אָבער וואַרט־צו !... אַקסי־
ניאַ, הער אויף... — האָט גריגאָרי אין פאַרלעגנהייט געבורטשעט,
אָוועקדרייענדיק דאָס פּנים, אויסמיידנדיק צו קוקן אויף פּראָכאָרן.

ער האָט זי אַוועקגעזעצט אויף דער באַנק, אַראָפּגענומען

פון איר קאָפּ די שאַל, וואָס האָט זיך אַראָפּגערוקט אויפן נאַקן, צוגעגלעט אירע צעשויבערטע האָר.

— דו ביסט עפּעס...

— איך בין די זעלבע, ווי געווען! נאָר דו...

— ניין, בנאמנות, דו — ביסט אינגאַנצן צעטראָגן!

— אַקסיניאַ האָט אַרויפגעלייגט די הענט אויף גריגאָריעס אַקסלען, זיך צעלאַכט מיט טרערן, גענומען שנעל פּליסטערן:

— נו, ווי קאָן מען עס אַזוי? האָסט מיך גערופן... איך בין געקומען צופוס, אַלץ אַוועקגעוואָרפן, און דו ביסט נישטאָ... דו ביסט דורכגעריטן, איך בין אַרויסגעשפּרונגען, גענומען שרייען, און דו ביסט שוין הינטערן ראָג פאַרשוווּנדן... מען וואָלט דיך דערהרגעט, און איך וואָלט אויף דיר אפילו צום לעצטן מאָל נישט קיין קוק געטון...

זי האָט נאָך עפּעס געזאָגט, אומגעווייניך-צערטלעכס ליבס, ווייבערישס, נאַרישס און די גאַנצע צייט מיט די הענט געגלעט גריגאָריעס ברייטע אַקסלען, אומאויפהערלעך מיט אירע אויף אייביק אונטערטעניקע אויגן געקוקט אין זיינע אויגן אַריין.

אין איר בליק האָט געפלאַטערט עפּעס נעבעכדיקס און איינצייטיק זייער אכזריותדיקס, ווי אין די אויגן פון אַ געיאָגטער חיה, אַזוינס, פון וואָס גריגאָריען איז שווער און ווייטיקלעך געווען אויף איר צו קוקן.

ער האָט אַראָפּגעלאָזט די ברעמען, וואָס זענען אָפּגעברענט געוואָרן פון דער זון, איבער די אויגן, זיך גענייט צו שמייכלען, געשוויגן, און אירע באַקן האָבן אַלץ שטאַרקער זיך אָנגעצויגן מיט אַ הייסער ראָזקייט, און די אַפּלען האָבן זיך פאַרצויגן, ווי מיט אַ בלוי רויכל.

פּראָכאָר איז אַרויסגעגאַנגען אומגעזעגנט, אַ שפּיי געטון אין פּעדערהויז, דעם שפּיי צעריבן מיטן שטיוול.

— אַ כישוף — און שוין! — האָט ער מיט פאַרביטערונג אַ זאָג געטון, אַראָפּגייענדיק פון די שטיגעלעך און דעמאָנסטראַטיוו הויך אַ קלאַפּ געטון מיטן טיר.

LXIII

צוויי מעת־לעת האָבן זיי דורכגעלעבט, ווי אין אַ חלום, ישט געוווּסט פֿון קיין טאָג און פֿון קיין נאַכט, פֿאַרגעסן אָן אַלעם אַרומיקן. פֿון צייט־צו־צייט האָט גריגאָרי זיך אויפֿגעכאַפּט נאָ אַ קורצן פֿאַרשמאַכטן שלאָף און אין האַלב־טונקל געזען, אַקסי־ניעס אויפֿמערקזאַמען פֿאָרשנדיקן בליק, וואָס איז געווען אָנגע־שטעלט אויף אים. זי איז געווייגלעך געלעגן אויפֿן עלנבויגן, אונטערגעשפּאַרט די באַק מיט דער האַנט, געקוקט, כמעט נישט מרוגענדיק.

— וואָס קוקסטו ? — האָט גריגאָרי זי געפֿרעגט.

— איך וויל מיך אָנקוקן צו דער זעט... מען וועט דיך דער־הרגענען, דאָס האַרץ זאָגט מיר.

— נו, מילא, אַז דאָס האַרץ זאָגט דיר, — קוק, — האָט גרי־גאָרי געשמייכלט.

ערשט אויפֿן דריטן מעת־לעת איז ער אַרויסגעגאַנגען אויף דער גאַס. קודינאָוו האָט אינדערפֿרי געשיקט איין שליח נאָכן צווייטן, געבעטן אים קומען אויף אַ באַראַטונג. „איך וועל נישט קומען. זאָלן זיי אָן מיר זיך באַראַטן”, — האָט גריגאָרי געענטפֿערט די שליחים.

פּראָכאָר האָט אים געבראַנגט אַ ניי פֿערד, וואָס ער האָט באַקומען אין שטאַב. פֿאַרנאַכט צוגעריטן אויפֿן אָפּשניט פֿון דער גרעמאָווער סאָטניע, געבראַנגט דאָס זאָטל, וואָס ער האָט דאָרט איבערגעלאָזט. דערזעענדיק, אַז גריגאָרי קלויבט זיך אַוועקצופֿאָרן, האָט אַקסיניע דערשראָקן אים געפֿרעגט:

— וווּהין ?

— כ'וויל מיך צוכאַפּן אין טאַטערישן כוטאָר, אַ קוק טון ווי אונזערע פֿאַרטיידיקן דעם כוטאָר און דורך־אַגב געוויר ווערן ווו די פֿאַמיליע געפֿינט זיך.

— האָסט נאָך די קינדערלעך זיך פֿאַרבענקט ? — אַקסיניע האָט אַרומגעהילט מיט דער שאַל אירע שיפּע ברוינע פּלייצעס, ווי עס וואָלט איר קאַלט געווען.

— פאַרבענקט.

— וועסט אפשר נישט פאָרן, האַ?

— ניין, איך וועל פאָרן.

— פאָר נישט! — האָט אַקסיניאַ זיך געבעטן, און אירע אויגן אין די שוואַרצע אָרביטן האָבן אָנגעהויבן הייס צו פינקלען. — איז די פאַמיליע, הייסט עס, ביי דיר טייערער פון מיר? טייערער? עס ציט דיך אַהין, אַהער? וואָלסטו מיך אפשר גענומען צו דיר? מיט נאַטאַליען וואָלט איך ווי ס'איז דורכגעקומען: נו, גיי! פאָר! נאָר צו מיר ווייז דיך נישט מער! איך וועל דיך נישט אויפנעמען. איך וויל נישט אַזוי!... איך וויל נישט!

גריגאָרי איז שווייגנדיק אַרויסגעגאַנגען אין הויף אַריין, אויסגעזעסן אויפן פערד.

די סאָטניע טאָטערישע פוסגייער האָט זיך געפוילט צו גראָבן טראַנשייען.

— דער טייוול ווייסט, וואָס זיי האָבן אויסגעטראַכט, — האָט כריסטאָניאַ געזאָגט מיט אַ באַס. — וואָס זענען מיר, אויפן דייטשישן פראָנט, צי וואָס? גראָבט, הייסט עס, ברידערלעך, די אַלט-באַקאַנטע אָקאָפעס טיף ביז איבער די קניען. צי האָט דאָס אָבער אַ זין, אַזאַ האַרטע ערד צו גראָבן צוויי אַרשין די טיף? נישט נאָר מיט דער לאָפּעטע — מיט קיין אייזערנעם דראָנג וועסטו נישט אָפּקרישלען.

מען האָט אים געפאָלגט. אין האַרטן משופּעדיקן יאַר אויסגעגראָבן קליינע אָקאָפעס צום ליגן און אין וואַלד געמאַכט ערדשטיבלעך.

— האָבן מיר, הייסט עס, אָנגעהויבן לעבן ווי די באַבאַקעס! — האָט אַניקושקאַ, וואָס איז קיינמאָל נישט אַריינגעפאַלן אין מרה-שחורה, זיך געוויצלט. — מיר וועלן וווינען אין נאָרעס, זיך שפּייזן מיט גראָז, וואָרים תמיד ווילט איר פרעסן בלינצעס מיט סמעטענע, פלייש, לאָקשן מיט פיש... און אַ ביטל גראָז טויג נישט?

די טאַטאַרצעס האָבן די רויטע ווייניק באַאומרויִקט. קעגנאיבער דעם כוטאָר זענען נישט געווען קיין באַטאַרייעס. בלויז פון

צייט־צו־צייט האָט פון רעכטן ברעג אָנגעהויבן דראָבנע קלאַפּן אַ קוילנוואַרפער, באַשיסנדיק דעם באָאַבאַכטער, וואָס האָט זיך אַרויסגערוקט פון דער אָקאָפּע, און דערנאָך האָט ווידער אויף לאַנג זיך איינגעשטעלט אַ שטילקייט.

די רויטאַרמייאישע אָקאָפּעס האָבן זיך געפונען אויפן באַרג. פונדאַנען האָט מען אויך פון צייט־צו־צייט געשאָסן, נאָר אין כוטאָר אַריין זענען די רויטאַרמייער אַראָפּגעגאַנגען בלויז ביינאַכט און אויך נישט אויף לאַנג.

גריגאָרי איז געקומען אָנצורייטן אויף זיין פאַשע פאַרנאַכט.

אַלץ איז אים דאָ געווען באַקאַנט, יעדעס ביימעלע האָט אַרויסגערופן זכרונות... דער וועג האָט געפירט איבער דער דיעוויטשער וואַלד־לאַנקע, אויף וועלכער די קאָזאַקן האָבן אַלע יאָר אין טאָג פון הייליקן פּיאָטער געטרונקען בראַנפן, נאָכדעם ווי זיי האָבן צעטיילט די לאַנקע. ווי אַ האַלב־אינזל האָט זיך אַריינגעשניטן אין דער פּאַשע אַליאָשקעס וועלדל. מיט אַ סך יאָרן צוריק האָבן וועלף אין דעם וועלדל, וואָס האָט נאָך דעמאָלט נישט געהאַט קיין נאָמען, צעריסן אַ קו, וואָס האָט געהערט צו אַ געוויסן אַלעקסעי — אַן איינוווינער פון טאָטערישן כוטאָר. אַלעקסעי איז געשטאָרבן, דער זכר וועגן אים איז אָפּגעמעקט געוואָרן, ווי עס ווערט אָפּגעמעקט אַן אויפשריפט אויף אַ מצבה, אפילו זיין פאַמיליע־נאָמען האָבן די שכנים און לאַנדסלייט פאַרגעסן, אָבער דאָס וועלדל, וואָס איז אָנגערופן געוואָרן מיט זיין נאָמען, לעבט, שטרעקט קעגן הימל די טונקל־גרינע קרוינען פון די דעמבעס און דאָרן־קוסטעס. די טאָטאַרצעס האַקן זיי אויס צו מאַכן פון זיי די נייטיקע כלים פאַר דער באַלעבאַטישקייט, אָבער פון די ברייט־צעוואַקסענע שטאַמען שלאָגן פרילינגס־צייט אַרויס פרישע, יונגע קנאָספּן, אַ יאָר־צוויי געדויערט זייער אומבאַמערקט וואַקסן, און ווידער שטייט אַליאָשקעס וועלדל זומער־צייט — אין מאַלאַכיטער גרינקייט פון אויסגעשפּרייטע צווייגן, און האַרבסט־צייט — ווי אין אַ גילדערנעם שטאַכעל־פּאַנצער — אין רויטן ווידערשיין פון די אָנגעצונדענע דורך די מאָרגן־פרעסטלעך געשניצטע דעמבע־בלעטער.

זומער פלעכטן אין אַליאָשקעס וועלדל געדיכט אַרום די ווילד־

דע מאַלינעס די פּײַכטע ערד, אויף די שפּיצן פֿון די אַלטע דאָרנקוסטעס בינדן זיך נעסטן צירלעך־באַפּעדערטע, תּכלת־בלויע גאַפּעס און סראָקעס; האַרבסט־צײַט, ווען עס שמעקט פֿריש און ביטערלעך מיט חזיר־ניס און אָראָפּגעפֿאַלענע דעמבע־בלעטער, קומען אין וועלדל צו־גאַסט דורכפֿליענדיקע וואַלד־שנעפּן, און ווינטער זעט זיך בלויז דער קײַלעכיקער אָפּגעדריקטער שפּור פֿון פֿוקס, וואָס שלענגלט זיך, ווי אַ שנורל פּערל איבערן אויסגעשפּרייטן ווײַסן פּילץ פֿון שניי. גריגאָרי פֿלעגט נישט איינמאָל ייִנגלווײַז גיין אין אַליאָשקעס וועלדל אַרײַן אויפֿשטעלן שטײַגלעך אויף פֿוקסן...

ער איז געריטן אין קילן שאָטן פֿון די צווײַגן, איבער די אַלטע, פֿאַרוואַקסענע קאָליעס פֿון פֿאַראַיאָריקן וועג. ער האָט געמיטן די דיעוויטשער וואַלד־לאַנקע, אָנגעקומען צום שוואַרצן יאַר, און די זכרונות האָבן ווי אַ שיכּרות אים אַ שלאָג געטאָן אין קאָפּ אַרײַן. בײַ די דרײַ טאָפּאָלן האָט ער אַלס ייִנגל אַמאָל זיך געיאָגט נאָך ווילדע קאַטשקעלעך, וואָס האָבן זיך ערשט געהאַט אויסגעפּיקט. אין דער קײַלעכיקער אָזערע פֿון פֿאַרטאָג ביז נאַכט געכאַפּט קאַרפּן... און נישט ווײַט — געפֿינט זיך דאָס שירעמאַרטיקע קאַלינע־ביימל. עס שטייט אָפּגעזונדערט, איינזאַם און אַלט. מען זעט עס פֿון די מעליעכאָווס הויף, און יעדן האַרבסט פֿלעגט גריגאָרי, אַרויסגייענדיק אויפֿן גאַנעק פֿון זײַן כאַטע, זיך קוויקן מיט דעם קאַלינע־קוסט, וואָס האָט פֿונווײַטנס אויסגעזען, ווי אַרומגעכאַפּט מיט רויטע פֿײַער־צונגען. דער פֿאַרשטאָרבענער פּיעטראָ האָט אַזוי ליב געהאַט בלינצעס, געפֿילטע מיט ביטערלעכע האַרבע קאַלינעס...

גריגאָרי האָט מיט שטילן טרויער באַטראַכט די ערטער, וואָס זענען אים באַקאַנט געווען פֿון דער קינדהייט. דאָס פֿערד איז געגאַנגען, פֿויל אָפּיאָגנדיק מיטן ווײַדל די פֿליגעלעך, וואָס האָבן געדיכט געווימלט אין דער לופֿט, די ברוינע בייזע מוקן. דער גרינער בלעטער־ווייץ און ווילדער קאָרן האָבן זיך געבויגן אונטערן ווינט. די לאַנקע האָט זיך גרין געכוואַליעט.

אָנקומענדיק צו די אָקאָפּעס פֿון די טאָטערישע פֿוסגייער, האָט גריגאָרי געשיקט נאָכן פֿאָטער. ערגעץ־ווײַט אויפֿן לינקן פֿליגל האָט כריסטאָניאַ אַ געשריי געטאָן:

— פּראָקאָפּיטש, גיי שנעלער! דאַכט זיך, גריגאָרי איז גע־קומען!...

גריגאָרי איז אַראָפּגעשפּרונגען פון פערד, איבערגעגעבן די לייצן דעם צוגעקומענעם אַניקושקען, נאָך פונוויטנס דערזען דעם פאָ־טער, וואָס האָט אייליק אונטערגעהינקען.

— נו, וואָס מאַכסטו, אַנפּירער!

— און וואָס מאַכסטו, טאַטע.

— ביסט גנעקומען?

— קוים זיך אָפּגעריסן! נו, וואָס מאַכן דאָרט אונזערע? די מאַמע, נאַטאַליע ווו איז?

פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש האָט אַ מאַך געטון מיט דער האַנט, זיך פאַרקרימט. איבער זיין שוואַרצער באַק האָט זיך אַראָפּ־געגליטשט אַ טרער...

— נו, וואָס איז געשען? וואָס טוט זיך ביי זיי? — האָט גריגאָרי שאַרף און אומרויִק געפרעגט.

— זיי זענען נישט איבערגעפאָרן...

— פאַרוואָס?

— נאַטאַליאַ האָט מיט צוויי טעג צוריק זיך אָוועקגעלייגט, ווי עס געהערט צו זיין. אַ טיפוס, מסתמא... נו, און די אַלטע האָט זי נישט געוואָלט איבערלאָזן... אָבער דו שרעק דיך נישט, זינדל, ביי זיי איז דאָרט אַלץ אין אָרדענונג.

— און די קינדערלעך? מישאַטקאַ? פּאָלושקאַ?

— זיי זענען אויך דאָרט. און דוניאַשקאַ איז איבערגע־פאָרן. זי האָט מורא געהאַט צו בלייבן... אַ מיידל, ווייסט דאָך! זי איז אַצינד מיט אַניקושקעס וויב אָוועקגעגאַנגען קיין וואָלאָ־כאָוו. און אינדערהיים בין איך שוין צוויי מאָל געווען. אינמיטן דער נאַכט שיף איך מיך שטילינקערהייט אַריבער אויף אַ באַרקע, נו, און כ'האָב זיי באַזוכט. נאַטאַליאַ איז נאָך זייער קראַנק, און די קינדערלעך — נישקשה, דאַנקען גאָט... נאַטאַליושקאַ ליגט אָן באַוווסטזיין, זי האָט אַזאַ שטאַרקע היץ, אַז די ליפּן זענען איר אַזש מיט בלוט פאַרקלעפּט.

— פאַרוואָס־זשע האָסטו זיי נישט אַריבערגעפירט אַהער? — האָט גריגאָרי ביז אויסגעשריגן.

דער אַלטער איז אין כּעס געוואָרן, זיין קול האָט געציטערט מיט באַליידיקונג און פאָרוואורף.

— און דו וואָס האָסט געטון? דו האָסט נישט געקאָנט באַצייטנס קומען און זיי אַריבערפירן?

— איך האָב אויך מיר אַ דיוויזיע! איך האָב געדאַרפט די דיוויזיע אַריבערפירן! — האָט גריגאָרי היציק אָפּגעענטפערט.

— מיר האָבן געהערט מיט וואָס דו פאַרנעמסט דיך אין וויעשקי... די פאַמיליע האָסטו גאָרנישט אין זינען? עך, גריגאָרי! אויב מען געדענקט נישט אָן מענטשן, דאַרף מען כאָטש אָן גאָט זיך דערמאָנען... איך האָב נישט דאָ מיך אַריבערגעשיפט, וואָרים איך וואָלט זיי נישט געוועזן מיטגענומען? מיין אָפּטיילונג איז געווען אין יעלאַן, און איידער מיר זענען דאָ אַהערגעקומען, האָבן די רויטע שוין פאַרנומען דעם כוטאָר.

— איך בין אין וויעשקי!... דער ענין דאַרף דיך נישט אָנגיין... און דו דאַרפסט מיר... — גריגאָריעס קול איז געווען הייזעריק און פאַרשטיקט.

— איך זאָג דאָך דיר גאָרנישט! — האָט דער אַלטער זיך דערשראָקן, מיט אומצופרידנקייט זיך אומקוקנדיק אויף די נישט ווייט פאַרזאַמלטע קאָזאַקן. — איך מיין דאָך נישט דאָס... און דו רעד אַ ביסל שטילער, מענטשן הערן... — און ער האָט אָנגעהויבן רעדן שעפּטשענדיק: — דו אַליין ביסט דאָך שוין נישט קיין קליין קינד, דו דאַרפסט וויסן, און וועגן דער היים נעם דיר נישט צום האַרץ. נאַטאַליען וועט, מיט גאָטס הילף, בעסער ווערן, און די רויטע טוען זיי קיין שלעכטס נישט. דאָס יעריקע קאַלב האָבן זיי, וואָס אָן אמת, געשאָכטן, און ווייטער — איז נישקשה. זיי האָבן רחמנות געהאַט און טשעפּען נישט... קאָרן אַ פּערציק מעסטלעך האָבן זיי גענומען. נו, מילא, אויף דעם איז דאָך מלחמה!

— אפשר זאָל מען זיי אַצינד אַריבערנעמען?

— לויט מיין מיינונג איז דאָס איבעריק. נו, ווּוהין וועסטו זי קראַנקערהייט פירן? און עס איז דאָך אויך אַן איינשטעלעניש.

דאָרט פעלט זיי אויך גאָרנישט. די אַלטע טוט אַכטונג אויף דער באַלעבאַטישקייט, בין איך אויך רויקער. עס זענען דאָך געווען שרפות אין כוטאָר.

— ווער איז פאַרבּרענט געוואָרן ?

— דער גאַנצער פלאַץ איז פאַרבּרענט געוואָרן. די קאָרשו־נאָווס, די מחותנים אונזערע, האָט מען אינגאַנצן פאַרבּרענט. די מחותנתטע לוקיניטשנאַ געפינט זיך אַצינד אין אַנדראָפּאָוו, און דער זיידע גרישאַקאַ איז געבּליבּן דאָס הויז אָפּהיטן. די מאַמע דיינע האָט דערציילט, אַז ער, דער זיידע גרישאַקאַ, האָט געזאָגט: „איך וועל מיך אין ערגעץ פון מיין הויף נישט רירן, און די אַנטיקריסטן וועלן צו מיר נישט אַריינגיין, זיי וועלן מורא האָבּן פאַרן צלם". ער האָט לעצטנס שוין אינגאַנצן אָנגעהויבּן צעמישט ווערן. נאָר, ווי עס זעט אויס, האָבּן די רויטע זיך נישט דערשראָקן פאַר זיין צלם, די כאַטע און דער הויף זענען פון רויך אַרומגענומען גע־וואָרן, און וועגן אים הערט מען גאָרנישט... און עס איז שוין טאַקע צייט געווען ער זאָל שטאַרבּן. אַן אָרון האָט ער זיך גע־מאַכט שוין מיט אַ צוואַנציק יאָר צוריק, און ער לעבּט נאָך אַלץ... און דעם כוטאָר האָט אונטערגעצונדן דער פריינט דיינער, איינ־געזינקען זאָל ער ווערן!

— ווער ?

— מישקאַ קאָשעוואָי, די זיבּעטע נכפּה זאָל ער קריגן!

— וואָס רעדסטו ?...

— ער, ווי גאָט איז אמת! בּיי אונזערע געווען, אויף דיר זיך געפרעגט. דער מאַמען האָט ער אַזוי געזאָגט: „ווען מיר וועלן אויף דער צווייטער זייט אַריבּערגיין — וועט אייער גריגאָרי זיין דער ערשטער אויפן שטריקל. ער דאַרף הענגען אויפן סאַמע העכסטן דעמבּ. איך וועל אָן אים, — זאָגט ער, — אפילו די שווערד נישט איינריכטן!" און אויף מיר האָט ער געפרעגט און — זיך גע־בּייזערט: „און דעם לאָמען, — זאָגט ער, — וווהין האָט דער טייוול פאַרטראָגן? ער וואָלט בּעסער, — זאָגט ער, — געזעסן אינ־דערהיים אויפן אויוון. נו, און אויבּ איך וועל אים פּאַקן, וועל איך אים צום טויט נישט דערהרגענען, נאָר אַזוי לאַנג מיטן ראַפּניק

אַרייַנבײַלן, ביז די נשמה וועט פון אים אַרויספליִען!״ אָט וואָס פאַר אַ טײַוול ער איז געוואָרן! ער גייט אַרום איבערן כוטאָר, צינדט אונטער די סוחרישע און פּאָפּישע הײַזער און זאָגט: „פאַר איוואַן אַלעקסעיעוויטשן און פאַר שטאָקמאַנען וועל איך גאַנץ וויעשענסק פאַרברענען!״ געפעלט דיר אַזאַ לשון?

גריגאָרי האָט נאָך געשמועסט מיטן פאָטער קעגן אַ האַלבער שעה, דערנאָך אַוועקגעגאַנגען צום פערד. אין שמועס האָט דער אַלטער מיט קיין וואָרט נישט דערמאָנט וועגן אַקסיניען, אָבער גריגאָרי האָט זיך אַזוי אויך געפילט דערשלאָגן. „אַלע האָבן שוין מסתמא געהערט, אויב דער טאַטע ווייסט שוין. ווער־זשע האָט געקאָנט דערציילן? ווער, חוץ פּראָכאָרן, האָט אונז געזען צוזאַמען? צי ווייסט שוין סטיעפּאַן אויך?״ ער האָט אפילו מיט די ציין אַ קריץ געטון פון בושה, פון כעס אויף זיך אַליין...

ער האָט קורץ זיך דורכגעשמועסט מיט די קאָזאַקן. אַניקושקאַ האָט אַלץ געשפּאַסט און געבעטן צו שיקן פאַר דער סאָטניע עטלעכע עמער סאָמאָגאָן.

— מיר דאַרפן גאָרנישט קיין קוילן, אַבי עס וואָלט נאָר געווען בראָנפן! — האָט ער געזאָגט, לאַכנדיק און אונטערווינקענדיק, הויך שנעלנדיק מיטן נאָגל איבערן שוואַרצן קייטעלע אויף דער בלוזע.

כריסטאָניען און אַלע איבעריקע פון כוטאָר האָט גריגאָרי מכבד געווען מיט טיטון, וואָס ער האָט געהאַט בײַ זיך; און שוין פאַרן אַוועקפאָרן דערזען סטיעפּאַן אַסטאַכאָוון. סטיעפּאַן איז צוגעקומען, נישט אײַליק זיך באַגריסט, אָבער די האַנט נישט דערלאַנגט.

גריגאָרי האָט אים געזען צום ערשטן מאָל, זינט דעם אויפשטאַנד, זיך אײַנגעקוקט אין אים שאַרף און אומרויִק: „צי ווייסט ער?״ נאָר סטיעפּאַנס שיינע קאַלטע פּנים איז געווען רויִק, אפילו מונטער, און גריגאָרי האָט מיט פאַרלייכטערונג אָפּגעזיפצט: „ניין, ער ווייסט נישט!״

LXIV

אין צוויי טעג אַרום האָט גריגאָרי זיך אומגעקערט פון דער נסיעה איבערן פראָנט פון זײַן דיוויזיע. דער שטאַב פון קאָמאַנדיר

האָט זיך צריבערגעקליבן אין כוטאָר טשאָרני. גריגאָרי האָט ביי וויעשענסק געלאָזט דאָס פערד אָפּרוען קעגן אַ האַלבער שעה, אָנגעטרונקען עס און, נישט צריינרייטנדיק אין דער סטאַניצע, זיך אָוועקגעלאָזט קיין טשאָרני.

קודינאָוו האָט אים אויפגענומען מיט אַ פריילעכן בליק און אָפּוואַרטנדיק שמייכעלע.

— נו, גריגאָרי פּאַנטעלעיעוו, וואָס האָסטו געזען? דערצייל.

— קאָזאַקן האָב איך געזען, רויטע אויף די בערגלעך געזען.

— אַ סך זאַכן האָסטו געזען! און צו אונז זענען דאָ געקומען דריי אַעראָפּלאַנען, קוילן געבראַכט, אַ ביסל בריוו געבראַכט...

— וואָס-זשע שרייבט דיר דיין ווייגדעלע גענעראַל סודאָרין?

— מיין חבר פון פּולק? — האָט קודינאָוו איבערגעפרעגט און ווייטער געפירט דעם אָנגעהויבענעם שמועס אין זעלבן ווייזיקן טאָן. — ער שרייבט, איך זאָל מיך האַלטן מיט אַלע כוחות און נישט לאָזן צריבערגיין די רויטע. און נאָך שרייבט ער, אַז די דאָנער צרמיי טרעט אָט-אָט צרויס אין אַנטשלאָסענעם אָנגריף.

— ער שרייבט פיין.

קודינאָוו איז געוואָרן ערנסט.

— זיי גייען זיך דורכרייסן. איך זאָג עס בלויז דיר און פולשטענדיק געהיים! אין אַ וואָך צרום וועלן זיי דורכרייסן דעם פראָנט פון דער צכטער דאָנער צרמיי. מען דאַרף זיך האַלטן

— מיר האַלטן זיך דאָך.

— אין גראָמאָק גרייטן זיך די רויטע צריבערצוגיין.

— זיי קלאַפּן נאָך אַלץ מיט די העק? — האָט גריגאָרי זיך געוווּנדערט.

— זיי קלאַפּן... נו, און דו וואָס האָסט געזען? ווו ביסטו געווען? ביסט נישט אַמאָל אָפּגעלעגן די גאַנצע צייט אין וויעשקי? אפשר ביסטו גאָרנישט געפאָרן אינערגעץ? אייערנעכטן האָב איך די גאַנצע סטאַניצע דורכגענישטערט, דיך געזוכט, און אָט קומט איינער אַ שליח און זאָגט: „אויף דער קוואַרטיר האָב איך מעליעכאָוון נישט געטראָפן, נאָר צו מיר איז פון צלקער ארויסגעקומען אַ גאָר שיינע פרוי און געזאָגט: „ער איז אַוועקגעפאָרן,

גריגאָרי פּאַנטעלעוויטש", און די אויגן זענען בײַ איר אָנגעשוואָלן". האָב איך כאַקע אַ טראַכט געטון: „אפשר פאַרשפּילט זיך אונזער דיוויזיע־קאָמאַנדיר מיט זײַן ליבינקער, און פאַר אונז באַהאַלט ער זיך?"

גריגאָרי האָט זיך פאַרקרימט. קודינאָווס שפּאַס איז אים נישט געפעלן.

— דו וואָלסט ווינציקער פּלוידערייען אויסגעהערט און בעסער זיך אויסגעקליבן אָרדינאַנסן מיט קורצע צונגען! וואָרים אויב דו וועסט מיר שיקן אַזעלכע, וואָס וועלן האָבן צו לאַנגע צונגען, וועל איך זיי באַצײַטנס מיט דער שווערד די צונגען אָפּהאַקן... זיי זאָלן נישט פּלוידערן, וואָס מען דאַרף נישט.

קודינאָוו האָט זיך צעלאַכט, אַ קלאַפּ געגעבן גריגאָריען איבער דער פּלייצע.

דו האָסט טײַלמאָל אויך נישט ליב קיין שפּאַס ?! נו, גענוג צו שפּאַסן! איך האָב מיט דיר צו רעדן אויך וועגן וויכטיקס. מיר וואָלטן געדאַרפט פּאַקן אַ צ ו נ ג — דאָס איז איינס, און צווייטנס — וואָלט מען געדאַרפט בײַנאַכט ערגעץ, נישט העכער פון דער קאַזאַנער גרענעץ, אַריבערגיין אויף דער אַנדערער זײַט מיט אַ צוויי סאָטניעס רײַטער און אַרויסרופן אַ בהלה בײַ די רויטע. אפשר גאָר קיין גראָמאַק אַריבערגיין, כדי אָנצויאָגן אַ פּאַניק אויף זיי, האַ? ווי מיינסטו?

גריגאָרי האָט געשוויגן אַ ווײַלע, דערנאָך געענטפערט:

— עס וואָלט נישט שלעכט געווען.

— און דו אַליין, — קודינאָוו האָט באַטאָנט דאָס לעצטע וואָרט, — וואָלסט נישט אָנגעפירט מיט דידאָזיקע סאָטניעס?

— פאַרוואָס איך אַליין?

— מען דאַרף אַ העלדישן קאָמאַנדיר, אָט פאַרוואָס! מען דאַרף זייער אַ העלדישן, ווײַל די אונטערנעמונג איז נישט קיין לײַכטע. מיט אַזאַ אַריבערגיין קאָן מען זיך אַזוי פאַרשיטן, עס זאָל קיין איינער זיך נישט אומקערן!

גריגאָרי, וואָס האָט זיך געפילט געשמייכלט, האָט אָן אַ ישוב מסכים געווען.

— איך וועל אָנפירן, אוודאי!

— מיר האָבן דאָ געפּלאַנט און צוגעטראַכט אַזוי, — האָט קודינאָוו אָנגעהויבן רעדן באַלעבאַטיש, אויפשטייענדיק פון טאַבורעט, זיך דורכגייענדיק איבער די סקריפּענדיקע ברעטער פון דיל: — אַוועקגיין טיף אין רוקן דאַרף מען נישט, נאָר ביים דאָן, אין אַ צוויי־דריי כוטאָרן זיי אַ טרייסל טון אַזוי, אַז עס זאָל זיי איבל ווערן, פאַרנעמען אַ גרעסערע צאָל קוילן און גראַנאַטן, פאַרכאַפּן געפאַנגענע און מיטן זעלבן וועג — צוריק. דאָס אַלץ דאַרף אָפּגעטון ווערן איבער נאַכט, כּדי מען זאָל פאַרטאָג זיך שוין אומקערן. אמת? זייזשע דיך מישב, קלויב דיר מאָרגן אויס קאָזאַקן און דערלאַנג זיי. מיר האָבן טאַקע אַזוי באַשלאָסן: חוץ מעליעכאָוון וועט דאָס קיינער נישט דורכפירן! און וועסטו עס דורכפירן, — וועט די דאָנער אַרמיי דיר דאָס קיינמאָל נישט פאַרגעסן. ווי נאָר מיר וועלן זיך פאַראייניקן מיט אונזערע, וועל איך אָנשרייבן אַ ראַפּאָרט צום צייטווייליקן אַטאַמאַן אַליין. אַלע דיינע פאַרדינסטן וועל איך באַשרייבן, און דו וועסט זיכער אַוואַנסירן...

קודינאָוו האָט אַ קוק געטון אויף גריגאָריען און זיך פאַרהאַקט אינמיטן וואָרט: מעליעכאָווס פּנים, וואָס איז ביז איצט געווען רויִק, איז שוואַרץ און צעקרומט געוואָרן פון כּעס.

— פאַר וועמען האַלטסטו מיך?... — גריגאָרי האָט פלינק פאַרלייגט די הענט אויפן רוקן, זיך אויפגעהויבן. — צוליב אַוואַנסן וועל איך גיין?... דינגסט מיך?... אַוואַנסן זאָגסטו מיר צו?... איך...

— אָבער וואַרט נאָר!

— ...שפּיי אויף דיינע אַוואַנסן!

— וואַרט נאָר! דו האָסט מיך...

— איך שפּיי!

—...דו האָסט מיך נישט גוט פאַרשטאַנען, מעליעכאָוו!

— איך האָב אַלץ פאַרשטאַנען! — גריגאָרי האָט טיף אָפּגעזיפצט און זיך צוריקגעזעצט אויפן טאַבורעט. — זוך דיר אַ צווייטן, איך וועל נישט אַריבערפירן די קאָזאַקן איבערן דאָן!

— דו היצסט דיך צו שטאַרק.

— איך וועל זיי נישט אַריבערפירן! ניין, וועגן דעם איז נישטאָ וואָס צו רעדן.

— נייט איך דיך נישט און בעט דיך נישט. ווילסט — פיר, ווילסט נישט — ווי דו ווילסט. די לאַגע איז אַצינד ביי אונז זייער אַן ערנסטע, דעריבער טאַקע האָבן מיר באַשלאָסן אָנצומאַכן ביי זיי אַ בהלה, נישט לאָזן זיי צוגרייטן צום אַריבערגיין. און וועגן דעם אַוואַנס האָב איך דאָך געזאָגט אין שפּאַס! וואָס, דו פאַרשטייסט גאָרנישט קיין שפּאַס? אויך וועגן דער פרוי האָב איך דערמאַנט אין שפּאַס, און דאָ זע איך, דו ביסט עפּעס גאָר אָנגעצונדן געוואָרן, טראַכט איך מיר — לאָמיך אים נאָך מער צערייצן! איך ווייס דאָך, אַז דו ביסט אַ נישט דערבאַקענער באָלשעוויק און האָסט נישט ליב קיין שום ראַנגעס. און דו האָסט געמיינט, אַז איך האָב דאָס געזאָגט ערנסט? — האָט קודינאָוו זיך אַרויסגעדרייט און געלאַכט אַזוי נאַטירלעך, אַז גריגאָריען איז שוין אפילו אויף אַן אויגנבליק איינגעפאַלן: „און אפשר האָט ער טאַקע מיך אָנגעצויגן?״ — ניין, כאַ־כאַ־כאַ!... דאָס ביסטו שוין איינמאָל, ברידערקע, אַריינגעפאַלן אין אַ ירגזון! בנאמנות, אין שפּאַס געזאָגט! איך האָב געוואָלט דיך אַ ביסל רייצן...

— אַלצאיינס זאָג איך מיך אָפּ צו גיין איבערן דאָן אַריבער, איך האָב מיך מישב געווען.

קודינאָוו האָט זיך געשפּילט מיטן עק פון פּאַסעקל, אַ גלייכגילטיקער לאַנג געשוויגן, דערנאָך געזאָגט:

— נו, מילא, זיך מישב געווען אָדער מורא געקריגן — דאָס איז נישט וויכטיק. וויכטיק איז, אַז דו צעשטערסט אונזער פּלאַן! אָבער מיר וועלן, פאַרשטייט זיך, שיקן עמעצן אַנדערש. די וועלט שטייט נאָך דערווייל נישט אויף דיר... און אַז די לאַגע איז ביי אונז אַצינד זייער אַן ערנסטע — דאָס זע אַליין. היינט האָט אונז קאָנדראַט מיעדוויעדיעוו געשיקט פון שומילין אַ נייעם באַפעל. מען שיקט אַרויס קעגן אונז מיליטער... באַדיר, לייען אַליין, וואָרים דו קאָנסט נאָך אַמאָל נישט גלייבן... — קודינאָוו האָט אַרויסגענומען פון אַ מיליטערישן טאַש אַ געל בייגעלע פּאַפּיר מיט טונקל־בלויע פלעקן פון פאַרטרוקנט בלוט אויף די בריגן, און אים דערלאַנגט. —

דאָס האָט מען געפונען ביי אַ קאָמיסאַר פון עפּעס אַן אינטערנאַציאָנאַלער ראָטע. אַ לאָטיש איז געווען דער קאָמיסאַר. ער האָט זיך אָפּגעשאָסן, די שלאַנג, ביז דער לעצטער קויל, און דערנאָך זיך געוואָרפן אויף אַ גאַנצער אָפּטיילונג קאָזאַקן מיט דער אויסגעשטרעקטער ביקס... צווישן זיי טרעפן זיך אויך אַזעלכע אידעאישע... דעם קאָמיסאַר האָט אָוועקגעלייגט קאָנדראַט אַליין. ער האָט דאָס טאַקע געפונען ביי אים אין דער בוזעם־קעשענע דעם באַפעל.

אויפן געלן, מיט בלוט־באַשפּריצטן זייטל פּאַפּיר איז מיט דראָבנעם שוואַרצן כתב געדרוקט געווען:

באַפעל

פון פאָרזיצער פון רעוואָלוציאָנערן מיליטערישן ראַט פון דער רעפּובליק

צו די עקספּעדיציע־חיילות.

№ 100 8

באָגוטשאַר. 25־סטער מאַי 1919

איבערלייענען אין אַלע ראָטעס, עסקאַדראָנען, באַטאַרייעס און קאָמענדעס.

אַ סוף צום נידערטרעכטיקן דאָנער אויפשטאַנד!

עס האָט געשלאָגן די לעצטע שעה!

אַלע נייטיקע צוגרייטונגען זענען געמאַכט. עס זענען קאָנצענטרירט געוואָרן גענוגנדע כּוחות, כּדי צו וואַרפן זיי אויף די קעפּ פון די פאַררעטער. עס האָט געשלאָגן די שעה פון אָפּרעכענונג מיט די קינס, וועלכע האָבן העכער צוויי חדשים דערלאַנגט קלעפּ אין רוקן אונזערע טעטיקע חיילות פון דרום־פראָנט. דאָס גאַנצע רוסלאַנד פון די אַרבעטער און פויערן קוקט מיט עקל און פאַראַכטונג אויף די מיגולינער, וויעשענסקער, יעלאַנער, שימולינער באַנדעס, וואָס באַנוצן זיך פאַלש מיט דער רויטער פאָן און העלפן צו די שוואַרץ־מאַהדיקע גוטבאַזיצער: דעניקינען און קאָלטשאַקן.

סאָלדאַטן, קאָמאַנדירן, קאָמיסאַרן פון די שטראָף־חיילות!

די צוגרייטונגס־אַרבעט איז פאַרענדיקט. אַלע נייטיקע כּוחות און מיטלען זענען קאָנצענטרירט. אייערע רייען זענען פאָרמירט.

אַצינד אויפן סיגנאַל — פאָרויס!

די נעסטן פון די נידערטרעכטיקע פאַררעטער מוזן צעשטערט ווערן, די קינס מוזן אויסגעראָטן ווערן. קיין שום רחמנות אויף די סטאַניצעס, וואָס וועלן שטעלן אַ ווידערשטאַנד. שוינען בלויז די, וואָס וועלן פרייווי־

ליק אָפּגעבן דאָס געווער און איבערגיין אויף אונזער זייט. קעגן די מיט־עלפּער פון קאָלטשאַקן און דעניקינען — בליי, שטאָל און פייער!
ראַטנרוסלאַנד האָפט אויף אייך, חברים־סאָלדאַטן. אין משך פון עטלעכע טעג מוזן מיר אָפּרייניקן דעם דאָן פון שוואַרצן פלעק פון פאַרראַט. עס האָט געשלאָגן די לעצטע שעה!
אַלע ווי איינער — פאָרויס!

LXV

דעם צוועלפטן מאַי איז מישקאַ קאָשעוואָי געשיקט געוואָרן דורך גומאַנאָוון — דעם שטאַב־אָנפירער פון דער עקספּעדיציע־בריגאַדע פון דער 9־טער אַרמיי — מיט אַן עקסטרע פּאַקעט צום שטאַב פון 32־סטן פּולק, וועלכער האָט זיך געדאַרפט געפינען, לויט די ידיעות, וואָס גומאַנאָוו האָט דערהאַלטן, אין כוטאָר גאָרבאַטאָוו.
דעם זעלבן טאָג פאַרנאַכט־צו איז קאָשעוואָי אָנגעקומען אין גאָרבאַטאָווער כוטאָר, אָבער דעם שטאַב פון 32־סטן פּולק דאָרט נישט געטראָפן. דער כוטאָר איז געווען איבערפולט מיט די וואָגנס פון טאַבאָר, וואָס האָט געהערט צו דער צווייטער אָפּטיילונג פון דער 23־סטער דיוויזיע. זיי זענען אָנגעקומען פון דאָניעץ, אונטער דער באַשיצונג פון צוויי ראָטעס פוסגייער, מיטן ציל זיך אָוועקצולאָזן אין דער ריכטונג פון אוסט־מיעדוויעדיצאַ.
מישקאַ האָט זיך אַרומגעדרייט איבערן כוטאָר עטלעכע שעה און, לויט די ידיעות, וואָס ער האָט באַקומען, געפרוווט פעסט־שטעלן דאָס אָרט, ווו דער שטאַב געפינט זיך. ענדלעך האָט איין רויטאַרמייאישער רייטער אים איבערגעגעבן, אַז נעכטן האָט דער שטאַב פון 32־סטן פּולק זיך געפונען אין יעלאַנטיעווער כוטאָר, לעבן דער באָקאָווער סטאַניצע.
נאָכדעם ווי ער האָט פריער גוט אָנגעפּאַשעט זיין פערד, איז ער ביינאַכט אָנגעקומען קיין יעלאַנטיעוו, אָבער אויך דאָרט דעם שטאַב נישט געטראָפן. ערשט נאָך האַלבער נאַכט, ווען ער האָט זיך אומגעקערט קיין גאָרבאַטאָוו, האָט ער אָנגעטראָפן אין סטעפּ אַ רויטאַרמייאישן פּאַטראָל.
— ווער רייט? — האָט מען אויסגעשריגן פונווייטנס צו מישקען.

— אַן אײגענער.

— אַנו, װאָס פֿאַר אַן אײגענער... — האָט דער קאָמאַנדיר אין אַ װײַסער קובאַנקע און בלויער טשערקעסקע געזאָגט מיט אַ נישט־הויכן פֿאַרקילטן באַס, צוטרײַטנדיק. — פֿון װעלכער אָפּטײלונג?

— פֿון דער עקספּעדיציע־בריגאַדע פֿון דער נײַנטער אַרמײ.

— אַ פּאַפּירל פֿון דער אָפּטײלונג האָסטו?

מישקאַ האָט געװיזן דעם דאָקומענט. באַטראַכטנדיק אים בײַ דער שײַן פֿון דער לבֿנה, האָט דער קאָמאַנדיר פֿון פּאַטראָל מיט אומצוטרוי אים װײַטער געפֿאָרשט.

— און װער איז בײַ אײַך קאָמאַנדיר פֿון דער בריגאַדע?

— חבֿר לאָזאָװסקי.

— און װו געפֿינט זיך אַצינד די בריגאַדע?

— אויף דער צװײטער זײַט דאָן. און איר פֿון װעלכער אָפּטײלונג זענט, חבֿר? נישט אַמאָל פֿון צװײ־און־דרײַסיקסטן פּאָלק?

— נײן. מיר זענען פֿון דער דרײַ־און־דרײַסיקסטער קובאַנער דיװיזיע. פֿון װאַנען־זשע פֿאָרסטו אַצינד?

— פֿון יעלאַנסקער.

— און װוהין?

— קײן גאָרבאַטאָװ.

— אַהין גאָר!? אין גאָרבאַטאָװ זענען דאָך אַצינד די קאָזאַקן.

— עס קאָן נישט זײַן! — האָט מישקאַ זיך געװוּנדערט.

— איך זאָג דיר, אַז דאָרט זענען אַצינד די קאָזאַקן־אויפֿשטענדער. מיר רײַטן דאָך פֿון דאָרט.

— װי אַזוי־זשע קאָן איך קײן באָגראָװ זיך דורכקריגן? — האָט מישקאַ פֿאַרלױרן אַ זאָג געטאָן.

— דאָס איז שוין, װי דו פֿאַרשטײסט אַלײן.

דער קאָמאַנדיר פֿון פּאַטראָל האָט אַ טרײַב געטאָן זײַן שװאַרץ פֿערד מיטן שיפּן הינטן, אַװעקגעריטן, אָבער באַלד זיך אויסגעדרײט אין זאָטל און אַן עצה געגעבן:

— רײַט־מיט מיט אונדז, װאָרים מען קאָן דיך נאָך אַמאָל מיט אַ קאָפּ קירצער מאַכן.

מישקאַ איז גערן צוגעשטאַנען צום פּאַטראָל. ער איז די

641

זעלבע נאַכט אָנגעקומען צוזאַמען מיט די רויטאַרמייער אין קרוזשילינער כוטאָר, ווו עס האָט זיך געפונען דאָס 294-סטע טאַגאַנראָגער פּולק, איבערגעגעבן דעם פּאַקעט דעם קאָמאַנדיר פון פּולק און, אויפקלערנדיק אים פאַרוואָס ער האָט נישט געקאָנט צושטעלן דעם פּאַקעט אויפן באַשטימטן אָרט, האָט ער אים געבעטן צו דערלויבן אים בלייבן אין פּולק ביים רייטער-פּאַטראָל.

די 33-סטע קובאַנער דיוויזיע, וואָס איז נישט לאַנג פאַר מירט געוואָרן פון די טיילן פון דער טאַמאַנער אַרמיי און די פרייוויליקע קובאַנער, איז איבערגעוואָרפן געוואָרן פון הינטער אַסטראַכאַן אין ראַיאָן וואָראָניעזש—ליסקי. איינע פון אירע בריגאַדעס, אין וועמענס קאָמפּלעט עס זענען אַריינגעגאַנגען די טאַגאַנראָגער, טערבענטאָווער און וואַסילקאָווער פּולקן, איז אַרויסגערוקט געוואָרן קעגן אויפשטאַנד. זי האָט דאָס דורכגעפירט דעם אָנגריף אויף מעליכאָווס דיוויזיע, אָפּשטויסנדיק זי ביז אויף דער צווייטער זייט דאָן.

די בריגאַדע איז דורכגעגאַנגען מיט אַ פאָרסירטן קאַמף-מאַרש איבערן רעכטן ברעג דאָן פון דעם יורט פון דער קאַזאַנער סטאַניצע ביז די ערשטע כוטאָרן פון דער אוסט-כאָפּערער סטאַניצע אויף מערב, פאַרכאַפּט מיטן רעכטן פליגל די כוטאָרן ביים טשיר און ערשט דעמאָלט זיך אויסגעדרייט צוריק, פאַרהאַלטנדיק זיך אויף אַ צוויי וואָכן אין דער געגנט פון דאָן.

מישקאַ האָט זיך באַטייליקט אין דער שלאַכט פאַרן באַהערשן די קאַרגינער סטאַניצע און די כוטאָרן ביים טשיר, וואָס האָבן זיך געפונען דערלעבן. דעם 27-סטן אינדערפרי האָט דער קאָמאַנדיר פון דער דריטער ראָטע פון 294-סטן טאַגאַנראָגער פּולק אויסגעשטעלט ביים וועג אין סטעפּ, הינטער דעם ניזשניע-גרושינער כוטאָר, די רויטאַרמייער און פאַר זיי איבערגעלייענט דעם נאָר-וואָס באַקומענעם באַפעל. און מישקאַ קאָשעוואָיען האָבן זיך גוט איינגעקריצט אין זכרון די ווערטער: „...די נעסטן פון די נידערטרעכטיקע פאַררעטער מוזן צעשטערט ווערן, די קיינס מוזן אויסגעראָטן ווערן...״ און נאָך: „...קעגן די מיטהעלפער פון קאָלטשאַקן און דעניקינען — בליי, שטאָל און פייער!״

נאָכן דערהרגענען שטאָקמאַנען און נאָכדעם ווי צו מישקען איז דערגאַנגען די ידיעה וועגן טויט פון איוואַן אַלעקסעיעוויטשן און די יעלאַנער קאָמוניסטן, איז זיין האַרץ באַהערשט געוואָרן פון אַ ברענענדיקן האַס צו די קאָזאַקן. ער האָט שוין נישט אַריינגעטראַכט, זיך נישט צוגעהערט צום שטילן קול פון רחמנות-געפיל, ווען אין זיינע הענט איז אַריינגעפאַלן אַ געפאַנגענער קאָזאַק, אַן אויפשטענדער. ער האָט פון דעמאָלט אָן זיך נישט באַצויגן צו קיין איינעם פון זיי מיט ריקזיכט. מיט רוגזהדיקע, אייז-קאַלטע אויגן געקוקט אויפן קאָזאַק, אים געפרעגט: „האָסט געקעמפט מיט דער ראַטנמאַכט?" — און, נישט וואַרטנדיק אויף קיין ענטפער, נישט לייגנדיק קיין אַכט אויפן טויט-בלייכן פנים פון געפאַנגענעם, אים מיט דער שווערד דערהרגעט. ער האָט געהרגעט אומרחמנותדיק! און נישט בלויז געהרגעט, נאָר אויך דעם „רויטן האָן" אַרונטערגעלאָזט אונטער די דעכער פון די כאַטעס און פאַרלאָזטע אויפשטענדערישע כוטאָרן. און ווען די אָקסן און קי, מבולבלע פון שרעק, האָבן געבראָכן די פלויטן פון די ברענענדיקע הויפן און אַרויסגעלאָפן מיט אַ רעווען אין געסל, האָט ער זיי פון דער נאָענט מיט זיין ביקס דערשאָסן.

אַן אַנטשלאָסענע אומרחמנותדיקע מלחמה האָט ער געפירט מיט דער קאָזאַקישער זעטיקייט, מיטן קאָזאַקישן פאַרראַט און דעם גאַנצן פעסט-איינגעפונדעוועטן לעבנסשטייגער, וואָס האָט אין משך פון יאָרהונדערטער זיך אויפגעהאַלטן אונטער די דעכער פון די כאַטעס. דער טויט פון שטאָקמאַנען און איוואַן אַלעקסעיעוויטשן האָבן דערמאָזיקן האַס געשפייזט, און די ווערטער פון באַפעל האָבן בלויז מיט שאַרפער בולטקייט אויסגעדריקט מישקעס שטימע געפילן... דעם זעלבן טאָג האָט ער מיט דריי חברים אונטערגעצונדן אַ הונדערט און פופציק הויפן פון דער קאַרגינער סטאַניצע. ער האָט ערגעץ אין אַ סוחרישן מאַגאַזין געפונען אַ באַניע נאַפט, געגאַנגען איבערן פלאַץ מיט אַ פעקל שוועבעלעך פאַרדריקט אין דער שוואַרצער האַנט און נאָך אים האָבן מיט ביטערן רויך און פלאַמען זיך אַרומגענומען די געשאַלעוועטע, שיין-געפאַרבטע סוחרישע און פאָפישע הייזער, די כאַטעס פון די פאַרמעגלעכע קאָזאַקן, די

ווינונגען פון די זעלבע, „וואָס האָבן מיט זייערע פּאַרטעטרישע הינטער־וועגלעך געשטויסן די פינסטערע קאָזאַקישע מאַסע צום אויפשטאַנד“.

דער רייטער־פּאַטראָל איז דער ערשטער אַריינגעטרעטן אין די כוטאָרן, וואָס זענען פאַרלאָזט געוואָרן פון קעגנער, און איידער די אינפאַנטעריע איז אָנגעקומען, האָט קאָשעוואָי שוין אוועקגעלאָזט מיטן רויך די רייכסטע כאַטעס. ער האָט געוואָלט פאַר יעדן פּרייז זיך אַריינכאַפּן אין טאָטערישן כוטאָר, כדי זיך נוקם צו זיין פאַרן טויט פון איוואַן אַלעקסייעוויטש און די יעלאַנער קאָמוניסטן, צו פאַרברענען אַ האַלבן כוטאָר. ער האָט שוין אין רעיון אויסגעשטעלט דעם צעטל פון די, וואָס מען דאַרף פאַרברענען, און אין פאַל, ווען זיין אָפּטיילונג זאָל אוועקגיין פון טשיר מער לינקס און אויסמיידן וויעשענסק, האָט מישקאַ באַשלאָסן אומגעפרעגטערהייט ביינאַכט זיך אַוועקצוכאַפּן און דאָך באַזוכן דעם אייגענעם כוטאָר. עס איז געווען אויך אַ צווייטע סיבה, וואָס האָט אים געטריבן אַריינצופאָרן אין טאָטערישן כוטאָר. אין די לעצטע צוויי יאָר, אין משך פון דער צייט, וואָס ער האָט מיט הפסקות זיך געזען מיט דוניאַשקאַ מעליעכאָוו, האָט זיי פאַרבונדן אַ געפיל, וואָס איז נאָך ביז איצט נישט אַרויסגעזאָגט געוואָרן מיט ווערטער. דאָס האָבן דוניאַשקעס ברוינע פינגער אויסגענייט מיט קאָלירטער וולוטשקע דעם טיטון־בייטל, וואָס ער האָט באַקומען אַלס מתנה, דאָס האָט זי, אין געהיים פון די עלטערן, אים ווינטער געבראַכט די הענטשקעס פון גרויען ציגן־פוך, דאָס האָט דוניאַשקען אַמאָל געהערט דאָס געהאָפטענע טיכל, וואָס קאָשעוואָי האָט אַזוי פאָרזיכטיק באַהאַלטן אין דער בוזעם־קעשענע פון זיין זעלנערישער בלוזע. און דאָסדאָזיקע קליינע טיכעלע, וואָס האָט דריי חדשים לאַנג אויפגעהאַלטן אין די קנייטשן דעם לייכטן ריח פון מיידלישן לייב, וואָס האָט דערמאַנט אָן אַראָמאַט פון היי, איז אים אַזוי אומפאַרגלייכלעך טייער געווען. ווען ער פלעגט, זייענדיק אַליין, אַרויסנעמען דאָס טיכעלע, — פלעגט תמיד אומגעבעטענערהייט אויפקומען אין אים אַן אומרויִקע דערינערונג: דער טאָפּאָל, איינגעהילט אין טוי־געפּריר ביים ברונעם, די זאַוויערוכע,

וואָס שמייסט פון טריב־פאַרוואָלקנטן הימל, דוניאַשקעס האַרטע, ציטערנדיקע ליפּן און דער שטאָלערנער גלאַנץ פון די שנייעלעך, וואָס צעגייען אויף אירע אויסגעבויגענע וויִעס...

ער האָט זיך טיכטיק געגרייט צו דער נסיעה אַהיים. פון אַ וואַנט אין סוחרישן הויז אין קאַרגין אַראָפּגעריסן אַ געבלימט טעפּיכל, עס אונטערגעלייגט אונטערן זאָטל פאַר אַ דעק און די דאָזיקע דעק, וואָס האָט פונווייטנס געקוויקט דאָס אויג מיט דער העלער פאַרשידנאַרטיקייט פון אירע פאַרבן און דעסנס, האָט אויסגעזען וווּנדערלעך־שיין. ער האָט פון קאָזאַקישן קעסטל אַרויסגענומען די נאָך כמעט נייע שאַראָוואַרן מיט די לאַמפּאַסן, דאָס האַלבע טוץ ווייבערישע שאַליקלעך באַנוצט אויף דריי פּאָר אָנוטשעס, די ווייבערישע הענטשקעס אָבער אַריינגעלייגט אין דער זאָטלקעשענע, כדי זיי אָנצוטון נישט באַלד, אין די גרויע וואָכן־טעג פון דער מלחמה, נאָר ערשט אויפן בערגל פאַרן אַריינרייטן אין טאַטערישן כוטאָר.

פון קדמונים אָן האָט זיך געפירט, אַז אַ קאָזאַק אין דינסט, וואָס איז אַריינגעריטן אין כוטאָר, האָט געדאַרפט זיין אָנגעטון שיין. און מישקאַ, וואָס האָט זיך נאָך נישט באַפרייט פון די קאָזאַקישע טראַדיציעס, כאָטש ער איז געווען אין דער רויטער אַרמיי, — האָט זיך געקליבן הייליק אָפּצוהיטן דעם אַלטן מנהג.

דאָס פערד אונטער אים איז געווען אַ פלינקס, אַ טונקלברוינס, מיט ווייסע נאָזדרעס. זיין פריִערדיקן באַלעבאָס — אַ קאָזאַק פון אוסט־כאָפּערער סטאַניצע — האָט קאָשעוואָי צעהאַקט מיט דער שווערד אין אַן אַטאַקע. דאָס פערד איז געווען אַ טראָפיי, מען האָט זיך געקאָנט דערמיט רימען: עס האָט אימפּאָנירט אי מיטן געשטאַלט, אי מיט דער פלינקייט, אי מיטן טענצלדיקן גאַנג, אי מיט דער מיליטערישער אויסשטאַטונג. בלויז דאָס זאָטל אונטער קאָשעוואָיען איז געווען — אַזוי זיך אַ זאָטל. דאָס קישן צעריסן און פאַרלאַטעט, דער אונטערשטער גורט פון רויען רימען, די רייט־אייזנס שטאַרק פאַרזשאַווערט, שוין נישט צום אָפּפּוצן. אויך אַזוי באַשיידן, אָן דער מינדסטער באַשיינונג. איז געווען דאָס ציימל. עפּעס האָט מען געדאַרפט טון, כדי צו באַצירן כאָטש דאָס ציימל.

מישקאַ האָט זיך לאַנג געמאַטערט בײַם לעזן דידאָזיקע פּראַגע, און ענדלעך איז אים אײַנגעפאַלן אַ גליקלעכער אויפטו. בײַם סוחרישן הויז, פּשוט אויפן פּלאַץ, איז געשטאַנען אַ ווײַס ניקעלן בעט, וואָס איז אַרויסגעשלעפּט געוואָרן פון ברענענדיקן הויז דורך דער סוחרי־שער דינערשאַפט. אין די ווינקלען פון בעט האָבן בלענדענדיק גע־פינקלט, אָפּשפּיגלענדיק די זון, ווײַסע קוילן. ס'איז גענוג געווען זיי אַראָפּצונעמען אָדער אָפּברעכן און דערנאָך אָנהענגען בײַ די טראַלזן, אַז דאָס צײַמל זאָל אָנהייבן גאָר אַנדערש אויסזען. מישקאַ האָט טאַקע אַזוי געטון: ער האָט אַראָפּגעשרויפט פון די ווינקלען פון בעט די הוילע קוילן, זיי אָנגעהאָנגען אויף זײַדענע שנירלעך בײַם צײַמל, צוויי — אויף די רינגען, צוויי — אין די זײַטן פון די אויגן, — און די קוילן האָבן זיך צעפינקלט אויפן קאָפּ פון זײַן פערד מיט דער פולער זוניקייט פון האַלבן טאָג. אָפּשפּיגלענדיק די שטראַלן פון דער זון, האָבן זיי געלויכטן אומדערטרעגלעך! געלויכטן אַזוי, אַז דאָס פערד איז געגאַנגען קעגן דער זון מיט פאַרזשמורעטע אויגן, אָפט זיך שטרויכלענדיק און נישט זיכער שטעלנדיק די פיס. אָבער נישט געקוקט דערויף, וואָס די ראיה פון פערד האָט געליטן פון בלענדענדיקן גלאַנץ פון די קוילן, נישט געקוקט דערויף, וואָס דעם פערדס אויגן, געבלענדט פון גלאַנץ, זענען איבערגעגאַנגען פון טרערן, — האָט מישקאַ נישט אַראָפּגענומען פון צײַמל קיין איין קויל. און דאָ האָט שוין באַלד אָנגערוקט די צײַט אַרויסצוטרעטן פון דער האַלב־פאַרברענטער קאַרגינער סטאַניצע, וואָס איז דורכ־געזאַפּט געווען מיטן עיפּושדיקן ריח פון די פאַרברענטע ציגל און אַש.

דאָס פולק האָט געהאַט פאַר אַן אויפגאַבע צו גיין צום דאָן, אין דער ריכטונג פון וויעשענסק. דערפאַר האָט מישקען נישט גע־קאָסט קיין גרויס אָנשטרענגונג זיך אָפּצובעטן בײַם קאָמאַנדיר פון פּאַטראָל אויף אַ טאָג, כּדי צו באַזוכן די אייגענע.

דער קאָמאַנדיר האָט אים נישט בלויז געגעבן אַ קורץ־טערמיניקן אורלויב, נאָר געטון נאָך מער:

— אַ ווײַב האָסטו? — האָט ער מישקען געפרעגט.

— ניין.

— האָסטו דאָך, מסתמא, אַ טערכענעכץ?...

— אַ וואָס ?... וואָס איז דאָס אַזוינס ? — האָט מישקאַ זיך געוווּנדערט.

— נו, אַ געליבטע !

— אַ־אַ־אַ! דאָס — ניין. אַ באַקאַנטע, אַן אָרנטלעך מיידל, — יאָ !

— און אַ זייגער מיט אַ קייט האָסטו ?

— ניין, חבר.

— עך, דו ! — און דער קאָמאַנדיר פון פּאַטראָל — אַ סטאַוורעפּאָלער, אין דער פאַרגאַנגענהייט אַ — נאָכטערמיניקער אונטעראָפיציר, וואָס פלעגט אַליין נישט איינמאָל אַהיימגיין פון דער אַלטער אַרמיי אויף אורלויב, און געוווּסט פון דער פּראַקטיק, ווי ביטער עס איז די האָלעדראַנצעס זיך אומצוקערן פון מיליטער, — האָט אַראָפּגענומען פון זיין ברוסט דעם זייגער מיט דער אומגעווײַנלעך מאַסיווער קייט און געזאָגט : — אַ קעמפער ביסטו אַ גוטער ! נאַ, טראָג עס אינדערהיים, זאָלן ביי די מיידן די אויגן איבערגיין. כ׳בין אַליין יונג געווען, מיידן קאָליע געמאַכט, ווייבער אויסגעקוועטשט, כ׳ווייס... די קייט — איז פון ניי אַמעריקאַניש גאָלד. אויב ס׳וועט דיך עמעצער פרעגן — זאָג טאַקע אַזוי. און אויב ס׳וועט זיך טרעפן אַ צודרינגלעכער, וואָס וועט קריכן און פרעגן, ווו די פּרווו איז, — דערלאַנג אים גלייך אין דער מאָרדע אַריין ! עס זענען דאָ אַזעלכע פּרעכע בירגער, אַזעלכע דאַרף מען אָן טענות דערלאַנגען אין דער מאָרדע אַריין. צו מיר פלעגט אַמאָל אין אַ שענק אָדער עפּנטלעך הויז, גאָר פּשוט — אין אַ באָרדאַק זיך צוזוקן עפּעס אַ פראַנטל, פון די סוביעקטן אָדער שרייבערלעך, און וועלן מיך פאַרן גאַנצן עולם פאַרשעמען : „צעהאַנגען איבערן גאַנצן טרעלבויך די קייט, ווי זי וואָלט געווען פון אמת גאָלד... און ווו איז אויף איר די פּרווו, דערלויבט צו וויסן ?" און איך פלעג אַזעלכן קיינמאָל נישט לאָזן צו זיך קומען : „די פּרווו ? אָט איז זי !" — און מישקעס גוטמוטיקער קאָמאַנדיר האָט צונויפגעדריקט אַ גרויע פויסט, וואָס איז אַזוי גרויס געווען, ווי אַ קינדערישער קאָפּ, און זי אַרויסגעוואָרפן מיט אַ ווילדער און שרעקלעכער קראַפט.

מישקאַ האָט אָנגעטון דעם זייגער, ביינאַכט ביי דער שיין

פון שייטער זיך אָפּגעגאַלט, אָנגעזאָטלט דאָס פערד, אָוועקגעריטן. באַגינען איז ער אַריינגעפאָרן אין טאַטערישן כוטאָר.

דער כוטאָר איז נאָך אַלץ געווען דער זעלבער: דאָס נישט הויכע גלאָקן־טורעמל פון דער געמויערטער צערקווע האָט נאָך אַלץ אַזוי אויפגעהויבן צום בלויען הימל דעם אָפּגעקראָכענעם געגילדטן צלם; די ברייט־צעוואַקסענע פּאָפּישע און סוחרישע הייזער האָבן נאָך אַלץ אַזוי ענג אַרומגענומען דעם פּלאַץ פון כוטאָר; דער טאָפּאָל איבערן האַלב־חרובן כאַטקעלע פון די קאָשעוואָיס האָט נאָך אַלץ אַזוי געשעפּטשעט מיטן זעלבן היימישן לשון...

עס האָט איבערראַשט בלויז די גרויסע שטילקייט, וואָס איז נישט אייגן געווען דעם כוטאָר, און האָט ווי מיט שפּינגעוועב פאַרצויגן די געסלעך. אויף די גאַסן איז נישט געווען קיין לעבעדיק נפש. די לאָדנס פון די כאַטעס זענען געווען פעסט פאַרמאַכט, אויף די טירן זענען דאָ־און־דאָרט געהאָנגען שלעסער, אָבער די מערהייט טירן זענען געווען ברייט אויפגעפּראַלט. ווי אַ מגפה וואָלט דורכגעגאַנגען מיט שוואַרצע טריט איבערן כוטאָר, אויסגעליידיקט די הויפן און גאַסן, מיט פוסטקייט און פרעמדקייט אָנגעפילט די וווינונגס־בנינים.

מען האָט נישט געהערט נישט קיין קול פון אַ מענטש, נישט קיין ריטש פון אַ בהמה, נישט דאָס מונטערע קרייען פון די הענער. בלויז שפּערלען האָבן ווי פאַר אַ רעגן הויך געטשירקעט אונטער די דעכער פון די שאָפּעס און אויף די הויפנס טרוקענע צווייגן.

מישקאַ איז אַריינגעריטן צו זיך אין הויף. קיינער פון די אייגענע איז נישט אַרויסגעקומען אים אַקעגן. די טיר אין פעדערהויז אַריין איז געווען ברייט געעפנט. פאַר דער שוועל האָבן זיך געוואַלגערט: אַ צעריסענער רויטאַרמייאישער וויקלער, אַ צעקנייטשטע באַנד, שוואַרץ פון בלוט, היבערישע קעפּלעך, באַקלעפּטע מיט פליגן, שוין איינגעצונען צעפוילטע. רויטאַרמייער האָבן, אפנים, מיט עטלעכע טעג צוריק געגעסן מיטאָג אין דער כאַטע: אויפן דיל זענען געלעגן שאַרבנס פון צעבראָכענע טעפּ, אַרומגעגריזשעטע הינערישעביינדלעך, פּיטומס פון פּאַפּיראָסן, צעטרעטענע שטיקלעך צייטונג... דערשטיקנדיק אין זיך אַ שווערן זיפץ, איז מישקאַ אַריינ־

געגאַנגען אין שטוב. דאָרט האָט אַלץ אויסגעזען ווי פֿריער. בלויז איין ברעט פֿון קעלער, ווו מען פֿלעגט געווײנטלעך אין האַרבסט אַרײַנלייגן די אַרבוזן, האָט אויסגעזען אונטערגעהויבן. מישקעס מאַמע האָט געהאַט אַ געוווינהייט צו באַהאַלטן דאָרט פֿאַר די קינדער די געטרוקנטע עפּל.

זיך דערמאַנענדיק אָן דעם, איז מישקאַ צוגעגאַנגען צום ברעט.

„צי האָט די מאַמע זיך נישט געריכט אויף מיר? אפֿשר האָט זי דאָ עפּעס באַהאַלטן?" — האָט ער אַ קלער געטאָן. און, אַנטבלויזנדיק די שווערד, מיט איר שפּיץ געפּרוווט אונטערהייבן דאָס ברעט. עס האָט אַ סקריפּע געטאָן און זיך נאָכגעגעבן. פֿון קעלער האָט זיך דערטראָגן אַ ריח פֿון פֿײַכטקייט און שימל. מישקאַ האָט זיך געשטעלט אויף די קניִען. נישט געווינט צו דער פֿינסטערניש, האָבן זײַנע אויגן לאַנג גאָרנישט אונטערגעשיידט. ענדלעך האָבן זיי דערזען! אויף אַן אויסגעשפּרייט אַלט טישטיכל איז געשטאַנען אַ האַלבע פֿלאַש סאַמאָגאָן, אַ פּענדל פֿאַרשימלט געפּרעגלטס; עס איז געלעגן אַ שטיקל ברויט, וואָס איז שוין געווען האַלב אויפֿגעגעסן פֿון די מײַז; אַ טעפּל, גוט באַדעקט מיט אַ הילצערן שטערצל... די אַלטע האָט זיך געריכט אויפֿן זון. זי האָט אים אָפּגעוואַרט, ווי דעם טײַערסטן גאַסט! מיט ליבשאַפֿט און פֿרייד האָט אַ ציטער געטאָן מישקעס האַרץ, ווען ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אין קעלער אַרײַן. צו די אַלע זאַכן, וואָס זענען געווען אויסגעשטעלט מיט אַ סדר אויף דעם אַלטן ריינעם טישטיכל, האָבן מיט עטלעכע טעג צוריק זיך צוגערירט דער מאַמעס זאָרגעוודיקע הענט!.. דערלעבן, אויפֿגעהאַנגען אונטערן בעליק, האָט זיך געבלייכט אַ לײַוונטענע טאָרבע. מישקאַ האָט אײַליק זי אַראָפּגענומען און געפֿונען אין איר זײַנס אַ פּאָר אַלטע וועש, וואָס זענען געווען קונציק פֿאַרלאַטעט, אויסגעוואַשן און אויסגעגלעט מיטן מאַגל־ברעט.

די מײַז האָבן פֿאַראומרייניקט דאָס עסן; בלויז די מילך און דער סאַמאָגאָן זענען געבליבן נישט גערירט. מישקאַ האָט אויסגעטרונקען דעם סאַמאָגאָן, אויפֿגעגעסן די מילך, וואָס איז זעלטן גוט געשטאַנען געוואָרן אין קאַלטן קעלער, גענומען די וועש, אַרויסגעקראָכן.

די מוטער האָט מסתמא זיך געפֿונען אויף יענער זײַט דאָן.

„זי האָט מורא געהאַט צו בלייבן, און עס איז גלייכער אַזוי, וואָרים די קאָזאַקן וואָלטן זי סיי־ווי דערהרגעט. זיי האָבן זי אַזוי אויך צוליב מיר געטרייסלט, ווי אַ באַרנע־ביימל...״ — האָט ער אַ קלער געטון, געצעגערט אַ ווײַלע און אַרויסגעגאַנגען. ער האָט אָפּגעבונדן דאָס פערד, נאָר רייטן צו די מעליעכאָווס זיך נישט אָנטשלאָסן: זייער הויף איז געווען בײַם סאַמע דאָן, און פון יענער זייט דאָן האָט וועלכער פלינקער שיסער אים געקאָנט לײַכט מכבד זיין מיט אַ בלייערנער אויפשטעגדערישער קויל. און מישקאַ האָט באַשלאָסן אָוועקצורייטן צו די קאָרשונאָווס, בין־השמשות זיך אומצוקערן אויפן פלאַץ, און אונטער דער באַשיצונג פון דער פינסטערניש, אונטערצוצינדן מאָכאָווס הויז און די איבעריקע סוחרישע און פּאָפּישע הײַזער.

איבער די הינטערוועגן לענגאויס די הייף איז ער אָנגעקומען צום ברייטן הויף פון די קאָרשונאָווס, אַרײַנגעריטן אין אויפגעפראַלטן טויער, אָנגעבונדן דאָס פערד בײַם פּאַרענטש און שוין געוואָלט אַרײַנגיין אין דער כאַטע, ווי אויפן גאַנעק איז אַרויסגעקומען דער זיידע גרישאַקאַ. זיין שניי־ווייסער קאָפּ האָט זיך געטרייסלט, די אויגן, שוין אָפּגעליאַקירטע פון אַלטקייט, האָבן זיך געזשמורעט, ווי בײַ אַ בלינדן. דער נישט אָפּגעטראָגענער קאָזאַקישער מונדיר, מיט די רויטע לאַצן איבערן פאַרפעצטן קאָלנער, איז געווען פּינקטלעך פאַרקנעפלט, נאָר די לויזנאָכהענגענדיקע שאַראָווארן האָבן אים געהאַלטן בײַ אַראָפּפאַלן, און דער זיידע האָט זיי כסדר אונטערגעהאַלטן מיט די הענט.

— וואָס מאַכסטו, זיידע! — מישקאַ איז שטיין געבליבן פאַרן גאַנעק, פאָכענדיק מיטן ראַפּניק.

דער זיידע גרישאַקאַ האָט געשוויגן. זיין שטרענגער בליק איז געמישט געווען פון כּעס און פאַראַכטונג.

— וואָס מאַכסטו, פרעג איך! — האָט מישקאַ גענומען אַ העכערן טאָן.

— גאָט צו דאַנקען, — האָט דער אַלטער אומגערן געענטפערט.

ער האָט כסדר באַטראַכט מישקען מיט אומגעשטילטער בייזער אויפמערקזאַמקייט. און יענער איז געשטאַנען מיט אַ דרייס־

טער מינע, געפּאַכעט מיטן ראַפּניק, זיך געכמורעט, פאַרפרעסנדיק די מיידליש־אַנגעקוואָלענע ליפּן.

— פאַרוואָס האָסטו, זיידע גריגאָרי, נישט אָפּגעטרעטן אויף יענער זייט דאָן ?

— און פונוואַנען ווייסטו, ווי מען רופט מיך ?

— איך בין אַ געבוירענער פונדאַנען, דערפאַר ווייס איך.

— וועמענס־זשע ביסטו ?

— קאָשעוואָיס.

— אַקימס זון ? דער, וואָס האָט ביי אונז געאַרבעט ?

— דער זעלבער.

— ביסטו דאָס, ליבינקער ? מישקאַ האָט מען דיר אַ נאָמען געגעבן ביים הייליקן טויפן ! אַ פיינער מענטש ! אינגאַנצן אין טאַטן אַריין געראָטן ! יענער פלעגט זיך באַמיִען פאַר גוטס מיט ד... אָפּצוצאָלן, ביכטו דערפאַר אויך דער אייגענער ?

קאָשעוואָי האָט אַראָפּגעצויגן די הענטשקע פון דער האַנט, נאָכמער זיך אָנגעכמורעט.

— ווי מען זאָל מיר נישט האָבן אַ נאָמען געגעבן און וואָסער מענטש איך זאָל נישט זיין, גייט עס דיך נישט אָן. איך פרעג דיך, פאַרוואָס דו ביסט אויף דער צווייטער זייט דאָן נישט אַוועקגעפאָרן ?

— איך האָב נישט געוואָלט, בין איך נישט אַוועקגעפאָרן. און דו וואָס האָסט געטון ? צו די אַנטיקריסטן פאַר אַ קנעכט צוגעשטאַנען ? אַ רויטן שטערן אויפן היטל זיך אָנגעהאַנגען ? דאָס גייסטו, הייסט עס, הינטישער זון, גאַטלאָזער, קעגן אונזערע קאָזאַקן ? קעגן די אייגענע כוטאָר־לייט ?

דער זיידע גרישאַקאַ איז מיט אומזיכערע טריט אַראָפּגעגאַנגען פון גאַנעק. ער האָט, משמעות, שלעכט זיך דערנערט נאָכדעם, ווי די גאַנצע פאַמיליע פון די קאָרשונאָווס איז אַוועקגעפאָרן אויף דער צווייטער זייט דאָן. איבערגעלאָזט דורך די אייגענע, אַן אויסגעצערטער, אַ זקניש־פאַרשמאָדעטער, איז ער געשטאַנען קעגן מישקען און מיט פאַרוונדערונג און רוגזה געקוקט אויף אים.

— קענן, — האָט מישקאַ געענטפערט. — און מיר וועלן זיי אָט שוין דעם סוף מאַכן!

— און אין דער הייליקער שריפט — וואָס איז געזאָגט געוואָרן? מיטן זעלבן מעסטל, וואָס איר מעסט יענעם, וועט מען אייך באַצאָלן. נישט אַזוי?

— דו, זיידע, פאַרדריי מיר נישט דעם קאָפּ מיט די הייליקע שריפטן, איך בין נישט צוליב דעם אַהערגעקומען. דערוויַיטער דיך שוין פון דעם הויז, — איז מישקאַ שטרענגער געוואָרן.

— וואָס הייסט דאָס?

— אַזוי הייסט עס.

— וואָס ווילסטו דען טון?...

— גאָרנישט! דערוויַיטער דיך, זאָג איך דיר!...

— פון מיינע הייזער וועל איך נישט אַוועקגיין. איך ווייס, וואָס און נאָכוואָס... דו — ביסט אַ דינער פון אַנטיקריסט, זיין צייכן טראָגסטו אויפן היטל! דאָס האָט וועגן אייך דער נביא ירמיהו געזאָגט: „איך וועל זיי אָנעסן מיט ווערמוט און וועל זיי אָנטרינקען מיט שלאַנגען-גיפט, און עס וועט אַרויסגיין פון זיי אַן אומווערדיקייט איבער דער גאַנצער ערד".

— דו, זיידע, פאַררעד מיר נישט די ציין! דאָ האַנדלט זיך נישט אין „אַ ברודער קעגן אַ ברודער", דאָ איז אַ פּשוטע אַריכמעטיק: מיין טאַטע האָט אויף אייך ביזן סאַמע טויט אָריין געאַרבעט, אויך איך האָב פאַר דער מלחמה אייער וויַיץ געמאָלן, מיט אייערע זעק זיך די יונגע געדערים אָפּגעריסן, איז אַצינד געקומען די צייט זיך אָפּצורעכענען. גיי אַרויס פון הויז, איך וועל עס באַלד אונטערצינדן. איר האָט געוווינט אין באַקוועמע הייזער, וועט איר אַצינד וווינען, ווי מיר האָבן געוווינט: אין שטרוי-געדעקטע כאַטעס. האָסטו שוין פאַרשטאַנען, אַלטער?

— וואָ-וואָ! צו דעם איז עס טאַקע דערגאַנגען! אין ספר פון נביא ישעיה איז טאַקע אַזוי געזאָגט געוואָרן: „און זיי וועלן אַרויסגיין און זען די פגרים פון די, וואָס האָבן ווידערגעשפּעניקט קעגן מיר, — אַז די ווערים, וואָס וועלן פרעסן זייער לייב, וועלן קיינמאָל נישט פאַרלענדט ווערן, — אַז דאָס פייער, אין וועלכן זיי

וועלן ברענען, וועט קיינמאָל נישט פאַרלאָשן ווערן, און זיי וועלן זיין צו שאַנד פאַר אַלע לעבעדיקע".

— נו, איך האָב דאָ נישט קיין צייט מיט דיר איינצוטענהן! — האָט מישקאַ געזאָגט מיט קאַלטן צאָרן. — גייסט אַרויס פון הויז?

— ניין! דערוויילער דיך, נישט-גוטער!

— דאָס קומט איבער אייך טאַקע, פאַרביסענע, פאַר די מלחמה! דאָס העצט איר דאָס פאָלק קעגן דער רעוואָלוציע... — מישקאַ האָט אייליק אָנגעהויבן אַראָפּנעמען די ביקס...

נאָכן שאָס איז דער זיידע גרישאַקאַ אַנידערגעפאַלן מיטן פּנים אַרויף, געזאָגט:

— נישט... פון אייגענעם גנאָד... נאָר מיטן ווילן פון באַשעפער אונזערן... האַר, נעם צו דיין קנעכט... אין פרידן...— און ער האָט אָנגעהויבן כאָרכלען. פון אונטער זיין ווייסער וואָנסע איז אָפּערגערונען אַ שנירעלע בלוט.

— ער וועט דיך צונעמען! מען האָט שוין לאַנג, אַלטער טייוול, דיך געדאַרפט אַהין אַריבערפעקלען!

מישקאַ האָט מיט עקל אויסגעמיטן דעם אַלטן, וואָס איז געלעגן אויסגעצויגן פאַר די שטיגלעך, און אַרויפגעלאָפן אויפן גאַנעק.

די טרוקענע שפענדלעך, וואָס זענען אָנגעטראָגן געוואָרן דורכן ווינט אין פּעדערהויז אַריין, האָבן זיך צעפלאַקערט מיט אַ ראָזן פלאַם, דאָס הילצערנע ווענטל, וואָס האָט אָפּגעטיילט די שפּייז-קאַמער פון פּעדערהויז, האָט זיך שנעל אָנגעצונדן. דער רויך האָט זיך אויפגעהויבן ביזן סופיט און — פאַרכאַפּט דורכן צוג-ווינט — אַריינגעשטראָמט אין די צימערן.

קאָשעוואָי איז אַרויסגעגאַנגען, און ביז ער האָט אונטערגעצונדן די שאָפע מיטן שפּייכלער, — האָט דאָס פייער פון הויז זיך שוין אַרויסגעקריגן אינדרויסן, מיט געשאָרך אומזעטיק געלעקט די סאָסנאָווע פּוטרינעס פון די פענסטער, זיך גיריק געריסן צום דאַך...

ביז פאַרנאַכט איז מישקאַ געשלאָפן אין דער שכנותדיקער לעוואַדע, אין שאָטן פון די דאָרן-קוסטעס, וואָס זענען געווען אַרומגעפלאָכטן מיט ווילדע האָפּן. דערלעבן, פויל ציפּנדיק די זאַפטיקע שטענגלעך פון ווילדן קאָרן, האָט זיך געפּאַשעט זיין אויסגעזאָטלט

און געפּענטעט פערד. פאַרנאַכט, שוין שטאַרק דורשטיק, האָט דאָס פערד זיך צעהירזשעט, אויפוועקנדיק דעם באַלעבאָס.

מישקאַ איז אויפגעשטאַנען, אַרומגעבונדן דעם שינעל מיט די זאָטל-רימענס, אָנגעטרונקען דאָס פערד מיט ברונעם-וואַסער און דערנאָך עס אָנגעזאָטלט און אַרויסגעריטן אין געסל אַריין.

אין אָפּגעבערענטן הויף פון די קאָרשונאָווס האָבן זיך נאָך נערייכערט די שוואַרצע, פאַרקוילטע אַקער-אייזנס, פאַרשפּרייטנדיק אַרום זיך אַ ביטער רויכל. פון גרויסן הויז איז געבליבן בלויז דער הויכער געמויערטער פונדאַמענט און דער האַלב-איינגעפאַלענער אויוון, וואָס האָט אויפגעהויבן דעם פאַרקאָפּטשעטן קוימען צום הימל.

קאָשעוואָי איז גלייך אַוועקגעריטן צום הויף פון די מעליעכאָווס.

איליניטשנאַ האָט גראָד זיך אָנגעשיט אונטער דער שאָפּע שפּענדלעך אין פאַרטוך אַריין, ווען מישקאַ, נישט אַראָפּשטייגנדיק פון זאָטל, האָט געעפנט דאָס טירל און אַריינגעריטן אין הויף.

— גוטן אָוונט, מומענקע! — האָט ער ליבלעך באַגריסט די אַלטע.

נאָר יענע האָט זיך דערשראָקן, אפי״ו מיט קיין וואָרט נישט געענטפערט, אָפּגעלאָזט די הענט, און די שפּענדלעך האָבן זיך אויסגעשיט פון איר פאַרטוך.

— וואָס מאַכט איר, מומענקע?

— דאַנקען... דאַנקען גאָט, — האָט איליניטשנאַ אומדרייסט געענטפערט.

— איר זענט געזונט?

— געזונט, וועגן געזונט פרעג שוין בעסער נישט.

— ווו-זשע זענען אייערע קאָזאַקן?

מישקאַ איז אַראָפּגעשטיגן פון פערד, צוגעגאַנגען צו דער שאָפּע.

— אויף יענער זייט דאָן...

— זיי וואַרטן אויף די קאַדעטן?

— איך פאַרנעם מיך מיט ווייבערישע זאַכן... אין די ענינים האָב איך קיין ידיעה נישט...

— און יעוודאָקיע פאַנטעלעיעוונאַ איז אינדערהיים?

— אויך זי איז אויף יענער זייט דאָן.

— דער טייוול האָט זיי אַהין אַוועקגעטראָגן! — מישקעס קול

האט א ציטער געטאן. זיך אנגענומען מיט צארן. — איך װעל אײַך, מומענקע, זאגן אזוי: גריגארי, אײַער זינדל — האט זיך ארויסגעוויזן פאר דעם ערגסטן שונא פון דער סאָוויעטישער מאכט. מיר וועלן אריבערגיין אויף דער צווייטער זייט — וועלן מיר אים דעם ערשטן אָנטון דאס שטריקל אויפן האלז. נאָר פּאַנטעלעי פּראָקאָפּיעוויטש איז אומזיסט אנטלאָפן. אַן אַלטער און הינקעדיקער מענטש, וואָלט פאַר אים צום גלייכסטן געווען צו זיצן אין דערהיים...

— און ווארטן אויפן טויט? — האט איליניטשנא שטרענג געפרעגט און ווידער אָנגעהויבן אויפצוקלויבן די שפּענדלעך אין פאַרטוך אַריין.

— נו, צום טויט איז אים נאָך ווייט. א ביסל ראַפּניקעס וואָלט ער אפשר אריינגעכאַפּט, אָבער דערהרגעט וואָלט מען אים נישט. נאָר איך בין, פאַרשטייט זיך, נישט צוליב דעם צו אייך געקומען. — מישקא האט זיך גלייך געמאַכט די קייט פון זייגער אויף דער ברוסט, אראָפּגעלאָזט די אויגן. — איך בין געקומען צוליב דעם, כדי צו באַזוכן יעוודאָקיא פּאַנטעלעיעווגען. עס איז מיר זייער אַ שאָד, וואָס זי איז אויך אויסגעפּאַרן, נאָר אייך, מומענקע, ווי איך לייבלעכער מוטער, קאָן איך דאס אויך זאָגן. און זאָגן וועל איך אזוי: איך טראַכט שוין וועגן איר לאַנג. נאָר אַצינד האָבן מיר זייער נישט קיין צייט וועגן מיידלעך צו טראַכטן, מיר קעמפן מיט דער קאָנטרא און שלאָגן זי אומרחמנותדיק. ווי נאָר מיר וועלן זי אינגאַנצן פאַרענדיקן און עס וועט זיך איינשטעלן די סאָוויעטישע מאַכט אויף דער גאַנצער וועלט, וועל איך דעמאָלט, מומענקע, שיקן צו אייך שדכנים וועגן אייער יעוודאָקיען.

— עס איז נישט קיין צייט אַצינד צו רעדן וועגן דעם!

— ניין, עס איז יאָ אַ צייט! — מישקא האָט זיך אָנגעכמורעט, אַן עקשנותדיקער קנייטש האָט זיך איינגעשניטן צווישן זיינע ברעמען — שדכענען זיך, איז נישט צייט, אָבער רעדן וועגן דעם, קאָן מען. איך האָב נישט קיין אנדערע צייט אויף דעם אויסצוקלויבן. היינט בין איך דאָ, און מאָרגן וועט מען מיך אפשר אוועקשיקן איבערן דאָניעץ. דערפאַר בין איך אייך מטריח: יעוודאָקיען זאָלט איר פאַר קיינעם נישט אויסגעבן, וואָרים, אַז נישט, — וועט זיין שלעכט. ערשט אַז עס וועט קומען פון מיין אָפּטיילונג אַ בריוו, אַז איך בין דערהרגעט, — דעמאָלט קאָנט איר שדכענען אַן אַנדערן, אָבער אַצינד — טאָר מען נישט, ווייל צווישן אונז ביידע איז — אַ ליבע. קיין מתנה האָב איך איר נישט געברענגט, עס איז נישט געווען ווו צו נעמען אַזאַ מתנה, נאָר אויב איר דאַרפט עפּעס פון בורזשואישן סוחרישן גוט — זאָגט: איך וועל גלייך גיין און ברענגען.

— גאָט באַהיט! איך האָב קיינמאָל קיין פרעמדס נישט גענומען!

— נו, דאָס איז שוין ווי איר ווילט. אַ האַרציקן גרוס פון מיר גיט איבער יעוודאָקיאַ פּאַנטעלעיעוונען, אויב איר וועט זי זען פריער פאַר מיר, און אצינד — זייט געזעגנט, און איך בעט אייך, מומענקע, פאַרגעסט נישט מיינע ווערטער.

איליניטשנאַ האָט נישט געענטפערט. זי איז אַריינגעגאַנגען אין דער כאַטע, און מישקאַ איז אויפגעזעסן אויפן פערד און אַוועקגעריטן צום פּלאַץ פון כוטאָר.

אויף בייטאָג זענען פון באַרג אין כוטאָר אַריין אַראָפּגעקומען רויטאַרמייער. זייערע הייטערע שטימען האָבן געקלונגען איבער די געסלעך. דריי פון זיי, וואָס זענען אַוועקגעגאַנגען מיט אַ מאַשין-ביקס אויף וואַך צום דאָן, האָבן אויסגעפרעגט מישקען, קאָנטראָלירט זיינע דאָקומענטן. קעגנאיבער סעמיאָן משוגונס כאַטקעלע האָט ער באַגעגנט נאָך פיר. צוויי פון זיי האָבן געפירט אויף אַ פור האָבער, און צוויי האָבן — צוזאַמען מיט טשוגונס שווינדזיכטיקן ווייבעלע — געטראָגן אַ ניי-מאַשין און אַ זאַק מעל.

די טשוגוניכע האָט דערקענט מישקען, זיך באַגריסט.

— וואָס שטעכטו, מומע? — האָט מישקאַ זיך פאַראינטערעסירט.

— דאָס אָרדענען מיר איין פאַר אַ פרוי פון אָרימען קלאַס אַ באַלעבאַטישקייט: מיר טראָגן איר אַ בורזשואַזע מאַשין און מעל, — האָט איינער פון די רויטאַרמייער ווילעריש אָפּגעענטפערט.

מישקאַ האָט אונטערגעצונדן איינס נאָכן אַנדערן זיבן הייזער, וואָס האָבן געהערט צו די סוחרים מאָכאָוו און אַטעפּין-צאַצאַ, צום פּאָפּ וויסאַריאָן, צום רעכטפאַרטיקן פּאָטער פּאַנקראַטי און נאָך דריי פאַרמעגלעכע קאָזאַקן, וואָס האָבן אָפּגעטרעטן איבערן דאָניעץ, און ערשט דעמאָלט האָט ער פאַרלאָזט דעם כוטאָר.

ער איז אַרויפגעריטן אויפן באַרג, אויסגעדרייט דאָס פערד. אונטן, אין טאָטערישן כוטאָר, האָט אויפן פּאָן פון שוואַרצן, שיפער-שטיינערנעם הימל דער געלער פלאָם זיך פוכיק אויסגעשפרייט, ווי אַ צעפּינקלטער פוקסן-ווידל. אָט איז דאָס פייער אויפגעשטיגן אַזוי הויך, אַז זיין אָפּגלאַנץ האָט געפלעמלט איבערן שטראָמיקן פלוס פון דאָן, און אָט איז עס אַראָפּגעפאַלן, זיך פאַרנומען אויף מערב, גיריק פרעסנדיק די בנינים.

פון מזרח איז אָנגעלאָפן אַ לייכט ווינטל פון סטעפּ. עס האָט אויפגעבלאָזן דעם פלאָם און ווייט געטראָגן שוואַרצע און רויטגליענדיקע שטיקער סאַזשע פון דער שרפה.

סוף פון דריטן באַנד, צוועלפטן בוך.